

N:o 18.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, med förslag till förordning rörande Lapparne i de förenade konungarikena Sverige och Norge; gifven Stockholms Slott den 13 Januari 1882.

Efter det Norska Regeringen i underdånig Indstilling den 13 Juni 1879 förordat återupptagande af förhandlingarne angående ordnandet af förhållandet emellan de flyttande Lapparne och den bofasta befolkningen i begge rikena, och i sådant syfte afgifvit förslag till förordning angående Lapparne i de förenade konungarikena Sverige och Norge, har detta förslag undergått grundlagsenlig behandling i Högsta Domstolen och sedermera blifvit öfversedt och i vissa delar ändradt.

Öfver det förändrade förslaget har Norska Regeringen afgifvit infordradt yttrande, hvarefter detsamma blifvit i några punkter jemkadt, och har Kongl. Maj:t i sammansatt svenskt och norskt Statsråd denna dag beslutat föreslå Sveriges Riksdag och Norges Storting vid deras nästa sammanträden att antaga det sålunda öfversedda förslaget.

Med öfverlemnande af de i ämnet inom Statsrådet och Högsta Domstolen förda protokoll samt af andra till frågan hörande handlingar vill Kongl. Maj:t alltså härmed, jemlikt 87 § Regeringsformen, till Riksdagens antagande öfverlemna närlagda förslag till

Förordning rörande Lapparne i de förenade konungarikena Sverige och Norge.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Nils von Steyern.

Förslag

till

Förordning rörande Lapparne i de förenade konungarikena Sverige och Norge.

1 §.

Lapp, som vill, på sätt här nedan tillåtes, med sina renar flytta fram och tillbaka emellan Sverige och Norge, skall vara antingen svensk eller norsk undersåte.

2 §.

Önskar svensk Lapp att blifva norsk eller norsk Lapp att blifva svensk undersåte, skall utflyttningsattest, då laga hinder därför ej möter, på begäran meddelas honom i Sverige af vederbörande länsman och kyrkoherde samt i Norge af vederbörande fogde och sockneprest; dock vare han från skatter och andra allmänna förpligtelser i det rike, hvars undersåte han förut varit, icke fri, förrän han, enligt de i andra riket gällande föreskrifter, blifvit dettas undersåte och bevis derom hos förenämnde embetsmän företett, samt upphört att i det rike, hvarifrån han utflyttat, begagna bete för sina renar utöfver hvad enligt 3 § tillåtet är.

3 §.

Lapparne äro berättigade att årligen med sina renar flytta från det ena riket in i det andra och uppehålla sig å de trakter, hvilka hvartdera rikets Lappar efter gammal sedvana hitintills hafva besökt, samt att der, under iakttagande af de i denna förordning meddelade föreskrifter, betjena sig af land och vatten såväl till underhåll för sig och sina renar som till jagt och fiske. Utan vederbörande jordegares eller brukares samtycke må ej svenska Lappar med sina renar uppehålla sig i Norge under annan del af året, än Maj, Juni, Juli, Augusti

och September månader, eller norska Lappar under nämnde månader med sina renar vistas i Sverige; dock ega Lapparne i de trakter, der de efter gammal sedvana plägat under hvilken årstid som helst beta sina renar å fjellen på ömse sidor af riksgränsen, att fortfarande utöfva denna rätt i samma utsträckning som hitintills. Öfverträdelse af det i denna § gifna förbud straffas med böter, till belopp första gången af högst 40 kronor och annan gång af högst dubbelt.

4 §.

Under sin vistelse inom de trakter, som i 3 § omförmälas, ega Lapparne att i skog till eget behof begagna torra träd och vindfällen samt en och videbuskar äfvensom växande löfträd. Der skogen tillhör staten, erlägges härför icke någon betalning. Ej heller erlägges betalning för torra träd och vindfällen samt en och videbuskar i enskilda skogar. För växande löfträd, som Lapparne taga ur skog, hvilken tillhör enskild man, skall deremot af dem gifvas en billig ersättning, som i brist af åsämjande bestämmes vid syn, hvilken förrättas af länsman-
nen eller annan, som af amtmannen dertill blifvit förordnad, jemte två gode män utsedde en af hvardera parten. Underlåter någon af parterna att utse god man, åligger det förrättningsmannen att i partens ställe utse sådan bland lagrättsmännen. Om kallelse till syn gälle hvad om kallelse till förlikningskommission är stadgad. För syneförrättningen tillkommer förrättningsmannen den för länsman bestämda skjut ersättning och dagtraktamente. Af förrättningsmannen utsedd god man åtnjuter för hvarje förrättningsdag 1 krona 60 öre. Synerätten bestämmer om och i hvad mån synekostnaden skall fördelas mellan parterna eller om den af endera parten skall gäldas. Besvär öfver synen må ej anföras hos öfversynerätt. För det vid synen bestämda ersättningsbeloppet jemte synekostnaden eger utmätning rum utan dom eller utslag.

Lapp, som fäller eller tager träd af annat slag än ofvan är nämndt eller tager mer än till hans eget behof erfordras, eller som försummar att, innan han höst eller vår flyttar, för egaren uppgifva hvad han af växande löfträd sig tillegnat i enskild skog, straffes med böter högst 40 kronor, der ej förseelsen efter allmän lag medför högre ansvar. Växande löfträd, som af Lapparne tagas i statens skogar för att användas till stängsel, skola af Lapparne afbarkas. Lapp, som underlåter detta, böte högst 40 kronor. Virke, som Lapparne på deras vistelseort under sommaren lagligen användt till stängsel, gammer, tältstänger eller annat dylikt varaktigt bruk, må ej af jordegaren utan

Lapparnes samtycke bortföras eller göras för dem obrukbart. Jord-egare, som häremot bryter, straffes med böter högst 40 kronor, der ej förseelsen efter allmän lag medför högre ansvar.

5 §.

Genom rödning eller uppodling af jord eller uppförande af hägnader må Lapparne ej beröfvas sådana gamla renvägar, som fortfarande äro för dem behöfliga. Hafva sådana vägar redan blifvit på omförmälda sätt stängda, skola de genom statens föranstaltande åter göras för Lapparne tillgängliga.

6 §.

De landsträckor, der Lapparne söka bete för sina renar, kunna indelas i särskilda distrikt, inom hvilka de Lappar, som der med sina renar sig uppehålla, skola i de fall och på det sätt, som nedan i 9 § 3 och 4 mom. sägs, vara underkastade ansvarighet för skada, som af renarne tillskyndas de jordbrukande invånarnes egendom.

För att en trakt, hvarest Lapparne ega rätt att söka bete för sina renar, skall kunna i distriktindelning ingå, måste inom densamma finnas eller beredas sådana renvägar, att vid deras begagnande Lapparne kunna, med iakttagande af tillbörlig bevakning, afhålla renarne från odlad mark. Distrikten böra med nödig hänsyn till djurens natur samt landskapets utsträckning, beskaffenhet och odling begränsas på sådant sätt, att de renar, som söka bete inom hvarje distrikt, kunna antagas komma att, der bevakning saknas, under betestiden ströfva omkring i hela distriktet, utan att öfvergå till annat distrikt.

I hvilka trakter distriktindelning skall ega rum bestämmes af Konungen. Han fastställer ock distriktens gränser.

7 §.

Lapp, som vill med renar flytta till trakt der distriktindelning eger rum, åligger att för länsmannen i hemorten uppgifva sitt eget och medföljande husfolks namn, det distrikt, inom hvilket han ärnar uppehålla sig, äfvensom antalet af de renar, han kommer att medföra, och dessas egare. Flyttar någon utan att hafva lemnat sådan uppgift, böte högst 40 kronor. Lag samma vare, der det medförda renantalet med en femtedel eller mera öfverstiger det af honom uppgifna.

I hvarterdera riket skola de Lappar, hvilka anmält sig vilja uppehålla sig, inom ett och samma distrikt, inför vederbörande länsman

inom sig välja en förman och en andre förman. För de valde utfärdas förordnande af landshöfdingen eller amtmannen; förmannen erhåller ock af länsmannen förteckning å alla de lappar, som komma att stå under hans tillsyn, hvilken förteckning tillika upptager de af Lapparne, enligt föregående moment, till länsmannen aflemnade uppgifter. Af denna förteckning insände länsmannen dessutom två exemplar till landshöfdingen eller amtmannen, som sänder det ena exemplaret till amtmannen eller landshöfdingen i det amt eller län, distriktet tillhör, jemte uppgift å de utsedde förmännen och andre förmännen. Skulle sistnämnde amtman eller landshöfding finna, att större antal renar är uppgifvet för något visst distrikt än detsamma väl kan mottaga, har han att hänvisa det öfverskjutande antalet till närmaste distrikt eller område, der utrymme finnes, och att derom underrätta landshöfdingen eller amtmannen i det län eller amt, derifrån flyttningen skall ske, så tidigt att Lapparne kunna få kännedom om beslutet, innan flyttningen företages.

Lapp, som sålunda fått sig anvisadt visst distrikt eller område, men flyttar annorstädes, och icke inom den tid, som af landshöfdingen eller amtmannen bestämmes, förer de renar, som äro under hans tillsyn, till det anvisade området, straffes med böter första gången af högst 40 kronor och annan gång af högst dubbelt. Vid områdenas fördelning iakttages att, såvidt hjordarnes storlek tillåter, hvarje renegare hänvisas till det distrikt eller område, hvarest han sjelf eller, om han lefvat tillsammans med föräldrar eller svärföräldrar, dessa det föregående året haft bete för sina djur. Skall på grund af bristande utrymme någon hänvisas till annan ort, ege den renegare företrädesrätt att qvarblifva på stället, som längst der haft bete för sina djur.

Tid och sätt för afgifvande af de i denna § föreskrifna uppgifter äfvensom för val af förman och andre förman bestämmas af landshöfdingen eller amtmannen, hvilken jemväl för öfrigt, i händelse dessa bestämmelser skulle visa sig otillräckliga för dermed afsedda ändamål, eger att gifva de ytterligare föreskrifter, som kunna finnas nödiga.

Hvad i denna § blifvit stadgadt, skall ock tillämpas i fråga om Lapp, som vill med renar flytta till trakt, som ej är i distrikt indelad, men med afseende å hvilken Konungen särskildt förordnat, att anmälningsskyldighet skall ega rum; skolande i detta fall Lapp för länsmannen i hemorten uppgifva, i stället för distrikt, den socken eller liknande område, hvarinom han ämnar uppehålla sig.

8 §.

Det åligger hvarje förman och andre förman:

a) att infinna sig i sitt distrikt senast å samma tid som dit först ankommande Lappar och att förblifva der intilldess de till hans distrikt hörande, inflyttade Lapparne allmänt begifvit sig derifrån;

b) att inom åtta dagar efter ankomsten till distriktet för länsman-
nen uppvisa sitt förordnande jemte förteckningen öfver de Lappar, som anmält sig ämna uppehålla sig inom distriktet, samt tillika uppgifva stället, der förmanen och andre förmanen vanligen träffas;

c) att förskaffa sig kännedom om de till distriktet hörande Lappars uppehållsställen äfvensom angående de Lappar, som flytta genom distriktet, samt i händelse det skulle visa sig, att Lappar, hvilka ej äro upptagna i förteckningen, der uppehålla sig, derom hos länsman-
nen göra anmälan.

Det åligger vidare förman eller, då han har förfall, andre förman:

d) att tillse, det Lapparne noga bevaka sina renar, samt i öfrigt befordra god ordning och vid uppkommande tvister med den jordbrukande befolkningen söka bilägga desamma;

e) att efter behörig kallelse inställa sig vid besigtningar samt syner och värderingar, hvilka anställas i anledning af skada, som någon uppgifver hafva blifvit honom af renar inom distriktet tillskyndad, samt att, när dervid eller vid förekommande rättegångar fråga uppstår om skyldighet för de under förmannens tillsyn stående Lappar att för uppkommen skada gemensamt ansvara, föra dessas talan, hvarvid han, om skäl dertill finnes, eger att å nämnda Lappars vägnar ingå förlikning angående såväl skadeersättning som syne- och rättegångskostnader;

f) att söka upptäcka genom hvilkens eller hvilkas renar angifven skada inom distriktet blifvit förorsakad och att, efter undfången kallelse till besigtning, syn eller värdering å skadan, till förrättningen inkalla den eller de skyldige, om de äro honom bekante.

Förman väljes hvarje gång för ett år. Han kan afsäga sig nytt val till förman eller till andre förman under så lång tid, som han senast innehaft uppdraget. Andre förman väljes äfven hvarje gång för ett år, och kan nästa år väljas till förman eller andre förman. Har han innehaft uppdraget i två år, är han under ett år för val fri.

9 §.

1. Lapparne åligger ej allenast att noga taga sig till vara för att sjelfva tillfoga landets invånare någon skada å deras egendom, utan ock att omsorgsfullt bevaka sina renar, så att skada ej af dem föröfvas.

2. Skada, som af renar göres å åker, äng, växande skog eller hjortronland, ersättes af den eller dem, genom hvilkas renar skadan

blifvit förorsakad. Lag samma vare i fråga om skada å utängsslätter, som äro inhägnade med sådant stängsel, som af Konungen blifvit förordnad, eller, utan att vara inhägnade, år efter annat varit till höfångst brukade, och dertill brukas, samt genom qvarstående hässjor, diken, rödning eller på annat sätt tydligen framträda såsom utängsslätter. Sker skadan med uppsåt eller grof vårdslöshet vid renarnes bevakning, böte dessutom den skyldige för hvar gång högst 40 kronor, hvilka böter dock ej ifrågakomma, der förlikning träffas om skadans ersättande. Lapp, af hvars renvaktare sådan förseelse nu sagd är blifvit föröfvad, vare ansvarig för gäldande af de böter, som kunna renvaktaren ådömas.

3. Sker skada å egor af ofvannämnda beskaffenhet inom sådant distrikt, hvarom i 6 § förmäles, och kan det ej utrönas, genom hvilken eller hvilkas renar den förorsakad blifvit, åligger ersättningsskyldigheten de Lappar, hvilka uppehölo sig i distriktet, och varde ersättningsbeloppet jemte syne- och rättegångskostnader dem emellan fördeladt i förhållande till det antal renar, hvarmed en hvar tillhör distriktet. Om vid den tid skadan skedde renar, tillhörande andra Lappar, än dem, som anmält sig vilja i distriktet uppehålla sig, voro stadda på flyttning derigenom eller eljest der sig uppehölo, skola äfven dessa främmande Lappar i förhållande till antalet af sådana deras renar i ersättningen deltaga. Visar Lapp, förr än förlikning träffats, eller dom i målet gifvits, att skadan ej blifvit föröfvad af hans renar, vare han från deltagande i ersättningen fri. Inom trakter, der distriktindelning ej skett, eger sådan gemensam ansvarighet, som i detta mom. stadgas, ej rum.

4. Skada å utmark, som ej ofvan är omnämnd, ersättes jemväl efter ofvan stadgade grunder, dock endast i det fall, att jordens egare eller innehafvare genom densamma kommit i saknad af erforderligt bete för sina hemdjur. Hvad Tromsö amt särskildt angår eger ej ersättningsskyldighet rum, om renar komma in och beta å sådan utmark under tiden före den 8 Juli hvarje år, när denna förmån ej af Lapparne begagnas sålunda, att någon jordegare eller innehafvare särskildt derigenom i väsentlig mån betungas. I Tromsö amt skall ej heller skada å sådan utmark ersättas, der utmarken är belägen på ett afstånd af sex kilometer eller derutöfver från jordegarens eller brukarens fasta bostad.

10 §.

Har under Lapparnes uppehåll i Norge skada genom deras renar någon derstädes förorsakats såsom i 9 § sägs och vill den, som skadan

lidit, göra sin rätt till ersättning gällande, låte han, der ej syn, hvarom i 11 § sägs, kan hållas inom tre gånger 24 timmar, sedan skadan upptäcktes, så fort ske kan, tillkalla två ojäfvige och kunnige män, hvilka böra samtidigt infinna sig på stället samt, efter besigtning af skadan och undersökning om densammas tillkomst, derom efter bästa förstånd och under edlig förpligtelse afgifva utlåtande. Till denna förrättning kallas den ersättningsskyldige, der han är känd, samt om skadan skett inom distrikt, hvarom i 6 § förmäles, äfven förmannen eller andre förmannen för de Lappar, som der uppehålla sig; och skola, om inom distriktet Lappar från båda rikena uppehålla sig, såväl den svenska som norska förmannen tillkallas. Möter hinder för sådan kallelse delgifvande inom 48 timmar efter det skadan upptäcktes, tillkallas i stället en af de i närheten varande Lappar, eller, der skadan skett inom distrikt, der både svenska och norska Lappar sig uppehålla, en af hvarterdera folket. Kan ej heller detta ske inom nyssnämnda tid, eller uteblifver någon af de tillkallade, må förrättningen deraf ej uppehållas.

11 §.

Varder vid den i 10 § nämnda förrättning ersättningsfrågan ej i godo bilagd, åligger den, som skadan lidit, der han sitt ersättningsanspråk fullfölja vill, att skyndsamligen hos länsmannen i orten eller annan man, som af amtmannen blifvit förordnad att hålla dylika förrättningar, begära ny syn på stället för skadans värderande. Till denna syn, hvilken förrättas af länsmannen eller den, som dertill blifvit särskildt förordnad, med biträde af två lagrättsmän, dem han utser inom den i norska lagen den 28 Augusti 1854 18 § föreskrifna nämnd, eller, om sådane män icke utan tidspillan kunna komma tillstädes, bland de män, som äro upptagna å den allmänna listan öfver lagrättsmän, skall den ersättningsskyldige, om han är känd, eller, der fråga är om sådan ansvarighet, som i 9 § 3 mom. förmäles, förmannen eller andre förmannen instämmas medelst kallelse, som bör delgifvas senast dagen före förrättningen, om den, som kallas skall, uppehåller sig inom tjugu kilometer från förrättningsstället. Uppehåller han sig på längre afstånd derifrån, varde kallelsetiden förlängd med 24 timmar för hvarje fulla tjugu kilometer. I de fall der den ersättningsskyldige eller förmannen eller andre förmannen icke kan instämmas eller inkallas, t. ex. då de redan hafva lemnat distriktet utan att hafva i god tid förut uppgifvit för förrättningsmannen någon inom distriktet bosatt man, som kan på deras vägnar inkallas, bör synen ändock hållas; och skall förrättningsmannen i protokollet anteckna anledningen dertill att vederbörande

icke blifvit instämnda. I dylika fall skola såväl förrättningsmannen som synemännen ständigt hafva sin uppmärksamhet fästad derpå att den frånvarandes rätt icke förnärmas. Vid synen skall den, som lidit skadan, medhafva de män, hvilka hållit den första besigtningen, eller, om sådant ej kan ske, framlägga deras skriftliga intyg om förloppet dervid. Han bör ock, om så nödigt anses, förevisa de handlingar, hvarpå hans egande- eller nyttjanderätt till den mark, der skadan skett, sig grundar. Förrättningsmännen skola, så vidt möjligt är, söka åstadkomma och i protokoll intaga noggrann utredning angående skadans uppkomst och vidsträckthet, ställets belägenhet och beskaffenhet, om marken är inhägnad eller oinhägnad m. m., äfvensom angående den eller de personer, hvilka ega de renar, som gjort skadan, renarnas antal och storleken af de hjordar, de tillhöra.

En hvar, som är tillstädes der förrättningen hålles, är pliktig att på förrättningsmannens uppmaning tillkännagifva allt, som kan vara honom bekant och lända till upplysning i saken, och står hvar och en för innehållet af sitt yttrande i samma ansvar, som om det afgifvits inför domstol.

Vid skadans värderande skola synemännen noga taga hänsyn till såväl markens beskaffenhet och fruktbarhet, dess större eller mindre uppodling, grödans godhet och huruvida annan boskap än renar bidragit till skadan, som ock, der skada å utmark skett, de omständigheter, hvaraf enligt 9 § 4 mom. ersättningsskyldighet i detta fall är beroende, samt alla andra förhållanden, som ega inflytande å skadeersättningens belopp. I öfrigt skola synemännen till protokollet afgifva förklaring, under edsförpligtelse, der de icke förut aflagt ed såsom lagrättsmän, att värderingen är gjord efter deras bästa förstånd och öfvertygelse. Innan synen börjas, erinre förrättningsmannen synemännen om de skyldigheter, som, på grund af hvad här är stadgadt, dem åligger; och skall om denna erinran göras anteckning i protokollet.

Förrättningsmannen, som ej eger vid värderingen rösta, utom i händelse olika meningar mellan synemännen uppkomma, då den mening gäller, hvilken förrättningsmannen biträder, skall dock i hvarje fall vid protokollets afslutande afgifva sitt utlåtande, huruvida han anser det åsatta värdet skäligt och billigt, samt huruvida han i öfrigt i något hänseende har att anmärka något, som kan hafva inflytande på saken.

Innan förrättningens slut skall förrättningsmannen söka åstadkomma förlikning mellan parterne. Träffas förlikning, har den samma verkan, som om den vore ingången inför förlikningskommissionen.

Värdering, som omtalas i denna §, kan i händelse af rättegång förändras af domstolen, om skäl dertill förefinnes.

12 §.

För syneförrättning, hvarom i 11 § sägs, tillkommer förrättningsmannen, jemte den för länsman bestämda skjutsersättning och dagtraktamente, för kallelse af en hvar af lagrättsmännen 80 öre, för hållande af synen 4 kronor om dagen och för utdrag af protokollet deröfver 70 öre arket. För nämnannde af lagrättsmän och för bevittnande af protokollsutdragets riktighet erhålles ingen betalning. Lagrättsmännen åtnjuta för hvarje förrättningsdag 1 krona 60 öre.

13 §.

Kan ej heller vid den i 11 § omförmälda förrättning saken genom förlikning afgöras, åligger förrättningsmannen, om den, som skadan lidit, sådant påyrkar, till vederbörande amtman insända afskrift af förrättningsprotokollet med dertill hörande handlingar jemte eget yttrande angående de mäns trovärdighet, hvilka förrättat den föregående besigtningen, hvarefter amtmannen genast eller efter ytterligare undersökning, om sådan anses nödig, afgör, om skäl finnes till åtals anställande, i hvilket fall han föranstaltar om dylikt åtal enligt de för offentliga politisakers behandling gällande former — hvarvid dock föreläggande af straff icke eger rum — mot den eller dem, hvilka antingen, enligt hvad som förekommit, kunna anses öfvertygade om skadegörelsen eller eljest till följd af 9 § äro för densamma ansvarige. Sådana mål kunna efter omständigheterna handläggas antingen vid extra rätt eller vid tingen och står det den eller de tilltalade fritt att i dessa mål svara genom ombud.

Har skada af ifrågavarande beskaffenhet skett, men är skadan ringa, kan amtmannen besluta att allmänt åtal ej anställas, i hvilket fall det till amtmannen insända protokoll med bilagor tillställas den, som lidit skadan, med underrättelse det han eger att sjelf anhängiggöra och utföra sin talan, om han dertill finner sig befogad.

Ej heller eger allmänt åtal rum i de trakter, der distriktindelning icke förekommer.

Talan, som af enskild part anställas angående ersättning för skada af renar, utföres i enlighet med denna förordning, så vidt den å sådan talan är tillämplig; och kan anspråk på ersättning icke göras gällande, derest ej hvad i 10 och 11 §§ stadgas blifvit iakttaget. Målets instämmande till förlikningskommission är ej erforderligt.

14 §.

Hvad i 4, 10, 11, 12 och 13 §§ stadgas i afseende å behandlingen af deri omförmälda ersättningsfrågor eger ej tillämpning å dylika frågor, som uppkomma i Sverige, utan förfares med dessa efter allmän lag.

15 §.

Talan emot Lappar om sådan gemensam ansvarighet, som i 9 § stadgas, anhängiggöres emot den, hvilken tjenstgjorde såsom förman i distriktet på den tid skadan skedde. Uppehöll sig derstädes vid nämnde tid Lappar från begge rikena, skola såväl den svenske som den norske förmannen instämmas. Förmannen stämmes att svara i målet å vederbörande Lappars vägnar.

Tilltror förmannen sig kunna visa genom hvilkens eller hvilkas renar skada blifvit förorsakad eller att jemte de under hans tillsyn stående Lappar äfven andra böra för skadan ansvara, ege han att den eller de skyldige eller i senare fallet dem, emot hvilka anspråk om deltagande i ersättningen väckes, låta instämma till gemensamt svaromål i saken.

Der i det fall, hvarom denna § handlar, hinder möter att stämma förman, skall stämningen delgifvas de Lappar, emot hvilka talan föres; och gälle då för dem hvad i föregående mom. om förman är sagdt.

Vill man yrka, att någon ådömes böter, skall i hvarje fall den, mot hvilken sådant yrkande framställes, sjelf instämmas.

16 §.

Lappar, hvilka, efter hvad i 9 § 3 mom. sägs, blifvit till ansvarighet för inträffad skada dömda, eller, efter det värdering af skadan enligt 11 § egt rum, ingått förlikning om erläggande af en ersättning, som icke öfverstiger den genom värderingen bestämda med tillagd godtgörelse för omkostnader, vare oförhindrade att mot den eller dem, som skadan förorsakat, i händelse kännedom derom sedermera erhålles, eller emot andra Lappar, hvilka, vid den tid skadan skedde, haft renar inom distriktet och sålunda böra i skadeersättningen deltaga, väcka talan om återgäldande af hvad de erlagt eller den del deraf, som å öfriga Lappar belöper. Sådan talan må dock ej anhängiggöras senare än två år, efter det skadan skedde.

17 §.

Laglig stämningstid, när Lappar i sitt hemland skola stämmas till domstol i andra riket, är tre månader. Den, hvars vistelseort är

okänd, njuter tre månaders tid efter stämningens kungörande i Sverige i kyrkan eller i Norge vid kyrkan i den socken, der han senast haft sitt hemvist.

18 §.

1. Den, som oloffigen faller eller misshandlar Lapparnes renar, skall, utom full ersättning för skadan, böta högst 40 kronor, så framt icke förseelsen efter allmän lag medför högre ansvar. Lag samma vare, om någon med uppsåt eller af groft vållande förorsakar, att renarne genom skrämskott, hundar eller på annat otillbörligt sätt ofredas på tillåtna uppehållsställen, eller söker att dem derifrån fördrifva.

2. Ofredas ren på tillåtet uppehållsställe af hund, skall skada, som derigenom tillfogas renen, af hundens egare till fullo ersättas, äfven om skadan icke förorsakats genom någons uppsåt eller vållande.

3. I de trakter, der distriktindelning eger rum, skola under den tid, Lappar från det andra riket enligt 3 § ega att med sina renar der uppehålla sig, den bofasta befolkningens hundar antingen hållas bundna eller vara försedda med klubba; landshöfdingen eller amtmannen dock obetaget att från nämnda föreskrift för vissa trakter eller särskilda fall medgifva undantag, der det finnes kunna ske utan att det med den samma afsedda ändamål förfelas. Bestämmelser om storleken af klubban äfvensom närmare föreskrifter i öfrigt i afseende på klubbningen gifvas af landshöfdingen eller amtmannen, som jemväl må kunna förordna, att i trakt, der distriktindelning icke eger rum, de bofastes hundar under tid, som nämnd är, skola hållas bundna eller klubbade. Hund, som har till vana att jaga renar äfven på tillåtet uppehållsställe eller att döda renar, skall af egaren, efter föreskrift af polismyndigheten, dödas; och åligger det polismyndigheten att, der egaren sådant underlåter, genast låta döda hunden. Underlåter egare af hund att ställa sig till efterrättelse hvad här ofvan stadgas, eller de af landshöfdingen eller amtmannen i öfverensstämmelse dermed gifna föreskrifter, straffes med böter högst 40 kronor.

4. När Lapp hos länsmanen eller den, som af amtmannen blifvit förordnad att upptaga dylika mål, klagar öfver sådan förnärmelse, som ofvan i 1 och 2 mom. är nämnd, skall denne efter föregången undersökning så fort ske kan, såvida han ej kan åstadkomma förlikning, i hvilket fall ansvar ej eger rum, om saken afgifva berättelse till landshöfdingen eller amtmannen, som, derest skäl förefinnes att ställa någon till ansvar, skall föranstalta om sakens utförande genom allmän åklagare, hvad Norge angår, enligt de i 13 § bestämda grunder, men i motsatt fall sänder berättelsen till den, som skadan

lidit, med tillkännagifvande att det öfverlemnas åt honom sjelf att anhängiggöra och utföra sin talan, i hvilken händelse saken ej behöfver till förlikningskommission instämmas.

19 §.

De i 3, 4 och 7 §§ samt 18 § 3 mom. omförmälda förseelser åtalas i Norge efter amtmannens föranstaltande inför politirätt. I Sverige skola dylika förseelser äfven vara underkastade allmänt åtal.

20 §.

Dom, hvarigenom någon i det ena riket blifvit dömd till böter eller skadeersättning enligt denna förordning, kan i det andra riket bringas till verkställighet, om den eger laga kraft, den dömde dermed förklarar sig nöjd eller, då domen är meddelad i Norge, vad emot domen icke blifvit inom stadgad tid anmältd (Appellationsfristen er udløben) eller, i en genom allmän åklagare utförd rättegång, domen blifvit den sakfælde kungjord, utan att han påyrkat densammas pröfning i högre rätt. Önskar någon doms verkställande i det andra riket, vände sig till landshöfdingen eller amtmannen i det län eller amt, der domen är gifven, och teckne denne, derest sådant förhållande ådagaläggas, på grund hvaraf den sökta verkställigheten må ega rum, bevis derom å domen samt sände handlingarna till vederbörande amtman eller landshöfding i det andra riket, hvilken föranstaltar om domens verkställande och de indrifna medlens öfversändande till förstnämnde landshöfding eller amtman.

Hvad om domar nu sagdt är, gälle ock om sådana i fråga om ersättning för skada, som i denna förordning omförmäles, träffade förlikningar, hvilka ega kraft af dom; börande landshöfdingen eller amtmannen, då sådan förlikning, ingången i det ena riket, för verkställighet öfversändes till det andra, tillika meddela bevis, att förlikningen enligt förstnämnda lands lagar eger samma gällande verkan, som laga kraft vunnen dom.

I afseende å böters förvandling vid bristande tillgång till deras gäldande, förfares enligt det lands lagar, der böterna skola uttagas.

21 §.

I Sverige skall kungörandet af norsk dom, meddelad på grund af denna förordning, verkställas genom kronobetjent med vittne eller genom två stämningsmän eller nämndemän. Dervid skall ock, om

rättegången är genom allmän åklagare utförd, den sakfælde affordras förklaring, huruvida han påyrkar domens pröfning i högre rätt. I mål, som enligt 15 § blifvit mot förman utfördt, skall domen kungöras denne, som har att i nämnda hänseende sig förklara.

22 §.

I de mål, der svensk Lapp är part i Norge eller norsk Lapp i Sverige, må ej stämpladt papper användas.

23 §.

I öfrigt komma de i hvarterdera riket i allmänhet gällande lagar att tillämpas å Lapparne under deras vistande derstädes.

24 §.

När i denna förordning talas om Lapparnes renar förstås dermed icke allenast deras egna utan ock andras renar, hvilka äro under deras vård.

Bofaste renegare hafva, såvida de hålla sina renar under egen vård, i afseende å dessa samma rättigheter och skyldigheter som Lapparne.

25 §.

Embets- och tjänstemän, och särskildt landshöfdingar och amtmän, skola tillse, att de öfverflyttande Lapparne ej förnärmas i utöfvande af dem tillagda rättigheter.

26 §.

Der i ettdera af rikena å något visst område vid kusten eller inne i landet renars underhåll pröfvas för den jordbrukande befolkningen vara i synnerlig mån betungande, kan Konungen förordna, att det området ej vidare må till sådant ändamål begagnas mot det att erforderlig betesmark Lapparne anvisas på annan landsträcka, som der till finnes tjenlig.

Betesmark, som sålunda blifvit anvisad åt Lapparne, må till den utsträckning, som är af nöden för att lemna bete till de renar, hvilka år efter annat dit föras, icke underkastas intrång genom rödjning, odling, säterbruk eller betande af hemdjur; dock att hvad här är stadgadt icke utgör hinder för upprödning och odling, efter offentlig myndig-

hets beslut, af platser inom dessa trakter till skjutsstationer eller herbergen för resande.

27 §.

Visar det sig nödigt för det i föregående § omförmälda ändamål eller för att åt Lapparne bereda nödiga vägar till deras betesmarker eller för att uppföra stängsel till förekommande af skada af renar att använda jord, som eges eller brukas af enskild man, vare i Norge egaren eller brukaren, när sådant af staten påfordras, skyldig att afstå jorden mot ersättning, som, der godvillig öfverenskommelse ej kan träffas, bestämmes genom värdering. I Sverige förfares härmed enligt gällande förordning angående jords afstående för allmänt behof.

28 §.

De bestämmelser i denna förordning, hvilka ordna förhållandet emellan Lapparne och den jordbrukande befolkningen, gälla icke inom Finnmarkens amt. Skulle svensk Lapp söka sommarbete i detta amt för sina renar, komma de för amtets norska Lappar särskildt gällande bestämmelser att å honom tillämpas.

29 §.

Denna förordning träder i kraft, sedan enahanda bestämmelser blifvit antagna i Norge, från den dag Konungen för båda rikena bestämmer. Från samma dag upphör första bihanget eller codicillen till gränsetraktaten af 17te Oktober 1751 att vara gällande.

Beslut om upphäfvande eller ändring af denna förordnings bestämmelser blifver i hvarterda riket, så vidt angår det andra riket eller dess undersåtar, först gällande, när motsvarande beslut är fattadt från den andra sidan, eller tre år förflutit, efter det i någotdera riket — jemte det beslut fattats om upphäfvande af denna förordnings bestämmelser — tillika stiftats ny lag angående Lapparne från det andra riket, utan att dess trädande i kraft gjorts beroende deraf, huruvida i detta rike motsvarande bestämmelser meddelats; dock må sådan för hvarje rike särskild lag icke stiftas, förr än tio år äro förflutna från den dag, då denna förordning trädte i kraft, och skall en hvar lagstiftning, som träder i stället för denna förordning, hvila på följande grunder: begge rikenas Lappar skola allt framgent, som hittills, kunna

hvarje år under Maj, Juni, Juli, Augusti och September månader uppehålla sig med sina renar i Tromsö, Nordlands, Nordre och Søndre Trondhjems amt i Norge samt den öfriga delen af året i de angränsande Norrbottens, Vesterbottens och Jemtlands län i Sverige, med lika rättigheter som de, hvilka i nämnda amt eller län tillkomma hvarje rikes egna Lappar; de i denna förordning Lapparne tillförsäkrade rättigheter till bete, jagt, fiske, skogsfång och renvägar må icke inskränkas eller upphävas; den i förordningen fastställda begränsning i Lapparnes ansvar för skada, som af renar föröfvas på utängsslätter och utmark, må icke till Lapparnes skada förändras; samt den i förordningen medgifna rätt till verkställighet i det ena riket af domar gifna och förlikningar ingångna i det andra icke upphävas eller inskränkas.

Gjenpart af den Kongelige Norske Regjerings underdanigste
Indstilling af 13 Juni 1879, bifaldt ved Kongelig
Resolution af 21 Juli s. A.

Chefen for Departementet for det Indre, Statsraad *Selmer*, har underdanigst foredraget Følgende:

Departementet tillader sig att foreslaa Gjenoptagelse af Forhandlingerne om en Ordning ved Lov af Forholdet vedkommende Lapperne i de forenede Riger. Efter nærværende underdanigste Foredrags Hensigt, idet det er tænkt at skulle tjene som Grundlag for en Henvendelse til vedkommende svenske Myndigheder, for paany at knytte de i flere Aar afbrudte Underhandlinger om en Fælleslov herom, vil det ikke være att undgaa, at Foredraget for nogen Del kommer til at indeholde Gjentagelser af forskjellige Forklaringer og Redegjørelser, som Departementet, siden Sagen senest forhandlede med det andet Rige, har havt Anledning til at forelægge Deres Majestæt i underdanigste Foredrag, der i sin Tid naadigst ere befalede oversendte det norske Storting.

Departementet skal ikke vidtløftiggjøre nærværende Fremstilling ved nogen Rekapitulation af denne Sags Historie, der strækker sig tilbage lige til 1843, da første Gang en Komite af norske og svenske Mænd blev nedsat for att undergive Forholdet vedkommende Lapperne i de forenede Riger en fælles Behandling. En saadan fuldstændigere Anførsel af hvad der tidligere er passeret, vil findes i de forskjellige Aktstykker, som laa til Grund for og ledsagede de overensstemmende naadigste Forslag til en Lov om Lapperne i de forenede Riger, som — ifølge Beslutninger i sammensat svensk og norsk Statsraad den 23de December 1870 samt i særskilt norsk Statsraad den 21de Januar og i særskilt svensk Statsraad den 14de Januar næsteften — i 1871 samtidig blev fremsat for Norges Storting og Sveriges Rigsdag.

Af den for Stortinget fremsatte Proposition med Udkast til Lov, hvilken er indtaget i Storthingsforhandlingerne for 1871, 3die Del, som Oth. Prp. No. 2, følger her et Aftryk. Det for Rigsdagen og Stortinget ved denne Proposition fremsatte Lovforslag var i det Væsentlige bygget paa Grundlag af et Forslag, som i 1866 var afgivet af en samme Aar nedsat fælles Kommission af norske og svenske Mænd; denne Kommissions Forslag er indtaget i Storthingsforhandlingerne for 1868—1869, 5te Bind, som Oth. Prp. No. 1. Et Separataftryk af samme

vedlægges her. I Forbindelse med Propositionen og indtaget i Aftrykket af samme (Oth. Prp. No. 2) er trykt foruden Lovforslaget:

1. Den Norske Regjerings Indstilling af 15de Oktober 1867, bifaldt ved Kongelig Resolution af 24de s. M., i hvilken Indstilling Kommissionens Indstilling blev undergivet *den første Behandling* fra den norske Regjerings Side.
2. Do. af 2den Februar 1869 — bifaldt ved Kongelig Resolution af 9de s. M. — i det Væsentlige indeholdende *Imødegaaelse* fra norsk side af den af den svenske Høiesteret afgivne *Betænkning* i Sagen.
3. Do. af 12te August 1870, bifaldt ved Kongelig Resolution af 1ste September s. A., indeholdende yderligere Bemærkninger ved Sagen fra norsk Side, i det Væsentlige foranlediget ved et af *Hs. Exc. den svenske Justitie-Statsminister affattet*, forøvrigt for den væsentlige Del med det norske Udkast stemmende, men dog noget omarbeidet *Løvforslag*; og
4. *Protokoll*, ført i sammensat norsk og svensk Statsraad for Hs. Maj. Kongen den 23de December 1870.

Idet det Forslag till en fælles Lov, som Departementet underdanigst tillader sig nedenfor at fremsætte, i sit Princip saavel som i sine væsentligere Bestemmelser vil slutte sig til Forslaget i 1871, kan Departementet med Hensyn til Forslagets Begrundelse saavel i faktisk Henseende som forøvrigt i alt Væsentligt henholde sig till de Oplysninger, som indeholdes, og de Forhandlinger, som ere gjengivne i de ovenfor paaaberaabte Aktstykker, der laa til Grund for den tidligere Proposition. Næst en Redegjørelse for hvad der senere i Sagen er passeret, hvorunder kommer forskellige administrative Forføjninger og Foranstaltninger, der ere iværksatte i Lappeflytningens Interesse og til dens Lettelse og Fremme, vil nedenfor i det Væsentlige alene blive omhandlet dels enkelte mere fremtrædende af de foreliggende Spørgsmaal, som Departementet har antaget tiltrænger nogen nærmere Redegjørelse og Udvikling, dels forskellige, dog ingenlunde indgribende Ændringer i Forslaget, som yderligere stedfundne Forhandlinger med lokale Autoriteter eller senere vunden Erfaring formenes at begrunde.

Den for Rigsdag og Storthing i 1871 foreslaaede Lovordning kom, som bekjendt, ikke istand. Departementet har tidligere havt Anledning til at forklare, at den svenske Rigsdags tvende Kamre ikke bleve enige om Bifald, og at Spørgsmaalet derfor ifølge Rigsdagsordningens § 63 for samme Rigsdag bortfaldt. Lagutskottets Flertal indstillede paa Bifald til den Kongelige Proposition, dog med følgende Modifikation: en Fraktion indstillede — med Forkastelse af Propositio-

nens § 28, som definitivt ophæver 1ste Codicil til Grændsetraktaten af 1751 og gjør Lovens Ophævelse eller Forandring i et af Rigerne afhængig af tilsvarende Beslutning i det andet Rige — at Loven efter 4 Aars Forløb skulde kunne fra hvilkensomhelst af Siderne opsiges med 12 Maaneders Varsel, og at, saafremt inden nævnte Frist ikke andre gjensidige Bestemmelser i begge Riger vare vedtagne, skulde førnævnte Codicil betragtes som kun midlertidig suspenderet og atter træde i Kraft. En anden Fraktion af Pluraliteten, hvilken Fraktion i dette Punkt holdt paa Propositionen uden Forandring, indstillede derimod paa et Tillæg til dennes § 25, sigtende til for stedse at sikre Lapperne den uforstyrrede og uindskrænkede Brug af de Strækninger som i §'ens Medfør maatte blive dem anviste til Betesmark istedetfor Omraader, som andetsteds maatte blive dem unddragne. Et Mindretal i Utskottet indstillede paa, at Propositionen for tiden *ikke* skulde bifaldes, idet det antoges, at man burde afvente Fuldførelsen af de inden begge Riger af Hensyn til Lappevæsenet da paagaende Opmaalings- og Kartarbejder. Den 25de April toges Utskottets Indstilling af begge Rigsdagens Kamre under Behandling, og blev Mindretallets Indstilling, hvorefter Propositionen ikke skulde bifaldes, vedtaget i 2det Kammer. I første Kammer derimod bleve samtlige Propositionens Bestemmelser bifaldte, dog med det ovennævnte Tillæg til § 25.

Senere er ikke naadigst Proposition i Sagen fremsat for den svenske Rigsdag, jfr. dette Departements underdanigste Foredrag af 9de Januar 1872 (Storthingsforhandlingerne for s. A., 5te Del, Dok. No. 11), hvor det er oplyst, att den daværende svenske Justitiestatsminister paa dette Departements Henvendelse havde meddelt, at Hs. Exc., da, saavidt ham bekjendt, ingen Forandring i Forholdene var indtraadt, siden Forslaget behandledes paa Rigsdagen i 1871, ikke fandt Føie til at tilraade, at Forslaget paany blev fremsat for den kommende Rigsdag (1872).

I Henhold til dette Departements underdanigste Indstilling i det nysnævnte Foredrag blev det derhos ved Kongelig Resolution af 20de Januar 1872 bestemt, at Lovforslaget, der ikke var kommet under Behandling paa Stortinget i 1871, ikke skulde gjenoptages for det i 1872 sammantrædende Storting (jfr. Konstitutions-Komiteens Indstilling paa Stortinget samme Aar, Storthingsforhandlingerne 6te Del, Indst. No. 178, Side 189).

I det underdanigste Foredrag af dette Departement, som ligger til Grund for denne sidstnævnte Resolution, var Beslutningen om, at Sagen icke skulde forelægges for Stortinget i 1872 væsentlig motive-

ret ved Ønskeligheden af, at den Opmaaling, Kartlægning och Befaring af Tromsø Amt, som var paabegyndt i 1869 — i Henhold til Beslutning af s. A's. Storthing — se dets Forhandlinger for 1868—1869, 1ste Del S. No. 6, Side 144 ff. og 8de Del Side 213—14 — og til hvilke Arbeider der netop var sigtet ved det af Lagutskottets Mindretal stillede Krav, kunde blive tilendebragt saaledes, at derved fuldstændigere kunde være sørget for Sagens Belysning ogsaa for dem, som ikke kjende Lokalforholdene. I 1872 blev ogsaa Opmaalingen (i 100000) og Krokeringen af Amtet færdig, hvorimod Befaringen af Beterne først tilendebragtes i 1873. Kartet er senere fuldført og i Handelen i 4 Blade. Der er derhos erhvervet fotografiske Aftryk af samme. Kartet er ledsaget af en af Rigets geografiske Opmaaling i 1874 udgivet "Beskrivelse over Tromsø Amt". Et fotografisk Aftryk saavel som et Exemplar af Beskrivelsen vedlægges her.

I Forbindelse hermed er iværksat en agronomisk Beskrivelse af Tromsø Amt med specielt Hensyn til Forholdet mellem Jordbrugets og Nomadelivets Omraade i Amtet og de forskjellige Distrikters Skikkethed for de forskjellige Næringer. Dette Arbeide er udført af den tidligere i Nordlands Amtskommunes Tjeneste ansatte Agronom I. Haukland i Forening med to Lapper som Skjønsmænd. Den nærmere Beskaffenhed af det Hverv, som blef overdraget Haukland, vil erfares af den ham meddelte Instrux, der er indtaget i Beskrivelsen Side 6 og 7; hans Rapport angaaende Resultatet af de foretagne Undersøgelser og de derunder givne Skjøn er indtaget sammesteds som Anhang II Side XXIV ff. Paa de fotografiske Aftryk af Kartet ere de af ham angivne Strækninger, der ansees skikkede for Renbete, betegnede med gulbrun Farve.

Et fotografisk Aftryk af Kartet tilligemed et Exemplar af Beskrivelsen er af Departementet under 2den Oktober 1875 oversendt det svenske Justitsdepartement.

En Udsigt over disse Arbeiders Gang indeholdes forøvrigt i de aarlige Budgetforslag i Storthingsforhandlingerne 1ste Del No. 1 C— for 1871 Side 36, for 1872 Side 83—84, for 1873 Side 155 og 161, for 1874 Side 76 samt for 1875 Side 98—99 og 116.

Med Hensyn til de Oplysninger om de faktiske Forhold, som gennem disse Skjøn og Befaringer ere erhvervede og det Udbytte for nærværende Sag, som de have givet, skal Departementet hidsætte, hvad man derom har underdanigst anført i et Foredrag af 21de April 1876, af hvilket Foredrag Gjenpart ved naadigst Resolution af 18de Mai næstefter naadigst blev befaleet oversendt Storthinget. Man anførte der:

"Et væsentligt Formaål ved disse Befaringer og Skjøn var at

tilveiebringe Oplysning om det Antal Ren, som paa ethvert Sted inden Amtet kan finde Bete, og øvrige Betingelser for deres Trivsel. Det blev i denne Henseende — (se Beskrivelsen, Anhanget Side LXXVII til LXXIX samt Side LXXXV) — skjønnet, at der, under Forudsætning af en passende Fordeling af Dyrene, en forsvarlig Fremgangsmaade fra Lappernes Side, samt af at der til Lettelse for disse træffes forskellige Foranstaltninger med Aabning af Renveie, Opførelse af Broer, Gjærder m. V., uden Skade for Amtets Jordbrug vilde være Plads for et Antal af omtrent 142,000 Stykker Ren. Herved bringes i Erindring, at ifølge vedkommende Amtmands Indberetning om Lappeopsynets Virksomhed i Distriktet i 1875 antoges det Antal Ren, som i nævnte Aars Sommer i Virkeligheden havde Tilhold i Amtet, kun at udgjøre omtrent 94,000 Stykker*) — for tidligere Aar er det endog opgivet adskillig lavere (Storthingsforhandlingerne for 1876, Sth. Prp. No. 1 C Side 139, kfr. for 1875, 5te Del, Dok. No. 49).

I Forbindelse hermed skal paa dette Sted nævnes, at der gennem disse Befaringer antagelig vil findes at være tilveiebragt Oplysninger, som i nogen Grad ville virke til at modificere tidligere Opfatninger af disse Forhold og det netop i et Par Punkter, der kunne være af Betydning med Hensyn til Retningen af det Offentliges Bestræbelser for deres Ordning. Under Ønskeligheden af saavidt muligt at fjerne Anledningen til Konflikter mellem Lapperne og de Fastboende og navnlig af at beskytte Distriktets fremskridende Jordbrug mod de Hindringer af forskellig Art, som Nomadevæsenet bereder det, var der saaledes, navnlig af den fælles Kommission af 1866 reist Spørgsmaal om Muligheden af — i Lighed med hvad der i stor Udstrækning er gennemført i Sverige — at anvise Lapperne til væsentlig eller udelukkende Afbenyttelse sammenhængende Strækninger i det Indre af Landet eller langs Grændsen, saakaldte Lapmarker, der skulde udsondres fra Jordbruget, hvilken sidste Bedrift Kystegnene, Dalstrøgene og Øerne ialfald i det Store taget skulde være forbeholdt. Af Befaringerne fremgaar det ogsaa, at der i Amtets indre paralelt med Rigsgrændsen løbende Strøg er Strækninger, som især noget længere frem paa Sommeren — altsaa navnlig for de Lapper, som ikke flytte fra Sverige før i Juni Maaned — kunne tilfredsstille et større Antal Ren, end der for Tiden pleier at have Tilhold der og saaledes kan bidrage til at formindske Trængselen i de mere opdyrkede og bebyggede Egne og langs Kysten. Disse Strækninger have imidlertid vist sig at være

*) For 1877 er Antallet opgivet til omtr. 100,000 Stykker Rensdyr og for 1878 til 104,000 Stykker.

baade for inskrænkede og for hyppigt afbrudte ved naturlige Hindringer til at kunne danne nogen sammenhængende Lapmark, ialfald i den Forstand, hvori en saadan er opstaaet i Sverige, og selv uden Hensyn hertil antages den store Mængde af Lapper, der indfinde sig her i Landet tidligere paa Vaaren, ikke at ville kunne undvære de lavere liggende Egne i Dalene og langs Kysten, idet hine Strækninger i det Indre først blive snebare længere ud paa Sommeren.

Af den agronomiske Befaring fremgaar ogsaa, at Skjønsmændene, ialfald ikke i dens fulde Omfang, have kunnet dele den tidligere almindelige Antagelse om, at Amtets Øer, som særlig skikkede for Jordbrug, efterhaanden burde søges fuldkommen frigjorte for Sommerophold af Renhjørde. De have saaledes udtalt, at der paa Kvaløen under forsvarlig Vogtning, og naar det forbydes Lapperne at føre sine Dyr derhen for tidligt paa Vaaren, bør være Sommerhavn for 4500 Ren, at Senjenøen kan modtage 8000 Ren, Ringvadsø 3500, Arnø og Renø tilsammen 1400.“

Paa dette Sted skal Departementet tillige hidsætte nogle Forklaringer og Oplysninger vedkommende forskellige andre Foranstaltninger og Forføininger, som ere blevne trufne i Lappeflytningens Interesse og til Betryggelse af Forholdet mellem Lapperne og de Fastboende i Almindelighed.

Kommissionen af 1866 bragte i Forslag forskellige administrative Forføininger, sigtende til at lette Lapperne Besværet med Hjordenes Bevogtning og forhindre Skade paa de Fastboendes Eiendom paa Steder, hvor den ellers vanskelig kunde undgaaes (se Kommissions-Indstillingen Side 31). Disse og lignende Forføininger ere senere omhandlede af vedkommende Amtmand i forskellige Henvendelser til Departementet, ligesom ogsaa under de ovenfor omhandlede Befaringer af Amtsdistriktet (se “Beskrivelse over Tromsø Amt“ Anhanget Side XXIII). Kommissionens Forudsætning var vistnok, at der dels forinden dels samtidigt skulde udkomme en Lov, som indførte Fællesansvar, og hvad der ellers fornødigedes for at skjærpe Bevogtningen og forskaffe de Fastboende Adgang til Erstatning for Skade af dens Undladelse. Efterhaanden som det imidlertid viste sig, at det vilde tage længere Tid end oprindelig paaregnet med at istandbringe en tilfredsstillende Ordning ad Lovgivningsveien, fandt man ikke at burde udsætte med de nødvendigeste af de Forføininger af omhandlede Art, som under enhver Forudsætning om Lovens Indhold maatte ansees hensigtsmæssige baade for Fremtiden og for at afhjælpe Øieblikkets mest paatrængende Krav.

Man har saaledes i Løbet af de sidste 10 Aar ved Hjælp af dertil af Stortinget efter Deres Majestæts Forslag givne Bevilgninger indkjøbt Gaarden Brødkifte paa Alteidet, den Part af Gaarden Zachariasjord (Ramfjorden), som ligger nærmest Lappernes Flytningsvei, Gaarden Laxvandet i Balsfjord, samt en Part af Gaarden Bonæs i Salangen, saa at der nu paa disse Steder, hvor hyppige Konflikter forhen fandt Sted, er fuldkommen fri og ubehindret Flytningsvei. Fremdeles er der truffet Forføining til, at de Staten tilhørende Rydningspladse Indsæt i Bardo, Hagen i Tagelvdalen og Rostanæs i Maalselven ikke komme til at gaa over i privat Mands Eie. Forsøg paa at faa indkjøbt flere Eiendomme have hidindtil strandet dels paa bestemte Afslag fra Eiernes Side dels paa ubillige Salgsbud og have saaledes maattet stilles i Bero, indtil den i Lovpropositionens § 26 foreslaaede Expropriationsret kan træde i Kraft. En for Renflytningen meget vigtig større Bro er opført ved Gaarden Foshaug i Bardo, ligesom ogsaa en Bro ved Kitdalen i Lyngen. Fremdeles har Amtmanden i forrige Aar foreslaaet Opførelse af en større Bro over Tamokelven i Maalselven, hvilket Arbejde er nævnt i Departementets Budgetforslag for Terminen 1879—80 som et, hvortil tænkes anvendt en Del af den beholdne Bevilgning til de heromhandlede Øiemed. Paa forskellige Steder er for at lette Lapperne Flytningen Rengjærder blevne opførte; saaledes tvende Gjærder ved en Gaard og en Sæter i Kitdalen, ligesom Bidrag af offentlige Midler er ydet til Opførelse af et Gjærde om Gaarden Øvergaard's Hjemmark i Balsfjorden, samt ligeledes til endel Personer i Lyngens Præstegjæld til Opførelse af et Gjærde og Erstatning for Afstaaelse af Grund i samme Anledning. Endelig har Amtmanden i sin Tid som Foranstaltninger, hvorom der, tildels dog først efter videre anstillede Undersøgelser, kan blive Spørgsmaal, nævnt Opførelse af Gjærder ved Jøkelfjord i Kvænangen, ved Alteidet, i Nordleuangen i Ulfsfjord, ved Sørtjosen og ved Seljeelv i Balsfjord samt Flytning af et Gjærde i Bunden af Storfjorden i Lyngen. Paa Sagens nuværende Trin kan Departementet selvfølgelig ikke nærmere udtale sig om Nødvendigheden eller Hensigtsmæssigheden i det Enkelte af de Forføininger, som ere bragte i Forslag. Man skal kun bemærke, at det efter Sagens Natur er antageligt, at endnu flere og videregaaende Foranstaltninger i samme Retning efterhaanden ville vise sig nødvendige eller hensigtsmæssige; i hvilken Udstrækning dette vil blive Tilfældet, antages imidlertid ikke lidet at afhænge af den Ordning af disse Forhold, som det maatte lykkes at opnaa gennem Lov og af de Erfaringer, som, naar en saadan Lov har virket nogen Tid, maatte være vundne.

I Forbindelse hermed skal Departementet hidsætte nogle Oplys-

ninger om det extraordinære Politiopsyn, som lige siden 1865 aarlig har været vedligeholdt i Tromsø Amt under Lappernes Flytninger til og fra Distriktet og Ophold der. Dette Opsyn, der fra først af institueredes med kun 4 Opsynsmænd og alene omfattede et Par af de væsentligere Flytningspunkter, nemlig Sørbotten i Ramfjorden i Nærheden af Tromsø samt Overfartsstedet mellem Fastlandet og Kvaløen, er senere og navnlig omtrent siden 1870 stadig udvidet, saaledes at det for Tiden er udstrakt til alle de væsentligere Punkter i Amtet, hvor Lappeflytningen kommer i nærmere Berørelse med den fastboende Befolkning. I 1877 og 1878 var ved samme anvendt henholdsvis 25 og 20 Betjente og forrettede dette Personale i følgende Distrikter saaledes:

	1877.	1878.
1. I det Indland, der bestaar af Maalselven, Bardo, Salangen, Lavangen og Spansdalen	7	5
2. I Balsfjord og Tromsøsundet	7	6
3. I Skjærvø	6	5
4. I Lyngen og Carlsø	4	3
5. Paa forskellige Steder	1	1
	Betjente 25	20

I det sidste Aar har desuden 2 Lensmænd og nogle faa Assistentter tildels forrettet ved Opsynet.

Den Udvidelse, Opsynet efterhaanden har erholdt, viser sig ogsaa gjennem de stadigt stigende Udgifter til samme.

Disse udgjorde:

I 1865.....	202 Sp. 96 Sk.	I 1870.....	1,004 Sp. 78 Sk.	I 1875.....	2,047 Sp. 106 Sk.
„ 1866.....	446 „ 96 „	„ 1871.....	1,447 „ 90 „	„ 1876.....	8,512 Kr. — Öre.
„ 1867.....	533 „ 96 „	„ 1872.....	1,766 „ 95 „	„ 1877.....	7,610 „ 60 „
„ 1868.....	335 „ 24 „	„ 1873.....	1,878 „ 88 „	„ 1878.....	7,862 „ 10 „
„ 1869.....	670 „ 96 „	„ 1874.....	1,817 „ 6 „		

Den aarlige Bevilgning til Opsynet udgjør for Tiden 8,000 Kr.

Allerede i 1872 anmodede Departementet Amtmanden i Tromsø Amt om, naar de ovenfor nævnte Arbeider med Amtets Kartlægning og Befaring vare tilendebragte, at meddele Departementet sin Formening om de videre Forføininger, som maatte antages hensigtsmæssigen at kunne træffes til Ordning af Forholdet vedkommende Lapperne, og da Kartet i Fotografi var færdigt i 1873 og Beskrivelsen i Aftryk i Begyndelsen af 1874, tilstillede man ham disse som Materialier til Opfyldelse af Departementets nævnte Begjæring. Under 29de April 1875 afgav Amtmanden sin udførlige og motiverede Betænkning i Sagen. Af denne Betænkning tillader man sig her at vedlægge et Aftryk.

Det vil af denne Amtmandens Betænkning erfares, at han fandt, at Forholdene i hans Distrikt fremdeles vare af den Beskaffenhed, at de paakrævede en Inskriden fra den lovgivende Magts Side i det Væsentlige i den Retning, som var forudsat ved de tidligere Forslag i denne Sag. Amtmanden fremsatte mere eller mindre indgribende Forslag til Forandringer i de tidligere Lovudkast, men han udtalte tillige den Mening, at en Ordning af de heromhandlede Forhold nu burde søges tilveiebragt gennem en udelukkende norsk Lov uden Medvirkning fra svensk Side og indeholdt Betænkningen hans motiverede Udcast til en saadan norsk "Lov om Lapperne."

Departementet kommer nedenfor til udførligere at omhandle Spørgsmaalet om, hvorvidt der for Tiden er Føie til fra norsk Side at slaad ind paa den af Amtmanden sidstantydede Vei, et Spørgsmaal, som dengang ikke kom til at foreligge, da man antog, at de i Betænkningen indeholdte Oplysninger om Forholdene og navnlig, om Omfanget og Beskaffenheden af de gjensidige Skadetilføielser mellem Lapperne og de Fastboende i Tromsø Amt vare af den Beskaffenhed, at det maatte ansees rettest endnu i nogen Tid at se Tiden an og navnlig erhverve nogen yderligere Erfaring om, hvad der ved en Fortsættelse og maaske Udvidelse af Politiopsynsforanstaltningerne videre vilde kunne udrettes til en Forbedring af Forholdene.

Departementet skal i denne Henseende bringe i Erindring, hvad man gjentagende tidligere har havt Anledning til at omhandle, at der fra 1873 af har været samlet statistiske Oplysninger om Omfanget og Betydenheden af de Konflikter, som have fundet Sted mellem Nomaerne og de Fastboende, gjensidige Skadestilføielser m. V., idet vedkommende Amtmand har medgivet samtlige Opsynsbetjente trykte Schemata, hvori de havde at inføre alle indkomne Anmeldelser om Skadestilføielser, disses Beskaffenhed og de Pengebeløb hvortil de kunne ansættes, med Oplysninger om de Resultater, hvortil Opsynets Forføininger i Anledning af dem have ledet.

(Disse Beretninger ere trykte for Aarene 1872—1875 som Bilag til Storth. Prp. No. 1 C for de respektive Aar i Storthingsforhandlingernes 1ste Bind; Beretningen for 1876 er trykt som Bilag til Storth. Prp. No. 40 for 1877 og Beretningerne for 1877 og 1878 vedlægges her. De 2de sidste ere særskilt tilstillede Storthinget i Henhold til Kongelige Resolutioner af 31te Januar 1878 og 1ste Februar 1879).

Departementet tillader sig at hidsætte en Sammenstillen af disse Opgaver for de 6 Aar 1873—1878 inkl.

Op-

over de til Lappe-Opsynet i Tromsø Amt i efternævnte Aar

A a r e t og dets Beskaffenhed.	Antal af indkomne Klager		Antal af Klager, som ikke har foranlediget Taxt- eller Forligsmægling, enten fordi Klagen fandtes ugrundet, eller fordi Skaden var ganske ubetydelig eller fordi Anklagede rettede det Paaklagede, førend Skade var skeet.	Text er af Opsynet optaget i og med efternævnte
	fra Fast-boende.	fra Lapper.		Antal af Sager, hvori Taxt er optaget.
1873. Sen Vaar, men varm Sommer.	24	11	9	26 *)
1874. Sen Vaar, kold Sommer. Renene meget mavre ved Ankomsten til Amtet.	36	9	12	33 deraf angik: 4 Skade paa Hjemjord. 23 do. „ Udmark. 4 do. „ Ren ved Hund. 2 do. „ Ren ved Mennesker.
1875. Tidlig Vaar; ret god, men noget kjølig Sommer. Renene i godt Huld.	25	4	14	15 deraf angik: 3 Skade paa Hjemjord. 7 do. „ Udmark. 1 do. „ Skov. 1 do. „ Høhæsse. 3 do. „ Ren.
1876. Varm og tør Forsommer, regnfuld Eftersommer.	52	9	29	32 deraf angik: 12 Skade paa Hjemjord. 16 do. „ Udmark m. m. 4 do. „ Ren ved Hund.
1877. Sen Vaar, men varm Sommer.	72	3	49	26 deraf angik: 17 Skade paa Indmark. 8 do. „ Udmark. 1 do. „ Ren ved Hund.
1878.	65	4	46	23
Tilsammen i 6 Aar	274	40	159	155
	314		314	

*) Anm. Et af de i 1873 taxerede, men ikke forligte Tilfælde, angik Skade, foraarsaget derved, at Ren havde ned-

gave

indkomne Klager over Skadetilføielser mellem Lapper og Fastboende.

følgende Tilfælde Resultat.		Forlig opnaaet i følgende Tilfælde:				Anmærkninger.
Den Taxt, som er sat, angivet i Kroner		Antal af Sager, hvori Forlig opnaaet efter Klage fra		Den Erstatning, hvorm Forlig sluttet, angivet i Kroner		
over Skade ^m tilføiet Fastboende.	over Skade tilføiet Lapper.	Fast- boende.	Lapper	tilfalden Fastboende.	tilfalden Lapper.	
Kr. 712	Kr. 240	15	6	Kr. 160	Kr. 80	Af de 21 forligte Sager angik: 4 Skade paa Hjemjord ved Ren. 9 do. „ Udmark „ do. 1 do. „ Skov. 1 do. „ en Bumands Hund. 2 do. „ Lappernes Rengjærder. 4 do. „ Lappernes Ren ved Bumænds Hunde.
940	104	11	5	252	72	Af de 16 forligte Sager angik: 2 Skade paa Hjemjord ved Ren. 9 do. „ Udmark „ do. 4 do. „ Ren ved Bumænds Hunde. 1 do. „ do. „ Mennesker.
196	28	7	3	104	28	Af de 10 forligte Sager angik: 2 Skade paa Hjemjord ved Ren. 4 do. „ Udmark „ do. 1 do. „ Skov. 3 do. „ Ren ved Bumænds Hunde.
600	88	15	2	296	8	Af de forligte Sager angik: 7 Skade paa Hjemjord. 1 do. „ Udmark. 7 do. „ Skov. 1 do. „ Ren ved Hund. 1 Legemsfor nærmelse mod Lap.
552	16	11	0	180	0	Af de forligte Sager angik: 9 Skade paa Hjemjord. 1 do. „ Udmark. 1 do. „ Gjærde.
708	64	9	0	316	0	Af de 9 forligte Sager angik: 5 Skade paa Eng. 3 do. „ Udslaatter. 1 do. „ Skov.
3708	540	68	16	1308	188	
4248 Kr.		84		1496 Kr.		

trampet Græs paa en Udslaatte, hvorigjennem gik en meget befærdet Renvei. Skaden blev sat til 60 Spd.

I det underdanigste Foredrag, som Departementet under 21de April 1876 afgav i Anledning af Amtmandens ovennævnte Betænkning, og af hvilket Foredrag Gjenpart ved kongelig Resolution af 18de Mai næstefter naadigst blev befalet tilstillet Storthinget, havde Hensyn kun kunnet tages til de foranstaaende Oplysninger for de første 3 Aar — 1873, 1874 og 1875 — ved Siden af hvilke der kun forelaa nogle mindre fuldstændige Oplysninger for et tidligere Aar 1872. Efter Amtmandens Udtalelser maatte der være Grund til at antage, at de i disse Opgaver indeholdte Oplysninger om Skadetilføielserne, disses Betydning m. V. vare saavidt muligt fuldstændige, saaledes at man ved dem kunde gaa ud fra, at alle eller ialfald de allerfleste af de *Jordbrugere*, som i Treaarets Løb have lidt Skade ved Ren, ogsaa havde anmeldt det for Opsynet. Noget anderledes antog derimod Amtmanden, at det forholdt sig med den Skade, som *Lapperne* have lidt. Det var ham nemlig bekjendt, bemærkede han, at disse i adskillige Tilfælde havde undladt at anmelde den dem tilføiede Skade for Opsynet, idet de have foretrukket at henvende sig til deres af den svenske Regering i Tromsø antagne Sagfører, som, efter hvad der oplystes i Indberetningen for 1874, i dette Aar havde modtaget 21 Klager fra svenske Lapper over formentlige Skadetilføielser. Ogsaa i 1875 havde, oplyste Amtmanden, nævnte Sagfører modtaget et noget lignende Antal Klager, hvoraf en Del gaar ud paa Rentyveri, en Del paa Skade paa Ren ved Mennesker uden Tyvshensigt og en Del paa, at de Fastboendes Hunde i Flok og Følge streife omkring i Udmarken og jage Ren.

Departementet kom til den Opfatning, den man udtalte i Foredraget, at de i disse Opgaver indeholdte Oplysninger, naar de sammenholdtes med tidligere Skildringer af Forholdene, maatte lede til Antagelse om, at der i disse i de senere Aar var indtraadt en væsentligere Forbedring. Efter hvad der gjentagende udtrykkelig var udtalt i Indberetningerne, maatte dette formentlig hovedsagelig tilskrives det ansatte Poliopsyn, der allerede fra først af saaes at have vundet megen Anerkjendelse. Efter denne Erfaring maatte det efter Departementets Mening kunne haabes, at der ved en Fortsættelse og maaske videre Udvikling af disse Foranstaltninger i Forbindelse med de øvrige til Lettelse for Lappeflytningen sigtende Forføininger, som vare bragte paa Bane, fremdeles med Held vilde kunne virkes til yderligere af indskrænke ialfald de positive Skadetilføielser. I Henhold hertil tilraadete Departementet, hvad der fandt Deres Majestæts naadigste Bifald, at der endnu skulde henstaa nogen Tid med videre Forføininger til nye Lovreglers Istandbringelse (jfr. Konstitutionskomiteens Indstilling paa

Storthinget i 1876 — se Storthingsfhdl. for s. A. 6te Del, Indst. O. No. 92, Side 223—224).

Det vil sees, at de indkomne Klager over Skadetilføielser i de tvende sidste Aar, foranstaaende Opgave omfatter, (1877 og 1878) have været ikke lidet større end i det forudgaaende Tidsrum. For Aaret 1877 kan det ifølge vedkommende Amtmands Indberetning af 31te December f. A. antages at have været medvirkende till denne Forøgelse, at Sneen laa usædvanlig længe, og at den første Del af Sommeren var kold og fugtig; Rensdyrene holdt sig da langt nede i Betesmarkerne, hvilket fremkaldte adskillige Klager fra de Fastboendes Side og foranledigede endel Uenighed mellem dem og Lapperne.

Forøvrigt er, som det vil sees, de Oplysninger, som fremgaa af disse Opgaver, temmelig ens det ene Aar som det andet, og der er efter Departementets Mening efter Opgavernes Beskaffenhed ingen Grund til at antage, at der ad denne Vei vil fremkomme noget yderligere Materiale, der skulde øve nogen Inflydelse af Betydning paa Retningen og Indholdet af en Lov om disse Forhold. At en saadan Lov fremdeles med Nødvendighed paakræves, er Departementet, i fuld Overensstemmelse med de lokale Autoriteter, overbevist om.

Enhver Politiforanstaltning, som maatte være eller blive truffet til Opretholdelse af Orden i disse Forhold, vil savne en nødvendig Forudsætning for en indgribende og heldbringende Virksomhed, saalænge den maa være uden de Retsmidler, som alene en Lov kan give. Amtmanden ytrer herom i sin Betænkning (Side 2):

»Det er imidlertid en Selvfølge, at Opsynets Virksomhed under de nuværende Lovbestemmelser, som ikke særlig ere tillempede for disse Forhold, ikke har kunnet være saa kraftig og heldbringende, som jeg haaber den vil blive under en ny Lov. Som Loven nu er, indeholder den nemlig ingen Opfordring til Angjældende om at være tilstede ved Skjøn over Skade eller ved Forligsmægling, ligesom den heller ikke indeholder nogen Spore for Angjældende til at søge Sagen bilagt ved rimeligt Forlig. At udeblive fra Skjøn og ikke at indgaa Forlig, er nu netop den sikreste Udvei for Angjældende til at undgaa alt Ansvar. Opnaaes ikke Forlig, har nemlig den Skadelidende i Regelen ingen anden Udvei end at anlægge privat Søgmaal, men efter Forholdenes Natur er saadant Søgmaal kun lidet skikket til at skaffe Vedkommende sin Ret. Opsynet vil kunne optræde med en ganske

anden Vægt, naar det med en ny Lov i Haanden kan foreholde den eller de Angjældende, at de i Mangel af Forlig udsættes for offentlig Sags Anlæg, og at Udeblivelse fra en Skjønnsforretning, som vil blive lagt til Grund for en Dom, kun kan være til deres egen Skade. Som Forholdene nu ere, maa det ansees for et heldigt Resultat af Opsynets Virksomhed, at det har kunnet faa forligt over Halvdelen af de for samme anmeldte Tvistigheder.»

Heller ikke tør der mod Nødvendigheden af en Lovordning af disse Forhold kunne hentes nogen Erindring fra den i pekuniær Henseende mindre Betydning, som de gjensidigen forøvede Skadestilføielser, tage som en Helhed, ifølge Opgaverne viser sig Aar om andet at have havt. Departementet skal i denne Henseende bringe i Erindring, hvad man udtalte i det titnævnte underdanigste Foredrag af 21de April 1876, nemlig, at naar Departementet havde fæstet sig ved, hvad der gennem Opsynsforanstaltninger kunde ventes udrettet til en Forbedring af Forholdene, saa var det ikke, fordi man jo var fuldt opmærksom paa, at de menlige Følger af Forholdet mellem Nomadevæsenet og Jordbruget i Tromsø Amt ingenlunde helt udtrykkes ved Opgaverne over saadanne Skadelidelser eller ved de anførte Talstørrelser; den hyppige Ængstelse for Sammenstød og for Ødelæggelse af Eiendom, hvorunder en Del af Befolkningen lever, den Agtpaagivenhed det paa mange Steder kræver at undgaa dem og ved Siden heraf Nomadelivets Indflydelse til forøvrigt at besværliggjøre Jordbruget og endog at hemme dets Udvikling, ytrede man, er altsammen Faktorer, der ikke kunne lades ud af Betragtning ved Bedømmelsen af disse Forhold i deres Helhed.

Til hvad man her anførte skal Departementet endvidere føie, at Kravene paa en Ordning af disse Forhold ikke mindst ere begrundede i Bevidstheden om, at det, om Skade sker, i de færreste Tilfælde er muligt at faa Ret paa de Erstatningspligtige, samt fra den gjensidige Uvillie, paa den ene Side over Lappernes ustraffede Skjødesløshed i Bevogtningen, paa den anden Side over de Fastboendes igjennem de lange Tiders Retløshed stærkt udviklede Tilbøielighed til at tage sig selv tilrette. At Forbitrelsen især fremtræder hos de Fastboende, er let forklarligt og vil vedblive at være Tilfældet, saalænge som den Servitut, der er tillagt andet Riges eller andet Distrikts Indvaanere over de Fastboendes ofte dyrt erhvervede og beskattede Eiendom, ikke ved Lov begrænses til et bestemt og rimeligt Omfang, og saalænge der ikke gives dem Retsmidler ihænde til at værge sig mod Overskridelser.

De i senere Tid trufne administrative Forføjninger og navnlig

Kjøbet af nogle Eiendomme i Balsfjord og Ramfjord, i Forening med Politiofsynet have selvfølgelig bidraget til at forbedre Tilstanden indenfor disse Forføiningers Rækkevidde, men Feldtet er, selv om man holder sig udelukkende til Tromsø Amt, meget for stort til, at nogen gennemgaaende og varig Forbedring af Forholdene ad den Vei skulde være at opnaa. Med Hensyn til Indkjøb af Jord til Renveie og Indhegning af saadanne er det, som ovenfor antydte, ingenlunde Meningen, at der bør standses med, hvad der hidtil er gjort; men Hensyn til Udgifterne paa den ene og Jordbrugets Krav paa den anden Side maa dog sætte en Grændse for, hvad der i den Retning kan forlanges. Skulde man ad den Vei forhindre Muligheden af Sammenstød mellem Jordbrug og Nomadevæsen inden Tromsø Amt, maatte ikke alene al videre Nyrydning i Amtet ophøre, men ogsaa en ganske betydelig Del af den til Privateiendom overgaaede og for Amtets nuværende Folketal ingenlunde overflødige Havnegang og Slaattemark lægges aaben for Renhjordene. Det er ovenfor oplyst, at der inden tidtævnte Amt er skjønned at være Plads for et Antal af omtrent 142,000 Ren, medens Antallet ikke vides endnu noget Aar at have oversteget 104,000. Det er altsaa ikke Beteplads, som mangler, men det er Orden i Renhjordenes Fordeling udover det store Feldt og Omhu i Bevogtningen, som mangler, og disse Mangler kunne ikke hæves alene paa administrativ Vei. Hvad Opsynet angaar, hvis Tjeneste for endel har bestaaet i en mæglende Virksomhed, men væsentlig har været en præventiv Vagt-tjeneste paa enkelte vanskelige Punkter, nødvendiggjort derved, at Lapperne selv dels slet ikke, dels kun mangelfuldt, bevogte sine Hjorde, da bør det med Rette kunne kræves, at denne ekstraordinære Indretning, om den ikke aldeles vil kunne ophæves, dog efterhaanden indskrænkes til en mindre Styrke, saavidt fornødiges til Assistance for Lensmændene i Udførelsen af de Forretninger, en eventuel Lov maaske vil paalægge dem. At det Offentlige for stedse skulde paatage sig at udføre en større eller mindre Del af den Renhjordenes Eiere naturligen og traktatmæssigen paahvilende Bevogtningspligt, har ialfald ikke været Tanken hidindtil. Ethvert Humanitetshensyn i denne Retning maa være iagttaget, naar Staten bortskaffer de Hindringer, som hidindtil *paa visse Punkter* have gjort det umuligt eller i sær Grad vanskeligt for Lapperne at opfylde sin Pligt saa tilstrækkeligt, at Skade har kunnet afværges.

En omfattende og varig Forbedring formenes overhovedet ikke at kunne opnaaes uden ved en Lov, der paa den ene Side saa nøiagtigt, som det efter Omstændighederne kan ske, bestemmer Omfanget af Lappernes Nyttensret til fremmed Eiendom og paa den anden Side fastsætter de Retsregler, som ere fornødne for en effektiv Paatale af

gjensidige Forurettelser. Det er ved en saadan Lov, at man kan haabe efterhaanden som den voxer sig ind i Folkets Bevidsthed, at fremkalde hos Fastboende som hos Lapper den fornødne gjensidige Respekt for hinandens Rettigheder; Omhu hos Lapperne i Bevogtningen og Villighed hos de Fastboende til at underkaste sig den *lovlige* Byrde af Nomadevæsenet, som vistnok er uundgaaelig, saalænge det bestaar her i Landet. Paa en saadan Lov har der nu med kortere eller længere Afbrydelser været arbeidet i over 30 Aar; i 1871 var man kommen saa langt, at Enighed var tilveiebragt mellem den norske og svenske Regjering om en Fælleslov, bygget paa Principer, hvorom Kommitterede fra begge Sider havde forenet sig, og som er tiltraadt saavel af den nuværende Amtmand i Tromsø Amt, som af hans Formand. Som ovenfor antydet, antages der ikke at være noget Udbytte at vente af en længere Fremtids Erfaring om Virkningen af administrative Forføininger, efterat man allerede har en saa lang Aarrækkes Erfaringer for sig, medens derimod en videre Udsættelse med dette Arbeide, paa hvis Afslutning baade Lapper og Fastboende i Decennier have ventet, alene kan være skikket til at bringe Ophidselsen, som for Øieblikket synes at have lagt sig noget, til at blusse op paany. Det nuværende Tidspunkt synes i det Hele beleiligt til at fremme Sagen til et endeligt Resultat, ikke mindst paa Grund af den nævnte Bedring i de paagjældende Forholde, der levner større Ro til at forhandle Lovens ikke lette Detailler. Fra norsk Synspunkt bør ogsaa som en Grund til nu endelig at fremme denne Sag nævnes Forholdene vedkommende de udelukkende norske Lapper i Finmarkens Amt, et Anliggende, som i lang Tid har paakrævet en Løsning, men som af Hensyn til den Forbindelse, som er mellem disse Sager, vanskelig lader sig fremme, førend nærværende Sag er bragt til en Afslutning.

I en Forestilling til Departementet af 18de December 1876 har ogsaa Amtmanden stærkt fremhævet Nødvendigheden af en Ordning ved Lov af disse Forhold, den han finder ikke i nogen Maade bør paavirkes af hvor store eller hvormange de gjensidige Skadetilføielser ere, som Aar om andet faktisk lade sig paavise. Departementet indtager her nedenstaaende Udtalelser af ham herom:

»De Oplysninger», anfører han, »som ved Opgaverne over Klager og Skadetilføielser i 1873 til 1876 nu er indhentede, have ikke i nogen Henseende forandret min Mening om, hvorvidt en Lov bør søges givet.

Dels var nemlig den Oplysning, som gjennem disse Opgaver synes tilveiebragt, nemlig at Værdien af de paaviselige Skadetilføielser, ansat i Penge, er ubetydelig i Forhold til de mange Beklagelser, som høres, mig ikke noget nyt eller overraskende, dels er jeg enig i, at det

ikke bør være det afgjørende med Hensyn til Lovens Tilbliven, hvor mange eller hvor store de gjensidige Skadetilføielser ere, men at der derimod gives flere andre Hensyn, som gjør det ønskeligt at faa Sagen ordnet ved Lov. Uagtet de væsentligste af disse Hensyn allerede ere nævnte i Indstillingen af 21de April 1876, og uagtet det saaledes kunde synes overflødigt nærmere at paavise dem, skal jeg dog tillade mig her i Korthed at udtale min Mening derom.

Hvad der er en stor og hvad en liden Skadetilføielse, er naturligvis ganske relativt efter Forholdene paa Stedet. Jordbrugsforholdene her i Amtet ere, sammenlignede med endel sydlige Egne, i det Hele taget smaa, og der gjør sig desuden mange smaalige Hensyn gjældende.

Den Omstændighed, at en efter almindelige Begreber liden Skadetilføielse bliver uerstattet, vækker derfor ofte blandt den herværende Befolkning ligesaa megen Uvillie, som om der var Tale om en stor Sag. Hertil kommer den ogsaa i Regjeringens Indstilling nævnte, vistnok undertiden ugrundede, men derfor ikke mindre plagsomme Ængstelse for, at der muligens kan ske Skade. De fleste Jordeiendomme her ere uindhegnede eller ialfald ikke tilstrækkelig indhegnede, og Renen er et Dyr, som i ubevogtet Tilstand streifer let og vidt omkring. Mange leve derfor i Ængstelse for Skade, og denne Ængstelse forøges derved, at der ingen Fællesansvarlighed finder Sted mellem Lapperne, og at det derfor i Tilfælde er usikkert, om Erstatning bliver at erholde. Endelig skal jeg paapege den mindre Fuldstændighed og Klarhed, hvormed Traktaten af 1751 begrænder Lappernes Rettigheder, noget som ogsaa gjør en ny Lov ønskelig, samt den Omstændighed, at Parterne nu udelukkende ere henviste til privat Søgmaal for at faa Erstatning. Denne Omstændighed beklages baade af Fastboende og af Lapper. Den Skade, hver enkelt kan komme til at lide, er i Regelen for liden til, at Vedkommende skulde ville koste Procesudgifter paa Sagen. Kan derfor ikke Opsynet gennem Parternes gode Villie opnaa Forlig, saa anlægges den Skadelidte i Regelen ikke Sag, men beklager sig for Naboer og Kjendinge og forøger derved Ængstelsen og Forbitrelsen ofte ud over rimelige Grændser. For Lappernes Vedkommende er der vistnok rettet noget herpaa derved, at den svenske Regjering, som før anført, har antaget en her boende Mand som fast Sagfører for dem og derved lettet dem Adgangen til at anlægge privat Søgmaal, men netop denne Hjælp for Lapperne gjør, at de Fastboende nu mere end før beklage sig over, at det Offentlige ikke ogsaa giver dem en lettet Adgang til at faa sine Klager behandlede og paa-dømte paa hurtig og billig Maade.

I det Hele taget har jeg gjort den Erfaring, at smaa Skadestilføielser og Fornærmelser i dette Forhold mellem Flytlapper og Fastboende ofte vække et ganske usædvanlig bittert Sindelag hos Parterne. Dertil bidrage deres Leveveies modsatte Interesser, deres forskjellige Nationalitet og Sprog samt den oven nævnte Ærgrelse hos ialfald en Del af de Fastboende over, at der er paabundet deres Eiendomme en Byrde, som er ukjendt i de sydlige Dele af Riget, hvortil paa den anden Side kommer den hos Lapperne tilstedeværende Følelse af, at de Fastboendes Opdyrkning af Landet har berøvet og fremdeles lidt efter lidt berøver dem Adgangen til Strækninger, hvor de eller deres Forfædre streifede frit omkring. Forholdet er saaledes i og for sig — uden Hensyn til Skadestilføielsernes Størrelse eller Antal — spændt, og paa Grund deraf er det i dette Forhold mere end i noget andet ønskeligt, at Lovreglerne om gjensidige Pligter og Rettigheder ere saavidt muligt bestemte og tydelige, og at Adgangen til at faa Sager om Skadestilføielser — store eller smaa — opgjorte eller paadømte, er letvindt, eller med andre Ord at Paatalen besørjes af det Offentlige, hvilket alt, saavidt jeg kan skjønne, kan haabes opnaaet ved det af Kommissionen af 1866 foreslaaede Lovudkast.“ —

— — — — —

— — — — —

Som ovenfor nævnt har Amtmanden i sin Tid udtalt sig for, at en Ordning af de heromhandlede Forhold bør søges tilveiebragt gennem en *udelukkende norsk Lov* uden Medvirkning fra svensk Side. Og saa under Forhandlinger i Stortinget er denne Mening gjentagende kommet frem. Pluraliteten inden Konstitutionskomiteen paa Stortinget i 1872 udtalte sig — i Anledning af den naadigste Meddelelse om, at Propositionen af 1871 ikke vilde blive fornyet for Stortinget i 1872 — saaledes (se Storth. Forhandl. for 1872, 6te Del O. No. 78 Side 189):

“Den norske Regjering og de nedsatte Kommissioner have i stærke og bestemte Udtryk gjentagende fremhævet, at nye Lovregler ere fornødne, og den ovenomtalte Erklæring fra Stiftamtmanden i Tromsø forudsætter ogsaa saadanne som endeligt Maal.

Men er der saaledes Føie til at antage, at man om kortere eller længere Tid atter vil komme til at optage Tanken om at ordne Forholdet mellem de Fastboende og Flytlapperne ved Lov, kan man ikke

undgaa Spørgsmaalet om, ad hvilken Vei denne Lovgivning kan og bør søges fremmet.

Hidindtil er man gaaet ud fra, at der burde tilveiebringes en Fælleslov, der, idet den afløste Traktaten af 1751, navnlig dennes første Codicil, skulde være af traktatmæssig Karakter og ikke kunne forandres i noget Punkt uden begge Rigers Samtykke.

Erfaring har imidlertid noksom vist, at en saadan bindende Overenskomst er vanskelig at tilveiebringe, og det følger af sig selv, at det samme vilde gjælde om Rettelser og Forbedringer af denne, der af Fremtiden kunde paakræves.

Saavel af denne Grund, som fordi det Naturligste under alle Omstændigheder er, at hvert af Rigerne udøver Lovgivningsmagten inden sine Grændser alene, forekommer det Komiteen rigtigst at søge Ulemperne ved den nu bestaaende Tilstand afhjulpne gennem direkte Udøvelse af norsk Lovgivningsmyndighed.“

Efterat Komiteen har søgt at paavise en saadan Forføinings Forenelighed med Codicillen af 1751, paaberaaber den sig den svenske Justitiestatsministers Erklæring i kombineret Statsraad af 22de September 1869 (Aftrykket O No. 2 Side 50), der gaar ud paa, at Meningen af Traktaten ikke kan være anden, end at Lapperne inden hvert Rige skulde nyde “de Rettigheder, som tilkomme Landets egne Under-saatter, medens man iøvrigt inden sit eget Lands Omraade forbeholdt sig alle Høihedsrettigheder og saaledes ogsaa fri Lovstiftningsret“, samt at Fremadskridning af Opdyrkningen eller Jords Afstaaelse til Private, forsaavidt Saadant kunde geraade Lapperne til Forfang, ikke kan være forbudt, hvilket sidste saameget mindre kan paastaaes fra svensk Side, som “Sverige selv ved Ordningen af Nybyggernes Ret og Lovgivningen forresten inden sine Lapmarker ei har anseet sig bunden af nogen Norge traktatmæssig tilkommende Ret.“ Komiteen fortsætter derefter Side 192:

“Der tør saaledes vel antages at være fuld Enighed mellem den norske og svenske Regjering om, at der ikke i Traktaten af 1751 ligger nogen Hindring for Norges Statsmagter til at ordne Flyttelapperne Forhold til de Fastboende ved norsk Lov, naar herved kun iagttages, at de svenske Lapper ikke stilles under andre Vilkaar end de norske nomadiserende Lapper i vedkommende Distrikter.

Under disse Omstændigheder er der efter Komiteens Opfatning ikke Opfordring til at fastholde den tidligere Plan om at søge Forholdene ordnede ved en traktatmæssig Fælleslov, medmindre det kan godtgjøres, at man alene paa den Maade kan opnaa en tilfredsstillende Ordning.

Men dette er neppe Tilfældet.

Det Storthinget i 1871 forelagte Lovforslag var forberedt med den yderste Omhu, og det er derfor rimeligt at antage, at dette indeholder Alt, hvad der hidindtil har fremstillet sig som hensigtsmæssigt og virksomt til Fremme af Sagen.

Men tager man dette for sig, vil det snart sees, at de allerfleste af dets væsentligere Bestemmelser uden Vanskelighed kunne optages i en norsk Lov, uden at derved det Omraade for en saadan, som den norske og svenske Regjering har godkjendt, overskrides.

Navnligen synes det klart, at Udstrækningen af de Rettigheder til Renbete, Skov, Fiskeri og Jagt, der i Forslaget indrømmes Nomaerne, med tilstrækkelig Tydelighed og Nøiagtighed vil kunne bestemmes i en norsk Lov, ligesaa Regler om Ansvar for Skadetilføielse og de administrative Forholdsregler, der maatte være nødvendige for at gjøre Lovens Regler effektive.

Men i den Række af Bestemmelser, der omfatte de saaledes nævnte Gjenstande, indeholdes Lovforslagets Kjerne.

Hvad den foreslaaede Fællesansvarlighed angaar, hvorpaa der synes at være lagt særlig Vægt, gjælder det Samme.

Der kan vistnok være Tvivl om, hvorvidt Indførelse af Fællesansvarlighed i og for sig selv er en forsvarlig Forholdsregel, og det tør være muligt, at Forøgelse af Opsyn vil gjøre en saadan Bestemmelse overflødig, men fra svensk Side kan der ialfald ikke reises nogen Indvending mod, at norsk Lov opstiller en saadan Regel for de svenske Lapper, da denne allerede ved Forordningen af 11te November 1817 er godkjendt.

De foreslaaede Rettergangsregler vilde vistnok falde lettere end de nu gjældende og kunne neppe fuldt ud gennemføres ved norsk Lov, men det synes dog rimeligt, at en saadan ogsaa i denne Henseende maatte kunne opstille en ganske tilfredsstillende Ordning.

Derimod gaar Forslagets Regler om Exigibilitet af Domme i andet Land videre, end Bestemmelserne i Codicillens §§ 22—25 og videre end det enkelte Lands Lovgivningsmagt kan fastsætte.

Men det synes ikke rimeligt, at disse Bestemmelser kunne være af særdeles Vigtighed eller nødvendige for at faa Forholdene ordnede paa hensigtsmæssig Maade. Vedkommende Skadegjørende vil jo altid kunne rammes i Henhold til norsk Lov og Dom for hans mod norske Undersaatter forøvede Misgjerninger, naar han eller hans Gods her i Landet antræffes, og heri ligger vel den nødvendige Betyggelse.

Under alle Omstændigheder er de med saadan gjensidig Exigibilitet forbundne Fordele ikke saa store, at man alene for den Sags Skyld

bør underkaste sig Ulemperne ved at være afhængig af et andet Land med Hensyn til Spørgsmaalet, baade om hvorvidt man i det Hele skal faa en Ordning af disse Forhold istand, og hvorvidt man senere skal kunne rette paa de engang trufne Foranstaltninger efter Tidens Medfør.

Komiteen antager saaledes:

at forsaavidt fremtidige Erfaringer skulde bekræfte den tidligere fra alle Sider antagne Mening, at nye Lovregler ere nødvendige til Ordning af Forholdet mellem Flytlapper og Fastboende i Tromsø Amt, kan Traktaten af 1751 med dens Codicil ikke lægge nogen Hindring i Veien for, at saadanne Lovregler stiftes ved Udøvelse af norsk Lovgivningsmyndighed alene, og at Ordning ved Fælleslov ikke medfører Fordele, der opveie de dermed forbundne Ulemper.

Men kan Komiteen ikke saaledes erkjende, at Traktaten af 1751 paalægger den norske Lovgivningsmyndighed Baand, indrømmer den dog meget villigt, at enhver Lovstiftning i denne Sag maa ske med omsorgsfuldt Hensyn til de Forholde, hvorunder de nomadiserende Lapper leve. Øiemedet maa være, paa samme Tid som man søger at tilveiebringe Rets- og Eiendomssikkerhed, at forsone den stedfindende Strid mellem Lappernes og de Fastboendes Interesser, samt paa retfærdig och billig Maade betrygge Lappernes fremtidige Tilværelse.

Den Humanitet ligeoverfor den hjemløse Nomade, der danner et saa fremtrædende Træk i Traktaten af 1751, og som i Lovforslaget af 1871 er fastholdt, maa til alle Tider blive Udgangspunkt og Rettesnor for enhver Lovgivning i denne Retning. Historiske Forhold og almindelige Betragtninger tale med lige Styrke derfor“.

Et Medlem af Komiteen (Professor Aschehoug) reserverer sig dog mod hine Udtalelser, idet han bemærker, at den svenske Rigsdags Forkastelse af den Kongelige Proposition til en Mellemrigslov angaaende Flytlapperne ikke kan opfattes som noget endeligt Afslag, men kun som en Udsættelse, indtil den Del af Norges Territorium, hvor de svenske Flytlapper holde til eller tænkes anvist Renbete, er opmaalt, og at han under disse Omstændigheder ikke finder, at der er fuld Grund til at opgive Forsøget paa at faa ordnet Forholdet ved Overenskomst mellem begge Riger. Under den ved Indstillingen foranledigede korte Diskussion i Odelstinget, — se Odelstingstidende for 1872, Side 547 ff. — ytrede nogle Talere sig for en Fælleslov, medens Andre troede, at alt Væsentligt kunde opnaaes ved en udelukkende norsk Lov.

Samme Anskuelse ligger ogsaa til Grund for Pluralitetens Udtalelser i en Indstilling fra samme Komite for Stortinget i 1873 i An-

ledning af et for dette Storthing fremsat privat Forslag til en udelukkende norsk Lov om denne Gjenstand, hvilken Lov Komiteen dog ikke anbefalede til Antagelse, væsentlig fordi den fandt, at man, inden nogen endelig Lovordning blev vedtaget, burde afvente Resultaterne af den da paagaaende Opmaaling og Befaring af Tromsø Amt og de Erfaringer og Oplysninger om Forholdene, som deraf kunde hentes (se Storthingsforhandlingerne for 1873, Indst. O. Side 95 ff.).

Private Forslag til en udelukkende norsk Lov er senere gjentagende paany fremsat for Storthinget. Et ligelydende med det i 1873 fremsatte blev fremsat i 1875, men blev da tilbagekaldt af Forslagsstillerne selv, fordi — som det forklares i Konstitutionskomiteens Indstilling — “de vare gjorde bekendte med, at de Forberedelser, der fra det Offentliges Side have været foranstaltede, ere saavidt fremskredne, at der til næste Storthing kan ventes en Kongelig Proposition i denne Materie“. Samme Forslag indbragtes paany for Storthinget i 1876, men blev ogsaa denne Gang tilbagekaldt med den Erklæring, at Forslagsstillerne efter Indholdet af dette Departements ovenfor titnævnte Foredrag af 21de April 1876 fandt Grund til for sit Vedkommende at stille Sagen i Bero. For Storthinget i 1878 blev som privat Forslag fremsat det ovennævnte af Amtmanden forfattede Udkast til en “Lov om Lapperne“ (Storthingsforhandlingerne for 1878, Dokument No. 21). Dette Forslag besluttedes oversendt Regjeringen (Storthingsforhandlingerne for 1878, 6te Del, Indst. O. No. 64 og 7de Del Pag. 97).

Amtmanden har udførligen søgt at begrunde sin Mening om, at man nu hensigtsmæssig bør søge Ordningen tilveiebragt gennem en udelukkende norsk Lov, ved hvilken han antager, at man vil kunne opnaa alt Væsentligt af, hvad en Fælleslov vilde kunne byde. Departementet tror her at burde indtage en Del af denne Amtmandens Begrundelse. Han anfører:

“Medens man i de tidligere Forhandlinger om Loven er gaaet ud fra, at denne burde gives som en norsk—svensk eller en for begge Riger fælles Lov, som kunde afløse de herhen hørende Dele af Traktaten af 1751, har derimod Pluraliteten af Konstitutionskomiteen paa Storthinget i 1872 udtalt sig for, at Sagens Ordning ved en Fælleslov ikke antages at medføre Fordele, som opveie de dermed forbundne Ulemper, og at man selvfølgelig bør søge at ordne Sagen gennem en udelukkende norsk Lov af den Beskaffenhed, at den kan bestaa ved Siden af Traktaten. Da jeg antager, at det Kongelige Departementet ønsker at høre min Mening ogsaa om denne Side af Sagen, skal jeg her udtale, at jeg maa være enig med Konstitutionskomiteen, naar den har bemærket,

at Erfaring har vist, at det er vanskeligt at tilveiebringe en Fælleslov, at det er at befrygte, at det Samme vil blive Tilfældet med de Forbedringer eller Rettelser, som i Fremtiden fra norsk Side maatte ønskes i en Fælleslov, og at det saavel af denne Grund, som fordi det naturligste er, at hvert af Rigerne udøver Lovgivningsmagten inden sine Grændser alene, maa, hvis saadant efter Forholdene lader sig gjøre, ansees rigtigst, at søge Ulemperne ved den nu bestaaende Tilstand afhjulpne gennem en blot *norsk* Lov.

Naar man gaar ud fra dette Standpunkt, bliver altsaa Spørgsmaalet, om det lader sig gjøre at afhjælpe Ulemperne ved den nuværende Tilstand gennem en norsk Lov. Lader dette sig gjøre, bør man formentlig give en norsk Lov. Antager man derimod, at dette er ugjærligt, maa man søge at faa en Fælleslov istand.

Jeg skal dog i denne Forbindelse bemærke, at der ogsaa kunde tænkes en anden Grund, som fra norsk Side kunde gjøre en Fælleslov ønskelig. Hvis nemlig norske Lapper nu i samme Antal som før søgte ind i Sverige om Vinteren med sine Ren, kunde man sige, at det vilde være ønskeligt for Norge at se disse dets Undersaatters Retsforhold i Sverige sikrede ved en Fælleslov. Denne Betragtning var det naturligvis, som i sin Tid gjorde, at man søgte Forholdet ordnet ved Traktaten af 1751. Omstændighederne have imidlertid som bekjendt senere forandret sig derhen, at norske Lapper enten slet ikke eller kun i ringe Mængde nyde Godt af Renbete i Sverige, og denne Grund for Norge til at søge en Fælleslov istandbragt eksisterer saaledes ikke mere. I ethvert Fald maa de faa norske Lapper, som nu sende sine Ren ind i Sverige, være tilstrækkelig sikrede derved, at Traktaten af 1751 fremdeles bestaar.

Det Spørgsmaal, som her bør søges besvaret, bliver altsaa, som før bemærket, om Lappeforholdene inden Norges egne Grændser lade sig ordne paa en tilfredsstillende Maade ved en norsk Lov.“

Med Hensyn hertil bemærker Amtmanden videre:

“Mangelen ved en udelukkende norsk Lov vil fornemmelig bestaa deri, at man ikke gennem den opnaar, at Domme, afsagte i Norge over svenske Lapper, kunne forlanges fuldbyrdede i Sverige. Det er vistnok en mulig Ting, at Adgang dertil i Fremtiden kan opnaaes ved en svensk Lov under Forudsætning af en tilsvarende Indrømmelse fra norsk Side. Men dette er jo ogsaa blot en Mulighed, og man faar altsaa, naar man giver en norsk Lov, gaa ud fra, at de Forlig eller Domme, som erhverves over svenske Lapper, maa søges fuldbyrdede

inden det norske Riges Grændser. Spørgsmaalet bliver altsaa, om dette altid vil være muligt. Ved Besvarelsen af dette Spørgsmaal er det nødvendigt at se hen til Lappernes Levevis. Som bekjendt bevogte Lapperne om Vinteren stadig sine Ren, følge dem fra Beteplads til Beteplads med sine Telte og hele Familie og have da i Regelen kun sine egne Ren i Hjorden. Ikke saa om Sommeren. Lapperne opholde sig da ofte ikke ved Hjorden, som tilstedes en vis Frihed til at sprede sig og efter eget Behag søge sin Føde snart hist snart her, efter Veirets Beskaffenhed snart paa de høieste Fjeldtinder, snart i Dalene. Lapperne selv opholde sig dels kortere dels længere Tid paa eller ved de forskjellige dyrkede og bebyggede Bumandspladse, som de anse det fornødent at beskytte mod Rensdyrene, dels ere de paa Reiser til By eller Handelssted, dels streife de ofte flere Dage paa Rad omkring i Marken for at holde Øie med Renflokkene. Den enkelte Laps Renhjord splitter sig i mange Smaapartier, som kommer sammen med andre Lappers Ren, og Følgen deraf er, at man om Sommeren i Almindelighed i en Flok Ren finder Individier, som tilhøre mange forskellige Eiere. Om Vinteren vil det i Regelen ikke medføre nogen Vanskelighed at faa en Exekutionsforretning afholdt hos rette vedkommende Lap i hans Dyr. Alle saadanne Forretninger som Exekutioner, Registreringer etc. hos Lapper afholdes derfor ogsaa i de Egne, hvor Lapper holde til det hele Aar rundt, altid om Vinteren. Derimod vil det skjønnes, at Lappens Levemaade om Sommeren lægger mange Hindringer iveien for, at en Exekution af en Namsdom over en ren-eiende Lap kan blive afholdt paa lovlig Maade. Exekutor skal jo efter vor Lovgivning indfinde sig paa Debtors Bopæl, men Lappen har ofte ingen Bopæl, ialfald vil det mod hans Villie ofte være umuligt at paa-vise, hvor hans Bopæl er. Ønsker Lappen at forstikke sig, fordi han ved, at der forestaar en Exekution hos ham, vil saadant i Regelen falde ham ganske let. Han behøver blot i den korte Sommertid at opholde sig tilfjelds snart hist snart her; det vil da ofte være umuligt for Retsbetjenten at finde ham. Er denne Vanskelighed imidlertid overvundet og Lappen fundet paa sin midlertidige Bopæl, saa skal Udlæg gjøres i hans Eiendele. Af saadanne fører Lappen -- naar Ren undtages -- i Regelen ikke andet med sig om Sommeren end nogle tarvelige Klædningsstykker, nogle Trækopper, et eller to ikke sjeldent gamle og lidet værdifulde Telte, en Øxe, et Par Gryder og deslige Ting, der kun have en saa ringe Værdi og ere saa nødvendige for det daglige Behov, at deri intet Udlæg kan ske. Man maa altsaa gjøre Udlæg i Rensdyr, men disse findes løsgaaende hist og her tilfjelds uden at det er muligt for andre end Lapperne selv at kjende hver enkelt Laps Ren. I Al-

mindelighed vil Lappen endog ganske kunne undgaa Udlæg ved at sige, at hans Ren ere løbne bort fra ham, og at han ikke kan finde dem igjen.

Det vil af det Anførte sees, at naar vedkommende Lap vil slaa sig vrang, vil det med vore nuværende Retsregler have sine store Vanskeligheder at faa afholdt en Exekution hos ham om Sommeren, men dette er jo den eneste Aarstid, hvori man her i Riget kan holde Exekution hos de svenske Lapper, som om Vinteren ere udenfor Riget.

Vanskeligheden ved ad faa afholdt Exekution hos rette Vedkommende forøges derved, at Sager angaaende Skadetilføielser ved Ren vel ikke i Almindelighed ville kunne ventes behandlede og paadømte saa hurtigt vid Domstolene, at Exekution kan afholdes i den samme Sommer, hvori Skaden er skeet. Men det er jo ganske uvist, om Vedkommende den eller de næste Sommere er tilstede her i Riget, eller om hans Ren da kan paavises.

Hvad vore egne her i Riget om Vinteren værende Lapper og Reneiere angaar, da vil disse Vanskeligheder ikke indtræde, da man altid kan finde dem og deres Løsøre og Ren paa Vinteropholdsstedet.

Jeg maa nok saaledes være af den Mening, at det er en Fordel ved en Fælleslov, at man derved opnaar at faa norske Forlig og Domme fuldbyrdede i Sverige, og at det er vanskeligt at ordne Forholdet ved en norsk Lov saaledes, at den Skadelidte tilslut kan komme til sin Ret ved endeligt Udlæg og Realisation af det Udlagte.

Efter disse foreløbige Bemærkninger skal jeg nærmere udvikle, hvorledes jeg dog tror, at Sagen kan ordnes under en norsk Lov.

Jeg skal først holde mig til de Distrikter, hvori Fællesansvar maatte blive gjort gjældende, idet jeg skal tilføie, at naar jeg nedenfor nævner Domme, saa gjælder de samme Bemærkninger ogsaa om Forlig.

De Domme, som ville blive afsagte i saadanne Distrikter, kunne være af to Slags.

Enten er den eller de rette Skyldige ikke opdaget, og da bør Dommen, som jeg allerede forhen har bemærket, komme til at lyde paa, at Formanden for de i Aaret N. N. i N. N. Distrikt ansvarshavende Lapper har paa disse Lappers Vegne at udrede Erstatning og Omkostninger med N. N. Beløb til N. N.

Eller ogsaa er den Skyldige opdaget, og da vil Dommen naturligvis komme til at lyde paa hans Navn.

I første Tilfælde er det formentlig en ligefrem Følge af Fællesansvarlighedsprincippet, at Exekution maa kunne ske i hvilket som helst af de paa Exekutionstiden i Distriktet værende Ren.

Formanden (Opsynsmanden), som efter § 14 i den Kongelige Proposition (kfr. § 14 i Udkastet til norsk Lov) skal støvnes til paa vedkommende Lappers Vegne at svare i Sagen og modtage Dom, er naturligvis ikke personlig forpligtet, men kun dømt som Repræsentant for samtlige vedkommende Lapper, i hvis fælles Eiendom, Rensdyrene, Udlæg altsaa maa kunne ske uden Hensyn til, hvem der eier Dyrene.

I det andet Tilfælde derimod, altsaa naar Dommen lyder paa en eller flere navngivne Skyldige, er det en Selvfølge, at Exekution, hvis den Skyldige og hans Eiendom kan findes og paavises, maa ske i bemeldte Eiendom. Men for det modsatte Tilfælde, eller naar den Domfældte eller hans Eiendom ikke kan findes, fremtræde Vanskelighedene. Jeg har ovenfor paavist, hvor let det er for vedkommende Lap ikke at lade sig finde, samt, om han end selv findes, at gjøre sig tilsyneladende uformuende. Skal man nu under alle Omstændigheder være nødt til blot at holde sig til den Domfældtes Eiendele, saa have ingen af de øvrige i Distriktet værende Lapper nogen egen Interesse i at paavise og skaffe frem den Domfældtes Ren. Men nu er det netop disse øvrige Lapper, som ere de eneste, for hvem det, naar Angjældende selv dertil er uvillig, er muligt at paavise, hvilke Ren der tilhøre Domfældte, og hvor disse Ren ere at finde.

Jeg mener derfor, at man bliver nødt til at forme Loven saaledes, at den kommer til at indeholde en stærk Opfordring for alle i Distriktet værende Lapper til at paavise og skaffe tilveie Domfældtes Eiendele. Denne stærke Opfordring kan kun opnaaes derved, at man giver Domhaveren Ret til, naar Domfældtes Eiendele ikke kunne fremskaffes, at holde sig til hvilkesomhelst af de i Ansvarsdistriktet værende Ren. Kun ved dette Middel opnaaes, at der bliver Sandhed og Alvor i Fællesansvaret. Har man nemlig ikke denne Regel, kunne Lapperne i vedkommende Distrikt med Lethed mage det saa, at en enkelt af dem bliver opgivet som den Skyldige og altsaa dømt. Naar nu Dommen skal exekveres, kunne denne Enkeltes Ren praktiseres væk til Naboriget, stikkes ind i andre større Hjorde, hvori ingen Retsbetjent kan skjelne Angjældendes Ren fra de andre Ren, og deslige. Deraf bliver Følgen, at intet Udlæg faaes. Man vil mod den Ordning af Forholdet, hvorefter Domhaveren skal have Ret til at fordre Udlæg i hvilken-somhelst af de i Distriktet værende Ren, maaske gjøre den Indvending, at man paa denne Maade kan komme til at gjøre Udlæg i Andenmands Ren for et Ansvar, som efter Dom paahviler en aldeles uvæderheftig Lap, og saaledes udsætte denne Andenmand for ikke at faa Refusion. Jeg tror imidlertid ikke, at denne Indvending har stor Vægt; thi her tales jo blot om Skade, skeet ved Ren, og den som ikke eier

Ren kan altsaa ikke gjøre og altsaa heller ikke blive dømt for saadan Skade. Man kan altsaa gaa ud fra, at enhver Lap, som dømmes for saadan Skade, har Ren og altsaa ikke er uvæderheftig. Jo mindre hans Renflokk er, des mindre Skade vil den kunne gjøre, og desto mindre bliver ogsaa den Erstatning, han kan blive idømt. Derimod ville vistnok ikkeskyldige Lapper kunne komme til at staa i Forskud for den Skyldige, men dette er Noget, som ofte maa blive en ligefrem Følge af Fællesansvaret og ikke blot af den Maade, hvorpaa Udlægget kan ske. Jeg skal forresten her tilføie den Bemærkning, at naar man blot i Loven har den Forskrift, at der ogsaa for Domme, lydende paa en enkelt eller flere navngivne Skyldige, kan i Nødsfald gjøres Udlæg i samtlige i Distriktet værende Ren, saa vil der vistnok i Virkeligheden sjelden eller aldrig blive Brug for denne Nødhjælp. Vedkommende Lappers Egeninteresse vil da nemlig tilskynde dem til at drage den Skyldige eller hans Eiendele frem for Exekutor.

I alle de Tilfælde, hvor Exekution saaledes ikke er skeet i en enkelt domfældt Laps Ren, men i de i Fællesdistriktet værende Ren uden Hensyn til hvem, der er Eiermanden, bør Loven naturligvis saavidt muligt sørge for, at den Ikkeskyldige, i hvis Ren Udlæg er gjort, sættes istand til at søge Refusion hos rette Vedkommende, altsaa enten hos alle dem, paa hvilke Fællesansvar ifølge § 10 c og § 15 skal fordeles, eller hos den rette Skyldige. For at sætte Lapperne istand til at foretage dette inbyrdes Opgjør, er det fornødent, at de kunne have Adgang til at erhverve Oplysning, om hvem der er Eier af de Ren, hvori Udlæg maatte være gjort. Saadan Oplysning bør det altsaa paalægges Bestyreren af Exekutionsforretningen at tilveiebringe, hvilket kan ske enten derved, at han hos tilstedeværende og med Renmærkerne kjendte Lapper søger Underretning om, hvem der er Dyrenes Eier, eller hvis dette ikke kan ske, at han tager nøiagtige Afklip af de exekverede Dyrs Øren, hvilke Afklip komme til at bero hos vedkommende Amtmand eller Landshøvding til Eftersyn for Lapperne. I vedlagte Lovudkast har jeg derfor indtaget en Bestemmelse herom, samt om at Lapperne ved Søgmaal inbyrdes ere berettigede til at fordele Udlæggene paa rette Vedkommende.

Hvad jeg hidtil har anført, gjælder som før bemærket blot de Strækninger, hvori Distriktsinddeling og Fællesansvar finder Sted. Udenfor disse Distrikter vil det ogsaa kunne hændes, at en Lap, som er dømt til Ansvar, forstikker sig selv eller sine Ren eller fører disse over til Sverige, hvoraf Følgen kan blive, at Dommen ikke kan exekveres. Jeg ved imidlertid ikke at paavise noget ekstraordinært Retsmiddel, hvorved man skulde kunne sikre sig mod en saadan Mulighed.

Heller ikke tror jeg, at noget ekstraordinært Middel udenfor Fællesdistrikterne vil være af nogen videre Nødvendighed. Til Fællesdistrikterne ville formentlig blive henlagt alle Strækninger, hvor Lapper og Ren findes i nogen Mængde, og hvor som Følge deraf Renernes Sammenblanding og den deraf følgende Umulighed for de Fastboende og for Rettens Betjente i at faa Rede paa, hvem der er Eier til hver enkelt Ren, frembringe de Vanskeligheder, som gjør ekstraordinære Foranstaltninger fornødne. Udenfor Fællesdistrikterne vil kun findes faa Ren og faa Reneiere; der vil altsaa kun sjelden ske Skade, og hvor saadan sker, vil de sædvanlige Lovbestemmelser i Almindelighed være tilstrækkelige til at skaffe baade Dom og Udlæg for Erstatning. Skulde end en enkelt domfældt Lap paa ovenanførte Maade undgaa Udlæg, saa er det jo ikke andet, end hvad der kan hænde med andre Debitorer, som vide at bringe sig og sine Eiendele ud af norsk Lovs Omraade.»

Overensstemmende med Foranstaaende har Amtmanden i det af ham forfattede Udkast til en udelukkende norsk Lov som § 18 foreslaaet indtaget de Bestemmelser, som han anser fornødne for, at der i Fællesdistrikter altid kan blive en juridisk Mulighed for at faa Udlæg. Amtmanden har dernæst nærmere udtalt sig om Effektiviteten af dette hans Forslag, eller om hvorvidt det altid vil være *faktisk* muligt at faa fanget og taget fast de Ren, hvori Udlæg skal gjøres. »Ialfald den større Del af Rensdyrene er», anfører han, »som bekjendt halvville Dyr, som man i Almindelighed ikke kan faa samlet uden ved Hjælp af dertil afrettede Hunde og ikke faa fanget uden ved Hjælp af Kastebaadet, et Redskab, som i Regelen kun Lapperne forstaa at bruge. For at faa udlagte Ren solgte ved Tvangsauktion er det nødvendigt, at hver enkelt Ren haves tilstede bunden for strax at overleveres till Kjøberen. Slipper man en Ren, hvori Udlæg er gjort, saa forsvinder den i Flokken, og da vil den i Regelen ingen Værdi have for Kjøberen, med mindre denne er Fjeldfin.

Naar Retsbetjenten er kommen tilstede ved en Flok Ren, hvori Udlæg skal gjøres, er der maaske ingen Lap tilstede, eller ogsaa nægte de Lapper, som maatte være forhaanden at bistaa med at fange Renerne, noget hvortil de ikke kunne tvinges. Det Tilfælde vil selvfølgelig kunne indtræffe, at den, som skal afholde Exekutionen, ikke kan faa Dyrene fast.

Jeg tror dog, at disse praktiske Vanskeligheder i Regelen ville kunne overvindes især i Distrikter, hvor man har et Lappeopsyn, og det er naturligvis netop i disse Distrikter, at der oftest bliver Spørgsmaal om disse Anliggender. Man vil nemlig kunne indrette en Del af

Opsynet saaledes, at det er dueligt baade til at samle og fange Ren. Dette har jeg tildels allerede i de forløbne Aar sat i Værk, idet jeg til enkelte Tider og Steder, hvor saadant har været anseet fornødent, har havt de til Fangning af Ren fornødne Folk med Hunde ansat ved Opsynet. Et saadant fangende Opsyn vil naturligvis kunne flyttes fra Sted til Sted og anvendes der, hvor det i Nødsfald behøves. Forresten gjælder her det samme, som jeg i Anledning af andre ekstraordinære Forføininger har anført paa andre Steder i denne Forestilling, nemlig at disse ekstraordinære Forføininger ikke ofte ville komme til Anvendelse, fordi Lapperne, naar de først mærke, at man er Herre over Situationen, ikke ville have nogen Opfordring til at slaa sig vrang.

Imidlertid vil det af denne Fremstilling noksom fremgaa, at det vanskeligste Punkt ved den hele Sag er at faa Domme, hvorved svenske Lapper ere tilpligtede at betale Skade gjort ved Ren, exekverede her i Riget. At det vilde være ønskeligt at kunne undgaa at give saadanne ekstraordinære Lovregler, som i mit Udkast § 18 foreslaaet, er en Selvfølge, men jeg kan paa den anden Side ikke skjønne, at dette kan undgaaes, medmindre man faar Ret til at fordre norske Domme over svenske Lapper exekverede i Sverige. For det Tilfælde, at man skulde kunne opnaa saadant gennem en svensk Lov, har jeg i § 19 indtaget en Bestemmelse, hvorefter samme Adgang i Tilfælde tilstaaes til at faa svenske Domme fuldbyrdede i Norge.»

Departementet skal i Anledning af det heromhandlede Spørgsmaal bemærke Følgende:

Man deler i alt Væsentligt de af Konstitutionskomiteen i 1872 udtalte Anskuelser med Hensyn til Udstrækningen af det norske Lovgivningsomraade i det heromhandlede Anliggende. Man er selvfølgelig ogsaa enig med Konstitutionskomiteens Flertal deri, at det er det Naturligste, at hvert af Rigerne udøver Lovgivningsmagten inden sine Grændser alene, og ser heller ikke bort fra de Vanskeligheder, der hidtil have stillet sig iveien for Tilveiebringelsen af en Overenskomst med Sverige, og som muligens vilde forhindre eller ialdfald forsinke de Rettelser og Forbedringer, den i Fremtiden matte vise sig at tiltrænge. Men Departementet tror, at paa den ene Side disse Vanskeligheder dels overvurderes dels ved en Forandring i Overenskomstens Form, hvormed Mere nedenfor, lade sig fjerne, og at paa den anden Side saavel Konstitutionskomiteens Flertal som Amtmanden undervurderer de Fordele, som ville opnaaes for Sagens *Realitet* ved en Fælleslov i det Væsentlige af Indhold, som det i 1871 for Storthing og Rigsdag fremlagte Forslag.

I sidstnævnte Henseende maa for norsk Betragtning først frem-

stille sig den Adgang til Forkyndelse og Exekution af norske Domme samt til Exekution af norske Forlig i Sverige, som omhandles i Forslagets §§ 19 og 20 og som efter Departementets Formening ere af saadan Betydning for en tilfredsstillende Ordning og udgjør en saa væsentlig Del af de Fordele, der alene staa til at opnaa ved en Fælleslov, at hine §§ers Vedtagelse bør udgjøre Betingelsen for, at en Fælleslov foretrækkes.

Amtmanden har søgt at angive et Middel, hvorved Exekution og Udlæg af Domme over Lapper skulde sikres ogsaa under Forudsætning af en udelukkende norsk Lov, i hvilket Tilfælde disse Retshandlinger vilde være indskrænkede til at foregaa under Lappernes Ophold her i Landet væsentlig i Sommertiden. Hans Forslag gaar ud paa, at naar i et Distrikt, hvor Fællesansvarlighed finder Sted, den Skyldige, fra hvis Dyr Skaden hidrører, ikke har kunnet opdages og derfor endelig Dom er afsagt af det Indhold, at Formanden paa vedkommende Lappers Vegne er tilpligtet at udrede Erstatning, skal saadan Dom exekveres paa den Maade, at der gives »Udlæg i hvilkesomhelst Ren, der paa Exekutionstiden findes i Distriktet.» Samme Fremgangsmaade skal i de nævnte Distrikter finde Sted ogsaa ved Exekution af Dom for Skade, som anført, »om end den eller de Skyldige kjendes og Dommen derfor lyder paa, at Skaden skal betales af en eller flere *navngivne* Lapper», naar denne eller disse Lapper paa Exekutionstiden ikke ere at finde eller der ikke kan paavises dem tilhørende Eiendele, hvori Udlæg kan ske.

Departementet har i dets underdanigste Foredrag af 21de April 1876, hvori man foreløbig udtalte sig om dette Forslag, gjort opmærksom paa, at dette indeholder en omfattende Udvidelse af det System med et Slags fælles Ansvar, som indeholdes i de tidligere Udkast til Lov om denne Gjenstand (§§ 6, 9 No. 3 og 15 i Propositionen af 1871) og gaar meget videre end under alle tidligere Forhandlinger forudsat. Det fælles Ansvar efter de tidligere Lovudkast skulde kun komme til Anvendelse i det Tilfælde, at det ikke kan opdages, ved hvis Ren Skaden er tilføiet og skulde da Erstatningspligten paahvile samtlige Lapper,¹ som have sit Tilhold i Distriktet, i Forhold til det Antal Ren, hvormed Enhver af dem tilhører dette. Efter Amtmandens Forslag skulde derimod Exekution kunne ske i hvilkesomhelst sig i Distriktet opholdende Ren, om det end var opdaget og fuldkommen bevist, ved hvis Ren Skaden var tilføiet og Dommen derfor ogsaa lød paa bestemt Persons Navn som den Skyldige.

Departementet indser ikke rettere, end at de principielle Erindringer, som saa ofte og fra forskjellige Sider ere hørte mod det fælles

Ansvar, der tilsigtedes etableret i hine Lovudkast, vinde i Styrke ligeoverfor dette Forslag. Det tør maaske — uanseet de praktiske Vanskeligheder, hvormed Gjennemførelsen af Forslaget vil være forbunden og som af Amtmanden tilstrækkelig ere fremstillede — efter de af ham afgivne Forklaringer antages godtgjort, at der ved dette Forslag er paavist en Mulighed for at skaffe den Skadelidende Fyldestgjørelse, ogsaa om Exekutionen bliver indskrænket til at ske under Lappernes Ophold her i Landet. Men det er efter Departementets Mening et Spørgsmaal, om derigjennem kan ventes tilveiebragt et Retsmiddel, som vil vise sig at kunne virke med den Regelmæssighed og Sikkerhed, som bør kræves for Dommens Fuldbyrkelse, hvis ikke de Virkninger, man venter sig af det i Loven foreslaaede Rettergangsapparat, i det Hele skal forspildes. Departementet nærer Tvivl herom, naar hensees til de Forhold, hvorunder disse Exekutioner efter de af Amtmanden selv meddelte Forklaringer ville komme til at foregaa, og som maa befrygtes altfor meget at ville begunstige Lappernes Tilbøielighed til at unddrage sig Rettens Middel. Uden Hensyn til de Omkostninger, som ville være forbundne med disse Exekutioner, og som formentlig snart ville vise sig at blive uforholdsmæssig store i Forhold til det Erstatningsbeløb eller desl., som indtales, tør Departementet, saalænge ingen utvivlsommere Vei til Øiemedets Opnaaelse er paavist, ikke tilraade at forlade den Forudsætning om Adgang til Dommens Exekution i Sverige, som en Fælleslov vilde medføre, og det saameget mindre som den af Amtmanden foreslaaede Regel alene vil være anvendelig i de Distrikter, hvor Fællesinddeling og Fællesansvarlighed finder Sted.

Amtmanden saavel som Konstitutionskomiteen af 1872 have ved at sammenstille Fordelene ved en saadan norsk Lov med en Fælleslov i det Væsentlige alene seet hen til Exekutionsspørgsmaalet, og Amtmanden har ved sit ovenomhandlede Forslag udelukkende havt Tromsø Amt for Øie. Men ogsaa i andre Henseender formenes en Fælleslov at frembyde overveiende Fordele.

Det er allerede berørt, at de af Amtmanden foreslaaede extraordinære Retsmidler, sigtende til at muliggjøre Exekution i Lappernes Ren, om de lade sig praktisere, kun ere anvendelige i de Distrikter, hvor Fællesansvarlighed er indført, og hvor der tillige haves et Opsyn, medens de øvrige Distrikter, navnlig altsaa, efter hvad man hidindtil har forudsat, hele Nordlands Amt, samt Nordre og Søndre Thronhjems Amter og Hedemarkens Amt, henvises til den almindelige Lovgivning.

Amtmanden gaar ud fra, at der i disse Amter kun findes faa Ren og faa Reneiere, at Skade der kun sjelden vil ske, og at, hvor saadan sker, de sædvanlige Lovbestemmelser i Almindelighed ville

være tilstrækkelige til at skaffe baade Dom og Udlæg for Erstatning. At Antallet af Ren i disse Amter er forholdsvis lidet, forholder sig vistnok saa, men det er dog ingenlunde saa lidet, eller Forholdet mellem Lapper og Fastboende saa tilfredsstillende, at man ved den forestaaende Ordning af disse Forhold kan sætte disse Amter ganske ud af Betragtning. Det er saaledes for Komiteen af 1866 oplyst, at Nomadevæsenet var Befolkningen af Saltens Fogderi i Nordlands Amt til ikke ringe Uleilighed. Vedkommende Amtmænd have paa Foranledning for Departementet oplyst, at de ovennævnte 4 Amter i 1874 og 1875 have været besøgte af gjennemsnitlig henholdsvis 29,500, 3,700, 3,000 og 2,000 svenske Ren, og at der hyppig indkommer Besværinger fra den fastboende Befolkning over Skade, tilføiet deres Eiendomme af Lappernes Ren.

I Søndre Trondhjems Amt, fornemmelig paa Tydalskanten, høre ifølge Amtmandens Meddelelse af 1875 Konflikter mellem Flytlapperne og de Fastboende saagodtsom til Dagens Orden, og over Skadetilføielser af Rensdyr inden Røros Herred føres stærke Besværinger i 2de Forestillinger, som ifølge Stortingets Beslutning af 12te Juni 1878 ere oversendte Regjeringen, kfr. Sth. Forhandl. for 1878, 5te Del, Dokument No. 21. Af Hensyn til det i Forhold til Sommerbetets Udstrækning ikke store Antal Ren, som søger disse Amter, har Komiteen af 1866 gaaet ud fra, at en Sammenblanding af forskjellige Eieres Hjorde saaledes som i Tromsø Amt dersteds kun lidet forekommer, og at man derfor paa disse Strøg i Regelen vil kunne vide og tillige føre Bevis for, hvem der eier de Dyr, ved hvilke Skaden er forvoldt, og altsaa uden særdeles Vanskelighed faa Dom paa rette Vedkommende. Man har derfor forudsat, at indtil Videre ikke tiltrænges Distriktsinddeling og den deraf betingede Fællesansvarlighed udenfor Tromsø Amt. Departementet slutter sig til denne Forudsætning, saalangt som den rækker, men det indser ikke, at Forholdet med Hensyn til de praktiske Vanskeligheder ved Exekution stiller sig bedre udenfor end indenfor Tromsø Amt. Der maa antages overalt at være den samme Fristelse og den samme lette Adgang for Lapper, der trues af Exekution til at skaffe sig og sine Dyr tilside, og dermed ogsaa for Enhver, der lider Skade ved deres Dyr, den samme Interesse i, at Erstatningen sikres paa den Maade, hvorpaa det mest betryggende kan ske, nemlig naar Ansvar i Mangel af mindelig Afgjørelse i Norge følger Lapperne over i deres Hjemland.

Af mindre, men dog af nogen Betydning, er de Fordele, som ved en Fælleslov sikres norske Eiendomme af Ren, som sendes paa Vinterbete i Sverige. Som bekjendt er dette Vederlag for svenske Rensdyrs Som-

merbetning i Norge ved den i 1852 stedfundne Afstængning af det finlandske Territorium for norske Ren formindsket til mindre end $\frac{2}{3}$ Dele af, hvad det før den Tid var, d. e. til de Renhjørde, som høre hjemme i Tromsø og sydligere Amter, forsaavidt som de overvintre i Sverige. Imidlertid udgjorde dog Antallet af norske Ren udenfor det nuværende Finmarkens Amt i 1875 omkring 31,000, hvoraf i Tromsø Amt 5,800, i Nordlands Amt 14,800, i Nordre Thronhjems Amt 7,300, i Søndre Thronhjems Amt 3,200. For Hedemarkens Amt haves ingen Opgave, men Antallet antages ganske ubetydeligt.

Det antoges tidligere, at den største Del af de norske Rensdyr pleiede at overvintre i Sverige. Ifølge Opgaver fra vedkommende Amtmænd maa imidlertid denne Overvintring af norske Ren i Sverige i den senere Tid være betydelig reduceret. Der skal saaledes i 1873 og 1874 kun have overvintret i Sverige af norske Ren omtrent 5,000 fra Tromsø Amt, 1,400 fra Nordlands Amt, 1,200 fra Nordre og 2,000 fra Søndre Thronhjems Amt samt ingen fra Hedemarkens Amt. Amtmanden i Tromsø Amt, som berører denne Side af Sagen — Betænkningens Side 5 — henviser til Codicillen af 1751 som tilstrækkelig til at betrygge den heromhandlede norske Interesse, idet Codicillen vilde blive bestaaende ved Siden af den norske Lov, som ordnede Forholdene i Norge. Dette forholder sig vistnok ogsaa saa, men selv for det indskrænkede Brug, norske Reneiere for Tiden gjøre af deres Ret til at søge Vinterophold i Sverige, kan det ikke nægtes, at det vil være af Interesse gennem en Fælleslov at søge bortryddet Anledningen til al den Tvivl og Tvist om de gjensidige Rettigheder og Forpligtelser, som tidnævnte Codicil har forvoldt.

Det sidste gjælder ogsaa Bestemmelserne om Lappernes under-saatlige eller politiske Stilling. Denne kan formentlig ikke ordnes uden ved en Fælleslov. De enkle og efter Nutidens Forholde og Behov afpassede Regler, som indeholdes i §§ 1 og 2 i Propositionen af 1871 ere øiensynligen at foretrække for Codicillens Bestemmelser derom, som knytte sig til Datidens Forhold, da Lapperne almindelig eiede »Skatteland» i Sverige eller »Bygselland» i Norge. Dette Forhold er nu især i Norge saagodtsom forsvundet, og kan saaledes ikke længere afgive Grundlag for Bestemmelsen om hvilket Rige enhver Lap skal tilhøre, paa samme Tid som blandt Andet den i de nordlige Landsdele voxende kommunale Beskatning gjør det til en Sag af større Vigtighed nu end før, at klare og bestemte Regler i heromhandlede Henseende haves. Ifølge den før paaberaabte Meddelelse fra Amtmanden i Søndre Thronhjems Amt hersker der i Amtet Urede med Hensyn til

Lappernes Nationalitet, en Urede, som formentlig vilde være let at løse efter de i 1871 foreslaaede Regler. Ogsaa denne Fordel maa om ikke opgives, saa dog udsættes til en særskilt senere Forhandling, til hvis Gjenoptagelse i den nærmeste Fremtid der neppe fra nogen af Siderne vil vise sig nogen Tilbøielighed, naar Lappeforholdene iøvrigt ere henviste til Ordning ved hvert Riges egen Lovgivning, og de om en Fællesordning stedfundne Underhandlinger afbrudte.

En Indretning, som af alle Vedkommende er anseet uundværlig for en tilfredsstillende Ordning af Nomadevæsenet, er den i Propositionen af 1871 dens § 7 foreslaaede Optagelse ved Hjemlandets *Lensmænd* af nøiagtige Opgaver over de til andet Rige flyttende Lapper samt disses Valg af Opsynsmænd. Uden de nævnte Opgaver, indrettede saaledes som l. c. foreslaaet og navnlig udvisende til hvilket Distrikt Enhver agter sig hen, og afgivne i betimelig Tid før Flytningen, bliver det, saavidt indsees, umuligt for vedkommende Amtmand at hindre de enkelte Distrikters Overfyldning med Ren ved en passende Fordeling af Lapper og Hjorde udover de dertil skikkede Strøg, en Mynlighed, som navnlig Amtmanden i Tromsø Amt ved den nu stedfundne Opmaaling og udtømmende Beskrivelse af Amtets Natur- og Vegetationsforhold er sat istand til at udøve med fuld Oversigt over Lokalteterne. I de hidtil fremkomne Forslag til norsk Lov har man efter Forbilledet i det af 1866 Aars Komite forfattede Udkast til provisorisk Anordning maattet indskrænke sig til et Paabud om, at Amtmanden i betimelig Tid skal lade sig forelægge de i Codicillens §§ 17 og 18 foreskrevne Opgaver, som skulde udvexles mellem begge Landes Lappelensmænd, men tilføiet at disse Opgaver *bør* indeholde Oplysning om, i hvilket Distrikt Vedkommende agter at tage Ophold. Noget ubetinget Paabud eller Befaling i denne Retning har man ikke troet, at der var Adgang til i en norsk Lov at stile til svenske Lapper og svenske Funktionærer. Men hvormeget man end tør regne paa Imødekommen fra de Sidstnævntes Side ogsaa *efter* en Afbrydelse af Underhandlingerne, forekommer det dog Departementet dristigt derpaa at bygge Lovregler, som indeslutte et uundværligt Led i den Organisation, hvormed man skulde ordne Forholdet i en ensidig norsk Lov.

Fremdeles bør det som en Fordel ved en Fælleslov fremfor en udelukkende norsk Lov nævnes, at man i Forslagene til denne sidste — istedetfor de i Propositionen af 1871 § 7 foreslaaede Opsynsmænd, valgte af Lapperne selv og derefter beskikkede af deres egen Overøvrighed, altsaa i Besiddelse af al den Autoritet, som præsumptivt indehaves af en af vedkommende Lapper valgt Repræsentant, der tillige er udrustet af Hjemlandets Øvrighed med den fornødne Politimyndig-

hed, og i Tilfælde af Forsømmelighed eller Uretvished er ansvarlig for Domstolene ogsaa i sit Hjemland — har maattet hjælpe sig med Opsynsmænd vistnok udtagne af Lappernes Midte, men ved Opnævnelse af det fremmede Lands Amtmand, om end denne efter Amtmandens Forslags § 8 skulde tage Hensyn til de af Lapperne i saa Henseende muligens afgivne Forslag. Paa nogen bedre Maade kan vel Sagen ikke ordnes, om man henvises til ensidig norsk Lov. Men Enhver ser dog lettelig Svagheden i dette Surrogat. Uagtet Departementet ikke betvivler den norske Stats Befoielse til at paalægge fremmede Under-saatter under deres midlertidige Ophold her i Riget personlige Onera, altsaa vedkommende Lappers Forpligtelse til at overtage Ombudet, er der vel paa den anden Side al Grund til at befrygte, at de af den norske Amtmand udnævnte Opsynsmænd hverken selv ville føle sit Ansvar, eller af de øvrige Lapper respekteres i Bestillingen saaledes, som Tilfældet vil være, naar den er Vedkommende paalagt ved svensk Lov, ved Valg af dem med hvis Forhold i Norge de skulle føre Opsyn, og paa hvis Vegne de i mange Tilfælde skulle handle, og endelig ved Indsættelse i Bestillingen af deres egen Overøvrighed. Hvad man tør paaregne hos de af den fremmede Overøvrighed beskikkede Opsynsmænd er den udvortes Opfyldelse af de af Bestillingens Pligter, hvis Forsømmelse kan paadrage Straf eller andet retsligt Ansvar, men ikke den indre Lovlydighed, der betinger en nidkjær Opfyldelse af et Hverv, som efter dets Natur kræver Offere af Tid og Uleilighed i ikke ringe Udstrækning. Til at frembringe saadan Pligtopfyldelse fornødiges vistnok Former, der betegne Sagen saa, at det gjælder Pligt mod svensk Lov og Øvrighed. Gjennemgaar man de forskjellige Funktioner, hint Hverv omfatter, saaledes som de ere opregnede i Propositionens § 8 og Amtmandens Udkast til norsk Lov dets § 9, finder man deriblandt den Opsynsmanden tillagte Myndighed til at indgaa Forlig paa vedkommende Lappers Vegne angaaende Skadeserstatninger m. V., en Myndighed som udentvivl vil blive af ikke liden praktisk Betydning, forsaavidt den foreslaaede Bestemmelse om, at ved Forlig om Erstatningen bortfalder alt Spørgsmaal om Bøder (kfr. Propositionens § 9, 2, Udkastets § 10 b) ophøies til Lov. Men det forekommer Departementet lidet troligt, at en Opsynsmand, som ikke har denne Myndighed i Kraft af sine Kammeraters Valg, lettelig skulde driste sig til at binde dem ved et frivilligt Forlig, hvor stærke materielle Grunde, der end i det givne Tilfælde kunde tale for en saadan Afgjørelse. Denne Departementets Anskuelse af de *amtsopnævnte* Opsynsmænds Stilling indeholder ogsaa Grunden til, at man ved Behandlingen oven-

for af Exekutionsspørgsmaalet ikke har troet at kunne paaregne nogen Hjælp i Opsynsmændene.

Et andet Hensyn, som i denne Forbindelse ikke kan lades ud af Betragtning er, at man i Mangel af Fælleslov maa give Slip paa den Fordel, at Opsynsmanden allerede kan træde i Virksomhed fra den Stund Lapperne begynde at tilflytte Distriktet, se Propositionens § 8 a, sammenholdt med de tilsvarende Bestemmelser i det norske Udkast. Megen Uorden og Skade, som ved Hjælp deraf kunde være forebygget, kan allerede være opstaaet især i de fjernere Trakter, førend nogen Opsynsmand er opnævnt eller underrettet om sin Opnævnelse.

Endelig bliver man uden en Fælleslov afskaaret Adgangen til i de 7 Maaneder af Aaret, hvori svensk Lap. opholder sig i Sverige, at forkynde ham Stævning til Møde for norsk Domstol. Alle processuelle Handlinger fra den første Besigtelse af Skaden til Exekutionen, begge inklusive, maa under hin Forudsætning sammentrænges inden Forløbet af de øvrige 5 Maaneder, og umuliggjøres ganske i Tilfælde af, at den Skyldige er opdaget, saalænge det lykkes ham under Opholdet i Norge at forstikke sig for Stævnevidnerne. Man vil i saa Henseende være noget bedre faren, naar den Skyldige *ikke* er opdaget, da man isaa-fald, idetmindste forsaavidt *Indtale af Erstatning* angaar, kan stævne Opsynsmanden, som forudsættes at opholde sig i vedkommende Distrikt, saalænge der endnu findes nogen Lap i samme, se Udkastet § 14. At dette i mange Tilfælde vil lede til Rettergangens Forsinkelse og til Chikaner fra vrangvillige Lappers Side er at forudse.

Har Departementet om end kun tilnærmelsesvis Ret i sin Vurdering af de Fordele, en Fælleslov tilbyder, saa synes det lidet forsvarligt ligeoverfor de Interesser, Spørgsmaalet gjælder, at give Slip paa dem af Hensyn, som ikke ere af mere tvingende Art end de, der ere fremkomne under den hidtil stedfundne Diskussion. Departementet skal, med Henviisning til hvad der i saa Henseende ovenfor er anført af Konstitutionskomiteens Indstilling i 1872 og af Amtmandens Betænkning, bringe i Erindring, at det af Forhandlingerne i denne Sag i det Hele taget fremgaar, at Grunden til at dens Behandling har medtaget en saa lang Tid, hidrører fra Anliggendets Natur, der maa erkjendes at frembyde ei faa vanskelige Spørgsmaal, som have været Gjenstand for Meningsforskjel ogsaa mellem Vedkommende i Norge.

I Forbindelse hermed tror Departementet at burde i Oversættelse hidsætte en Skrivelse fra Hs. Excellence den svenske Justitiestatsminister af 12te Oktober 1875, hvori denne leilighedsvis ogsaa udtaler sig om det her omhandlede af Amtmanden forfattede Udkast til en udelukkende norsk Lov. Under 2den s. M. havde nemlig Departemen-

tet, der da havde Amtmandens Betænkning af 29de April 1875 under Behandling, men som dengang endnu ikke havde modtaget de ovenomhandlede statistiske Oplysninger, der bevægede Departementet til at bevirke Sagens videre Fremme foreløbig stillet i Bero, idet man tilstillede det svenske Justitiedepartement den nævnte Betænkning tilligemed det fotografiske Aftryk af Kartet over Tromsø Amt med Beskrivelse, forespurgt hos det nævnte Departement om, hvorvidt der — under Forudsætning, at naadigst Proposition til en Fælleslov maatte blive forelagt for Stortinget i 1876 — var Udsigt til, at lignende Proposition kunde blive forelagt for samme Aars Rigsdag i Sverige. Dette Departement anførte i denne Anledning, at efter de Vanskeligheder, som havde været forbundne med at faa en saadan Fællesordning tilveiebragt, havde Tanken fra flere Hold været henvendt paa en udelukkende norsk Lov og tilføiede man, at om Departementet end i mange Henseender maatte anse det ønskeligt og fandt at burde foretrække en Fælleslov, vilde man dog paa den anden Side ikke være uden væsentlige Betænkeligheder ved paany at optage de i 1871 afbrudte Forhandlinger, ifald det skulde med Rimelighed kunne befrygtes, at en endelig Ordning derved skulde blive end yderligere udsat.

I det nævnte Brev af 12te Oktober 1875 udtalte Hs. Excellence Justitiestatsministeren i det Væsentlige, at han, da nogen særskilt Anledning til fra svensk Side atter at optage Spørgsmaalet om en fælles Lov angaaende Lapperne i de forenede Riger ikke i de senere Tider i det Mindste ikke siden han paany indtraadte som Chef for Justitiedepartementet havde forekommet, hidtil ikke havde truffet nogen Forføjning til Forberedelse af en saadan Lov, og under disse Omstændigheder saa han neppe nogen Mulighed i at faa et nyt Lovforslag færdigt til Forelæggelse for Rigsdagen i 1876. Det forekom ham nemlig nødvendigt at indhente de svenske Lokalautoriteters Udtalelse om, hvorvidt Erfaring i de senere Tider og ikke tidligere tilgængelige Oplysninger maatte udkræve nogle Forandringer i den i 1871 fremsatte Kongelige Proposition, ligesom den høieste Domstols Betænkning maatte indhentes, inden Propositionen kunde foretages til endelig Behandling i sammensat Statsraad. Sagens dilikate og for de Fleste fremmede Beskaffenhed, samt de vidtløftige Forhandlinger, som have fundet Sted, og i hvilke Enhver, som faar nogen Befatning med Spørgsmaalet, maa sætte sig ind, kommer, anførte Hs. Excellence, sandsynligvis til at medtage en ikke ubetydelig Tid paa hvert af de Stadier, Spørgsmaalet har at gennemgaa. Imidlertid var der da kun tre Maa-neder igjen til Rigsdagens Begyndelse.

Forøvrigt udtalte Hs. Excellence sig med dette Departement enig

i, at en Ordning af Forholdene ved en for begge Riger fælles Lov frembyder flere Fordele, som ikke kunne opnaaes ved en udelukkende norsk Lov og det saa meget mere, anførte Hs. Excellence, som han efter en flygtig Granskning af det af Amtmanden i Tromsø udarbejdede Lovforslag, havde faaet den Opfatning, at ikke alle i dette Forslag indtagne Bestemmelser turde være i saadan Overensstemmelse med Traktaten af 1751, at de burde indtages i en udelukkende norsk Lov. Forsaaavdt det beroede paa ham, vilde han derfor, erklærede Hs. Excellence, gjerne virke for Tilveiebringelsen af en fælles Lov saa hurtigt, som Omstændighederne tillade. Han fandt dog at burde henlede Opmærksomheden paa, at den Kgl. Proposition af 1871 allerede mødte Betænkeligheder i Sverige som vel byrdefuld for Lapperne, og at Vanskelighederne ved at faa en ny Lov vedtagen i væsentlig Grad vilde forøges, om endnu haardere Vilkaar opstilledes for dem, hvilket antoges at ville blive Følgen af en og anden Bestemmelse i det af Amtmanden i Tromsø udarbejdede Forslag.

Departementet har ovenfor i en anden Forbindelse gjengivet Indholdet af Konstitutionskomiteens Indstilling paa Stortinget i 1872 (Storth. Forh. for s. A., 6te Del O. No. 78, S. 189 ff.). Der forekommer deri nogle Ytringer, hvoraf fremgaar, at Komiteen antog, at der muligens kunde være nogen Tvivl om, hvorvidt Indførelse af *Fællesansvarlighed* for Lapper for Skadestilføielser mod de Fastboende, saaledes som dette Ansvar er bestemt i § 9 No. 3 i Propositionen af 1871, i og for sig selv er en forsvarlig Forholdsregel, hvorhos Komiteen antyder Muligheden af, at en Forøgelse af Opsynet vilde gjøre en saadan Bestemmelse overflødig. Den samme Opfatning kommer ogsaa tilsyne i Konstitutionskomiteens Indstilling for Stortinget i 1873 angaaende det paa dette Storting fremsatte private Forslag — Storthingsforh. for 1873 O. No. 46, Side 96 — idet Komiteen dog erkjender, at Indførelsen af Fællesansvarlighed efter dens Opfatning kan forsvares, forsaaavdt som det alene gennem en saadan er muligt at tilveiebringe Eienoms- og Retssikkerhed.

Departementet kan med Hensyn til dette Spørgsmaal i det Hele henvise til den udførlige Behandling og Drøftelse, som er blevet det til Del i den norske Regerings ovenfor nævnte forskellige underdanigste Foredrag af 15de October 1867 og 2den Februar 1869 — se det vedlagte Aftryk af Propositionen af 1871 henholdsvis Side 9 ff. og

Side 37 ff. Man skal kun til, hvad der er anført til Begrundelse af Nødvendigheden af Fællesansvarets Indførelse — en Foranstaltning, hvorom alle de, der have staaet Forholdene nær og deriblandt samtlige saavel svenske som de norske Medlemmer af de to kombinerede Kommissioner af 1843 og 1866, have været enige — føie en Henvisning til hvad Amtmanden har ytret herom i sin Betænkning af 29de April 1875, Side 4 og 5. Efter Departementets Formening har Amtmanden her med Styrke godtgjort, at selv med et lønnet Politi saa talrigt, at Omkostningerne vilde være uoverkommelige, vil dog ingen tilfredsstillende Ordning opnaaes, medmindre Lapperne ved den foreslaaede Indførelse af Fællesansvarlighed tvinges til den fornødne Omhu i Bevogtningen.

Naar Departementet imidlertid her berører Spørgsmaalet om Fællesansvaret, er det ikke fordi man har antaget, at dette, der er et Kardinalpunkt i den hele foreslaaede Ordning, fra norsk Side tiltrænger nogen yderligere Begrundelse eller Støtte. Spørgsmaalet er heller ikke — saavidt det af Forhandlingerne kan erfares — under Sagens Behandling paa den svenske Rigsdag kommet frem blandt de Betæneligheder, som der ledede til Forslagets Forkastelse. Det Flertal i vedkommende Utskott, der anbefalede Lovens Antagelse, antog ogsaa, at Fællesansvarligheden var en nødvendig Forudsætning for en tilfredsstillende Ordning af disse Forhold; Flertallets Udtalelse herom gjengives her i Oversættelse saaledes:

“For Fastsættelsen af fælles Erstatningspligt, mod hvilket, ogsaa med den Begrænsning, som det foreliggende Forslag har gjort deri, der uden Tvivl kan gjøres forskjellige Indvendinger fra et abstrakt Retssynspunkt, taler derimod fra Nyttens og Billighedens Synspunkter den vigtige Grund, at alene derigjennem opnaaes det med den foreslaaede Lov tilsigtede Øiemed, at bilægge Stridighederne og forebygge de voldsomme Optrin mellem den fastboende Befolkning og Lapperne. Disse Stridigheder og Voldsomheder hidrøre nemlig for en hovedsagelig Del derfra, at det for Eiere eller Brugere af Jord, som tilføies Skade af Renen, er næsten umuligt ad retslig Vei at tilveiebringe Bevis for, hvem Renerne tilhøre, og saaledes komme i det Tilfælde, at de kunne gjøre deres Fordring paa Erstatning gjældende. De Fastboende kjende ikke Renernes Mærker, og alene ved Lappernes Hjælp kunne de erholde Oplysning herom. Men for Nærværende have Lapperne ingen Opfordring til at gaa tilhaande dermed. Helt anderledes blev Forholdet om den fælles Erstatningspligt var fastsat ved Lov. Det blev da for enhver Lap af Vigtighed at paase, at Alles Renner vogtedes omsorgsfuldt, og naar Skade forvoldtes af Rennerne, at søge at opdage Rennerne Eiere for ikke selv at rammes af nogen Andel i Erstatningen.

Under saadanne Omstændigheder og da Erstatning, hvad enten den erlagdes af Reneieren eller af samtlige Lapper, i alle Tilfælde vilde være at svare, skulde de Fastboende ikke engang være fristede til, som efter hvad der er oplyst nu altfor ofte sker, at skyde Renerne eller dræbe dem ved Hunde for at skaffe Rede paa deres Marker og derigjennem Bevis mod deres Eiere. Og ophørte igjen disse Overgreb fra de Fastboendes Side, saa fandtes heller ikke paa Lappernes Side, især med de nærmere bestemte Rettigheder med Hensyn til Benyttelsen af Udmark, som ved Lovforslaget blev tillagt dem, nogen rimelig Anledning til Misnøie, thi som saadan kunde vel ikke betragtes den strengere Bevogtning af Renerne, som for de hidtil muligens mindre paapasselige blandt dem herefter vilde udfordres“.

Der faldt imidlertid under Forhandlingerne paa Rigsdagen nogle Ytringer, der gik ud paa, at der som et Vilkaar for Indrømmelse af denne Fællesansvarlighed burde kræves, at der til Lappernes Beskyttelse og Sikkelse tillige skulde etableres et Fællesansvar for *de Fastboende* for den Skade, som af disses *Hunde* maatte tilføies Lapperne eller deres Renhjørde — Udtalelser, som forøvrigt fandt Imødegaaelse under Forhandlingerne. Idet Departementet forøvrigt herom henholder sig til den Imødegaaelse, lignende Bemærkning fremsat i den af den svenske Høiesteret afgivne Betænkning, har faaet i Departementets Foredrag af 2den Februar 1869 — Aftrykket Side 42 — skal man fastholde, at her ikke er nogen Aarsagernes Lighed tilstede. Den Skade paa Ager, Eng osv. som i Tilfælde kan blive Gjenstand for Fællesansvar af reneiende Lapper, og som bestaar i Nedtrampning og Afbetning af saadan Betydenhed, at Skaden kan sees og taxeres, kan efter Forholdenes Medfør i hine Egne ikke være foraarsaget ved noget andet end ved Renflokke. Man har her Vished for Skadens Oprindelse. Den forholdsvis ubetydelige Skade, som kan tilføies Renhjordene af de Fastboendes Hunde, er i sine Spor paa Dyrerne ikke forskjellige fra den Skade, der tilføies dem af Lappernes Hunde eller af Rovdyr. Loven kan ikke her uden at udsætte sig for grove Feiltagelser opstille nogen almindelig Præsumption mod de Fastboendes Hunde. Rensdyrene befinde sig i Tilfældet paa Andenmands Eiendom, Hundene, selv de, der jage videst omkring, holde sig dog inden den Eiendoms Grændser, hvilken de tilhøre. Lapperne leve af og ved sine Hjørde, at vogte disse er idetmindste i den Aarstid, hvori de færdes i Norge, deres eneste eller dog væsentligste Dagsgjærning, og under denne staar det meget vel i den enkelte Laps Evne tillige at have eller skaffe sig Rede paa, hvor de øvrige til Distriktet hørende Ren holde til. Af den fastboende Jordbruger eller Fisker kan det derimod ikke uden Urimelighed for-

langes, at han skal selv eller ved sine Folk vogte sin Hund eller ved Fængsling gjøre den utjenlig til at vogte Gaardens Bofæ, af Hensyn til den Mulighed, at der kan komme Rensdyr i en større eller mindre Nærhed af Gaarden, for hvilke Hunden kan blive farlig. Endmindre kan det af ham forlanges, at han skal holde Øie med Andres Hunde. De Tilfælde, hvori den af Renhjordene Enkeltmands Eiendom tilføjede Skade uden Forskriften om Fællesansvar forbliver uerstattet, ville udgjøre Reglen, fordi aldrig nogen anden end Lapperne selv, saaledes som Renholdet arter sig i de Egne, hvor Fællesansvar vil blive indført, kan vide, hvem Dyrene tilhøre, medens det vil være en ganske sjelden Undtagelse, at i Tilfælde af Bevis for, at Skade er skeet ved Hund, ikke dennes Hjem eller Eier kan opspørges. Forøvrigt skal i denne Forbindelse bemærkes, at Amtmanden har foreslaaet en Skjærpelse i anden Retning i de Fastboendes Ansvar for Skade paa Renhjordene forøvet ved Hunde, hvilken Departementet vil anbefale til at tages tilfølge og hvorom det Nærmere nedenfor.

Som ovenfor oplyst bragte en Fraktion inden Lagutskottet paa den svenske Rigsdag, hvilken Fraktion forøvrigt anbefalede Propositionens Antagelse, i Forslag en Forandring i dennes Slutningsparagraf (§ 28), der definitivt ophæver 1ste Kodiciel til Grændsetraktaten af 1751 og gjør Lovens Ophævelse eller Forandring i et af Rigerne afhængig af tilsvarende Beslutning i det andet Rige. Det foresloges nemlig, at det istedetfor denne Bestemmelse skulde fastsættes, at Loven efter 4 Aars Forløb *skulde kunne fra hvilkensomhelst af Siderne opsiges med 12 Maaneders Varsel*, og at, saafremt inden nævnte Frist ikke andre gjensidige Bestemmelser i begge Riger vare vedtagne, skulde førnævnte Kodiciel betragtes som kun midlertidig suspenderet og atter træde i Kraft.

Det bør antages, at de Betænkeligheder ved det foreliggende Lovforslag, som i sin Tid gjorde sig gjældende hos enkelte af de svenske Statsmyndigheder, i ikke liden Grad have været grundede i, at der har været tilsigtet en absolut bindende, uden begge Rigers Samtykke uopløselig Overenskomst, en Ordning, som maa erkjendes at medføre nogen Ufuldkommenhed ogsaa med Hensyn til Gjennemførelsen af Ændringer eller Forbedringer i Loven, som Erfaring eller forandrede Forhold i en nærmere eller fjernere Fremtid maatte paakræve. Ogsaa den Bemærkning af 1872 Aars Storthings Konstitutionskomite, hvilken De-

partementet ialmindelighed tilfulde maa godkjende, "at det Naturligste under alle Omstændigheder er, at hvert af Rigerne udøver Lovgivningsmagten inden sine Grændser alene", er vel nærmest fremkaldt ved den samme Form af en *bindende* og uigjenkaldelig Lov, som Departementet i sin Tid troede at burde tilraade, og som af begge Regjeringer vedtoges i 1871. Det bliver derfor at undersøge, hvorvidt man ved at løse i passende Grad paa denne bindende Form og give Loven Karakteren af en opsigelig Traktat, vil kunne fjerne hine Betænkeligheder, og om dette kan ske uden Skade for Realiteten af den Ordning, hvorpaa Forholdet gjør Krav.

Der har om dette Punkt gjort sig forskellige Meninger gjældende. Komiteen af 1843 havde til Opgave at "afgive Forslag om de Forandringer i og Tillæg til *Grændsetraktaten* af $\frac{1}{18}$ October 1751 — forsaavidt samme angaar Forholdene med Hensyn til Lapperne i de forenede Riger — som maatte befindes nødvendige og hensigtsmæssige". Komiteen fandt det imidlertid uforløst og uhenigtsmæssigt at holde sig til denne Form eller at ofre selve Traktaten nogen Revision, hvorimod den fandt det rettest at omarbejde Traktatens 1ste Kodiciel, og uden at beskæftige sig med Spørgsmaalet om under hvilken Form det burde emanere — kun afgive "Forslag til forskellige Bestemmelser vedkommende Fjeldfinnerne i de forenede Riger Norge og Sverige". Dettets sidste § lød saaledes: "Fra den Tid af, da disse Bestemmelser træde i Kraft, ophæves den 1ste Kodiciel til Traktaten af $\frac{1}{18}$ October 1751". I Finantsdepartementets Foredrag af 7de Mai 1845, hvori tilraadedes Udfærdigelse for Norges Vedkommende af en Lov — medens man selvfølgelig ikke indlod sig paa hvilke Former der maatte befølges paa svensk Side, — optoges hin § uforandret efter Komiteens Forslag, men med Tilføielse af en ny § saalydende: "Foranstaaende Bestemmelser forblive gjældende, forsaavidt og saalænge som lignende Bestemmelser for Sveriges Vedkommende ere i Kraft". I det af nærværende Departement under 18de Juli 1862 afgivne Udkast til Lov blev de to §§ slaaede sammen i en sidste § saalydende: "Foranstaaende Bestemmelser træde i Kraft under Betingelse af, at tilsvarende Bestemmelser vedtages for Sveriges Vedkommende og da fra den Dag, som Kongen for begge Riger fastsætter. Fra samme Dag ophører 1ste Tillæg eller Kodiciel til *Grændsetraktaten* af $\frac{1}{18}$ October 1751 at være gjældende. Beslutning om Ophævelse eller Forandring af nærværende Bestemmelser er i hvert Rige, forsaavidt de vedkomme det andet Rige eller dets Undersaatter, først gyldig, naar tilsvarende Beslutning er fattet fra den anden Side. Ligesom det derimod overhoved forbliver hvert Rige uforment at ordne Forhold, som udelukkende angaa det eller dets Indbyg-

gere paa anden Maade, saaledes er nærværende Lov navnlig ikke gjældende, forsaavidt angaar norske Fjeldfinners Forhold i Hjemlandet i det egentlige Finmarken (Altens, Hammerfest, Tanens og Varangers Fogderier) og deres Forhold til den fastboende Befolkning sammesteds“.

Hs. Excellence den svenske Justitiestatsminister bemærkede herved, at det i dette Udkast tagne Forbehold af hvert Riges Ret til at ordne Forholde som udelukkende angaa dets egne Undersaatter baade var overflødigt og kunde lede til Misforstaaelse paa andre Omraader. Til denne Bemærkning sluttede sig den kombinerede Kommission af 1866, som, idet den derhos gjorde Undtagelsen af det nuværende Finmarkens Amt til Gjenstand for en egen §, udelod hele det sidste Punktum af foran citerede Udkast, men tiltraadte det øvrige med et Par uvæsentlige Redaktionsforandringer.

Kommissionens svenske Medlemmer lode imidlertid i dens Slutningsmøde Protokollen tilføre, “at de i Betragtning af de vigtige Forandringer i bestaaende Lov angaaende Lapperne, som ere foreslaaede, og Vanskeligheden i paa Forhaand at bedømme, hvorledes de nye Bestemmelser, om de vedtages, skulle komme til at virke, ville have i Protokollen antegnet sin Anskuelse, at det i saa Fald var hensigtsmæssigst (“lämpligast”), at den nye Forordning til en Begyndelse antages alene paa Prøve for en vis bestemt Tid, eller med gjensidig Opsigelsesret, i hvilket sidste Fald den 1ste Codicil til Traktaten af $\frac{17}{18}$ Oktober 1751 atter skulde træde i Kraft, forsaavidt ikke inden Opsigelsesfristens Udløb ny Overenskomst er truffen.“

De norske Medlemmer forbeholdt sig angaaende dette Punkt den fornødne Udtalelse, hvilken indeholdes i Kommissionens Indstilling, Storthingsforh. for 18 §§ 5te Del O. No. 1 Side 28. De gik paa den ene Side ud fra, at dersom Erfaring skulde vise Nødvendigheden eller Hensigtsmæssigheden af nogen Forandring i de mellemrigske Bestemmelser om Lapperne enten i disses eller i de Fastboendes Interesse, begge Rigers Lovgivningsmyndigheder da vilde indgaa derpaa, betragtede Lapperne som et gammelt Fællesfolk, hvis Tarv og Trang begge Riger pligte at antage sig, uanseet hvilket Rige Individerne retsligt tilhøre. Paa samme Tid som de derfor ansaa et saadant Tvangsmiddel som Opsigelsesret og en eventuel Gjenopgivelse af den forældede uklare Codicil af 1751 uforløst for at fremkalde hos noget af Rigerne Vilighed til at indgaa paa gavnlige og retfærdige Forandringer i den Mellemrigslov, som nu maatte beslattes, ansaa de det derhos for dennes Haandhævelse lidet heldigt, om den ikke skulde udkomme som en fast og endelig Ordning, men kun som et Forsøg, hvis Opgivelse stilles i Udsigt. “Denne Lov,” hedder det videre, “skal ordne et Forhold, som

i lange Tider har foranlediget Uenighed og Ophidselse væsentligst paa Grund af de stridende Parters ensidige Henseen hver til sin Fordel, og som ved Siden deraf har bragt mange Udenforstaaende til at tage ivrigt Parti blindt hen enten med de Fastboende eller med Lapperne, medens Loven, som stiller sig paa et upartisk Standpunkt og omfatter begge Parters Tarv med lige stor Omhu, selvfølgelig ikke vil vinde Begges udelte Tilfredshed. Den har derhos sin Virkekreds inden et Nomadefolk, som staar paa et lavt Kulturtrin, og som for en stor Del færdes paa Ødestrækninger, hvor Politiopsyn er saagodtsom umuligt. Det gjælder derfor, at den nye Lov optræder med en Lovs fulde Autoritet uden at levne Rum for den Tanke, at Ulydighed mod og Omgaaen af dens Bestemmelser eller Skrig af Utilfredshed lettelig skal kunne fremkalde Forandringer deri. Med den Tillid, som Undertegnede nære til den foreslaaede Lovs Retfærdighed og Hensigtsmæssighed, kunne vi derfor ikke andet end indtrængende tilraade, at Loven udkommer i den af os foreslaaede ubetingede Form.“

De svenske Kommitterede have derimod ved at indsende til sin Regjering et med de norskes enslydende Udkast til Fælleslov ledsaget samme med en Udtalelse, der i Øversættelse lyder saaledes: “Sluttelig skal Komiteens svenske Medlemmer i Underdanighed henlede Deres Kongelige Majestæts naadige Opmærksomhed paa den Reservation, disse Medlemmer have seet sig foranledigede til ved Forslagets Underskrift at afgive till Protokollen. Om og nævnte Forslag — ved hvis Istandbringelse hovedsageligt Hensyn maa rettes paa Nødvendigheden af, at begge Landes Autoriteter blive enige derom, idet Uenighed dem imellem i noget vigtigere Punkt kunde gjøre hele Arbeidet iøvrigt hensigtsløst — som ovenfor er nævnt og Motiverne medføre, i det Hele synes Komiteen egnet til at opfylde de dermed tilsigtede Øiemed og saaledes at afhjælpe de Uleiligheder, hvis Paaklage foranledigede Komiteens Nedsættelse, har man dog ikke kunnet se bort fra, at dette Spørgsmaal i væsentlig Mon beror paa den Iværksættelse de foreslaaede Bestemmelser erholde. Det har ligget i Sagens Natur saavel at Forskrifterne i visse vigtige Dele, saasom angaaende Lappernes Betesret, maa blive af særdeles ubestemt Beskaffenhed, at den Myndighed, som er lagt i Hænderne paa den offentlige Anklagemyndigheds Udøvere, er bleven stor og vilkaarlig, og at mange andre af Lovforslagets Bestemmelser ere affattede paa en Maade, som efterlader et vidstrakt Feldt for den mest ulige Fortolkning, som og at Iværksættelsen af alle disse Forskrifter i de fleste Tilfælde maa tillkomme Myndigheder, over hvis Gjøren og Laden nogen Kontrol ei kan finde Sted fra svensk Side, samt at Loven saaledes kan komme til at medføre helt andre Virk-

ninger end dermed af de svenske Komitemedlemmer tilsigtet, uden at Saadant, naar Loven overensstemmende med sidste §§ Indhold blev definitivt antagen, skulde kunne afhjælpes af Sveriges Regjering og Rigsdag. Det er af denne Grund, at de svenske Medlemmer under Paaberaabelse af ovennævnte Reservation tro at burde i Underdanighed foreslaa: at Loven, om den forøvrigt vinder Bifald, alene vedtages for en vis kortere Tid, eller med gjensidig Opsigelsesret, saaledes at første Codicil af 1751 Aars Traktat skulde, naar den bestemte Tid er udløben eller Opsigelse sker, uden at ny Overenskomst træffes, komme til atter at træde i Kraft.“

I samme Retning udtalte sig den svenske Høiesteret.

Den af de norske Komiterede anbefalede Form fandt imidlertid saavel den svenske som den norske Regjerings Tilslutning og er den Ord til andet befulgt i de Storthing og Rigsdag i 1871 forelagte Lovforslag.

Som allerede ovenfor oplyst sluttede derimod Flertallet af vedkommende Rigsdagsudskot sig til de af de svenske Komiterede udtalte Betæneligheder mod en definitiv Ordning. Flertallets Forslag var saalydende:

“Denne Lov træder i Kraft paa Vilkaar, at lignende Bestemmelser udfærdiges i Norge, og da fra den Dag, Kongen for begge Riger bestemmer. Den forbliver gjældende til Udløbet af tolv Maaneder fra den Dag, da dens Bestemmelser fra noget af Rigerne Side bliver opsagt, hvilket dog ikke maa ske, førend fire Aar efter Lovens Ikrafttræden. Skulde inden tolv Maaneder, efterat Opsigelse er skeet, andre gjensidige Bestemmelser i denne Materie ikke blive vedtagne inden begge Rigerne, skal første Tillæg eller Codicil til Grændsetraktaten af 1751 Oktober 1751, som, saalænge denne Lov gjælder, er ugyldig, atter træde i Kraft.“

Denne Utskots-Pluralitetens Indstilling blev, som foran oplyst, vedtaget i 1ste Kammer; hvad der i dette Punkt havde Pluralitet for sig i 2det Kammer, kan ikke med Sikkerhed sees af Forhandlingerne.

Departementet, efter hvis Mening den Fælleslov, som her bringes i Forslag, vil være vel skikket til at fyldestgøre Retfærdighedens og Hensigtsmæssighedens Krav, helder fremdeles til den Mening, at det vilde være det heldigste at bibeholde den i Propositionen af 1871 i heromhandlede Henseende foreslaaede Ordning. Man har i denne Henseende i Tanke dels den Indflydelse med Hensyn til Lovens Autoritet, dens Opsigelighed kan befrygtes at ville øve paa de paagjældende Parter og dels den Resiko, som den norske Stat i Tilfælde vi løbe ved i den nærmeste Fremtid at træffe forholdsvis bekostelige For

føininger, hvis Forudsætninger for en væsentlig Del vil bortfalde i det Øieblik Loven opsiges. Det kan ogsaa siges at være et mindre tilfredsstillende Resultat af et mangeaarigt Arbeide ikke at opnaa en ordnet Tilstand uden samtidig at underkaste sig den Mulighed, at den om nogle Aar kan ophøre.

Paa den anden Side tør det haabes, at man ved at give Loven Form af en opsigelig Traktat for en væsentlig Del vil kunne fjerne de Betænkeligheder, som ere komne tilorde dels med Hensyn til den foreslaaede Fælleslovs Indgriben i hvert Riges Autonomi, dels med Hensyn til de Hindringer dens Karakter af uopsigelig Traktat vilde lægge i Veien for fremtidige Rettelser og Forbedringer.

Departementet tror derfor at burde bringe under Overveielse, om der ikke skulde gives en Form for en Fælleslov, hvorved man opnaaede den Betyggelse paa begge Sider, som ligger i Lovens Opsigelig-
 lighed, uden i noget Mon, som kan volde særdeles Betænkelighed, enten at svække den Autoritet, hvormed Loven fra først af bør optræde, eller udsætte Lapper og Fastboende for Ulykkerne af en lovløs Tilstand i den Tid, som i Tilfælde maatte medgaa udover Opsigelsesfristen, inden begge Riger enedes om nye Bestemmelser, eller hvert Rige for sig kunde bringe saadanne istand. I begge Henseender er formentlig den inden den svenske Rigsdag foreslaaede Redaktion af Lovens sidste § kun lidet tillfredsstillende. Det Tidsrum af 4 Aar, hvori Loven skal være uopsigelig og den Frist af 1 Aar, som er levnet til at istandbringe nye Bestemmelser, efterat de gamle ere opsagte, ere begge efter Departementets Skjøn meget for korte. Paa den ene Side er 4 eller — Opsigelsesfristen medregnet — 5 Aar en altfor kort Tid ikke alene til derpaa at bygge administrative Forføininger fra Norges Side i nogen Udstrækning, som i væsentlig Grad kunne lette Lapperne Hjordenes Bevogtning, men ogsaa til at bringe den nye Ordning ind i begge Parters Bevidsthed og til at indøve alle Vedkommende, ogsaa Embeds- og Bestillingsmænd, i dens praktiske Gjennemførelse. Paa den anden Side behøver man ikke engang at ty til de Erfaringer deene Sag selv frembyder for at kunne overbevise sig om, at der ikke lettelig paa saa kort Tid som 1 Aar skal kunne istandbringes en ny Fælleslov angaaende Lapperne og ligesaa lidt nogen udelukkende norsk eller svensk Lov. Hvilke Tidsfrister der i begge Henseender ere passende, beror paa et Skjøn. Nogen Analogi fra andre Traktater kan ikke med Føie paaberaabes for et Forhold af saa eiendommelig Natur som dette. Departementet er bleven staaende ved 10 Aar som det Tidsrum, hvori Loven ikke bør kunne opsiges, og ved 2 Aar som Opsigelsesfrist. Naar man tror med Hensyn till Fristen for Opsigelsen

at kunne hjælpe sig med et saa kort Tidsrum som 2 Aar, er det fordi man gaar ud fra, at nogen Opsigelse af Loven ikke fra nogen af Siderne vil ske, forinden Forsøg er gjort paa at faa istandbragt ny Overenskomst og disse Forsøg have vist sig frugtesløse; Fristen, 2 Aar, vil ikke være mere end fornødiges, for at der kan sørges for Istandbringelsen af den særskilte Lov, hvortil man da vil være henvist.

Man kan dernæst ikke opgive Forslaget om, at Codicillen af 1751 definitivt og uden eventuel Gjenoplivelse udtrykkelig erklæres bortfaldt. Den har udenfor selve Principet α : Lapperne Ret til att flytte med sine Hjorder mellem Rigerne og bruge disses Territorium til Ophold for sig og sine Dyr, saavidt ske kan uden at gjøre Landets Indbyggere Skade —, ingensomhelst nu praktikabel Regel til Principets Gjenførelse. Hvad angaar Spørgsmaalet om titnævnte Codicil for Tiden er forpligtende for Norge, henholder Departementet sig til sine Udtalelser i underdanigst Foredrag af 2den Februar 1869, Aftrykket Side 46 ff. Hvad der imod samme er ytret inden vedkommende Utskot og af enkelte Talere paa den svenske Rigsdag i 1871, finder Departementet for Tiden saa meget mindre Grund til at opholde sig ved, som disse Ytringer tildels ere imødegaaede paa Stedet. Departementet slutter sig ganske til Konstitutionskomiteens Indstilling af 1872, naar det deri heder at der er liden Opfordring til at føre nøie Regnskab Landene imellem med Hensyn til de Omstændigheder, der have rokket Codicillens Fundament, og ialfald unødvendigt, forsaavidt som Traktaten ved sine egne Bestemmelser noksom viser, at den ikke tilsigter at lægge noget Baand paa det enkelte Riges frie Lovgivningsmyndighed inden sit eget Omraade. Naar Departementet desuagtet foreslaar, at der i Fællesloven optages en udtrykkelig Bestemmelse om, at den bortfalder, sker dette i den Hensigt at faa den Anledning til Tvist, som Codicillen frembyder, ved venskabelig Overenskomst bragt ud af Verden. Efter Alt hvad der om dette Punkt er anført, er det overflødigt nu at tilføie, at det fra norsk Side fremkomne Forslag om, at Codicillen skal erklæres bortfaldt, ikke indeholder nogen Erkjendelse af, at den er forpligtende for Norge.

Der kan imidlertid gjøres den Bemærkning, at naar Loven gjøres opsigelig, maa man se hen til den Mulighed, at begge Riger ikke enes om nogen ny Fælleslov, og at den fremtidige Ordning altsaa vil blive overladt hvert af Rigerne ved særskilte, af hinanden uafhængige Love. Nærværende Lov bør altsaa indeholde et Korrektiv imod, at noget af Rigerne kan ved ensidige og vilkaarlige Bestemmelser udsætte Lapperne Existens for Fare. I dette Øiemed antages det nødvendigt men ogsaa tilstrækkeligt, at der tages udtrykkeligt Forbehold om, at hvil-

ken Ordning der end — enten gennem nærværende Fælleslovs Forandring, dens fuldstændige Ophævelse eller ved nye særskilte Love — for hvert af Rigerne maatte blive etableret med Hensyn til Lapperne og deres Rettigheder, saa skal enhver saadan Ordning hvile paa den Grundsætning, at begge Rigers Lapper altid skulle med lige Ret som hidtil kunne opholde sig i hvert Aars Mai, Juni, Juli, August og September Maaneder i de samme Amter i Norge som nu og i den øvrige Del af Aaret i de tilstødende Dele af Sverige, derunder nydende lige Rettigheder med vedkommende Amters og Lehns egne Lapper. Ved et saadant Forbehold vil man nemlig, hvad der er Hensigten, opnaa at sikre Lapperne det Væsentligste af de Rettigheder, som hjemledes ved Codicillen af 1751.

I Overensstemmelse med de her givne Antydninger er nedenstaaende Lovudkast's §§ 29 og 30 affattede.

Med undtagelse af det heromhandlede Spørgsmaal om Lovens Opsigeligheid fastholder Departementet, som ovenfor nævnt, i alt Væsentligt de i Propositionen af 1871 indeholdte Bestemmelser. Som allerede berørt, vil man dog tilraade endel Ændringer i samme. Som det vil være seet, har Amtmanden i Tromsø undergivet Propositionen en gennemgaaende Granskning og som Resultat deraf begrundet og foreslaaet en Række af Forandringer for det Tilfælde, man maatte beslutte sig for en Fælleslov. Departementet vil under Henvisning til Amtmandens Betænkning udtale sig om hvert enkelt af de deri indeholdte Forslag til Forandringer, ogsaa forsaavidt man ikke har kunnet bifalde dem, ligesom man vil have at bringe i Forslag enkelte Afændringer eller Tillæg udenfor de af Amtmanden foreslaaede.

§ 2 i Propositionen af 1871.

Det har, efter hvad der for Departementet er oplyst, i de senere Aar vist sig, at Udflytning af norske Lapper fra Kautokeino i Norge til Karasundo eller Enontekis i Sverige har fundet Sted under idetmindste delvis Iagttagelse af de i denne § foreslaaede Former, uden at Udflytning er foregaaet faktisk d. v. s. de Udflyttede ere vedblevne under en større eller mindre Del af Vinteren at benytte sit gamle Vinterbete inden Kautokeino Herreds Grændser. Herredet har altsaa mistet Skatteydere uden nogen tilsvarende Lettelse i den Trængsel om Vinterbetet, hvoraf nævnte Herred i saa høj Grad lider efter den i 1872 stedfundne Afspærring af de finlandske Betesmarker. Imod saadan Elusion

har Kautokeinos Kommune med vedkommende norske Øvrigheds Bifald værget sig ved at iligne de Udflyttede Kommuneskatter ogsaa til Kautokeino, uanseet at de formaliter ere udflyttede til Sverige, der ere indførte i Mandtal og følgelig ogsaa der afkræves Kommuneskat. § 2 i dens nuværende Skikkelse vil imidlertid berøve Kommunerne dette naturlige Korrektiv mod Udflytninger *pro forma*, og Departementet vil derfor bringe i Forslag, at §en gives følgende Tillæg: "samt har ophørt, udenfor de i § 3 tilladte Aarstider, at benytte Bete for sine Ren i det Rige, hvorfra han er udflyttet". Forsaavidt som det kan indvendes, at det fornødne Korrektiv haves i de i § 3 fastsatte Bøder for at opholde sig i noget af Rigerne udenfor de der bestemte Aarstider, maa det bemærkes, — foruden at jo Anvendelsen af dette Korrektiv er betinget af, at ikke vedkommende Jordeier giver sit Samtykke, Noget som dog bør være uden Indflydelse paa *Kommunens Ret* — at det ganske beror paa de konkrete Omstændigheder, hvorvidt hint Korrektiv vil være stærkt nok. De tilsigtede Fordele ved de stedfundne *pro forma* Udflytninger fra Kautokeino til Sverige have været dels Besparselse i de kommunale Skatter, som i de norske Grændsedistrikter have været betydeligt større end i de svenske, dels Adgang til i en vis Tid af Vinteren at kunne benytte de for norske men ikke for svenske Lapper afstængte finlandske Mosemarker. Kommer hertil den tredie Fordeel at kunne samtidigt beholde de tilvante norske Vinterbeter uden anden Risiko end de i § 3 fastsatte forholdsvis ubetydelige Bøder, saa turde det især for de større Reneiere fremdeles stille sig som regningssvarende at tage Udflytningsattest og dermed forringe vedkommende norske Kommunes — efter hvad der for Departementet er oplyst — meget haardt anstrængte Skatteevne. I ethvert Fald synes det billigt, at vedkommende Kommuners naturlige Skatteret ikke sættes i Fare, og skulde Erfaring vise, at Bødebestemmelsen i § 3 er tilstrækkelig til at regulere Forholdet, vil ialfald hint i og for sig rimelige Tillæg til § 2 ikke gjøre nogen Skade.

§ 3 i Propositionen af 1871.

Efter den siden 1871 forandrede Myntlovgivning bør formentlig samtlige Lovens Bødesatser bestemmes i Kronemynt.

§ 4 i Propositionen af 1871 (cfr. Stiftamtmand Kjerschows Betænkning Side 6 ff. samt 27).

§en er paa et fra svensk Side foreslaaet tydeliggjørende Tillæg nær enslydende med den i 1866 nedsatte norsk-svenske Komite's Forslag. Dette var en betydelig Indrømmelse till Lapperne, sammenholdt med hvad der var foreslaaet af Komiteen af 1843, der alene vilde indrømme Lapperne Ret til at benytte Skoven i *Statens Almindinger*.

Komiteen af 1866 medgiver dog, at forsaavidt som den begrænder Lapperne Ret i *privat* Skov til at benytte Tørt og Vindfald, er dette snarest en Indskrænkning i, hvad der har Aarhundreders Sædvane for sig, da Lapperne i Almindelighed have troet sig i Besiddelse af Ret til at tage ogsaa voxende Træer og stadigt benytte denne formentlige eller virkelige Ret. Komiteen har dog troet ikke at kunne gaa den private Skoveier nærmere og har paa den anden Side — saavidt Departementet har opfattet den — anset det Indrømmede saavidt tilstrækkeligt for Lapperne Behov, at de for det Manglende bør henvises til Overenskomst med Skoveierne. Idet Amtmanden i Tromsø Amt nærmere specificerer den Brug, som Lapperne under deres Flytninger have for Trævirke, fremhæver han, hvorledes Lapperne — uanseet den dem indrømmede Ret til at tage Tørt og Nedfald — paa sine Steder og til sit Brug nødvendigvis kunde komme i øieblikkeligt Behov af friske Løvtræer, uden at de kunne naa enten til Statens Skove eller til private Skoveiere, for af disse at købe eller erhverve Hugstilladelse. Videre paaviser Amtmanden, hvorledes Lapperne umuligen kunne transportere det fornødne Trævirke til Gjærder, Teltstænger, Kraker osv. nogen længere Vei til sine Sommerpladse. Lapperne maa altsaa, naar de ikke skulle idelig fristes til at gjøre sig skyldige i Ulovligheder, have Lovens Tilladelse till ogsaa i privat Skov at tage voxende Løvtræer. Men dette bør efter Amtmandens Mening kun ske mod Erstatning til Eierne, fordi dette vil tvinge Lapperne til at omgaaes mere sparsommeligt med Skoven og fordi en Tilladelse til at hugge friske Træer uden Erstatning vilde være i Strid med den Grundregel i Kodicillen af 1751, at Lapperne ikke maa tillføie Landets Indbyggere *Skade* paa deres Skov.

Departementet maa efter det Anførte og navnlig af Hensyn til den af Amtmanden og af 1843 Aars Komite berørte Mulighed, at man ved at forbyde Lapperne at hugge friske Løvtræer uden Eierens Tilladelse indirekte kan afskjære dem fra den indrømmende Betsret i privat Udmark, tiltræde Amtmandens Forslag. Indrømmelsen af denne Ret vil formentlig være i Overensstemmelse med det Princip, som har dikteret Kriminallovens Kap. 22 § 16 kfr. Kap. 26 § 6. Det bør heller ikke lades ubemærket, at Lapperne ifølge den svenske Lovgivning — Kongl. Stadga om afwittring i Westerbottens och Norrbottens Lehnslapmarker, dateret 30 Mai 1873, § 8 — have Ret saavel paa privat som paa Statens Grund til at benytte Skoven til Husbehov i den Udstrækning, som er fornøden for Betsrettens Udøvelse. Paa den anden Side kan Departementet ikke indse, at man ved at paabyde Erstatning skulde gaa Lapperne for nær ligeoverfor den i Materien paaberaabte Højesteretsdom

af 1862. Denne kan nemlig ikke have villet afgive noget Præjudikat i Strid med Kodicillens § 16 for Lappernes Ret i Almindelighed. Den har Intet afgjort udenfor det særlige Retsforhold mellem de dengang procederende Individer og de under Sagen specielt omhandlede "Lappestrækninger" i Nordlands Amt.

Departementet tilltræder ogsaa Amtmandens Forslag til de fornødne processuelle Regler i Tilfælde da vedkommende Lap og Skovens Eier ikke i Mindelighed enes om Erstatningen.

Endelig har Amtmanden gjort opmærksom paa, at der kan opstaa Tvivl om det kriminalretlige Spørgsmaal, naar enten Lapper overskride den dem tilkommende Brugsret i Skoven, eller Skoveiere uden vedkommende Lappers Samtykke bemægtige sig det af dem lovlig benyttede Trævirke af det Slags, som de tiltrænge Aar efter Aar. Amtmanden foreslaar, att Loven bør afskjære saadan Tvivl ved i begge Tilfælde at bestemme Straf af Bøder. Departementet, der tilltræder Amtmandens Begrundelse, er deri enig, idet man dog antager, at den herhenhørende Bestemmelse vil kunne redigeres noget anderledes, end af Amtmanden foreslaaet. Man foreslaar saaledes Propositionens § 4 ombyttet med en §, hvis første Led bliver enslydende med første Led i § 3 af Amtmandens Udkast till norsk Lov, medens som 2det Led tilføies:

"Lap, som øver Hugst eller bemægtiger sig Trævirke af andet Slags end ovenfor nævnt eller af større Mængde end til eget Brug fornødent, eller som undlader inden sin Tilbageflytning Høst eller Vaar at anmelde for vedkommende Eier, hvad han har taget af voxende Løvtræer i privat Skov, ansees med Bøder. Trævirke, som af Lapper lovlig er benyttet paa deres Sommeropholdssteder, til Gjærder, Gummer, Teltstænger eller andre lignende varige Indretninger, maa ikke af Grundens Eier bortføres eller gøres utjenligt for vedkommende Lapper uden disses Samtykke. Grundeier, som handler herimod, ansees med Bøder."

§ 6 i Propositionen af 1871 (kfr. Amtmandens Betænkning, Side 10 og 27).

Forsaavidt i nærværende §'s første Led Ordene: "skulle de i Tilfælde og paa den Maade, som nedenfor nærmere omhandles, være underkastede Fællesansvarlighed for Skade" osv., ere ombyttede med: "skulle i de Tilfælde og paa den Maade, som omhandles i nærværende Lovs § 9 tredie og fjerde Led, være underkastede Ansvar for Skade" osv. —, henvises til, hvad Departementet nedenfor i sine Bemærkninger til Udkastets § 9 har tilladt sig at anføre om det heromhandlede Ansvars Udstrækning.

Amtmanden foreslaar derhos følgende Forandringer, sigtende til

at fjerne mulige Misforstaaelser ved Lovens Anvendelse og sikrere ramme, hvad der har været dens Mening:

- a. at i §ens Begyndelse Sætningen "hvor Saadant til Udøvelse af det fornødne Opsyn med Lapperne og deres Ren findes fornødent" udgaar, og at i Forbindelse dermed Ordene "blive at" ombyttes med "kunne". Departementet tilltræder dette Forslag paa de af Amtmanden anførte Grunde, da hin Sætning dels ikke adækvat udtrykker Distriktsinddelingens Hensigt, dels i ethvert Fald er overflødig. Departementet, som derhos er enigt med Amtmanden i, at man — fordi der muligens ialfald i en længere Tid efter Lovens Ikrafttræden — vil blive bestaaende et lønnet Opsyn ved Siden af de i § 7 foreslaaede Ombudsmænd, — for at forebygge Forvexling bør benævne de sidste Formænd, finder i Konsekventse dermed, at ogsaa Benævnelsen "Opsynsdistrikt" bør opgives og ombyttes med "Distrikt" eller hvor dette Ords Betydning ikke efter Sammenhængen er klar, med "Formandsdistrikt";
- b. at i §ens 2det Led det første Punktum bør aldeles udgaa, eller om man vil beholde det, da Ordet "til" ombyttes med "inden" og "de tilstødende Eiendomme" med "dyrket Mark". Det vil sees, at Bestemmelsen i sin Helhed er indkommen efter Forslag fra svensk Side, kfr. Departementets Foredrag af 12te August 1870, S. 58—59. Uagtet Departementet maa være enigt med Amtmanden i, at Lapperne i den heromhandlede Henseende har al den Sikkerhed, der bør forlanges, i Propositionens § 5, skulde man dog anse det lidet hensigtsmæssigt at gjenoptage Forhandlingerne angaaende en Bestemmelse, hvorpaa der fra svensk Side er lagt saamegen Vægt og hvorom Enighed derefter er opnaaet, medens det paa den anden Side praktisk taget neppe kan siges, at derved stilles nogen ny Fordring til Norge udenfor den Byrde, man allerede vil have i en loyal Gjennemførelse af § 5. Derimod maa Departementet ganske tilltræde de af Amtmanden foreslaaede Rettelser af Bestemmelsens Udtryk. Man henholder sig i saa Henseende til Amtmandens Begrundelse og skal kun tillføje, at den daværende svenske Justitiestatsminister ved Udtrykket "tilstødende Eiendomme", som vistnok kun ved en Inkurie fra begge Sider er indkommet i Lovtexten, aabenbart ikke har tænkt paa andre Eiendomme end dyrket Mark, se det Uddrag af Hs. Excellences Begrundelse, som indeholdes i det nysciterede Foredrag, S. 59, 1ste Spalte.
- c. At andet Leds sidste Punktum reduceres til den af 1866 Aars Komite foreslaaede enkle Regel, at der altsaa ved Distriktsindde-

lingen ikke skal tages Hensyn til, hvorvidt Rensdyrene kunne antages at ville "dele sig i stadigt fra hinanden adskilte Flokke". Som det vil sees af det sidst citerede Foredrag, er ogsaa dette Tillæg foreslaaet fra svensk Side, og Departementet er kun modstræbende gaaet ind derpaa. Uagtet Departementet, som før berørt, kun nødigen gjenoptager Spørgsmaal, hvorom efter stedfundnen Meningsforskjel Forhandlingerne mellem begge Regjeringer i sin Tid have fundet en Afslutning, finder man dog, hvad det heromhandlede Punkt angaar, en Forandring saa nødvendig, at man ser sig nødt til at bringe det under fornyet Overveielse. Hensigten med den anførte Betingelse skulde være at forhindre, at Distrikterne gjøres for store, medens den af Komiteen af 1866 foreslaaede Betingelse alene indeholder Korrektiv imod, at Distrikterne gjøres for smaa. Man har derfor villet tillføie en Bestemmelse, som antyder, "at Distrikterne ikke maa gjøres større, end at de Lapper, som inden samme søge Bete for sine Rensdyr, tilsammen kunne danne et Følge eller Selskab, som i Fælleskab ordner Tilsynet med Rensdyrene". I sit Foredrag af 12te August 1870 Pag. 60 har Departementet herimod indvendt, at Bevogtningen fra Lappernes Side paa de fleste Steder lettest vil udføres paa den Maade, at de, som tilhøre samme Distrikt, ved at opslaa deres Telte i de forskjellige Gaardes eller Grandelags størst mulige Nærhed i Forening danne en Kordon, indenfor hvilken Renhjordene i Regelen og navnlig udenfor den korte Melketid faa tumle sig frit, en Tilstand, der bedst fremmer deres Trivsel, samt at det af Hensyn hertil vil være mest i Lappernes Interesse, at Distrikterne ikke gjøres for smaa, medens det nu foreslaaede Tillæg peger i den modsatte Retning og samtidig antages at vanskeliggjøre den af Lokaliteterne angivne Delingsplan, som Komiteen havde havt for Øie. Departementet tilføiede imidlertid, at dersom der fra svensk Side fandtes Grund til fremdeles at fastholde hint Tillæg, fandt man ikke Betænkelighederne ved samme saa afgjørende, at man burde modsætte sig det.

Det maa erkjendes, at Komiteens Affatning af §ens 2det Led lider, som fra svensk Side udhævet, af Ensidighed. Men det Tillæg, hvorved man har søgt at afhjælpe den, kan bogstavelig fortolket virke til den modsatte Side i en saadan Grad, at det System for Inddelingen, som Komiteen med Lokaliteterne for Øie, under Befaring af Distriktet og Examination af Lapper og Fastboende har opgjort, ganske kuldastes. Komiteen har tænkt sig Distrikterne omgivne af *naturlige* Grændser. Dette sees af den i de norske Medlemmers Indstilling Side

19 specificerede Inddeling, og af de svenske Medlemmers Motiver til §en, hvori det forudsættes, at Landets naturlige Beskaffenhed vil være det Ledende ved Inddelingen af Distrikterne, og at disses Grændser væsentlig ville udgjøres af Berg, Elve, Havstranden osv. Dette er betegnet ved den af Komiteen brugte Affatning. Hovedsagen var at udelukke Tanken om at benytte kunstige Grændser, f. Ex. Sogne- eller Herredsgrændser, saaledes som foreslaaet af den ældre Komite, og i deres Sted sætte Grændser, hvis egen naturlige Beskaffenhed har Indflydelse paa Rensdyrenes Omstreifen. Det maa imidlertid indrømmes, at Affatningen fra 1866 lider af den Mangel, at man med Loven i Haand kunde gjøre Distrikterne for store og derved dels frambringe et *unaturligt* udenfor Fællesansvarlighedens Grund og Hensigt gaaende Fællesskab mellem fjernt fra hinanden liggende Hjorde, dels gjøre det uoverkommeligt for vedkommende Opsynsmand (Formand) at føre det ham paahvilende Tilsyn. Vil man derfor ikke, hvad Departementet vistnok skulde anse ganske ubetænkeligt, udelade det hele Punktum i Tillid til, at Distriktsinddelingen fastsættes af Kongen og, om grundede Besværinger fra Lapperne skulde indløbe, af samme Myndighed kan omgjøres, — saa er det en rimelig Fordring, at det i Komiteens Regel liggende ensidige Korrektiv mod for smaa Distrikter ledsages af en modsvarende Regel til at afværge for store Distrikter. Noget andet er heller ikke ifølge Begrundelsen tilsigtet ved det svenske Forslag, men det har faaet en Redaktion, som aabenbart fører videre end dets Hensigt. Det er Renens Natur ligesom Faarets at flokke sig sammen, og det Almindelige vil saaledes være, at de Renhjorde, som tilhøre et vist Distrikt, holde sig samlede i større og mindre Flokke i større eller mindre Afstand fra hinanden. Om Individerne i hver Flok altid ere de samme og om de tilhøre en eller flere Reneiere er en Tilfældighed, som lidet beror paa Renens almindelige Natur, men dels beror paa Terrainet, dels og især paa den Grad af Strængthed, hvormed enhver Eier holder sine Dyr samlede og adskilte fra Andres. De halvville Ren søge ikke hverandre ved Hjælp af det samme Instinkt, som bevirker, at samme Eiers Bofæ gjerne holder sig sammen. Men Distriktsinddelingen, der hænger sammen med Fællesansvarligheden og Opsyns- eller Formands-Institutionen, bør selvfølgelig ikke omgjøres alt eftersom Distrikternes Reneiere skifte eller efter den større eller mindre Omhu i Bevogtningen, som Aar om andet finder Sted i det enkelte Distrikt. Den bør vistnok ikke være fast eller uigjenkaldelig, naar der kan paa-vises Mangler ved det Bestaaende, men Loven selv bør ikke binde den til Kriterier, som efter sin Natur kunne veksle fra Aar til Aar.

Hvad der ved det omhandlede Tillæg fra svensk Side er tilsigtet,

skiller sig neppe fra, hvad der har været Tanken fra norsk Side, nemlig at et Distrikt ikke maa være større, end at der er en Mulighed for, at hvilket som helst af de til Distriktet hørende Rensdyr, naar man tænker sig Dyrene overladte til sig selv, streife Distriktet rundt og altsaa kunne have deltaget i den Skade, der sker paa hvilket som helst Punkt inden Distriktet. Holde samtlige Reneiere sine Dyr under omhyggelig Bevogtning, vil ingen Skade ske, og der bliver da heller ikke Spørgsmaal om Erstatningsansvar. I Henhold hertil antager Departementet, at Meningen fra begge Sider maa kunne rammes ved følgende Redaktion af §ens næstsidste Punktum:

»Distrikterne bør, under fornødent Hensyn til Dyrenes Natur samt til Landskabets Udstrækning, Beskaffenhed og Bebyggelsesforhold, begrænses saaledes, at de Ren, som søge Bete inden hvert Distrikt, kunne antages i Mangel af Bevogtning at ville i Løbet af Betningstiden streife omkring i det hele Distrikt men uden at gaa over til noget andet Distrikt.»

Idet Departementet tillader sig at bringe denne Forandring i Forslag, skal man her oplyse, at ifølge en modtaget Meddelelse fra Amtmanden i Tromsø Amt finder han, at den Distriktsinddeling, som er opgjort af de norske Medlemmer af 1866 Aars Kommission — se Kommissionens Indstilling Side 18 og 19 — i Hovedpunkterne og forsaavidt Fastlandet angaar, er hensigtsmæssig og ved den endelige Bestemmelse af Distriktsinddelingen i det Væsentlige maa blive at tage tilfølg. Dog anseer han det ikke usandsynligt, at man ved den endelige Regulering vil finde at burde gjøre nogle Forandringer, hvilke han nærmere angiver, og som væsentlig bestaa i, at nogle af Øerne ere indtagne under Distriktsinddelingen.

For Anskuelighedens Skyld har Departementet paa vedlagte Kart over Tromsø Amt ladet opdrage med Rødt Distrikternes Grændser, saaledes som de foreløbig ere bragte i Forslag.

§ 7 i Propositionen af 1871 (kfr. Stiftamtmand Kjerschows Betænkning S. 11 og 28).

I denne § foreslaar Amtmanden følgende Forandringer:

- a. at der bestemmes Ansvar af Bøder for den Lap, som, efterat Amtmanden til Forebyggelse af enkelt Distrikts Overfyldning har henvist ham til andet Distrikt, forbliver saadan Ordre overhørig. Departementet tiltræder dette Forslag, hvorved en ingenlunde uvæsentlig Mangel i denne Del af Loven vil være afhjulpen. Den norske Lovgivning har nemlig ingen almindelig Forskrift om det Ansvar, som forvirkes ved Privatmands Ulydighed mod Øvrighedsbud. Forøvrigt maa Departementet være enigt med Amt-

manden i Hensigtsmæssigheden af den i Betænkningen Side 22 anbefalede Fremgangsmaade, at Tromsø Amtmand i Henhold til de Skjøn, man nu har over Betets Udstrækning i de forskellige Distrikter, meddeler saavel vedkommende svenske Landshøvding som Finmarkens Amtmand, hvor stort Antal Ren der kan indtages i ethvert Distrikt saa betimeligt, at Lapperne allerede ved Afgivelsen af de befalede Opgaver have Anledning til at opgjøre sine Flytningsplaner saaledes, at de ikke udsætte sig for nogen Omflytning efter Ankomsten till Tromsø Amt. Amtmanden anser det derhos selvfølgeligt, at de Lapper, som i længst Tid have haft sit Sommerbete i en bestemt Trakt, ogsaa for Fremtiden blive anseede som nærmest berettigede til fremdeles at forblive der. Ligesom dette vistnok har Medhold i den naturlige Retsbevidsthed, saaledes synes det ogsaa rimeligt, hvad der ogsaa er gjort opmærksom paa i den i "Beskrivelsen over Tromsø Amt" indtagne Rapport fra den ved Amtets Opmaaling ansatte Topografficer — se Side XXII — at naar de samme Bumænd (Fastboende) og Lapper Aar efter Aar komme i Nærheden af hverandre, vil der omsider ske en Tilnærmelse og Sæmvirken til begge Parters Fordel. Departementet skulde tro det rigtigst, at Loven selv indeholder en udtrykkelig Regel i det heromhandlede Punkt med fornøden Tillempling paa det blandt Lapperne gjængse patriarchalske Forhold. Man vil derfor foreslaa §ens 1ste Led tilføiet et Punktum saalydende: "Ved Rummets Fordeling iagttages, saavidt Hjordenes Størrelse det tillader, at hver Reneier henvises til det Distrikt eller andet Omraade, hvor han selv eller, om han har levet i Fællig med Forældre eller Svigerforældre, disse Aaret forud havde Bete for sine Dyr. Maa Nogen paa Grund af Rummets Utilstrækkelighed dog vises andetsteds hen, har den Reneier Fortrinsret til at forblive paa Stedet, som længst der har haft Bete for sine Dyr."

- b. at "Opsynsmand" ombyttes med "Formand". Som allerede anført finder Departementet denne Forandring hensigtsmæssig.
- c. at der foruden en Formand ogsaa for hvert Distrikt vælges en Suppleant eller Næstformand, som kan overtage Formandens Functioner i Tilfælde af dennes Sygdom, Fravær fra Distriktet o. desl. Det maa formentlig erkjendes, at ogsaa dette vil være en Forbedring. Foruden de anførte Forfald kan endvidere indtræffe Dødsfald og Afsættelse. Vælges der saaledes for hvert Distrikt en Formand og Næstformand, vil rimeligvis Sagen i Praxis udvikle sig derhen, at den sidste ogsaa udenfor absolute Forfald, fornemmelig

i Distrikter med vanskeligere Forhold, bliver et Slags Assistent hos den første, der dog udenfor absolute Forfaldstilsfælde bliver den, hvem det juridiske Ansvar paahviler, og med hvem det Offentlige handler.

Øverensstemmende med det Anførte vil Departementet foreslaa de fornødne Afændringer i §en; med Hensyn derhos til, at Lappernes Vaar- og Høstflytning ikke alene foregaar fra det ene Rige til det andet, men for Kautokeinolappernes Vedkommende fra et Amt i Norge til det andet, er en Ændring ogsaa foretaget med Hensyn til Bestemmelsen om Forsendelsen mellem Amtmændene og Landshøvdingerne af de aarlige Fortegnelser over de flyttende Lapper.

§ 8 i Propositionen af 1871 (Amtmandens Betænkning, Side 28).

Idet Departementet her foreslaar de Tillæg, som fornødiges paa Grund af den foreslaaede Næstformandsstilling, har man med Hensyn til Begrænsningen af Næstformandens Funktionstid i Udkastet noget modificeret den af Amtmanden foreslaaede Form for Tillægget.

§ 9 i Propositionen af 1871 (kfr. Betænkningens § 11).

Amtmanden foreslaar at udelade af §ens 3die Led de deri indeholdte Fordelingsregler og overflytte dem til § 15 for at faa samlet paa et Sted "de Regler, hvorefter Lapperne indbyrdes kunne fordre fælles Erstatningsbeløb fordelte sig imellem og hvorefter de kunne fordre saadanne Beløb refunderede af den rette Skyldige, om denne opdages". I Forbindelse hermed har Amtmanden i Præmisserne til § 15 i Udkastet til norsk Lov udtalt sig for Hensigtsmæssigheden af en Bestemmelse, hvorefter Fordelingen skulde ske ved Øvrighedsforføining, saaledes som foreslaaet i den Kongelige Proposition af 1862 til Lov om Bevogtning af Rensdyr i Finmarkens Amt. Endelig har Amtmanden — Betænkningen Side 15—19 — udtalt den Forudsætning, at naar den Skyldige ikke er opdaget, kommer Dommen til at lyde paa, at Formanden i N. N. Distrikt tilpligtes paa samtlige de i Aaret N. N. i bemeldte Distrikt ansvarshavende Lappers Vegne at udrede til N. N. Erstatning med N. N. Beløb osv., hvorefter det skulde blive vedkommende Lappers egen Sag senere at udrede, hvilke Lapper, der skulde deltage i Erstatningen og med hvor stor Andel.

Dette hidrører fra en Forstaaelse af 3dje Led i § 9, som ikke stemmer med den, der formentlig ligger i Ordene. Det maa nemlig erindres, at naar det i Lovudkastet paa forskellige Steder (§ 6 i nærværende §'s 3die Led; § 15) udtales, at Lapper under de heromhandlede Forhold paadrage sig et "Fællesansvar", saa har dette Udtryk alene Hensyn til, at der er en fælles Grund for deres Ansvar, nemlig

den at de samtlige have været nærværende i Distriktet paa den Tid, Skadetilføielsen skede. Der ligger derimod *ikke* deri, at de tillige ere fælles om *Answarets Udredelse*; denne paahviler, som nærværende Led af § 9 tydelig udtrykker sig, enhver af dem "i Forhold til det Antal Ren, hvormed Enhver af dem tilhører Distriktet". Ligesom Departementet derfor ovenfor har bragt en tilsvarende Forandring i Forslag i Udtrykket i § 6, saaledes vil man her foreslaa, at de Ord "i Fællesskab" i § 9 tredje Led udgaa, saaledes at det alene kommer til at hedde: "paahviler Erstatningspligten de Lapper, som have" o. s. v.

Med den nævnte Forudsætning om Answarets Beskaffenhed og Udstrækning forekommer det Departementet, at Budet om Answarets Fordeling rettest stiles til Dommeren, ligesom ogsaa Fordringen til en Doms Endelighed tilfredsstilles bedst ved den Opfatning, at Fordelingen sker ved den første Dom i Henhold til de under Sagen fremkomne Oplysninger, om hvilke Renhjørde der tilhøre Distriktet eller have flyttet igjennem samme. De Domme, som afsiges i Kraft af den her bestemte Fællesansvarlighed, skulle altsaa efter Departementets Formening ikke lyde paa "Formanden paa vedkommende Lappers Vegne", men paa lutter navngivne Lapper hver med sit af Dommeren i Forhold til Antallet af hvers Ren beregnede og i Dommen med Tal og Bogstaver nøiagtigt angivne Beløb. De til Regnestykket fornødne Data skulle indhentes under Sagen, forsaavidt som de ikke allerede ere tilveiebragte ved den i § 11 omhandlede Taxtforretning, se §ens 1ste Led i. f. I samme Retning pege Bestemmelserne i Propositionens § 8 c og f samt § 14, 2det Led, ifølge hvilke Bestemmelser vedkommende Formand, som ved § 7, 4de Punktum, er sat istand til allerede ved Taxtforretningen at fremlægge Opgave over de til Distriktet hørende Lapper og deres Hjørde, tillige skal kontrollere, hvilke fremmede Lapper der til enhver Tid flytte gjennem Distriktet, og søge opdaget, ved hvis Ren en opgiven Skade er foraarsaget, samt i Tilfælde lade den eller de Skyldige eller Medansvarlige indstævne til under Et at svare i Sagen. Med denne Opfatning staar det i god Sammenhæng, at Forskrifterne om Refusionssøgsmaal, som anlægges, naar Kundskab *senere* erholdes, enten om hvem der er den virkelige Skyldige, eller om at der ere Flere, som efter Reglerne i § 9 burde have deltaget i Fællesansvaret, ere henviste til en egen §. Forsaavidt Amtmanden i Tromsø Amt muligen kan være gaaet ud fra en anden strængere Forudsætning om det saakaldte "Fællesansvars" Betydning og Udstrækning, end Departementet ifølge det Foranførte finder at være den utvivlsomt rigtige, tør det maaske være Tilfældet, at han dertil har været foranlediget ved en Tilegnelse af det i Propositionen angaaende de norske Lapper

i det egentlige Finmarken af 1862 foreslaaede Udligningssystem; hans Opfatning har imidlertid ikke Rod i den nu foreslaaede Lovs egen Bygning eller Udtryksmaade. Naar det i § 14 hedder, "at Søgmaal mod Lapper i Anledning af Fællesansvar skal rettes mod vedkommende Opsynsmand" (Formand), er selvfølgelig dermed ikke ment noget Andet end at det for at faa Dom over *vedkommende Lapper* kun udkræves, at Stævning, klausuleret som sædvanligt, *forkyndes* for Formanden, uagtet Aktionsordren ifølge § 12 skal navngive samtlige Skyldige eller Erstatningspligtige.

Departementet kan saaledes ikke tiltræde Amtmandens Forslag om at overflytte Fordelingsreglerne fra § 9 til § 15. Heller ikke finder Departementet det hensigtsmæssigt at indtage den af Amtmanden foreslaaede Bestemmelse om, at naar Antallet af gennemflyttende Ren ikke nøiagtig kan oplyses, skal Dommeren være berettiget til enten ganske at sætte samme ud af Betragtning eller at ansætte det efter et rimeligt Skjøn; der er formentlig ikke Føie til for hint Tilfælde at gjøre nogen Undtagelse fra de almindelige Procesregler, hvorefter der skal dømmes efter de fremkomne Bevisligheder.

§ 10 i Propositionen af 1871 (kfr. Amtmandens Betænkning § 12).

Amtmanden finder at Loven ikke behøver at give og ikke bør give noget Paabud om, at en saadan foreløbig Besigtelse over Skade, som antages forvoldt ved Ren, i ethvert Fald skal holdes, men at det bør overlades til den Skadelidte, om han finder den at være i sin Interesse, fordi Beviset ellers kan tabes. Amtmanden bemærker, at ved Hjælp af det lønnede Opsyn, blandt hvilket han tænker sig Amtmanden bemyndiget til at opnævne Bestyrere af de i § 11 omhandlede Taxt- og Undersøgelsesforretninger, som Propositionen alene har tænkt sig udført ved Lensmændene, vil det kunne paaregnes, at de sidstnævnte Forretninger kunne afholdes saa hurtigt efterat Skaden er skeet, at den foreløbige Besigtelse og det dermed forbundne Besvær derved bliver overflødigt. Videre bemærker han, at de foreløbige Besigtelser let kunne lede til Mundhuggerier og Fiendskab i Anledning af Smaating, idet de bringe de stridende Parter, som ofte ikke forstaa hinandens Sprog, i en umiddelbar af ingen overordnet Indflydelse modereret Berørelse med hinanden, samt at de Mænd, som efter Loven skulle tilkaldes, og hvem den derved tillægger en vis Autoritet, kun vælges af den ene Part, ikke efter Forholdene have nogen stærk Præsumption for at være uvillige. Af Hensyn dertil kommer Amtmanden til det Resultat, at §en bør udelades og de deraf flydende Forandringer gjøres i den næste §.

I Forbindelse dermed opkaster Amtmanden det Spørgsmaal, om

i Tilfælde, at Šen bliver staaende, Virkningen af at den Skadelidte undlader den foreløbige Besigtelse vil være, at Adgang til Erstatning tabs.

Dette Spørgsmaal maa efter Departementets Formening besvares bekræftende, saaledes at nævnte Besigtelse ligesaavel som den i § 11 foreskrevne Lensmandsforretning er en nødvendig Betingelse for, at det Offentlige indlader sig paa Sagen, og at altsaa Berammelse af den sidstnævnte Forretning bør af Lensmanden nægtes, naar foreløbig Besigtelse ikke er afholdt. Om Propositionen uforandret bliver Lov, skjønnes heller ikke rettere, end at efter dens § 12 sidste Led private Søgmaal der, hvor Distriktsinddeling ei er indført, ikke kan lede til Domfældelse, naar § 10 ikke er iagttagen. Šens Anvendelse ogsaa paa nævnte Slags Søgmaal er udtrykkelig forudsat, idet der i Šen selv er givet forskellige Regler om, hvem der skal indkaldes, eftersom Skaden er skeet inden Opsynsdistrikt eller ikke. Det Samme maa formentlig efter Analogi gjælde private Søgmaal inden de Jurisdiktioner, hvor der er Distriktsinddeling og hvor altsaa det Offentliges Mellemkomst i Almindelighed kan erholdes, men hvor den for Tilfældet enten nægtes i Henhold til § 12, 2det Led, eller af Vedkommende ikke attraaes. Den Utydelighed, hvoraf Propositionen i saa Henseende lider, bør selvfølgelig nu afhjælpes, hvorom det Nærmere under § 12.

Uagtet Departementet i nogen Grad indrømmer Betydningen af, hvad Amtmanden har anført imod den heromhandlede Besigtelses Præsumtion for Paalidelighed og den Anledning den kan give til personlige Sammenstød, vover man dog ikke at udelade den som 1ste Led i det Apparat af Procesregler, der er foreslaaet til at afløse den nuværende Retløshed. Den er af 1843 Aars Komite motiveret ved Hensynet til, at naar det Offentlige antager sig selv disse Sager, er det dobbelt interesseret i, at Skadens virkelige Tilværelse, dens Omfang og Oprindelse er oplyst til den størst mulige Grad af objektiv Vished. Hertil vil — efter disse Beskadigelsers Natur — i Almindelighed udkræves, at Aastedet saavidt muligt *uden Ophold* bliver besigtet. Da det nu ikke altid tør forudsættes, at Lensmanden med Lagrette kan komme til Stedet, førend Sporene ere mere eller mindre udviskede, maa der sørges for, at der dog i ethvert Tilfælde er holdt en øieblikkelig Besigtelse af Aastedet saa betryggende som Omstændighederne tillade, idet det faar være Domstolene forbeholdt at tillægge samme den Beviskraft, som den efter de konkrete Omstændigheder kan tilkomme. At de Skadelidtes Naboer, som dog ville tilhøre den Folkeklasse, hvorfra, naar Vidnebevis i disse Sager tiltrænges, i Regelen Vidner maa søges, og om hvis Troværdighed der i Almindelighed vel ikke tør reises Tvivl,

skulde staa mindre til Troende, naar de, hvad her er Forudsætningen, optræde som Vidner i Henhold til det af dem som Besigtelsesmænd gjorde Edstilbud, kan Departementet ikke indse. Derhos maa ikke glemmes den Betyggelse, som baade med Hensyn til den heromhandlede Forretnings Paalidelighed og med Hensyn til Formandens senere Optræden i Sagen ligger deri, at denne eller Næstformanden, saavidt som det er muligt, skal tilkaldes til Forretningen, og derved faar Anledning til med egne Øine at se de forskellige Skadetilføielser og i Tilfælde han finder Klagerne grundede, ogsaa lettere Anledning til at forfølge vedkommende Dyr og deres Vogtere paa friske Spor og ialfald til strax at skride til Undersøgelser, som det siden kan være for sent at foretage. Der kan formentlig ogsaa tænkes Tilfælde, hvor den Skyldige er tilstede, og hvor det vil kunne lykkes Formanden at mægle Forlig, hvorved Besværet og Omkostningerne ved videre Retsforfølgning undgaes.

Idet Departementet saaledes tror at burde fastholde §en som almindelig Regel, maa man dog være enig med Amtmanden i, at den foreløbige Besigtelse bliver overflødig, hvor enten Lensmanden eller nogen Anden dertil af Amtmanden autoriseret befinder sig i saadan Nærhed, at den i § 11 foreskrevne endelige Besigtelse kan afholdes ligesaa eller næsten ligesaa tidligt som hin. Departementet vil derfor foreslaa § 10 saaledes affattet, at dens Regel i saadanne Tilfælde bortfalder, hvilket antagelig vil kunne ske ved at indskyde i §ens Begyndelse efter Ordene "skal han" følgende Sætning: "saafremt saadan Forretning som i næste § foreskrevet ikke kan blive afholdt senest 3 Gange 24 Timer efterat Skaden er opdaget". Det faar da afgjøres af Lensmanden, Amtmanden eller i sidste Haand af Domstolene, om Fritagelsesgrunden i det givne konkrete Tilfælde har været tilstede eller ikke.

Departementet er bleven opmærksom paa en i §en saaledes som den lyder i Propositionen af 1871 indløben Skriv- eller Trykfeil, idet der i 2det Punktum staar "Opsynsdistriktet", istedetfor "Opsynsdistrikt". Det bør nu forandres till "Formandsdistrikt".

§§ 11 og 12 i Propositionen af 1871 (kfr. Amtmandens Betænkning S. 13—14).

Den nysnævnte Forandring i § 10 kræver et Par mindre Ændringer i Ordlyden saavel i § 11 som i § 12.

Derhos foreslaar Amtmanden følgende Forandringer:

- i § 11: a. at Bestyrelsen af de deri omhandlede Forretninger kan af Amtmanden overdrages til Andre end Lensmanden;
- b. at Administrator kan i Nødsfald ogsaa benytte Lagrettes-

mænd udenfor det i Lagretteslovens § 18 foreskrevne Udvalg;

- c. at Administrator skal til Protokollen udtrykkelig erklære, om han finder den satte Taxt rimelig, og om hvorvidt han ellers har Noget ved Sagen at bemærke;
- d. at det tillades, i Lighed med, hvad der i et analogt Tilfælde er bestemt ved Søfartslovens § 126 — at afholde Skjønssforretningen uden at tilkalde Formand eller Næstformand, naar dette er umuligt;

i § 12: at der under Paaberaab af Lov om Strafsagers Behandling af 17de Marts 1866 § 38 frafaldes Nødvendigheden af Forelæg.

Departementet finder i Henhold til Amtmandens Begrundelse at burde tiltræde samtlige disse Forslag. Dog bør Fritagelsen for at indkalde Vedkommende til Skjønssforretning være betinget af, at ingen af vedkommende Lapper betimeligt for Administrator har opgivet nogen inden Distriktet bosat Mand, som paa Vedkommendes Vegne kan indkaldes. Man skal derhos gjøre opmærksom paa, at i § 11, 2det Punktum, er efter Ordene "skal den Skyldige" udeladt Ordene "om han kjendes", som indeholdes i den tilsvarende § i Departementets Lovforslag af 15de Oktober 1867. Dette er, saavidt man kan se, skeet uden nogen Begrundelse enten fra svensk eller fra norsk Side, men hidrører øiensynlig derfra, at Ordene ere udeladte i den i sammensat Statsraad den 22de September 1869 fremlagte svenske Lovtext. Der- som dette er Andet end en Inkurie, maa Grunden formentlig have været, at man har fundet Tillægget overflødigt, da den Skyldige selvfølgelig ikke kan stævnes, naar han ikke kjendes, i hvilket Fald man da har ment, at Vedkommende gaar til det andet Alternativ at stævne Opsynsmanden (Formanden). Men man har derved overseet, at Tillægget har den samme Betydning i § 11 som i § 10 i de Landsdele, hvor Distriktsinddeling ikke er indført og Opsynsmænd altsaa ikke haves, og hvor dog disse §§ ifølge § 12, sidste Led, skulle anvendes ved private Søgmaal. Der maa være Adgang til at faa Skaden i betimelig Tid konstateret og taxeret, om den Skyldige ikke for Øieblikket kjendes, fordi han har vidst at unddrage sig. Uden hint Tillæg kunde §en i hine Landsdele være udsat for den Fortolkning, at naar det ubetingede Bud om den Skyldiges Indkaldelse ikke kan opfyldes, kan heller ingen Forretning afholdes. Departementet maa altsaa foreslaa Tillægget gjenoptaget.

Med Hensyn til den af Amtmanden foreslaaede Sportelbestemmelse har Departementet af det af ham anførte praktiske Hensyn Intet at erindre imod, at den uden Henvisning til anden Lov affattes med

bestemte Satser saaledes som foreslaaet, dog at Sportlerne bestemmes i Kronemynt. Da en lignende Bestemmelse fornødiges ogsaa for de i § 4 nævnte Underskjønsforretninger, er det i sin Orden, at begge disse Sportelbestemmelser samles i en egen §, som formentlig rettest faar sin Plads imellem Propositionens §§ 11 og 12.

Som allerede under Behandlingen af § 10 berørt, lider § 12 af den Mangel, at det ikke deraf med tilstrækkelig Klarhed fremgaar, hvorvidt den i § 10 foreskrevne Besigtelse er en nødvendig Betingelse for, at Dom til Erstatning for Skade ved Ren kan erholdes gennem privat Søgmaal. §ens 2det Led omhandler kun de Tilfælde, da Amtmanden efter at have gransket Akterne frasiger det Offentlige videre Befatning med Sagen, men hvor det altsaa er Forudsætningen, at begge de Retshandlinger, som ifølge §ens 1ste Led skulle gaa forud, før Sagen kommer til Amtmanden, ere udførte. Herfra kan i og for sig ingen Veiledning hentes for de Tilfælde inden de samme Distrikter, da den Skadelidte fra første Færd skulde foretrække at anlægge privat Søgmaal. Analogien fra §ens sidste Led maatte vel være afgjørende, men der er selvfølgelig Intet til Hinder for, at Loven taler tydeligere om dette Punkt, om det end ikke kan antages at have megen praktisk Betydning.

En anden Tvivl kunde rimeligvis §en med dens nuværende Af-fatning efterlade, nemlig om, hvorvidt Nødvendigheden af Sagens Behandling ved Forligelseskommissionen bortfalder ogsaa for de i dens *sidste* Led omhandlede Sager. Ogsaa dette bør udtrykkelig siges. Departementet antager begge Mangler afhjulpne, naar af næstsidste Led Slutningsordene: "i hvilket Fald Nødvendigheden af Sagens Paaklage til Forligelseskommissionen bortfalder" udgaar, og at derefter sidste Led ombyttes med Følgende:

"Heller ikke paataler det Offentlige Sagen i de Landsdele, hvor Distriktsinddeling ikke er indført.

Private Søgmaal til Indtale af Erstatning for Skade af Ren udføres iøvrigt overensstemmende med denne Lovs Forskrifter, forsaavidt de derpaa ere anvendelige, og kan navnlig Indtale af Erstatning ikke finde Sted, medmindre de i §§ 10 og 11 indeholdte Forskrifter ere iagttagne. Nødvendigheden af Paaklage til Forligelseskommissionen bortfalder."

2det Passus i Propositionens § 12 (nedenstaaende Udkast § 13) lyder saaledes:

"Er Skade af heromhandlede Beskaffenhed vel skeet men af saa ringe Betydenhed, at den ikke staar i rimeligt Forhold til de med dens

Paataale forbundne Omkostninger, anordnes ikke Tiltale af det Offentlige, hvorimod — osv. —“.

Departementet tror, at Lovens Hensigt bedre vil fyldestgøres, om denne Passus modificeres saa, at det bliver overladt til Amtmanden i det enkelte Tilfælde, hvor Skaden har været af ringe Betydenhed, at afgjøre, om Tiltale bør finde Sted eller ikke. Man antager, at nævnte Passus i dette Øiemed kan gives følgende Form:

“Er Skade af heromhandlede Beskaffenhed vel skeet, men af ringe Betydenhed, kan Amtmanden bestemme, at Tiltale ikke anordnes af det Offentlige, i hvilket Fald — osv. —“.

§ 14 i Propositionen af 1871 (nedenstaaende Udkasts § 15), (kfr. Betænkningens Side 14 og 30).

I Slutningen af denne §'s 1ste Led er i Henhold til, hvad der er anført oven ved § 9, 3die Led i nedenstaaende Udkast (§ 15) udeladt Ordene: “samt modtage Dom angaaende Udredelse af Skadeserstatningen tilligemed samtlige Omkostninger.“

Amtmanden i Tromsø Amt har foreslaaet denne § forandret derhen, at de deri omhandlede Søgmaal kunne rettes mod den *paa Søgsmåals-tiden* inden Distriktet fungerende Formand eller Næstformand, uanseet om Vedkommende indehavde Funktionen paa den Tid, Skaden skede. Derved skulde da Spørgsmaalet om den i Propositionen foreslaaede Indstævning af samtlige de Lapper, mod hvem Ansvar søges gjort gjældende, naar der ikke er Adgang til at stævne Formanden, — bortfalde. Forandringen motiveres væsentlig derved, at det paa Grund af Lappernes korte Ophold i Norge, og fordi de om Vinteren ville være udenfor Riget, ofte vil hænde, at Søgmaal ikke kan anlægges eller behandles i det Aar, hvori Skaden skede, at det ligesaa hyppigt vil hænde, at den som var Formand paa Skadens Tid, det næste Aar ikke er at finde, enten fordi han er død eller udenfor Riget eller fordi han ikke *vil* lade sig finde, og at den subsidiære Udvei at stævne de Lapper, mod hvem Ansvar søges gjort gjældende, er til liden Nytte paa Grund af den Lethed, hvormed Lapperne kunne enten forstikke sig eller gjøre sig fattige.

Det forholder sig, som af Amtmanden antydet, at i det utrykte Foredrag af 18de Juli 1862 var det foreslaaet, at dersom det Tilfælde skulde intræffe, at der ingen Anledning er til at stævne Opsynsmanden, det da skulde være tilstrækkeligt att stævne en hvilken som helst af Distriktets Lapper. Dette var ogsaa foreslaaet af 1843 Aars Komite og ligeledes af Finantsdepartementet i dets Foredrag af 1845. Men i Hs. Exc. den svenske Justitie-Statsministers Forestilling af 22de December 1862 var imod Forslaget bemærket, at det af Bestemmelserne

kunde blive en Følge, at vedkommende Lappers Sag blev utført af en Person, til hvem de ikke nærede nogen Tillid, og som ikke havde tilstrækkelig Interesse i at varetage deres Tarv, hvorfor Bestemmelserne kunde blive skadelige for Lapperne og ialfald lidet betryggende for deres Ret, ligesom den forøvrigt ikke stemmede med den gjældende Rettergangsordning i Sverige, se Departementets Foredrag af 15de Oktober 1867 Pag. 20. Komiteen af 1866 fandt sig herved foranlediget til i sit Forslag at holde sig til det *almindelige* ogsaa i norsk Rettergang gjældende Princip, at Ingen kan dømmes uden at være stævnt. Det kan heller ikke oversees, at under Forudsætning af en Fælleslov kan Stævnamaal forkyndes for Lapperne i deres Vinterhjem i Sverige, og at det ved behørig Konduite fra den norske Retsbetjening's Side ved navnlig at udsætte Sagerne paa bestemt Tid — vil kunne undgaaes, at Stævning behøver at forkyndes mere end en Gang i hver Sag. Det kan da kun blive ganske undtagelsesvis, at nogen af de Lapper, som det foregaaende Aar tilhørte vedkommende Distrikt, ikke skulde kunne findes ved Stævnamaalet. Departementet kan derfor ikke overbevise sig om, at Propositionens Regel i §ens 3die Led skulde være i den Grad upraktisk, at der bør udfindes en anden. Og man finder dette saameget mindre nødvendigt, som det dog maa antages, at der kun meget sjelden vil blive Spørgsmaal om den heromhandlede subsidiære Udvei, selv om man — hvad Departementet vil tilraade — fastholder Propositionens Regel, at kun den Formand (eller Næstformand), som var ansat i Distriktet paa den Tid, Skaden skede, kan indstævnes paa vedkommende Lappers Vegne. Naar det erindres, at Stævnamaalet kan forkyndes i Sverige, samt at Formændene dog i Regelen maa forudsættes at blive valgte baade iblandt de mest formuende og tillige de for Orden och Skikkelighed bedst anseede Lapper, som altsaa maa forudsættes ikke lettelig enten at kunne eller at ville forstikke sig, og naar saa dertil erindres, at ikke alene Formanden, men ogsaa — saafremt Forslaget derom vinder Bifald — Næstformanden skal inden nogle Maaneder, efterat han har forladt Distriktet, enten dø eller forsvinde, førend den af Amtmanden befrygtede Forlegenhed vil intræde, saa finder Departementet, at man uden nogen Bekymring i saa Henseende bør kunne blive staaende ved Propositionens Regler. I ethvert Fald vil Departementet ikke kunne tilraade, at et paafølgende Aars Formand og Næstformand, der maaske er aldeles ubekjendt med Renforholdene inden Distriktet det foregaaende Aar, og selv ikke er medansvarlig og ikke har kunnet afværge Skaden, skal besværes med Søgmaal og Retsmøder m. V., der realiter ere ham

ganske uvedkommende. Fællesansvarligheden saaledes som den under denne Sags Forhandlinger hidindtil er bleven begrændset, har i enhver Henseende været bunden til Ophold i samme Aar inden vedkommende Distrikt. At forlade dette Princip og binde den til *Distriktet* i den Forstand, at Fællesansvar fremkaldes ogsaa ved et i paafølgende Aar stedfindende Ophold i samme Distrikt, fremstiller sig for Departementet ligesaavel med Hensyn til Formandens Forpligtelser som med Hensyn til Dom og Exekution at være vidtgaaende i den Grad, at derom ikke bør være Spørgsmaal, især hvis man med Departementet erkjender, at det her mere gjælder de Fastboendes Bekvemmelighed end deres Ejendomssikkerhed. Med behørig Skyndsomhed i Varetagelsen af sit Tarv maa de Fastboende kunne naa sin Ret med Propositionens Regler.

Forsaavidt Amtmanden i sit Udkast til norsk Lov har foreslaaet en Regel for Dommes Affatning, som er i Strid med den derom under § 9 udviklede Synsmaade, skal Departementet ikke derved nu opholde sig. En Regel angaaende Dommes *Forkyndelse* i den Retning, som af Amtmanden foreslaaet, vil formentlig tiltrænges under en norsk Lov, men fornødiges ikke samtidigt med Fælleslovens § 19.

Amtmandens Udkast indeholder derhos, at ikke alene Formanden men ogsaa den *Skyldige* skal indstævnes, naar Spørgsmaalet tilsigter foruden Skadeserstatning ogsaa at faa nogen Vedkommende ilagt Bøder. Dette finder Departementet at maatte tiltræde som principrigtigt og udfyldende et Hul i Propositionen. Den Indstævning af den eller de Skyldige, som §ens 2det Led overlader til Formanden, er i dennes Haand kun et Forsvarsmiddel, som han i Egenskab af de fællesansvarlige Lappers Repræsentant efter eget Tykke kan benytte eller ikke, uden Hensyn til om Aktionsordren eller Stævnemaalet lyder paa Bødeansvar eller blot paa Indtale af Erstatning. Vil man derfor have, at den til Bøder forfaldne Skyldige, saaledes som i vor Rettergang er den almindelige Regel, personlig stævnes til at modtage Bødedom, bør vistnok Loven rette et positivt Bud derom til Politiaktor. Departementet vil saaledes foreslaa §en tilføjet et 4de Led saalydende:

“I ethvert Fald maa den eller de Skyldige selv indstævnes, forsaavidt der mod Nogen agtes nedlagt Paastand om Idømmelse af Bøder.”

§ 14 i Propositionen af 1871 (nedenstaaende Udkast's § 16), (kfr. Amtmandens Betænkning Side 23).

Det Fornødne til Imødegaaelse af Amtmandens Bemærkninger iøvrigt er anført ovenfor under Behandlingen af § 9. Hvad angaar Slutningsbemærkningen om det Utilstrækkelige i den foreslaaede Frist af 2 Aar, bortfalder formentlig denne med den Forstaaelse af Propo-

sitionen, at Fællesansvaret skulde ilægges Formanden mod senere Regres til de Erstatningspligtige. Indskrænkes saaledes overensstemmende med Propositionens Tanke §ens Omraade til Søgsmaal, som ere en Følge af, at man, *efterat* Dom er falden eller Forlig indgaaet, opdager, enten hvem der er den virkelig Skyldige, eller at Flere have havt Ren inden Distriktet end ved Dommen eller Forliget forudsat, saa formenes den foreslaaede Frist af 2 Aar regnet fra den Tid, da Skaden skede, at maatte være tilstrækkelig.

Det bemærkes forøvrigt med Hensyn til nærværende §, at naar det i Propositionen bestemmes, at vedkommende Lapper, der ere idømte Skadeserstatning, kunne søge Tilbagebetaling hos de Skyldige af "det idømte eller omforligte Erstatningsbeløb", saa er dette ikke korrekt, idet Betingelsen maa være, at de virkeligen have udlagt eller betalt Beløbet; herhen er Udtrykket berigtiget.

§ 17 i Propositionen af 1871 (nedenstaaende Udkast's § 18) (kfr. Amtmandens Betænkning Side 15.)

Denne §'s første Led er paa en ubetydelig Redaktionsforandring nær saaledes affattet som foreslaaet af 1866 Aars Komite, hvilken igjen har fulgt — med nogen Forandring i Formen — den Opfatning, som er brugt af Finants- og Indredepartementerne i deres Indstillinger af 1845 og 1862. 1843 Aars Komite var ikke kommen til fuld Enighed om Spørgsmaalet, og Finantsdepartementet fandt, efter at have indhentet Justitsdepartementets Betænkning, at burde afgjøre Spørgsmaalet derhen, at offentlig Paatale og Bøder i Anledning af Beskadigelse af Rensdyr ved Hunde osv. kun skulde finde Sted, naar den kunde tilskrives Forsæt eller grov Uagtsomhed; andre Tilfælde overlod man til den almindelige Lovgivning.

Efter hvad der nu af Amtmanden er oplyst om Udstrækningen af den Fare, hvorfor Lappernes Eiendom udsættes ved uforsvarligt Hundehold, tror Departementet at burde tiltræde hans Forslag om et 3die Led i §en, sigtende til at sikre Lapperne i ethvert Tilfælde, hvor Klagen viser sig begrundet, *fuld* Erstatning og tillige offentlig Paatale. Dette Tillæg bør dog kun gjælde for Skade, som Hundene maatte tilføie Rensdyrene *paa dissers retmæssige Opholdssteder*; sker Skaden altsaa paa Indmark eller paa lignende Steder udenfor den lovlige Betesmark for Renerne, bør det blive ved den tidligere Regel, at Skaden kun erstattes forsaavidt den er skeet med Forsæt eller af grov Uagtsomhed.

Departementet har heller Intet at erindre mod Amtmandens Forslag om, at Amtmanden bemyndiges til at benytte Andre end Lensmanden til de heromhandlede Undersøgelser.

§§ 18 og 19 i Propositionen af 1871 (nedenstaaende Udkast's §§ 19 og 20).

Departementet finder ikke tilstrækkelig Grund til med Amtmanden i Tromsø Amt, saaledes som skeet i § 17 i hans Udkast til Lov at optage de gjensidige Forseelser i Skoven — § 4 — blandt dem, der skulde paatales af det Offentlige. Derimod maa Departementet anse det ligesaa nødvendigt at erholde Adgang til Execution i Sverige for Domme og Forlig gjældende Skovforseelser, som for de øvrige i denne Lov omhandlede Forseelser eller Skadetilføielser. Departementet vil derfor foreslaa, at Begyndelsen af § 20 redigeres saaledes:

“Domme, hvorved Nogen i det ene Rige er fældet til Bøder eller Skadeserstatning efter denne Lov, kunne fuldbyrdes i det andet Rige“ osv.

2det Led angaaende Forlig er saaledes affattet, at deri ingen Forandring tiltrænges.

§ 25 i Propositionen af 1871 (nedenstaaende Udkast's § 26).

Hensigten med den i §en indeholdte Bemyndigelse for Kongen til at frigjøre visse Omraader aldeles for Lapperne Betesret mod at anvise dem fornøden tjenlig Betesmark paa andre Strækninger, var saavidt muligt og efterhaanden som det kunde ske, at udsondre fra Jordbrugets Behov en egen Lapmark nærmere Rigsgrænsen, hvor Lapperne med deres Hjorde kunde bevæge sig frit og med Eneret til Terrænets Benyttelse uden Anledning till Kollisioner med de Fastboende, saalænge Dyrene ikke overlades aldeles til sig selv. Idet man holdt sig til Forbilledet fra de svenske Lapmarker, hvor Udsondringen er gennemført i stor Udstrækning, antog man dog, at de særegne Naturforhold inden Tromsø Amts Fastlandsdele ikke vilde tillade, at Renholdet ganske eller endog for nogen større Del fjernes fra Kysten, men at Meget dog vilde være vundet, naar et større Antal Ren kunde trækkes bort fra Øer og Næs, hvor et fremadskridende Jordbrug har gjort Rummet trangt, og anvises Plads paa Steder, hvor de vanskeligere kunne anrette Skade. Med dette for Øie var det, at Komiteen af 1866 — se dens Indstilling Side 9 ff. — tilraadete den nu stedfundne topografiske Opmaaling af Amtet og Bonitering af dets Renbetestrækninger. Derved alene vilde man erhverve den for Øiemedet fornødne Oversigt over Terrænforholdene, en Oversigt, der allerede tiltrængtes som det eneste sikre Grundlag for den Amtmanden ved Propositionens § 7 givne Myndighed til i et passende Forhold at fordele Renhjordene udover hele det til Sommerbete skikkede Terræn.

Det er ovenfor oplyst, at det som Resultat af den iværksatte Befaring og Bonitering af Beterne fremgaar, at det forholder sig saaledes som forudsat, at der i Tromsø Amts indre, parallelt med Rigsgrænsen

løbende, Strøg findes Strækninger, som især noget længere frem paa Sommeren, altsaa navnlig for de Lapper, der ikke flytte fra Sverige førend i Juni Maaned, kunne tilfredsstille et større Antal Ren og derved bidrage til at formindske Konfluxen til Kysten, men at paa den anden Side hine Vidder ere for indskrænkede og for hyppigt afbrudte af mellemkommende Naturhindringer til at de kunne komme til at danne nogen sammenhængende "Lapmark" i den Forstand, hvori en saadan findes i Sverige. Det er navnlig den Omstændighed, at de indre Strækninger ikke blive snebare førend tidligst i Juni og tildels senere, der gjør dem mindre anvendelige for det tilsigtede Brug, end der ellers vilde været Tilfældet efter deres Væxtforhold og øvrige Beskaffenhed. Vil det saaledes end vise sig, at et større Antal Ren end tidligere vil kunne finde Underholdning paa saadanne Strækninger senere hen paa Sommeren, vil det i Almindelighed dog blive nødvendigt for disse Hjordes Eiøre om Vaaren at ty længere ned mod Kysten. Om det end altsaa bestemmes, at hine Strøg skulle danne en Lapmark, d. e. udelukkende være til Lappernes Brug, ville de dog i Regelen ikke kunne anvises nogen Reneier i den Forstand, at han ikke nogen Tid af Aaret maa lade sine Dyr bete udenfor deres Grændser. De maa kun, saaledes som forudsat af 1866 Aars Komite ved dens Forslag til Distriktsinddeling, danne den øverste Del af vedkommende Distrikt, inden hvilket de til samme overensstemmende med § 7 henlagte Hjorde til de forskellige Aarstider bevæge sig frit, kun med den Begrænsning, som ligger i Lappernes eget Skjøn om en hensigtsmæssig Fordeling, i Formandens Virksomhed i samme Retning (§ 8—d) og endelig i Lovens Bestemmelser om Ansvar for Skade paa Andenmands Eiendom.

Ligeoverfor denne ringe Udsigt til at kunne danne en fra Jordbruget skarpt afgrændset og for Lappernes Behov tilstrækkelig Lapmark, er det imidlertid en beroligende Omstændighed, at der — som ovenfor oplyst — ifølge de for hvert enkelt Beteomraade afgivne Skjøn, findes Sommerbete inden Tromsø Amts Grændser uden Skade for dets Jordbrug for et Antal af ikke mindre end 142,000 Ren, medens ifølge Amtmandens Indberetning for 1878 det hele Antal norske og svenske Ren, som søgte Sommerbete i Amtet i nævnte Aar, kun udgjorde omtrent 100,000 Stykker, saaledes at der ikke bør kunne tvivles om, at Amtet — med eller uden udsondret saakaldt Lapmark — kan modtage til Sommerbete et endog meget større Antal Ren end det, som nu søger derhen.

I Forbindelse hermed bringes i Erindring, hvad der ovenfor er oplyst, at der ifølge den af Skjønsmændene under den agronomiske Befaring udtalte Mening ikke — ialfald ikke i den Grad som tidligere

forment — er Føie til at frigjøre Amtets Øer, uanseet disses frem-skredne Jordbrug, for Sommerophold af Renhjorde. Ovenfor er ogsaa nævnt det ikke ubetydelige Antal Ren, som flere af de betydeligere af disse Øer antages at kunne modtage til Sommerhavn.

Amtmanden i Tromsø Amt, der i sit Udkast til en udelukkende norsk Lov har optaget en til den heromhandlede § i Propositionen svarende Bestemmelse, finder dog dens Nødvendighed eller praktiske Betydning ialfald i vor Tid tvivlsom — se hans Betænkning Side 25. Departementet skal ikke her foregribe Behandlingen af de Spørgsmaal, som i Henhold til denne § ville foreligge Administrationen, og skal derfor her indskrænke sig til den Bemærkning, at om end Sommerhavning af Ren kunde foregaa f. Ex. paa Kvalø og Senjenø uden særdeles Uleilighed for den jordbrugende Befolkning, maa dog de lange Flytninger derhen og derfra gennem tæt befolkede Dele af Fastlandet i høi Grad egne sig til at fremkalde Konflikter med Jordbruget. Det maa efter Departementets Formening være en uimodsigelig Vinding for en tilfredsstillende Ordning af disse Forhold, om Lapperne, uden at tabe Noget af hvad der i det Væsentlige betinger Dyrenes Trivsel, kunde bringes til at holde Flytningernes Udstrækning inden snævrere Grændser end de nuværende, som antagelig ofte hidrøre fra Vane og Slendrian eller fra Rendriften uvedkommende Motiver, f. Ex. enkelte Lappers Ønske om att deltage i Havfisket.

Under disse Omstændigheder finder Departementet, at om end de ved Tromsø Amts Befaring fremkomne Oplysninger gjøre det troligt, at §en ikke inden dette Amt vil faa en saa udstrakt Anvendelse som oprindelig paatænkt, den dog ingenlunde derved er bleven overflødig. Departementet antager, at den bør bibeholdes som en Udvei, Administrationen især under fremtidige forandrede Forhold muligens kan finde hensigtsmæssig til deres Regulering i eller udenfor det nævnte Amt. Ved Sagens Behandling i det svenske Lagutskott foreslog en Fraktion af dette, at §en burde gives følgende Tillæg:

“Betesmark, som sålunda blifver Lapparne anvisad, skall sedermera icke vara underkastad intrång genom rödjning, odling eller på annat sätt, utan alltid få af Lapparne till deras renars underhåll oförkränkt begagnas“.

Hensigten var heri at søge en Garanti for den bestandige Tilværelse af en Lapmark, hvis Omraade skulde være uafhængigt og ukrænkeligt af Jordbrugets mulige Tendents til Udvidelse i det Indre af Landet. Med dette Tillæg var det, som ovenfor oplyst, at Loven blev bifaldt af Rigsdagens 1ste Kammer. Departementet kan i Hovedsagen slutte sig til den Tanke, der har motiveret Forslaget om denne Tillægsbestemmelse. Ogsaa Departementet anser det af Vigtighed, at der i

det Forhold, som nærværende § tilsigter at etablere, søges opretholdt saa megen Stabilitet som muligt, for at de Gebeter, hvortil Lapperne i Medhold af samme maatte blive henviste, for Eftertiden af dem ubeskaaret kunne paaregnes. Tillægget staar forsaavidt ogsaa i Samklang med, hvad der har været det oprindelige Motiv til §en, idet man tilsigtede om muligt at udsondre en eller flere "Lapmarker", bestaaende af mere eller mindre sammenhængende Strøg i det Indre af Landet, som ere af forsvindende Betydning for Jord eller Sæterbrug eller for Skovdrift, medens de tilbyde de fornødne Betingelser for Rensdyrets Trivsel i Sommertiden. Uden at ville nu foregribe Undersøgelser og Overveielser, som høre Fremtiden til, skal Departementet dog i denne Forbindelse tillade sig at henvise til Agronom Hauklunds Beskrivelse af Renbeterne, Side XXXIV—LXXIII, hvor der beskrives Strækninger af nævnte Beskaffenhed, der efter de af Lapper afgivne Skjøn tilsammen skulde kunne tjene til Sommerbete for omtrent 50,000 Ren, og om hvis Anvendelse til noget Gavn for Landets egne Indvaanere der i Betragtning af disse Strækningers Væxtforhold og afsides Beliggenhed det ikke er tænkeligt, at der i nogen Fremtid kan blive Spørgsmaal. Men Overveielserne derom finde formentlig sin rette Plads, hvergang der reises Spørgsmaal om at anvende §ens første Del.

Paa den anden Side forekommer det Departementet, at den fra svensk Side foreslaaede Bestemmelse er givet en noget mere ubetinget Form end fornødent. Den ønskelige Garanti for, at der ei for Jordbrugets Skyld gjøres utilbørligt Indgreb i de Lapperne engang udlagte Betesmarker synes at kunne opnaaes, uden at derfor, saaledes som Tilfældet vilde blive efter Ordlyden af den svenske Tillægsbestemmelse, Adgangen behøver at opgives til i Tidernes Løb at foretage med Hensyn til Betesmarkernes Udstrækning saadanne mindre Lempninger, hvis Hensigtsmæssighed naturligen maatte fremgaa af, at visse Trakter helt eller paa det nærmeste af Lapperne maatte blive forladte og opgivne, og saaledes vise sig at være overflødige for deres Behov. Departementet tror at kunne bringe i Forslag følgende Affattning af §ens sidste Del:

"Betesmark, som saaledes bliver Lapperne anvist, maa i den Udstrækning, hvori samme fornødiges til at afgive Bete for de Ren, der Aar om andet derhen føres, ikke underkastes Indgreb ved Rydning, Dyrkning, Sæterbrug eller Græsning af Bofæ. Dog skal det under alle Omstændigheder være det Offentlige uforment i saadan Mark at lade oprydde og dyrke Pladse bestemte til Skydsstationer eller til Herberger for Reisende".

Det sidste Punktum er bragt i Forslag af Amtmanden i Tromsø

Amt, der har paaapeget, at Lapperne selvfølgelig ikke bør kunne hindre, at der til Fremme af Samfærsele mellem Rigerne i hine Egne ryddes og opdyrkes den fornødne Jord til Anlæg af Skydsstationer og Herberger m. V.

Propositionens § 26 (nedenstaaende Udkast's § 27).

Amtmanden i Tromsø Amt har i sin Betænkning Side 4 anført, at han angaaende Opførelse af *Gjærder* paa forskjellige Steder sigtende til at forebygge Indtrængen af Ren paa privat Eiendom, hvor saadant ved almindelig Bevogtning vanskelig kan undgaaes, dels har anstillet foreløbige Undersøgelser, dels indledet Underhandlinger, uden at disse endnu have ledet til noget endeligt Resultat. Efter den Erfaring, han saaledes har gjort, finder Amtmanden det nødvendigt eller ialfald ønskeligt, at den nye Lov ogsaa bemyndiger det Offentlige til at forlange Grund afgivet efter Taxt til Opførelse af *Gjærder*. Departementet er heri enig og vil bringe i Forslag et dertil sigtende Tillæg i nærværende §.

Departementet skal sluttelig nævne (kfr. Sth. Indst. No. 45, 1879, S. 138), at nærværende Udkast til underdanigst Foredrag med Lovudkast har været forelagt for Amtmanden i Tromsø Amt, og har denne hertil erklæret, at han intet Væsentligt har fundet at anmærke ved samme. Særlig udtaler han sig enig saavel i det af Departementet foreslaaede Tillæg til § 25 i Propositionen af 1871 (det nu affattede Udkast's § 26) som i den foretagne Forandring i Propositionens § 12 (Udkastets § 13).

Endelig skal Departementet tillade sig at henlede Opmærksomheden paa, at man ved forrige Leilighed, da man bragte nærværende Sag under Forhandling, tillod sig underdanigst at udtale, at det efter Sagens Beskaffenhed formentlig ikke vilde være hensigtsmæssigt, at den behandledes samtidig i Rigsdag og Storting, saaledes at hver af Repræsentationerne under Behandlingen var ubekjendt med den andens Beslutninger, og efter Sagens daværende Stilling ansaa Departementet det naturligt, at den først forelagdes i Sverige. (Se Foredraget af 2den Februar 1869, S. 48, 2den Spalte, trykt som Bilag ved Oth. Prp. No. 2 for 1871). Departementet har oven fremholdt, at dets Anskuelse nu som ved forrige Leilighed er, at der kun gjennem en for begge

Riger fælles Lov vil i disse Forhold naaes en fuldt tilfredsstillende Ordning. Ved Siden heraf er Departementet imidlertid opmærksom paa, at det af vedkommende Storthingskomite, hvem Sagen var sendt til Behandling, blev saavel i 1872 som i 1873 udtalt, (se Storthforhdl. for 1872, 6te Del, O. No. 78, S. 192 og for 1873, 6te Del, O. No. 46, S. 95—97) at Ordning ved Fælleslov turde findes ikke at medføre Fordele, der opveie de dermed forbundne Ulemper. Ved de følgende Leiligheder, hvor Komiteen har havt Anledning til at berøre nærværende Sag, i Aarene 1875—1878 og nu senest i 1879, har Komiteen vistnok ikke paany ladet denne Anskuelse komme til Orde (se Storthingsfhdl. for 1875, VI p. 496, 1876 VI p. 223, 1877 VI p. 208, 1878 VI p. 166 og 1879 VI p. 138), og Departementet gaar efter hvad man foran har tilladt sig at udvikle ud fra, at en saadan Opfatning ikke vil blive raadende, naar Sagen kommer til Behandling inden Storthinget. Men efter dette anser Departementet det dog for hensigtsmæssigst, at Forslaget denne Gang behandles først i Norge.

I Henhold til det Anførte tillader Departementet sig saaledes at afgive vedlagte Udkast til Lov angaaende Lapperne i de forenede Kongeriger Norge og Sverige.

Departementet tillader sig at gjøre opmærksom paa, at nærværende Sag i sin Tid foreløbig vil være at behandle i sammensat Statsraad, hvorefter man gaar ud fra, at det naadigst vil behage Deres Majestæt, saafremt Departementets Lovforslag bifaldes, i norsk Statsraad at befale Kongelig Proposition til Lov om den omhandlede Gjenstand overensstemmende med vedlagte Udkast fremsat for førstkommende Storthing og i svensk Staatsraad at befale tilsvarende Proposition forelagt førstkommende Rigsdag.

I Henhold til Foranførte, der af Statsraadets øvrige Medlemmer i det Væsentlige tiltrædes,

indstilles underdanigst:

At Gjenpart af nærværende underdanigste Foredrag med Bilage og af vedlagte Lovudkast betræffende Ordning af Forholdene vedkommende Lapperne i de forenede Riger, naadigst befales tilstillet det Kongelige svenske Justitiedepartement.

Udkast

til Lov angaaende Lapperne i de forenede Kongeriger Norge og Sverige.

§ 1.

Enhver Lap, som paa den her nedenfor tilladte Maade vil flytte med sine Ren frem og tilbage mellem Norge og Sverige, skal være enten norsk eller svensk Undersaat.

§ 2.

Ønsker norsk Lap at blive svensk eller svensk Lap at blive norsk Undersaat, skal, naar iøvrigt derfor ingen lovlig Hindring er, Udflytningsattest paa Forlangende meddeles ham af vedkommende Foged og Sognepræst. Dog er han ikke fri for Skatter eller andre offentlige Forpligtelser i det Rige, hvis Undersaat han hidtil har været, forinden han, overensstemmende med de i det andet Rige derom gjældende Forskrifter, er bleven dettes Undersaat og har forevist Attest herom hos fornævnte Embedsmænd, samt har ophørt, udenfor de i § 3 tilladte Aarstider, at benytte Bete for sine Ren i det Rige, hvorfra han er udflyttet.

§ 3.

Lapperne have Frihed til aarlig at flytte med sine Ren fra det ene Rige ind i det andet og at opholde sig paa de Steder, hvor hvert Riges Lapper efter gammel Sædvane hidindtil have søgt hen, samt, under Iagttagelse af de Forskrifter, som indeholdes i denne Lov, at betjene sig af Land og Vand saavel til egen og deres Rens Underholdning, som til Jagt og Fiskeri. Medmindre vedkommende Jordeieres eller Brugerens Samtykke dertil erhverves, maa svenske Lapper med sine Ren ikke opholde sig i Norge til andre Tider af Aaret end i Mai, Juni, Juli, August og September Maaneder, eller norske Lapper under de nævnte Maaneder med sine Ren opholde sig i Sverige. Overtrædelse

af dette Forbud straffes med Bøder, første Gang indtil 40 Kroner og i Gjentakelsestilfælde indtil det Dobbelte.

§ 4.

Under sit Ophold paa de i § 3 nævnte Steder have Lapperne Ret til i Skov at betjene sig til egen Fornødenhed af Tørt og Vindfald samt tillige af voxende Løvtræer. I Statens Skove erlægges herfor ingen Betaling og heller ikke i private Skove for Tørt og Vindfald. Derimod ere Lapperne forpligtede til for de voxende Løvtræer, som de benytte i private Skove, at erlægge en Erstatning, som, hvis vedkommende Lap og Skovens Eier ikke blive enige, bestemmes ved Skjøn afgivet af Lensmanden eller hvem anden Amtmanden dertil bebyrder, samt af to af Administrator opnævnte Lagrettesmænd. Underskjønnet kan paaankes til et af Sorenskriveren administreret Overskjøn af 4 Lagrettesmænd. Vedkommende Skjønret bestemmer, om og i saa Fald hvorledes Udgifterne ved Skjønnet skulle fordeles paa Parterne, eller om de kun skulle falde den ene Part og i saa Fald hvilken tillast. Varsel til Underskjøn gives saaledes som for Forligelseskommisionen bestemt. Overskjøn kan ikke forlanges senere end 4 Uger efter Underskjønnet. Lap, som øver Hugst eller bemægtiger sig Trævirke af andet Slags end ovenfor nævnt eller af større Mængde end til eget Brug fornødent, eller som undlader inden sin Tilbageflytning Høst eller Vaar at anmelde for vedkommende Eier, hvad han har taget af voxende Løvtræer i privat Skov, ansees med Bøder. Trævirke, som af Lapper lovligt er benyttet paa deres Sommeropholdssteder til Gjærder, Gammer, Teltstænger eller andre lignende varige Indretninger, maa ikke af Grundens Eier bortføres eller gøres utjæntligt for vedkommende Lapper uden disses Samtykke. Grundeier, som handler herimod, ansees med Bøder.

§ 5.

Ved Rydning, Dyrkning eller Indhegning af Jord maa Lapperne ikke berøves saadanne gamle Renveie, som fremdeles ere for dem fornødne. Ere saadanne Veie allerede paa ommeldte Maade blevne stængte, skulle de ved offentlig Foranstaltning igjen aabnes for Lapperne.

§ 6.

De Strækninger, i hvilke Lapperne søge Bete for sine Ren, kunne

inddeles i Distrikter, inden hvilke de Lapper, som der opholde sig med sine Ren, skulle i de Tilfælde og paa den Maade, som omhandles i nærværende Lovs § 9 tredie og fjerde Led, være underkastede Ansvar for Skade, som af Rensdyrene tilføies den jordbrugende Befolknings Eiendom.

For at en Strækning, hvor Lapperne have Ret til at søge Bete for sine Ren, skal kunne medtages under Distriktsinddelingen, maa der findes eller aabnes Renveie inden samme af saadan Beskaffenhed, at Lapperne ved at betjene sig af dem kunne med tilbørlig Bevogtning afholde Renerne fra dyrket Mark. Distrikterne bør, under fornødent Hensyn til Dyrenes Natur samt til Landskabets Udstrækning, Beskaffenhed og Bebyggelsesforhold, begrænses saaledes, at de Ren, som søge Bete inden hvert Distrikt, kunne antages i Mangel af Bevogtning at ville i Løbet af Betningstiden streife omkring i det hele Distrikt, men uden at gaa over til noget andet Distrikt.

I hvilke Trakter Distriktsinddeling skal finde Sted samt Distrikternes Grændser bestemmes af Kongen.

§ 7.

Enhver Lap, som vil flytte med Ren til noget andet Sogn i Hjemlandet end det, hvori han hører hjemme, eller over Grændsen ind i det andet Rige, er forpligtet til for Hjemstedets Lensmand at opgive sit eget og medfølgende Husfolks Navne, det Distrikt, eller, hvor Distriktsinddeling ikke finder Sted, det Sogn eller andet lignende Omraade, inden hvilket han agter at tage Ophold, saavel som Antallet af de Ren, han vil føre med sig, og hvem der eier disse. Flytter Nogen uden at have meddelt denne Opgave, eller opgiver han sine Ren saameget som en Tiendedel under det virkelige Antal, bøder han indtil 40 Kroner. I hvert Rige skulle de Lapper, som have anmeldt, at de ville tage Ophold inden et og samme Distrikt, ved en Forretning, som bestyres af vedkommende Lensmand, vælge af sin egen Midte en Formand og en Næstformand. Naar disse ere valgte, meddeles dem Beskikkelse, hver i sin Egenskab, af Amtmanden eller Landshøvdingen, hvorhos Formanden af Lensmanden erholder en Fortegnelse over alle de Lapper, der komme til at staa under hans Opsyn, hvilken Fortegnelse tillige skal indeholde de af disse overensstemmende med foranstaaende Bestemmelse til Lensmanden afgivne Opgaver. Af disse Fortegnelser indsender desuden Lensmanden 2 Exemplarer til Amtmanden eller Landshøvdingen, som for de Lappers Vedkommende, der flytte over til andet Amt eller det andet Rige, oversender det ene Exemplar

til vedkommende Amtmand eller Landshøvding tilligemed Opgaver over de valgte Formænd og Næstformænd. Skulde sidstnævnte Landshøvding eller Amtmand finde, at et større Antal Ren, end Rummet med Rimelighed tillader, er opgivet for noget enkelt Distrikt eller andet Omraade, har han at henvise det overskydende Antal til nærmeste Distrikt eller Omraade, hvor Rum findes, og derom at underrette Amtmanden eller Landshøvdingen i det Amt eller Lehn, fra hvilket Flytningen skal ske, saa betimeligt, at Lapperne kunne faa Kundskab om den trufne Bestemmelse, inden Flytningen foretages. Lap, som saaledes er henvist til et vist Distrikt eller Omraade, men flytter andetsteds hen og ikke inden en af Amtmanden eller Landshøvdingen fastsat Frist flytter de under hans Tilsyn værende Ren til det anviste Omraade, ansees med Bøder. Ved Rummets Fordeling iagttages, saavidt Hjordenes Størrelse det tillader, at hver Reneier henvises til det Distrikt eller andet Omraade, hvor han selv eller, om han har levet i Fællig med Forældre eller Svigerforældre, disse Aaret forud havde Bete for sine Dyr. Maa Nogen, paa Grund af Rummets Utilstrækkelighed, dog vises andetsteds hen, har den Reneier Fortrinsret til at forblive paa Stedet, som længst der har havt Bete for sine Dyr.

Tiden og Formen for Afgivelsen af de i denne § foreskrevne Opgaver, ligesom ogsaa for Valg af Formænd, bestemmes af Amtmanden eller Landshøvdingen, hvilken ogsaa forøvrigt, hvor disse Bestemmelser matte vise sig utilstrækkelige til Øiemedets Opnaaelse, træffer de dertil fornødne yderligere Forføininger.

§ 8.

Det paaligger enhver Formand og Næstformand:

- a. at indfinde sig i sit Distrikt senest til samme Tid som de didhen først ankommende Lapper og at forblive der, indtil de til hans Distrikt hørende indflyttede Lapper i det Hele have begivet sig derfra;
- b. inden 8 Dage efter Ankomsten til Distriktet for vedkommende Lensmand at forevise sin Beskikkelse tilligemed Fortegnelsen over de Lapper, som have anmeldt at ville tage Ophold inden Distriktet, samt tillige at opgive det Sted, hvor saavel Formanden som Næstformanden sædvanlig vil være at træffe;
- c. at erkyndige sig om de til Distriktet hørende Lappers Opholdsteder saavelsom om dem, der flytte gennem Distriktet, og i Tilfælde af at Lapper, som ikke ere optagne paa Fortegnelsen, opholde sig der, at anmelde saadant for Lensmanden.

Det skal videre være Formandens eller i hans Forfald Næstformandens Pligt:

- d. at tilse, at Lapperne med Omhu vogte sine Renhjem, og i det Hele taget at befordre god Orden samt i Tilfælde af Tvistigheder med den jordbrugende Befolkning søge at bilægge disse;
- e. efter behørig Indkaldelse at indfinde sig ved Besigtelser samt Syn og Skjøn, der afholdes i Anledning af Skade, som Nogen opgiver at være bleven ham tilføjet af Ren inden Distriktet, og naar derunder eller ved forefaldende Rettergang Spørgsmaal opstaar om Skyldighed for de under Opsynsmandens Tilsyn staaende Lapper til Fællesansvar for opstaaet Skade, da at handle paa deres Vegne, hvorved han, om dertil findes Grund, har Ret til paa nævnte Lappers Vegne at indgaa Forlig om Erstatning for Skade og derved foranledigede Skjøn- og Sagsomkostninger;
- f. at søge opdaget, ved hvis Ren opgiven Skade er bleven foraarsaget inden Distriktet, og, naar han tilkaldes til Besigtelse, Syn eller Skjøn over Skaden, til Forretningen at indkalde den eller de Skyldige, om disse ere ham bekendte.

Formændene vælges hver Gang for et Aar. De kunne undslaa sig for Gjenvalg til Formand eller Næstformand i ligesaa lang Tid som den, hvori de senest have indehavt Ombudet. Næstformændene vælges ligeledes for et Aar ad Gangen, men kunne det følgende Aar gjen vælges til Formænd eller til Næstformænd. Efter at have indehavt Ombudet to Aar ere de fri et Aar.

§ 9.

1. Det paaligger Lapperne ej alene nøie at tage sig i Agt for selv at tilføie Landets Indvaanere nogen Skade paa deres Eiendom, men ogsaa med Omhu at vogte sine Ren, saa at Skade ikke af dem forøves.
2. Skade, som af Ren forvoldes paa Ager, Eng, Udengsslaatter, Skov eller Muldebærland, skal erstattes af den eller dem, ved hvis Ren Skaden er foraarsaget. Gjøres saadan Skade med Forsæt eller formedelst grov Uagtsomhed i Dyrenes Bevogtning, skal den Skyldige desuden for hver Gang bøde indtil 40 Kroner, hvilke Bøder dog bortfalde, naar Forlig indgaaes om Skadeserstatningen. Lap, af hvis Renvogter saadan Forseelse, som nysnævnt, er begaaet, skal ansvare for Udredelsen af de Bøder, som maatte idømmes Renvogteren.

3. Sker Skade paa Eiendom af ovennævnte Beskaffenhed inden saadant Distrikt, som i § 6 omhandles, og kan det ikke opdages, ved hvis Ren Skaden er foraarsaget, paahviler Erstatningspligten de Lapper, søm have sit Tilhold i Distriktet, og skal Erstatningsbeløbet tilligemed Skjøn- og Sagsomkostninger fordeles paa dem i Forhold til det Antal Ren, hvormed enhver af dem tilhører Distriktet. Dersom paa den Tid, da Skade skede, Ren, tilhørende andre Lapper end dem, som have anmeldt at ville tage Ophold i Distriktet, vare paa Flytning gjennem samme eller forøvrigt opholdt sig der, skulle ogsaa disse fremmede Lapper i et til Antallet af deres Ren svarende Forhold deltage i Erstatningen. Inden Strækninger, hvor Distriktsinddeling ei er iværksat, finder den her fastsatte Fællesansvarlighed ikke Sted.
4. Sker Skade paa Udmærket, som ikke ovenfor er omhandlet, saa at Jordens Eier eller Bruger derved kommer til at savne fornødent Bete for sit Bofæ, erstattes Skaden ligeledes efter samme Forskrifter, som her ovenfor ere givne. Dog skal det, hvad særskilt angaar Tromsø Amt, ikke medføre Erstatningsansvar, om Ren komme ind og bete paa saadan Udmærket i Tiden før hvert Aars 8de Juli, naar denne Frihed kun ikke af Lapperne benyttes saaledes, at Enkeltmand derved i væsentlig Grad bebyrdes.

§ 10.

Er under Lappers Ophold i Norge Skade ved deres Ren tilføiet nogen dersteds Boende, saaledes som i § 9 omhandlet, og vil den Skadelidte gjøre sin Ret til Erstatning gjældende, skal han, saafremt saadan Forretning som i næste § foreskrevet ikke kan blive afholdt senest 3 Gange 24 Timer efterat Skaden er opdaget, snarest muligt lade tilkalde 2 uvillige og kyndige Mænd, der samtidigt bør møde paa Aastedet samt efter foretagen Besigtelse af Skaden og Undersøgelse af sammes Oprindelse derom afgive Erklæring efter bedste Skjøn, saaledes som de med sin Ed ville forsvare. Til denne Forretning skal den Skyldige, om han er kjendt, samt, naar Skaden er skeet inden Formandsdistrikt, tillige vedkommende Formand eller Næstformand for de Lapper, som der have sit Tilhold, og, hvis disse tilhøre begge Riger, saavel den norske som den svenske Formand eller Næstformand tilkaldes. Er der ikke Adgang til at forkynde saadan Kaldelse for Vedkommende inden 48 Timer, efterat Skaden er opdaget, tilkaldes i Stedet en af de i Nærheden værende Lapper, eller, naar Skaden er skeet

inden Distrikt, hvor baade norske og svenske Lapper opholde sig, en af hvert Folk. Lader heller ikke dette sig gjøre inden nysanførte Frist, eller udebliver nogen af de tilkaldte Mænd, skal Forretningen dog derved ikke opholdes.

§ 11.

Dersom Erstatningsspørgsmaalet ikke ved saadan Forretning som nævnt i § 10 bliver afgjort i Mindelighed, paaligger det den Skadelidte, om han vil forfølge sin Erstatningspaastand, snarest muligt hos Distriktets Lensmand eller nogen Anden, som af Amtmanden maatte være bemyndiget til at afholde deslige Forretninger, at begjære Besigtelsesforretning paa Aastedet til Vurdering af Skaden. Til denne Forretning, hvortil Administrator opnævner 2 Lagrettesmænd, blandt det i Lov af 28de August 1854 § 18 foreskrevne Udvalg, eller hvis saadanne Mænd ikke uden Tidsspilde kunne faaes tilstede — af det almindelige Lagrettesmandtal, skal den Skyldige, om han kjendes, eller hvor der er Spørgsmaal om saadan Fællesansvarlighed, som i § 9, 3die Led omhandles, vedkommende Formand eller Næstformand indvarsles ved Kaldelse, som bør forkyndes senest Dagen før Forretningen, om den, som skal indvarsles, opholder sig inden en Omkreds af 2 Mil fra Forretningsstedet. Opholder han sig i længere Afstand fra samme, forlænges Varselstiden med 24 Timer for hver 2 Mil. Skulde det Tilfælde indtræffe, at det ikke er muligt at faa inkaldt eller varslet den Skyldige eller vedkommende Formand eller Næstformand, f. Ex. fordi de allerede have forladt Distriktet uden i betimelig Tid at opgive for Administrator nogen inden Distriktet bosat Mand, som paa deres Vegne kan indkaldes, bør Forretningen dog afholdes, idet Administrator til Protokollen afgiver Forklaring om Grunden til, at Vedkommende ikke er varslet. I deslige Tilfælde bør saavel Administrator som Skjønsmændene stadig have sin Opmærksomhed henvendt paa, at de Fraværende ikke forrettes. Ved Besigtelsesforretningen skal den Skadelidte fremstille de Mænd, som i Tilfælde have afholdt den første Besigtelse, eller, hvis dertil ikke er Anledning, fremlægge deres skriftlige Bevidnelse om dennes Udfald. I fornødent Fald bør han derhos forevise det Hjemmelsdokument, hvorpaa hans Eiendoms- eller Brugsret til den Mark, paa hvilken Skaden er skeet, grunder sig. De Mænd, som afholde Forretningen, skulle — saavidt muligt — søge at tilveiebringe og i Protokollen indtage nøiagtig Forklaring angaaende Skadens Oprindelse og Omfang, Stedets Beliggenhed og Beskaffenhed, om Marken er indheg-

net eller uindhegnet m. m. saavelsom ogsaa om den eller de Personer, der eie de Ren, som have bevirket Skaden, disses Antal og Størrelsen af de Hjørde, de tilhøre.

Enhver, som er tilstede der, hvor Forretningen holdes, er pligtig til paa Administrators Opfordring at afgive Forklaring om Alt, som kan være ham bekjendt og tjene til Oplysning i Sagen, og staar han for Indholdet af sin Forklaring til Ansvar, som om den var afgivet for Retten.

Skjønsmændene skulle ved Taxten tage nøie Hensyn saavel til Jordens Beskaffenhed og Frugtbarhed, dens større eller mindre Rydning eller Dyrkning, Avlingens Godhed, og hvorvidt Bofæ ogsaa har bidraget til Skaden, som ogsaa, hvor Skade er anrettet paa Udmærket, til de Omstændigheder, hvorpaa efter § 9, sidste Led, Erstatningspligten i dette Tilfælde beror, samt til enhver anden Omstændighed, som har Indflydelse paa Skadeserstatningens Størrelse. Forøvrigt bør Mændene afgive til Protokollen Erklæring under Eds Tilbud, hvis de ikke forhen have aflagt Lagrettesed, eller i Kraft af tidligere Ed om, at Taxten er afgivet efter Overbevisning og bedste Skjøn. Administrator bør, forinden Forretningen begynder, foreholde Skjønsmændene de Pligter, som paa Grund af foranstaaende Bestemmelser paahvile dem, og derom gjøre Tilførsel i Protokollen.

Administrator, som ved Taxten ikke har Stemme undtagen i Tilfælde af Uenighed mellem Skjønsmændene, i hvilket Fald han gjør Udslaget, skal dog i ethvert Tilfælde til Slutning tilføre til Protokollen sin Erklæring om, hvorvidt han anseer den satte Taxt rimelig og billig, og hvorvidt han forøvrigt i nogen Henseende har noget at bemærke, som kan have Indflydelse paa Sagen.

Inden Forretningen slutter, skal Administrator søge at tilveiebringe Forlig mellem Parterne. Indgaaes Forlig, har dette samme Virkning, som om det var indgaaet ved Forligelseskommissionen.

Det Skjøn, som omhandles i denne §, kan i Tilfælde af Rettergang forandres af Dommer og Lagrette, om samme dertil finder Grund.

§ 12.

I Anledning af de i §§ 4 og 11 omhandlede Underskjønsforretninger tilkommer Forretningens Bestyrer for Tilsigelse af hver af Lagrettesmændene 80 Øre, for Forretningens Afholdelse 4 Kr. daglig og for dens Beskrivelse 70 Øre for Arket samt derhos den for Lensmænd bestemte Skyds- og Diætgodtgjørelse. For Opnævnelse af Mænd

og for Bekræftning betales Intet. Lagrettesmændene tillkommer 1 Krone og 60 Øre for hver Dag, Forretningen varer.

§ 13.

Er Sagen heller ikke under den i § 11 omhandlede Forretning bleven afgjort ved Forlig, har Administrator, dersom den Skadelidte forlanger det, at indsende Udskrift af Forretningen med derunder fremlagte Dokumenter til vedkommende Amtmand, ledsaget af sin Erklæring angaaende de Mænds Troværdighed, der i Tilfælde have afholdt den foreløbige Besigtelse, hvorefter Amtmanden strax eller efter foretagen yderligere Undersøgelse, om saadan findes nødvendig, afgjør, om der er skjellig Grund til Sagsanlæg. I bekræftende Fald foranstalter han Tiltale i de for offentlige Politisager gjældende Former, — hvorved dog Nødvendigheden af Forelæg bortfalder — mod den eller dem, som enten ved de fremkomne Oplysninger maa ansees overførte at være de Skyldige eller ifølge § 9 ere de for Tilfældet Erstatningspligtige. Sager af dette Slags blive efter Omstændighederne at behandle enten ved Extraret eller ved Thingene. Det skal staa Tiltalte frit for at lade møde ved Sagfører.

Er Skade af heromhandlede Beskaffenhed vel skeet, men af ringe Betydenhed, kan Amtmanden bestemme, at Tiltale ikke anordnes af det Offentlige, i hvilket Fald den til Amtmanden indsendte Udskrift med Bilage tilstilles den Skadelidte med Tilkjendegivende, at det overlades til ham selv ved privat Søgmaal at indtale sin Ret.

Heller ikke paataler det Offentlige Sagen i de Landsdele, hvor Distriktsinddeling ikke er indført.

Private Søgmaal til Indtale af Erstatning for Skade af Ren udføres overensstemmende med denne Lovs Forskrifter, forsaavidt de derpaa ere anvendelige, og kan navnlig Indtale af Erstatning ikke finde Sted, medmindre de i §§ 10 og 11 indeholdte Forskrifter ere iagttagne. Nødvendigheden af Paaklage til Forligelseskommisjonen bortfalder.

§ 14.

De i §§ 4, 10, 11, 12 og 13 med Hensyn til Behandlingen af de deri omhandlede Erstatningsspørgsmaal givne Forskrifter komme ikke til Anvendelse paa deslige Spørgsmaal, naar de opstaa i Sverige, i hvilket Fald de derimod behandles efter der gjældende Lov.

§ 15.

1. Søgsmaal mod Lapper i Anledning af saadant Fællesansvar, som i § 9 er omhandlet, skal rettes mod den, der havde at forrette som Formand i Distriktet paa den Tid, da Skaden skede. Have til nævnte Tid Lapper fra begge Riger der havt Tilhold, skal saavel den svenske som den norske Formand indstevnes. Formanden stevnes til paa vedkommende Lappers Vegne at svare i Sagen.
2. Dersom Formanden tror sig istand til at kunne paavise, ved hvis Ren Skade er foraarsaget, eller at ogsaa andre end de under hans Tilsyn staaende Lapper bør svare for Skaden, skal han lade den eller de Skyldige, eller i sidste Fald dem, mod hvem Paa-stand om Delagtighed i Erstatningspligten fremsættes, indstevne til under Et at svare i Sagen.
3. Hvis der i de i denne § omhandlede Tilfælde ikke er Adgang til at stevne Formanden, skal Stevningen forkyndes for de Lapper, mod hvem Ansvar søges gjort gjældende, og gjælder da for disses Vedkommende, hvad ovenfor i denne § om Formanden er bestemt.
4. I ethvert Fald maa den eller de Skyldige selv indstevnes, forsaavidt der mod Nogen agtes nedlagt Paastand om Idømmelse af Bøder.

§ 16.

Lap, som i Henhold til § 9, 3die Led, er bleven idømt Ansvar for indtruffen Skade eller, efter at Vurdering af Skaden overensstemmende med § 11 har fundet Sted, har indgaaet Forlig om Erlæggelse af en ikke større Erstatningssum, end der ved saaden Vurdering er bestemt, med paaløbende Omkostninger, har Ret til mod den eller dem, som have foraarsaget Skaden, forsaavidt Kundskab derom senere erholdes, eller mod andre Lapper, som paa den Tid, da Skaden skede, havde Ren inden Distriktet og saaledes bør deltage i Skadeserstatningen, at reise Søgsmaal om Tilbagebetaling af hvad han har udlagt eller den Del deraf, som falder paa de øvrige Lapper. Saadant Søgsmaal maa dog senest anhängiggjøres inden 2 Aar efter at Skaden er skeet.

§ 17.

Lovligt Varsel til Lapper, naar de i deres Hjemland stevnes til en Domstol i det andet Rige, er i Almindelighed 3 Maaneder, men

ikkun 6 Uger, naar den, der stevnes, opholder sig i et Amt eller Lehn, hvis Grændser støde til det Lehn eller Amt, hvori den Domstol findes, til hvilken Indkaldelsen sker. Den, hvis Opholdsted ikke kjendes, gives 3 Maaneders Varsel gennem Stevningens Læsning ved, eller i Sverige i, Kirken i det Sogn, hvor han senest hørte hjemme.

§ 18.

Dersom Nogen ulovligen fælder eller mishandler Lappernes Ren, skal han — foruden fuld Erstatning for Skaden — erlægge Bøder af indtil 40 Kroner, saafremt ikke Forseelsen efter den almindelige Lovgivning medfører større Ansvar. Samme Bestemmelser gjælder, om Nogen med Forsæt eller af grov Uagtsomhed forvolder, at Ren ved Skræmmeskud, Hunde eller paa nogen anden utilbørlig Maade ufredes paa sine retmæssige Opholdssteder, eller søger at fordrive dem derfra.

Skade, som Hund tilføier Ren paa dens retmæssige Opholdssteder, bliver, om den end ikke er foraarsaget ved Nogens Forsæt eller Uagtsomhed, fuldtud at erstatte af Hundens Eier.

Naar nogen Lap for vedkommende Lensmand eller den, som af Amtmanden bemyndiges til at behandle deslige Sager, fører Klage over saadan Fornærmelse, som ovenfor omhandlet, skal Vedkommende efter foreløbig Undersøgelse snarest muligt, — saafremt han ikke formaar mellem Parterne at tilveiebringe Forlig, i Tilfælde af hvis Opnaaelse Strafansvar bortfalder, — gjøre Indberetning om Sagen til Amtmanden eller Landshøvdingen, som, hvis der findes Føie til at drage Nogen til Ansvar, skal foranstalte Sagen paataalt af det Offentlige, i Norge efter de i § 13 indeholdte Forskrifter, men i modsat Fald sende Indberetningen til den Skadelidte med Tilkjendegivende, at det overlades til denne selv at anhängiggjøre Sagen for Retten, i hvilket Fald den dog ikke behøver først at paaklages ved Forligelseskommisionen.

§ 19.

De i §§ 3 og 7 omhandlede Overtrædelser paatales i Norge efter Amtmandens Foranstaltning ved Politiret. I Sverige skulle Overtrædelser af disse §§ ogsaa være underkastede offentlig Tiltale.

§ 20.

Domme, hvorved Nogen i det ene Rige er fældet til Bøder eller Skadeserstatning efter denne Lov, kunne fuldbyrdes i det andet Rige,

forsaavidt Dommen er endelig, af den Domfældte er vedtagen, eller, naar Dommen er afsagt i Norge, Appellationsfristen for samme er udløben, eller, forsaavidt angaar Dom i offentlig anlagt Sag, denne er bleven forkyndt for den Domfældte, uden at han har begjært Paaanke. Naar Fuldbyrkelse af en i det ene Rige afsagt Dom skal ske i det andet, har Vedkommende at henvende sig til Amtmanden eller Landshøvdingen i det Amt eller Lehn, hvor Dommen er afsagt. Er foranførte Betingelse for Fuldbyrkelsen tilstede, har denne med Bevidnelse herom at oversende Dokumenterne til vedkommende Landshøvding eller Amtmand i det andet Rige, som foranstalter Dommen fuldbyrdet og det inddrevne Beløb tilstillet førstnævnte Amtmand eller Landshøvding.

De her om Domme givne Forskrifter gjælde ogsaa om saadanne i Spørgsmaal om Erstatning for Skade, som i denne Lov omhandles, indgaaede Forlig, der have Doms Kraft, og bør vedkommende Amtmand eller Landshøvding, naar saadant Forlig, indgaaet i det ene Rige, sendes til Fuldbyrkelse i det andet, tillige meddele Erklæring om, at Forliget efter det førstnævnte Lands Love har samme bindende Virkning som en endelig Dom.

Med Hensyn til Bøders Afsoning forholdes efter Lovgivningen i det Rige, hvor Bøderne søges inddrevne.

§ 21.

I Sverige skal Forkyndelse af norske Domme, afsagte i Henhold til nærværende Lov, og, forsaavidt Sagen er paataalt af det Offentlige, Indhentelse af Domfældtes Erklæring angaaende sammes Appel ske ved Kronebetjenten med Vidne eller ved 2 Nævndemænd. I Sager, der ifølge § 15 ere rettede mod vedkommende Formand, skal Dommen forkyndes for Formanden, der har at afgive Erklæring angaaende dens Appel.

§ 22.

I de Sager, hvori norsk Lap er Part i Sverige eller svensk Lap er Part i Norge, finder Brug af stemplet Papir ikke Sted.

§ 23.

Iøvrigt blive de i hvert Rige i Almindelighed gjældende Love at anvende med Hensyn til Lapperne under deres Ophold dersteds.

§ 24.

Naar der i denne Lov handles om Lappernes Ren, forstaaes der- ved ikke alene deres egne, men ogsaa Andres Ren, der ere under deres Tilsyn.

Fastboende Reneiere have, forsaavidt de selv vogte sine Ren, med Hensyn til disse samme Rettigheder og Forpligtelser som Lapperne.

§ 25.

Embeds- og Bestillingsmænd, isærdeleshed Amtmænd og Lands- høvdinger, skulle have Indseende med, at de overflyttende Lapper ikke krænkes i Udøvelsen af de dem tillagte Rettigheder.

§ 26.

Dersom i noget af Rigerne paa noget vist Omraade ved Kysten eller inde i Landet Renholdet findes at være den jordbrugende Be- folkning i særdeles Grad til Uleilighed, kan Kongen afgive Bestem- melse om, at saadant Omraade unddrages Lappernes Betesret, mod at der anvises dem fornøden Betesmark paa andre Strækninger, som der- til kunne ansees tjenlige.

Betesmark, som saaledes bliver Lapperne anvist, maa i den Ud- strækning, hvori samme fornødiges til at afgive Bete for de Ren, der Aar om andet derhen føres, ikke underkastes Indgreb ved Rydning, Dyrkning, Sæterbrug eller Græsning af Bofæ. Dog skal det under alle Omstændigheder være det Offentlige uforment i saadan Mark at lade oprydde og dyrke Pladse bestemte til Skydsstationer eller til Herberger for Reisende.

§ 27.

Viser det sig nødvendigt i det i forrige § omhandlede Øiemed eller for at aabne Lapperne de fornødne Veie til deres Betesmarker, eller til Opførelse af Gjærder til Forebyggelse af Skade ved Ren, at anvende Jord, som er i privat Eie eller Brug, er Eieren eller Brugeren, naar det af det Offentlige forlanges, pligtig at afstaa samme mod Er- statning, hvilken i Mangel af mindelig Overenskomst bestemmes ved Taxt. I Sverige forholdes hermed efter gjældende Forordning angaa- ende Jords Afstaaelse til offentlig Brug.

§ 28.

De Bestemmelser i denne Lov, som ordne Forholdet mellem Lapperne og den jordbrugende Befolkning, gjælde ikke inden Finmarkens Amt. Skulde svensk Lap søge Sommerbete i nævnte Amt for sine Ren, gaar han ind under de for Amtets norske Lapper særskilt gjældende Bestemmelser.

§ 29.

Denne Lov træder i Kraft fra den Dag, Kongen for begge Riger bestemmer, efter at modsvarende Regler ere vedtagne for Sveriges Vedkommende.

Fra samme Dag ophører 1ste Tillæg eller Codicil til Grændse-traktaten af 7/18 Oktober 1751 at være gjældende.

Nærværende Lov vedbliver at gjælde, indtil andre Bestemmelser gives for begge Riger eller 2 Aar ere forløbne, efter at der i et af Rigerne er fattet Beslutning om Forandring eller Ophævelse af den, uden at samme er gjort afhængig af, at modsvarende Bestemmelser afgives for det andet Rige. Saadan Beslutning maa dog ikke i noget af Rigerne afgives førend 10 Aar ere forløbne fra den Dag, at nærværende Lov er traadt i Kraft. Enhver Ordning, der enten for Rigerne fælles eller for noget af dem træder istedet for nærværende Lov, skal hvile paa den Grundsætning, som indeholdes i nedenstaaende § 30.

§ 30.

Begge Rigers Lapper skulle altid som hidindtil kunne i hvert Aars Mai, Juni, Juli, August og September Maaneder søge Ophold for sig og sine Dyr i Tromsø, Nordlands, Nordre- og Søndre-Thronhjems Amter i Norge og i den øvrige Del af Aaret i de tilstødende Nordbottens, Vesterbottens og Jemtlands Lehn i Sverige, med lige Rettigheder som de, der tilstaaes vedkommende Amts eller Lehns egne Lapper.

*Utdrag af protokollet öfver Justitie-departementsärenden,
hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stock-
holms slott Fredagen den 24 September 1880,*

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Statsministern Grefve POSSE,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Friherre
HOCHSCHILD,
Statsråden: LOVÉN,
FORSSELL,
VON STEYERN,
Friherre VON OTTER,
TAUBE,
HEDERSTIERNÄ,
HAMMARSKJÖLD,
RICHERT.

Chefen för Justitiedepartementet Statsrådet von Steyern anmälde
i underdånighet:

l:o.

att, sedan Kongl. Maj:t vid underdånig föredragning den 1 September 1879 af Norska Regeringens Indstilling af den 13 förutgångne Juni, hvarigenom till svenska Justitiedepartementet öfverlemnats ett inom norska Departementet för det Indre uppsatt förslag till Lov angående Lapperne i de forenede Kongeriger Norge og Sverige, i nåder förordnat att ifrågavarande förslag skulle till svenska språket öfversättas och till trycket befordras samt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens, Vesterbottens och Jemtlands län derefter anbefallas att, hvar för sig, med underdånigt utlåtande öfver samma förslag till Kongl. Maj:t inkomma, de infordrade underdåniga utlåtandena från Kongl. Maj:ts bemälda Befallningshafvande numera inkommit; och hemställde föredraganden att Högsta Domstolens utlåtande måtte, för det ändamål 87 § Regeringsformen omförmäler, öfver förevarande, förslag genom nôte ur protokollet infordras.

Till denna af Statsrådets öfrige ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lemna nådigt bifall.

Ex protocollo
C. P. Hagbergh.

Förslag

till

Förordning rörande Lapparne i de förenade konungarikena Sverige och Norge.

§ 1.

Lapp, som vill, på sätt här nedan tillåtes, med sina renar flytta fram och tillbaka emellan Sverige och Norge, skall vara antingen svensk eller norsk undersåte.

§ 2.

Önskar svensk Lapp att blifva norsk eller norsk Lapp att blifva svensk undersåte, skall, då i öfrigt laga hinder därför ej möter, utflyttningsattest på begäran meddelas honom af vederbörande kronofogde och kyrkoherde; dock vare han från skatter och andra allmänna förpligter i det rike, hvars undersåte han förut varit, icke fri, förrän han, enligt de i andra riket gällande föreskrifter, blifvit dettas undersåte och bevis derom hos förenämnde embetsmän företett, samt upphört att å annan årstid än den, som enligt § 3 tillåten är, begagna bete för sina renar i det rike, hvarifrån han utflyttat.

§ 3.

Lapparne äro berättigade att årligen med sina renar flytta från det ena riket in i det andra och uppehålla sig å de trakter, hvilka hvartdera rikets Lappar efter gammal sedvana hitintills hafva besökt, samt att der, under iakttagande af de i denna förordning meddelade

föreskrifter, betjena sig af land och vatten såväl till underhåll för sig och sina renar som till jagt och fiske. Utan vederbörande jordegares eller brukares samtycke må dock ej svenska Lappar med sina renar uppehålla sig i Norge under annan del af året, än Maj, Juni, Juli, Augusti och September månader, eller norska Lappar under nämnde månader med sina renar vistas i Sverige. Öfverträdelse af detta förbud straffas med böter, till belopp första gången af högst 40 kronor och annan gång af högst dubbelt.

§ 4.

Under sin vistelse inom de trakter, som i § 3 omförmälas, ega Lapparne att i skog till eget behof begagna torra träd och vindfällen äfvensom växande löfträd. Der skogen tillhör kronan erlägges härför icke någon betalning. Ej heller erlägges betalning för torra träd och vindfällen i enskilda skogar. För växande löfträd, som Lapparne taga ur skog, hvilken tillhör enskild man, skall deremot af dem gifvas ersättning, som i brist af åsämjande bestämmes vid syn, hvilken förrättas af länsmannen eller annan, som af amtmannen dertill blifvit förordnad, jemte två af förrättningsmannen utsedde lagrättsmän. Besvär öfver denna syn kunna anföras hos Öfversynerätt, hvilken består af soren-skrifvaren och fyra lagrättsmän. Synerätten bestämmer om och i hvad mån synekostnaden skall fördelas mellan parterne eller om den af endera parten skall gäldas. Om kallelse till syn gälle hvad om kallelse till förlikningskommission är stadgadt. Öfversyn må ej påkallas senare än fyra veckor efter synen. Lapp, som fäller eller tager träd af annat slag än ofvan är nämndt eller tager mer än till hans eget behof erfordras, eller som försummar att, innan han höst eller vår flyttar, för egaren uppgifva hvad han af växande löfträd sig tillegnat i enskilda skogar, straffes med böter. Virke, som Lapparne på deras vistelseort under sommaren lagligen använt till stängsel, gammer, tältstänger eller annat dylikt varaktigt bruk, må ej af jordegare utan Lapparnes samtycke bortföras eller göras för dem obrukbart. Jordegare, som häremot bryter, straffes med böter.

§ 5.

Genom rödjning eller uppodling af jord eller uppförande af hägnader må Lapparne ej beröfvas sådana gamla renvägar, som fortfarande äro för dem behöfliga.

Hafva sådana vägar redan blifvit på omförmälda sätt stängda,

skola de genom statens föranstaltande åter göras för Lapparne tillgängliga.

§ 6.

De landsträckor, der Lapparne söka bete för sina renar, kunna indelas i särskilda distrikt, inom hvilka de Lappar, som der med sina renar sig uppehålla, skola i de fall och på det sätt, som nedan i § 9 mom. 3 och 4 sägs, vara underkastade ansvarighet för skada, som af renarne tillskyndas de jordbrukande invånarnes egendom.

För att en trakt, hvarest Lapparne ega att söka bete för sina renar, skall kunna i distriktindelning ingå, måste inom densamma finnas eller beredas sådana renvägar, att vid deras begagnande Lapparne kunna, med iakttagande af tillbörlig bevakning, afhålla renarne från odlad mark. Distrikten böra med nödig hänsyn till djurens natur samt landskapets utsträckning, beskaffenhet och odling begränsas på sådant sätt, att de renar, som söka bete inom hvarje distrikt, kunna antagas komma att, der bevakning saknas, under betestiden ströfva omkring i hela distriktet, utan att öfvergå till annat distrikt.

I hvilka trakter distriktindelning skall ega rum bestämmes af Konungen. Han fastställer ock distriktets gränser.

§ 7.

Lapp, som vill med renar flytta till annan socken i hemlandet än den, hvarest han har sitt hemvist, eller öfver gränsen till det andra riket, åligger att för länsmannen i hemorten uppgifva sitt eget och medföljande husfolks namn, det distrikt eller, der distriktindelning ej eger rum, den socken eller annat liknande område, inom hvilket han ärnar uppehålla sig, äfvensom antalet af de renar, han kommer att medföra och dessas egare. Flyttar någon utan att hafva lemnat sådan uppgift, böte högst 40 kronor. Lag samma vare, der det medförda renantalet med en tiondedel eller mera öfverstiger det af honom uppgifna.

I hvarterda riket skola de Lappar, hvilka anmält sig vilja uppehålla sig inom ett och samma distrikt, inför vederbörande länsman inom sig välja en förman och en andre förman. För de valde utfärdas förordnande af landshöfdingen eller amtmannen; förmannen erhåller ock af länsmannen förteckning å alla de Lappar, som komma att stå under hans tillsyn, hvilken tillika upptager de af Lapparne, enligt föregående moment, till länsmannen aflemnade uppgifter. Af denna

förteckning insände länsmannen dessutom två exemplar till landshöfdingen eller amtmannen, som, i hvad angår de Lappar, hvilka flytta till annat län eller till andra riket, sänder det ena exemplaret till amtmannen eller landshöfdingen derstädes, jemte uppgift å de utsedde förmännen och andre förmännen. Skulle sistnämnde amtman eller landshöfding finna, att större antal renar är uppgifvet för något visst distrikt eller annat område än detsamma väl kan mottaga, har han att hänvisa det öfverskjutande antalet till närmaste distrikt eller område, der utrymme finnes, och att derom underrätta landshöfdingen eller amtmannen i det län eller amt, derifrån flyttningen skall ske, så tidigt att Lapparne kunna få kännedom om beslutet, innan flyttningen företages.

Lapp, som sålunda fått sig anvisadt visst distrikt eller område, men flyttar annorstädes, och icke inom den tid, som af landshöfdingen eller amtmannen bestämmes, förer de renar, som äro under hans tillsyn, till det anvisade området, straffes med böter. Vid områdenas fördelning iakttages att, såvidt hjordarnes storlek tillåter, hvarje renegare hänvisas till det distrikt eller område, hvarest han sjelf eller, om han lefvat tillsammans med föräldrar eller svärföräldrar, dessa det föregående året haft bete för sina djur. Skall på grund af bristande utrymme någon hänvisas till annan ort, ege den renegare företrädesrätt att qvarblifva på stället, som längst der haft bete för sina djur.

Tid och sätt för afgifvande af de i denna § föreskrifna uppgifter äfvensom för val af förman och andre förman bestämmas af landshöfdingen eller amtmannen, hvilken jemväl för öfrigt, i händelse dessa bestämmelser skulle visa sig otillräckliga för dermed afsedda ändamål, eger att gifva de ytterligare föreskrifter, som kunna finnas nödiga.

§ 8.

Det åligger hvarje förman och andre förman:

a) att infinna sig i sitt distrikt senast å samma tid som dit först ankommande Lappar och att förblifva der intilldess de till hans distrikt hörande, inflyttade Lapparne allmänt begifvit sig derifrån;

b) att inom åtta dagar efter ankomsten till distriktet för länsmannen uppvisa sitt förordnande jemte förteckningen öfver de Lappar, som anmält sig ämna uppehålla sig inom distriktet, samt tillika uppgifva stället, der förmännen och andre förmännen vanligen träffas;

c) att förskaffa sig kännedom om de till distriktet hörande Lappars uppehållsställen äfvensom angående de Lappar, som flytta genom distriktet, samt i händelse det skulle visa sig, att Lappar, hvilka ej äro upptagna i förteckningen, der uppehålla sig, derom hos länsmannen göra anmälan.

Det åligger vidare förman eller, då han har förfall, andre förman:

d) att tillse, det Lapparne noga bevaka sina renar, samt i öfrigt befordra god ordning och vid uppkommande tvister med den jordbrukande befolkningen söka bilägga desamma;

e) att efter behörig kallelse inställa sig vid besigtningar samt syner och värderingar, hvilka anställas i anledning af skada, som någon uppgifver hafva blifvit honom af renar inom distriktet tillskyndad, samt att, när dervid eller vid förekommande rättegångar fråga uppstår om skyldighet för de under uppsyningsmannens tillsyn stående Lappar att för uppkommen skada gemensamt ansvara, föra dessas talan, hvarvid han, om skäl dertill finnes, eger att å nämnda Lappars vägnar ingå förlikning angående såväl skadeersättning som syne- och rättegångskostnader;

f) att söka upptäcka genom hvilkens eller hvilkas renar angifven skada inom distriktet blifvit förorsakad och att, efter undfången kallelse till besigtning, syn eller värdering å skadan, till förrättningen inkalla den eller de skyldige, om de äro honom bekante.

Förman väljes hvarje gång för ett år. Han kan afsäga sig nytt val till förman eller till andre förman under så lång tid, som han senast innehaft uppdraget. Andre förman väljes äfven hvarje gång för ett år, och kan nästa år väljas till förman eller andre förman. Har han innehaft uppdraget i två år, är han under ett år för val fri.

§ 9.

1. Lapparne åligger ej allenast att noga taga sig till vara för att sjelfva tillfoga landets invånare någon skada å deras egendom, utan ock att omsorgsfullt bevaka sina renar, så att skada ej af dem föröfvas.

2. Skada, som af renar göres å åker, äng, utängsslätter, växande skog eller hjortronland, ersättes af den eller dem, genom hvilkas renar skadan blifvit förorsakad. Sker sådan skada med uppsåt eller grof vårdslöshet vid renarnes bevakning, böte dessutom den skyldige för hvar gång högst 40 kronor, hvilka böter dock ej ifrågakomma, der förlikning träffas om skadans ersättande. Lapp, af hvars renvaktare sådan förseelse nu sagd är blifvit föröfvad, vare ansvarig för gäldande af de böter, som kunna renvaktaren ådömas.

3. Sker skada å egor af ofvannämnda beskaffenhet inom sådant distrikt, hvarom i § 6 förmäles, och kan det ej utrönas genom hvilkens eller hvilkas renar den förorsakad blifvit, åligger ersättningsskyldigheten de Lappar, hvilka uppehålla sig i distriktet, och varde er-

sättningsbeloppet jemte syne- och rättegångskostnader dem emellan fördeladt i förhållande till det antal renar, hvarmed en hvar tillhör distriktet. Om vid den tid skadan skedde renar, tillhörande andra Lappar, än dem, som anmält sig vilja i distriktet uppehålla sig, voro stadda på flyttning derigenom eller eljest der sig uppehålla, skola äfven dessa främmande Lappar i förhållande till antalet af sådana deras renar i ersättningen deltaga. Inom trakter, der distriktindelning ej skett, eger sådan gemensam ansvarighet, som i detta mom. stadgas, ej rum.

4. Skada å utmark, som ej ofvan är omnämnd, ersättes jemväl efter ofvan stadgade grunder, dock endast i det fall, att jordens egare eller innehafvare genom densamma kommit i saknad af erforderligt bete för sina hemdjur. Hvad Tromsö amt särskildt angår eger ej ersättningsskyldighet rum, om renar komma in och beta å sådan utmark under tiden före den 8 Juli hvarje år, när denna förmån ej af Lapparne begagnas sålunda, att någon jordegare eller innehafvare särskildt derigenom i väsentlig mån betungas.

§ 10.

Har under Lappars uppehåll i Norge skada genom deras renar någon derstädes förorsakats såsom i § 9 sägs och vill den, som skadan lidit, göra sin rätt till ersättning gällande, låte han, der ej syn, hvarom i § 11 sägs, kan hållas inom tre gånger 24 timmar, sedan skadan upptäcktes, så fort ske kan, tillkalla två ojäfvige och kunnige män, hvilka böra samtidigt infinna sig på stället samt, efter besigtning af skadan och undersökning om densammas tillkomst, derom efter bästa förstånd och under edlig förpligtelse afgifva utlåtande. Till denna förrättning kallas den ersättningsskyldige, der han är känd, samt om skadan skett inom distrikt, hvarom i § 6 förmäles, äfven förmannen eller andre förmannen för de Lappar, som der uppehålla sig; och skola, om inom distriktet Lappar från båda rikena uppehålla sig, såväl den svenska som norska förmannen tillkallas. Möter hinder för sådan kallelses delgifvande inom 48 timmar efter det skadan upptäcktes, tillkallas i stället en af de i närheten varande Lappar eller, der skadan skett inom distrikt, der både svenska och norska Lappar sig uppehålla, en af hvarterdera folket. Kan ej heller detta ske inom nyssnämnda tid, eller uteblifver någon af de tillkallade, må förrättningen deraf ej uppehållas.

§ 11.

Varder vid den i § 10 nämnda förrättning ersättningsfrågan ej i godo bilagd, åligger den, som skadan lidit, der han sitt ersättningsanspråk fullfölja vill, att skyndsamligen hos länsmannen i orten eller annan man, som af amtmannen blifvit förordnad att hålla dylika förrättningar, begära ny syn på stället för skadans värderande. Till denna syn, hvilken förrättas af länsmannen eller den, som dertill blifvit särskildt förordnad, med biträde af två lagrättsmän, dem han utser inom den i norska lagen den 28 Augusti 1854 § 18 föreskrifna nämnd, eller, om sådane män icke utan tidsspillan kunna komma tillstädes, bland de män, som äro upptagna å den allmänna listan öfver lagrättsmän, skall den ersättningsskyldige, om han är känd, eller, der fråga är om sådan ansvarighet, som i § 9 mom. 3 förmäles, förmannen eller andre förmannen instämmas medelst kallelse, som bör delgifvas senast dagen före förrättningen, om den, som kallas skall, uppehåller sig inom två mil från förrättningsstället. Uppehåller han sig på längre afstånd derifrån, varde kallelsetiden förlängd med 24 timmar för hvarje fulla två mil. I de fall der den ersättningsskyldige eller förmannen eller andre förmannen icke kan instämmas eller inkallas, t. ex. då de redan hafva lemnat distriktet utan att hafva i god tid förut uppgifvit för förrättningsmannen någon inom distriktet bosatt man, som kan på deras vägnar inkallas, bör synen ändock hållas; och skall förrättningsmannen i protokollet anteckna anledningen dertill att vederbörande icke blifvit instämda. I dylika fall böra såväl förrättningsmännen som synemännen ständigt hafva sin uppmärksamhet fästad derpå att den frånvarandes rätt icke förnärmas. Vid synen skall den, som lidit skadan, medhafva de män, hvilka hållit den första besigtningen, eller, om sådant ej kan ske, framlägga deras skriftliga intyg om förloppet dervid. Han bör ock, om så nödigt anses, förevisa de handlingar, hvarpå hans egande- eller nyttjanderätt till den mark, der skadan skett, sig grundar. Förrättningsmännen skola, så vidt möjligt är, söka åstadkomma och i protokoll intaga noggrann utredning angående skadans uppkomst och vidsträckthet, ställets belägenhet och beskaffenhet, om marken är inhägnad eller oinhägnad m. m., äfvensom angående den eller de personer, hvilka ega de renar, som gjort skadan, antal och storleken af de hjordar, de tillhöra.

En hvar, som är tillstädes der förrättningen hålles, är pliktig att på förrättningsmannens uppmaning tillkännagifva allt, som kan vara honom bekant och lända till upplysning i saken, och står hvar och en

för innehållet af sitt yttrande i samma ansvar, som om det afgifvits inför domstol.

Vid skadans värderande skola synemännen noga taga hänsyn till såväl markens beskaffenhet och fruktbarhet, dess större eller mindre uppodling, grödans godhet och huruvida annan boskap än renar bidragit till skadan, som ock, der skada å utmark skett, de omständigheter, hvaraf enligt § 9 sista mom. ersättningsskyldighet i detta fall är beroende, samt alla andra förhållanden, som ega inflytande å skadeersättningens belopp. I öfrigt skola synemännen till protokollet afgifva förklaring, under edsförpligtelse, der de icke förut aflagt ed såsom lagrättsmän, att värderingen är gjord efter deras bästa förstånd och öfvertygelse. Innan synen börjas, erinre förrättningsmannen synemännen om de skyldigheter, som, på grund af hvad här är stadgadt, dem åligger; och skall om denna erinran göras anteckning i protokollet.

Förrättningsmannen, som ej eger vid värderingen rösta, utom i händelse olika meningar mellan synemännen uppkomma, då den mening gäller, hvilken förrättningsmannen biträder, skall dock i hvarje fall vid protokollets afslutande afgifva sitt utlåtande, huruvida han anser det åsatta värdet skäligt och billigt, samt huruvida han i öfrigt i något hänseende har att anmärka något, som kan hafva inflytande på saken.

Innan förrättningens slut skall förrättningsmannen söka åstadkomma förlikning mellan parterne. Träffas förlikning, har den samma verkan, som om den vore ingången inför förlikningskommissionen.

Värdering, som omtalas i denna §, kan i händelse af rättegång förändras af domstolen, om skäl dertill förefinnes.

§ 12.

För syneförrättning, hvarom i § 4 eller 11 sägs, tillkommer förrättningsmannen, jemte den för länsman bestämda skjutsersättning och diätgodtgörelse, för kallelse af en hvar af lagrättsmännen 80 öre, för hållande af synen 4 kronor om dagen och för protokollet deröfver 70 öre arket. För nämnande af lagrättsmän och deras förordnande erhålles ingen betalning. Lagrättsmännen åtnjuta för hvarje förrättningsdag 1 krona 60 öre.

§ 13.

Kan ej heller vid den i § 11 omförmälda förrättning saken genom förlikning afgöras, åligger förrättningsmannen, om den, som ska-

dan lidit, sådant påyrkar, till vederbörande amtman insända afskrift af förrättningsprotokollet med dertill hörande handlingar jemte eget yttrande angående de mäns trovärdighet, hvilka förrättat den föregående besigtningen, hvarefter amtmannen genast eller efter ytterligare undersökning, om sådan anses nödig, afgör, om skäl finnes till åtals anställande, i hvilket fall han föranstaltar om dylikt åtal enligt de för offentliga politisakers behandling gällande former, hvarvid dock föreläggande af straff icke eger rum mot den eller dem, hvilka antingen, enligt hvad som förekommit, kunna anses öfvertygade om skadegörelsen eller eljest till följd af § 9 äro för densamma ansvarige. Sådana mål kunna efter omständigheterna handläggas antingen vid extra rätt eller vid tingen och står det den eller de tilltalade fritt att i dessa mål svara genom ombud.

Har skada af ifrågavarande beskaffenhet skett, men är skadan ringa, kan amtmannen besluta att allmänt åtal ej anställas, i hvilket fall det till amtmannen insända protokoll med bilagor tillställas den, som lidit skadan, med underrättelse det han eger att sjelf anhängiggöra och utföra sin talan, om han dertill finner sig befogad.

Ej heller eger allmänt åtal rum i de trakter, der distriktindelning icke förekommer.

Talan, som af enskild part anställas angående ersättning för skada af renar, utföres i enlighet med denna förordning så vidt den å sådan talan är tillämplig; och kan anspråk på ersättning icke göras gällande, derest ej hvad i §§ 10 och 11 stadgas blifvit iakttaget. Målets instämmande till förlikningskommission är ej erforderligt.

§ 14.

Hvad i §§ 4, 10, 11, 12 och 13 stadgas i afseende å behandlingen af deri omförmälda ersättningsfrågor eger ej tillämpning å dylika frågor, som uppkomma i Sverige, utan förfares med dessa efter här gällande lag.

§ 15.

1. Talan emot Lappar om sådan gemensam ansvarighet, som i § 9 stadgas, anhängiggöres emot den, hvilken tjenstgjorde såsom förman i distriktet på den tid skadan skedde. Uppehöll sig derstädes vid nämnde tid Lappar från begge rikena, skola såväl den svenske som den norske förmannen instämmas. Förmannen stämmas att svara i målet å vederbörande Lappars vägnar.

2. Tilltror förmannen sig kunna visa genom hvilkens eller hvilkas renar skada blifvit förorsakad eller att jemte de under hans tillsyn stående Lappar äfven andra böra för skadan ansvara, ege han att den eller de skyldige eller i senare fallet dem, emot hvilka anspråk om deltagande i ersättningen väckes, låta instämma till gemensamt svaromål i saken.

3. Der i det fall, hvarom denna § handlar, hinder möter att stämma förman, skall stämningen delgifvas de Lappar, emot hvilka talan föres; och gälle då för dem hvad i föregående mom. om förman är sagdt.

4. Vill man yrka, att någon ådömes böter, skall i hvarje fall den, mot hvilken sådant yrkande framställes, sjelf instämmas.

§ 16.

Lappar, hvilka, efter hvad i § 9 mom. 3 sägs, blifvit till ansvarighet för inträffad skada dömda eller, efter det värdering af skadan enligt § 11 egt rum, ingått förlikning om erläggande af en ersättning, som icke öfverstiger den genom värderingen bestämda med tillagd godtgörelse för omkostnader, vare oförhindrade att mot den eller dem, som skadan förorsakat, i händelse kännedom derom sedermera erhålles, eller emot andra Lappar, hvilka, vid den tid skadan skedde, haft renar inom distriktet och sålunda böra i skadeersättningen deltaga, väcka talan om återgåldande af hvad hos honom uttagits eller den del deraf, som å öfriga Lappar belöper. Sådän talan må dock ej anhängiggöras senare än två år, efter det skadan skedde.

§ 17.

Laglig stämningstid, när Lappar i sitt hemland skola stämmas till domstol i andra riket, är i allmänhet tre månader, men endast sex veckor när den, som stämmas, uppehåller sig i län eller amt, som gränssar till amt eller län, hvari domstolen, dit kallelse sker, finnes. Den, hvars vistelseort är okänd, njuter tre månaders tid efter stämningens kungörande i Sverige i kyrkan eller i Norge vid kyrkan i den socken, der han senast haft sitt hemvist.

§ 18.

Den, som olofligen fäller eller misshandlar Lapparnes renar, skall, utom full ersättning för skadan, böta högst 40 kronor, så framt icke

förseelsen efter allmän lag medför högre ansvar. Lag samma vare, om någon med uppsåt eller af groft vållande förorsakar, att renarne genom skrämskott, hundar eller på annat otillbörligt sätt ofredas på tillåtna uppehållsställen, eller söker att dem derifrån fördrifva.

Skada, som hund tillfogar ren på tillåtet uppehållsställe, skall af hundens egare till fullo ersättas, äfven om skadan icke förorsakats genom någons uppsåt eller vållande.

När Lapp hos länsmanen eller den, som af amtmannen blifvit förordnad att upptaga dylika mål, klagar öfver sådan förnärmelse, som ofvan är nämnd, skall denne efter föregången undersökning så fort ske kan, såvida han ej kan åstadkomma förlikning, i hvilket fall ansvar ej eger rum, om saken afgifva berättelse till landshöfdingen eller amtmannen, som, derest skäl förefinnes att ställa någon till ansvar, skall föranstalta om sakens utförande genom allmän åklagare, hvad Norge angår, enligt de i § 13 bestämda grunder, men i motsatt fall sänder berättelsen till den, som skadan lidit, med tillkännagifvande att det öfverlemnas åt honom sjelf att anhängiggöra och utföra sin talan, i hvilken händelse saken ej behöfver till förlikningskommission instämmas.

§ 19.

De i §§ 3 och 7 omförmälda förseelser åtalas i Norge efter amtmannens föranstaltande inför politirätt. I Sverige skola dylika förseelser äfven vara underkastade allmänt åtal.

§ 20.

Dom, hvarigenom någon i det ena riket blifvit dömd till böter eller skadeersättning enligt denna förordning, kan i det andra riket bringas till verkställighet, om den eger laga kraft, den dömde dermed förklarat sig nöjd eller, då domen är meddelad i Norge, vad emot domen icke blifvit inom stadgad tid anmaldt (Appellationsfristen er udlöben) eller, i en genom allmän åklagare utförd rättegång, domen blifvit den sakfälde kungjord, utan att han påyrkat densammas pröfning i högre rätt. Önskar någon doms verkställande i det andra riket, vände sig till landshöfdingen eller amtmannen i det län eller amt, der domen är gifven, och teckne denne, derest sådant förhållande ådagaläggas, på grund hvaraf den sökta verkställigheten må ega rum, bevis derom å domen samt sände handlingarna till vederbörande amtman eller landshöfding i det andra riket, hvilken föranstaltar om domens verkställande och de indrifna medlens öfversändande till förstnämnde landshöfding eller amtman.

Hvad om domar nu sagdt är, gälle ock om sådana i fråga om ersättning för skada, som i denna förordning omförmäles, träffade förlikningar, hvilka ega kraft af dom; börande landshöfdingen eller amtmannen, då sådan förlikning, ingången i det ena riket, för verkställighet öfversändes till det andra, tillika meddela bevis, att förlikningen enligt förstnämnda lands lagar eger samma gällande verkan, som laga kraft vunnen dom.

I afseende å böters förvandling vid bristande tillgång till deras gäldande, förfares enligt det lands lagar, der böterna skola uttagas.

§ 21.

I Sverige skall kungörandet af norsk dom, meddelad på grund af denna förordning, verkställas genom kronobetjent med vittne eller genom två nämndemän. Dervid skall ock, om rättegången är genom allmän åklagare utförd, den sakfælde affordras förklaring, huruvida han påyrkar domens pröfning i högre rätt. I mål, som enligt § 15 blifvit mot förman utfördt, skall domen kungöras denne, som har att i nämnda hänseende sig förklara.

§ 22.

I de mål, der svensk Lapp är part i Norge eller norsk Lapp i Sverige, må ej stämpladt papper användas.

§ 23.

I öfrigt komma de i hvarterdera riket i allmänhet gällande lagar att tillämpas å Lapparne under deras vistande derstädes.

§ 24.

När i denna förordning talas om Lapparnes renar förstås dermed icke allenast deras egna utan ock andras renar, hvilka äro under deras vård.

Bofaste renegare hafva, såvida de hålla sina renar under egen vård, i afseende å dessa samma rättigheter och skyldigheter som Lapparne.

§ 25.

Embets- och tjenstemän, och särskildt landshöfdingar och amt-

män, skola tillse, att de öfverflyttande Lapparne ej förnärmas i utöfvande af dem tillagda rättigheter.

§ 26.

Der i ettdera af rikena å något visst område vid kusten eller inne i landet renars underhåll pröfvas för den jordbrukande befolkningen vara i synnerlig mån betungande, kan Konungen förordna, att det området ej vidare må till sådant ändamål begagnas mot det att erforderlig betesmark Lapparne anvisas på annan landsträcka, som der till finnes tjenlig.

Betesmark, som sålunda blifvit anvisad åt Lapparne, må till den utsträckning, som är af nöden för att lemna bete till de renar, hvilka år efter annat dit föras, icke underkastas intrång genom rödjning, odling, säterbruk eller betande af hemdjur; dock att hvad här är stadgadt icke utgör hinder för upprödning och odling, efter offentlig myndighets beslut, af platser inom dessa trakter till skjutsstationer eller herbergen för resande.

§ 27.

Visar det sig nödigt för det i föregående § omförmälda ändamål eller för att åt Lapparne bereda nödiga vägar till deras betesmarker eller för att uppföra stängsel till förekommande af skada af renar att använda jord, som eges eller brukas af enskild man, vare i Norge egaren eller brukaren, när sådant af staten påfordras, skyldig att afstå jorden mot ersättning, som, der godvillig öfverenskommelse ej kan träffas, bestämmes genom värdering. I Sverige förfares härmed enligt gällande förordning angående jords afstående för allmänt behof.

§ 28.

De bestämmelser i denna förordning, hvilka ordna förhållandet emellan Lapparne och den jordbrukande befolkningen, gälla icke inom Finnmarkens amt. Skulle svensk Lapp söka sommarbete i detta amt för sina renar, komma de för amtets norska Lappar särskildt gällande bestämmelser att å honom tillämpas.

§ 29.

Denna förordning träder i kraft, sedan enahanda bestämmelser blifvit antagna i Norge, från den dag, Konungen för båda rikena be-

stämmer. Från samma dag upphör första bihanget eller codicillen till gränsetraktaten af 7/18 Oktober 1751 att vara gällande.

Denna förordning förblifver gällande intill andra bestämmelser äro gifna för båda rikena, eller två år äro förflutna sedan i ettdera riket beslutits upphäfvande eller förändring i denna förordnings bestämmelser, utan att beslutet gjorts beroende deraf att motsvarande bestämmelser blifva gifna för det andra riket. Sådant beslut må dock ej i något af rikena fattas förr än tio år förflutit från den dag denna förordning trädde i kraft. Hvarje förordnande, som antingen för rikena gemensamt eller för något af dem träder i stället för denna förordning, skall hvila på den grund, som i § 30 är stadgad.

§ 30.

Begge rikenas Lappar skola städse, som hittills, kunna hvarje år under Maj, Juni, Juli, Augusti och September månader uppehålla sig med sina renar i Tromsö, Nordlands, Nordre och Søndre Trondhjems amter i Norge och den öfrige delen af året i de angränsande Norrbottens, Vesterbottens och Jemtlands län i Sverige och åtnjuta de rättigheter, som tillkomma nämnda amters eller läns egna Lappar.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes i Norrbottens län underdåniga
utlåtande angående förslag till förordning rörande lapparne
i de förenade konungarikena Sverige och Norge.

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Till åtlydnad af en under den 20 sistlidne Oktober från Herr Statsrådet och Chefen för Eders Kongl. Maj:ts Justitiedepartement af låten befallning får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande härmed underdånigst afgifva utlåtande öfver ett inom det norska departementet för det Indre uppsatt förslag till Lov angaaende Lapperne i de forenede Kongeriger Norge og Sverige, hvilket förslag blifvit till svenska språket öfversatt och jemte en mängd till ärendet hörande handlingar hit öfverlemnadt.

Innan Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande öfvergår till granskning af detta förslag, anser sig Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande böra, under hänvisning till det, som derom finnes anfördt af så väl komitén af år 1843 som kommissionen af år 1866, i underdånighet lemna en redogörelse för lapparnes i de till länet hörande lappmarkerna flyttningståg för nutiden och för andra förhållanden rörande dem, hvilka kunna tjena till ledning och upplysning vid bedömandet *dels* af det behof, som för dem må förefinnas att begagna bete för renhjordarna uti Norge, *dels* af de åtgärder, som må vidtagas för att på ett tillfredsställande sätt ordna förhållandet emellan de bofaste och nomaderne så väl i allmänhet som ock särskildt uti Norge.

Gränsspärrningen år 1852 har orsakat att norska lappar, hvilka derförut hört hemma i Kautokeino, tid efter annan, medförande sina renar, nödgats inflytta till de svenska lappmarkerna och att många af de finska lappar, som flyttat med sina renar på norra sidan af Kön-gämä elf, inflyttat till svenska *Enontekis* (Karesuando). Den förstnämnda inflyttningen är en helt naturlig följd deraf att utrymmet i Finnmarken blef för inskränkt för de renhjordar, som derstädes funnos, då deras

egare icke kunde för dem begagna sig af vinterbete i Sverige; den senare åtgärden har vidtagits för att derigenom bereda renbetsrätt i Norge under sommarmånaderna. Af inhemtade upplysningar framgår, att flere af de lappar, som inflyttat från finska till svenska Enontekis, fortfarande låta sina renar beta på norra sidan af Köngämä elf under höst och vår och under vintern sällan beträda svenskt område samt att en del af de finska lappar, som flytta i samma trakt, men icke låtit skriva sig i Enontekis, när de komma till norska gränsen, öfverlemna sina renar till vård under sommarmånaderna åt svenska lappar och återtaga dem i egen vård, när de på hösten åter komma inom svenskt eller finskt område. Detta allt, jemte det att renarne under de senare åren i allmänhet haft godt bete och icke så, som en del år derförut inträffat, omkommit genom sjukdomar eller till betydligt antal dödats af vargar, har gjort att renhjordarna i synnerhet inom Enontekis tillväxt och att lapparne, för att erhålla sommarbete åt dem i Norge och för att förekomma att det på vissa trakter skulle blifva för öfverfullt af renar, nödgats flytta med dem till trakter, som tillföre ej begagnats till renbete. Så t. ex. låta de nu sina renar beta på öar, till hvilka förut ej renar förts. Detta oakadt kan man säga att å vissa trakter i Tromsö amt under sommarmånaderna varit så mycket renar att renbetet der blifvit knappt. Dessutom har en sed börjat inrota sig bland en del af Enontekis-lapparne, den nemligen att föra renarne till Norge så tidigt på våren, att ej vajorna (renkorna) ännu kalfvat, hvilket för ett eller annat tiotal af år sedan icke lär hafva förekommit. Vanligast är dock ännu att flyttningen till Norge företages omkring midsommar, sedan kalfvarna hunnit blifva så försigkomna att de kunna uthärda med och åtfölja vajorna vid flyttningen. Nyssnämnda sed eller tilltag torde hafva sin rätta förklaringsgrund deruti, att det blifvit så öfverfullt af renar uti Enontekis socken, att tillräckligt bete under vartiden för dem ej är att tillgå inom svenskt område. En annan sed, hvilken är allmän bland Enontekis-lapparne och äfven vunnit insteg bland andra lappar, är att flyttningen till Norge företages i tvenne omgångar på så sätt att oxrenarne tåga förut under slapp tillsyn af de yngre och oerfarnare bland barn och tjenare och att vajorna med kalfvarna, förda af husbondfolket och de mera erfarne tjenarena, komma två å tre veckor senare. Sedan lapparne kommit till sina sommarvisten, hvilket, med undantag för dem, som ditflyttat före kalftiden, kan antagas ega rum i början eller medlet af Juli, qvarstanna de der till slutet af Augusti eller början af September, hvarefter de anträda återflyttningen till Sverige och intaga sina inom svenska området belägna höstvisten. Dessa flyttningar ske emellertid icke sam-

tidigt för de lappar, som hafva samma flyttningssväg, utan med en eller annan dags uppehåll; detta för att i någon mån förekomma sammanblandning af renhjordarne. Då renarna på våren trå vesterut och på hösten österut, är det, synnerligast under oväder, snöyra, dimma m. m., svårt att hålla en renhjord tillsamman under flyttningståget. Sammanblandning af renar från olika egare uppstår derför alltid vid flyttningarna i mer eller mindre grad; flockar af renar skilja sig från hjorden och begifva sig utan ledare förut till de af dem kända och eftertraktade betesmarkerna, eller sälla de sig till en annan lapps hjord. När en lapp, stadd på flyttning, kommer i närheten af en sådan fränskild flock, inkorporerar han den så att säga med sin egen hjord. Omedelbart efter sedan de kommit fram till sina sommarvisten och under vintern företages så kallad skiljning af renarna, så att hvar och en lapp under några veckor på sommaren och senare delen af vintern intill vårflyttningen egentligen kan sägas hafva blott sina egna renar och de renar, som han sköter för bofaste, under sin vård.

Enligt deras egna till vederbörande länsman lemnade uppgifter medförde Enontekis-lapparne förra året 35,190 renar till Tromsö amt. Huru ringa tillit, som kan ställas till dessa uppgifter, ådagalägges af närslutne af ombudet i Tromsö för de svenska lapparna hit meddelade afskrift af den redogörelse, stiftsamtmannen i Tromsö derom ingifvit till det norska departementet för det Indre. Han beräknar på grund dels af uppsyningsmännens uppgifter, dels af andra källor, hela det antal renar, som haft sommarbete uti amtet nämnda år till 104,000, då det enligt lapparnas egna uppgifter icke skulle uppgått till stort mera än hälften deraf eller 55,100. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande tager för afgjort att den af stiftsamtmannen lemnade uppgiften kommer det rätta nära och att antalet af honom icke uppgifvits för högt, samt att lapparna från Enontekis, hvilka sjelfva för nutiden ega omkring 50,000 renar, föra med sig till sommarbete i Tromsö amt icke allenast dessa, utan äfven, enligt hvad ofvanföre blifvit påpekadt, en mängd andra renar, som tillhöra finska lappar. Från Enontekis kommer således det jemförelsevis största antalet af de renar, som endast under sommarmånaderna äro inom Tromsö amt.

Lapparne från *Jukkasjärvi* flytta äfven med sina renar till Norge och uppehålla sig derstädes under Juli och Augusti. Dessa lappar hafva i allmänhet namn om sig att egna renarna god vård. De under de senare åren till denna lappmarkssocken inflyttade lapparna från Kautokeino äro deremot illa tålda både af bofaste och af andra lappar för bristande omvård, tjufaktighet m. m. För öfrigt gäller om denna sockens lappar och deras flyttningståg mycket af hvad som här ofvan

blifvit anfördt om deras grannar från Enontekis. Uppgiften, som lapparne lemnat om det antal renar, de fört med sig till Norge år 1878, är påtagligen alldeles oriktig. Man torde utan fara för låg beräkning, kunna antaga detta antal till omkring 15,000 eller tre gånger större än det de sjelfve uppgifvit.

Af lapparne uti *Gellivare* flytta några familjer med sina renhjordar till Nordlands amt och uppehålla sig der på de fjell, som ligga omkring de inre fjordarna, under den varmaste tiden af sommaren. Fler-talet lappar i denna socken flytta icke längre än till närheten af riksgränsen, der de uppehålla sig en eller annan vecka under högsommaren, låtande renarne beta än på den ena än på den andra sidan nämnda gräns. Dessa senare lappar komma sällan i beröring med de bofaste, och, efter hvad Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inhemtat, lär förhållandet emellan de förstnämnda lapparne, hvilka föra med sig till Norge omkring 2,500 renar, och de bofaste, med hvilka de komma i beröring, vara godt. Om de i denna socken inkomne Kautokeino-lapparne gäller samma omdöme, som för dem inom Jukkasjärvi här ofvan blifvit lemnadt. De äro ett plågoris för de bofaste, men i ännu högre grad för de öfrige lapparne, emedan de icke synas hafva begrepp om ärlighet och redbarhet och emedan de tränga sig in på och helt enkelt låta sina renar beta på marken, som tillförene begagnats af andra, samt derigenom ofta nog nödgas dessa att flytta till andra trakter, icke så mycket derföre att renbetet genom detta intrång varder otillräckligt på de från gammalt begagnade beteslanden utan egentligen derföre att dessa Kautokeino-lappar efter de andra nomadernas uppfattning äro värre att hafva i sin närhet än varg och järf. För öfrigt får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande rörande lapparnes i denna socken flyttningar meddela, att likasom de i allmänhet icke gå längre på sommaren än till trakterna omkring sjelfva riksgränsen, utsträckas de ej heller på vintern längre mot öster än till trakter, som ungefär ligga på samma meridian som *Gellivare* kyrka, hvadan deras flyttningståg hafva den minsta utsträckning i längd af fjell-lapparnes i länet.

Fjell-lapparne uti *Jockmock* uppehålla sig under vintermånaderna i östra delen af socknen, begifva sig i slutet af April till sina vårvisten, belägna i björkregionen å de stora plåtåer, med hvilka fjellryggarne afslutas mot skogslandet, samt flytta derifrån omkring midsommar mot norska gränsen. Några flytta aldrig så långt som till denna gräns utan vända redan 3 à 4 mil öster om den åter till höstvistena, hvilka i allmänhet äro belägna på samma ställen som vårvistena. Andra flytta närmare gränsen mot Norge, men komma aldrig inom norskt område; andra deremot utsträcka sina flyttningståg öfver riksgränsen och låta

sina renar under en à två veckor i slutet af Juli månad beta än på ena än på andra sidan af denna gräns. Vid slutet af Augusti månad äro de fleste af dessa lappar åter i närheten af de ställen, hvilka de vid midsommartiden lemnade. Hit kan man äfven räkna några lappar, som hafva hemortsrätt i Norge och som under gynnsamma år uppehålla sig der hela året om, men hvilka i allmänhet omkring medlet af September månad komma med sina renhjordar öfver riksgränsen samt derefter uppehålla sig på svenskt område 7 à 8 månader innan de åter begifva sig till Norge.

Hvad ändtligen fjell-lapparne uti *Arjepluog* vidkommer, så flytta de af dem, som hafva sina renbetestrakter omkring Pite elf och dess bigrenar, i likhet med dem i Jockmock, således *dels* blott inom svenskt område, *dels* till riksgränsen, der de några veckor uppehålla sig betande renarne än inom Sverige än i Norge. En och annan lapp, som inflyttat till Norge, håller sig äfven omkring riksgränsen under varmaste delen af sommaren samt uppehåller sig med sina renar under vintrarna antingen i Norge eller i Sverige, beroende detta på hvarest de för året tro sig erhålla bästa renbetet. De fjell-lappar åter i denna socken, som flytta söder om Pite elf efter de bergssträckningar och fjell, som ligga omkring Skellefte- och Laiselfvens vattensystem, uppehålla sig under vintrarna uti skogslandet inom Pite lappmark och flytta till och med vissa år ända ned till de vid hafvet liggande socknarne i Norr- och Vesterbottens län, vistas på de närmast skogslandet liggande fjell-plåtarna under vår- och hösttid, men flytta en vecka efter midsommar, görande blott helt korta uppehåll, efter de egentliga fjellen in på norskt område och stanna der, betande sina renhjordar å de fjell och de dalar, som ligga omkring och emellan Ranen- och Saltenfjord till in uti September, då de lika hastigt som på dittåget återvända till sina höstvisten. Flere af dessa lappar hafva skatteland uti Norge, ehuru de hafva hemortsrätt i Sverige, hvilket synes vara stridande emot § 2 i första codicillen till gränsetraktaten. Många af de fjell, som ligga emellan norska gränsen och lapparnes höstvisten, begagnas numera ej till bete för renar, sedan *dels* renhjordarna sammansmält till följd af orsaker, som det här icke torde vara nödigt anföra, *dels* den nyssnämnda seden att en större del af sommaren låta renarne beta uti Norge, ehuru det skulle finnas sådant för stora hjordar. Lapparne sjelfva uppgifva att de fjellsträckningar, som de fått sig upplåtna till renbetesland uti Norge, äro ypperliga sådana och att renarne derstädes kunna bättre hållas tillsamman m. m.

För fullständighetens skull torde här böra omnämnas att så kallade skogsrenar finnas uti Pajala, Gellivare, Jockmock, Arjepluog och

Arvidsjaur, att dessa renar egas inom Pajala, Gellivare och Jockmock af bofaste, hvilka antingen bredvid hemmansbruket idka renskötsel eller öfverlemna dem till skötsel åt skogslappar, inom Arjeplog och Arvidsjaur egentligen af lappar. Skogsrenarne komma sällan ur skogslandet. Någon gång under mycket varma somrar hålla de sig på skoglösa höjder eller stora myrar. De flyttningar, som företagas med skogsrenarna, äro icke långa. Många skogslappar hålla sig med sina renar året om på sina renbetesland, hvilka hafva en areal af en kvadratmil och derunder. En del flytta på vintern med dem ned till kusten; synnerligast göra de lappar det, som sköta renar åt hemmansegare på nedre landet.

Af det ofvan anförda framgår, att våra nomader inom de särskilda lappmarkerna hafva olika sedvanor, speciellt i afseende på deras flyttningståg. Sjelfmant torde ock af denna redogörelse framkallas det spørsmålet: är det möjligt för de svenska lappar, som nu under sommartiden låta sina renar beta på norskt område, att i stället året om hålla dem i Sverige? Då förhållandet är att de renar, som hela året om vistas i skogen, varda betydligt större än fjellrenarna, då dertill kommer att de fjellrenar vanligen äro större och starkare utbildade, hvilka icke föras vidt omkring och till långt ifrån hvarandra belägna vändningspunkter på bete, än de, för hvilka detta sker, synes det som man borde kunna antaga, att det vore ändamålsenligt, om flyttningstågen finge mindre utsträckning och om vistelsen inom Norge kunde undvikas; men sådant är emellertid icke öfver allt möjligt; ty *dels* är skogslandet uti Sverige numera så upptaget af bofaste, att der icke finnes utrymme för flere skogsrenar, *dels*, och detta är det väsentligaste skälet, äro sjelfva fjellen inom svenska området så olika till sin naturbildning i skilda delar af lappmarken, att de icke gifva lika möjlighet till renvård, icke lemna lika goda betesplatser, med ett ord icke i lika grad erbjuda det, som utgör vilkor för att renar skola hafva trefnad på ett land och der kunna hållas qvar. Fjellen i Lule och Pite lappmark, synnerligast de som ligga på vattendelaren mellan Lilla och Stora Lule elf som mellan denna senare och Pite elf och de som ligga vid riksgränsen, dana ypperliga renbeten, emedan fjellsidorna bära en riklig vegetation af de gräs och små viden, som renarne älska, emedan dalarne äro djupt nedskurna, emedan fjellen uppgå i höga spetsar, emedan snö och is här och hvar på dem qvarligger, sommaren må vara huru varm som helst. Så är det icke i Torne lappmark. Fjellen, som der icke nå någon betydlig höjd, bestå egentligen af stora sammanhängande platåer, å hvilka snön qvarligger in i Juli och som icke förete någon egentlig gräsvegetation utan förnämligast en sådan af renlaf.

Vissa trakter af de närmast riksgränsen liggande delarne af Tromsö amt äro äfven likartade. Deraf kommer, att de delar af Torne lappmark, som utgöra dess egentliga fjell-land, och vissa sträckningar af de närmast riksgränsen liggande delarne af Tromsö amt icke annat än under den sista delen af sommaren och början af hösten erbjuda något dugligt renbete och att detta således måste för våren och den egentliga delen af sommaren sökas å lokaler, som genom sin bildning och sitt läge tidigare varda befriade från snö och omedelbart derefter beklädas med gräs. Sådana finnas i Tromsö amt, synnerligast å de stora näs, som ligga emellan de djupt i landet inskurna och i alla rigtningar sig sträckande fjordarne, och för lapparnes i Torne lappmark existens är det alldeles nödvändigt att deras renar der få beta.

Om än det kan ledas i bevis, att lapparnes flyttningar med sina renhjordar så långt in på norskt område, som för nutiden icke är något, som för sig har urminnes häfd, så har den dock under tvenne århundraden egt rum; och om den än kan antagas hafva haft sin första orsak deruti, att lapparne blifvit genom kustlandets invid Bottenviken bebyggande och bosättningarne inom de svenska lappmarkerna utträngda från sina gamla betesmarker och nödgats uppsöka nya, så har dock derigenom de marker, som icke kunnat på annat sätt användas, blifvit till nytta. Om än någon, i motsats till hvad här ofvan är yttradt, skulle påstå att det icke är absolut nödvändigt för renskötselns fortvaro i Torne lappmark, att betesrätt för renhjordarne finnes uti Norge under vissa tider af året, så förutsätter detta åtminstone, att renantalet i denna lappmark skulle nedsättas till en ren obetydlighet mot det närvarande, ty det är redan nu så stort, att det endast med tillitande af bete i närgränsande kustsocken Pajala är möjligt under en del af året framföda detsamma och renlafmarkerna, använda till renbete under sommaren, skulle om några år upphöra att vara dugliga till renbete. Hvad Gellivare socken vidkommer, så kunna lapparna derstädes under de flesta år finna tillräckligt bete för sina renar uti socknens fjell-land. Det händer dock tid efter annan att snödigra vintrar efterträdas af kalla somrar, hvarigenom snön kommer att qvarligga länge i fjellen på denna sida riksgränsen. Dessa lappar nödgas då söka bete för renarne inom norskt område och fördenskull är det äfven nödvändigt för dem att rättigheten till renbete derinom varder åt dem förvarad för framtiden. Hvad åter Jockmocks och norra Arjepluogs fjell-lappar angår, så är det för dem visserligen icke af någon nödvändighet att beta renarne uti Norge, utan blott af gammal sedvana, som en del af dem en eller annan vecka vistas derinom. Betena äro nemligen inom svenska området i dessa traktens fjell-land mycket goda och fullt till-

räckliga för renhjordarna och fjellen omkring de stora sjöarne, som ligga nära riksgränsen, varda så tidigt på våarna bara, att renarne i god tid på sommaren der finna fullt tillräckligt bete. För de renhjordar, som tillhöra södra delen af Arjepluog åter, finnes otvifvelaktigt äfven tillräckliga betesmarker inom svenskt område, så att man kan säga att lapparne icke flytta till Norge under sommaren, för att sådant fattas dem i hemlandet, men de göra det af förr uppgifne orsaker, som ock deraf att mindre mygg der finnes och mera snö på fjellen, hvilket för renarnas välbefinnande är om ej alldeles nödvändigt dock fördelaktigt under den varma årstiden.

Om det således, såvida renhjordarna fortfarande skola kunna bibehållas vid den storlek, de för närvarande hafva, och den näring, af hvilken den betydligaste delen af befolkningen i Torne lappmark har sin utkomst, skall kunna framgent utöfvas till den omfattning nu eger rum, för lapparna uti denna lappmark är nödvändigt att med sina renar uppehålla sig inom Tromsö amt i Norge, och om det derjemte är nödvändigt för en del af länets öfrige nomader att, när förhållandena sådant påkalla, för bevarande af renhjordarna hafva en sådan rättighet åt sig förvarad, hvad de närmast riksgränsen liggande trakterna af Nordlands amt vidkommer, så ligger det dock — när bosättningarna numera uti dessa amt tagit den utsträckning, att de icke allenast förekomma vid hafs-kusten och vid fjordarne utan äfven trängt långt in i floddalarne, i vissa till och med ända till närheten af riksgränsen, samt när dertill kommer att den befolkning, som upptagit land i dessa djupt nedskurna dalgångar med sina till dels skogbeväxta och af en yppig gräsvegetation beklädda fjellsidor, hafva sin egentliga och ofta nog enda näring af nötboskaps- och ladugårdsskötsel — i sakens natur att sammanstötningar skola ega rum mellan de bofasta och nomaderna, och att stridigheter skola uppstå dem emellan. Sådant varder förhållandet i än högre grad, sedan en del af jordbrukarena börjat föra sina kreatur under sommarmånaderna till sätrar belägna längre upp i fjeldalarne, för att derigenom erhålla både ett bättre mulbete och fred för den vid hemgårdarne uppodlade marken, hvilken i allmänhet ej är inhägnad. Likasom det egentligen är i Tromsö amt, som lapparne begagna renbete på de flesta dertill lämpliga fjellsträckningar, så är det ock inom detta amt, som de egentliga striderna och olägenheterna för de båda särskilda nationaliteterna förekomma. Om man å ena sidan icke kan anse de klagomål, som jordbrukarena framställa öfver skada på åker, äng, skog, utslätter m. m. af renarne, oberättigade och om än den ständiga fruktan, i hvilken de måste vara för att äringen å åker och äng skall varda nedtrampad och förstörd af förbiflyttande ren-

hjordar, kan man ej å andra sidan undra på, om nomaderna, hvilka, så långt deras traditioner gå, varit vana att år efter år låta sina renhjordar beta på samma fjell, när de, återkomna från vistelsen i Sverige till de gamla betesplatserna, finna dem intagna af andra, finna bostäder i deras väg, åkertegar der deras renar från ålder tågat fram, att de äfven klaga, begå olagligheter, finna sig förfördelade i hvad de anse vara deras lagliga rättigheter och börja misströsta, till följd af den öfvertygelsen, som de bygga på en långvarig erfarenhet, att de till sist skola i denna strid med de bofaste komma att draga det kortare sträet. Den nyupprättade kartan öfver Tromsö amt visar ett land, sönderskuret i smärre partier och med en fjell-natur så vild, att det icke finnes många trakter, med hvilka det i dessa hänseenden kan jemföras. Dessa djupa inskärningar, dessa i alla rigtningar gående fjordar, dessa ed mellan fjordarna, sönderdela terrängen i en mängd skilda delar. I dalgångarna på och vid fjordarnas stränder bo jordbrukare här och hvar med sina egor omkring sig. Det är påtagligt att lapparne, för att komma fram genom en sådan terräng och förbi dessa egor till och från sina sommarvisten, skola, äfven om de än göra sitt bästa i att sköta renarna och så att säga hafva dem i sina händer, svårligen kunna undgå att göra skada på egor, som ligga i eller nära deras flyttningväg samt att de dervid i det minsta skola ses med oblida ögon af samt framkalla stor fruktan hos jordegarena. Förundransvärdt är det dock att bosättningen vågats på sådana öfvergångsställen från ett fjellparti till ett annat, som från ålder varit af lapparne begagnade, och å andra ställen, som ligga i de gamla renvägarnas omedelbara närhet. Man kunde nästa vara böjd tro att sådant skett mest för att trakassera och preja lapparne; ty icke kan det ligga något lockande och inbjudande deruti att slå upp bopålar och odla mark på sådana ställen, der renarne utgöra ett ständigt hot därför, att skadegörelse skall tillfogas och nedlagdt arbete varda utan frukt.

Emellan så skilda intressen som jordbrukarens och nomadens, skall det alltid varda omöjligt så ordna, att jemnvigt kommer att uppstå mellan bådas; men det är emellertid hög tid att något åtgöres för att det nuvarande rättslöshetstillståndet må upphöra och förhållandet emellan de bofaste och lapparne regleras genom stadganden, som kunna göra det uthärdligt.

Efter den mångåriga och vidlyftiga behandling, som frågan om lapparnes flyttningståg mellan Sverige och Norge undergått först vid tvenne af Eders Kongl. Maj:ts nedsatta komitéer, vidare under en omsorgsfull långvarig pröfning af de förenade rikenas regeringar efter föregången granskning af Vår Högsta Domstol samt slutligen vid svenska

Riksdagen, har Norges regering än ytterligare egnat frågan en uttömmande pröfning, efter det stiftsamtmannen i Tromsö vid det för de båda ländernas representationer framlagda förslaget framställt en mängd anmärkningar, hvilka till stor del grundats på den erfarenhet, som vunnits *dels* genom att inom amtet under de senare åren varit tillsatta uppsyningsmän med uppdrag att söka förekomma förorättelser emellan de bofaste och nomaderna, *dels* genom den kartläggning och beskrifning öfver Tromsö amt, som genom norska regeringens försorg blifvit verkställd, med specielt mål att lemna upplysning om marker tjenliga till renbete, renvägar m. m., som för frågans rätta bedömande kunde vara erforderligt. Af beskrifningen öfver Tromsö amt och stiftsamtmannens framställningar erfares bland annat: att den inrättade uppsyningsmansinstitutionen verkat mycket godt, derigenom att en mängd tvister blifvit bilagda, ersättningar utgifna och flyttningstågen bättre öfvervakade; att det finnes sommarbete inom amtet för icke mindre än 144,000 renar; att en del egendomar äro så belägna, att det är nödvändigt inköpa och utlägga dem till allmänningar, för att möjliggöra flyttningstågen med renar; att nya renvägar på en del ställen af samma anledning måste beredas; och att några broar böra byggas öfver elfvar för att underlätta flyttningstågen och förekomma skadegörelse å egendom under flyttningarne. Dessutom inhentas af dessa handlingar, att några gårdar redan blifvit af staten inköpta, egor inhägnade och broar uppförda. Af all den ytterligare utredning, som på detta sätt blifvit åstadkommen, kommer man fortfarande till samma åsigter, som till förene af komitéerna framhållits, att det är ett oafvisligt behof att få dessa förhållanden genom en lag närmare bestämda och ordnade än hvad som skett i 1751 års codicill. De förhållanden, som då existerade i nordliga Norge, hafva under tidernas lopp så märkbart förändrats genom nybyggesanläggningar, odlingar samt en flerdubblad folkmängd, att lapparnas rättigheter derstädes numera synas föga skyddade genom bestämmelserna i nämnda codicill, hvilket erfarenheten nog samt bekräftat. Denna codicill, hvilken dessutom blifvit olika tolkad från svensk och norsk synpunkt, har veterligen icke heller kommit till någon allmänare tillämpning, till följd hvaraf det oeffterrättlighetstillstånd uppstått, hvaraf upprepade klagomål tid efter annan försports i synnerhet från norsk sida. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande kan förden skull icke annat än tillstyrka stiftandet af en lag, som, såvidt möjligt är, på ett rättvist och billigt sätt tryggar lapparnes tillvaro och rättigheter på samma gång den införer ordning i förhållandet mellan bofaste och lappar. Det är ock antagligt att lapparne sjelfva hellre skola underkasta sig den påföljd för af dem eller deras renar förorsa-

kad skadegörelse, som efter laga utredning och på laglig väg kan varda dem ålagd, än att fortfarande vara utsatte för de vexationer och den godtyckliga behandling, som från de bofastes sida ofta tillfogas dem. Det nu existerande förhållandet synes blifva så mycket betänkligare för lapparne, som Hans Excellens Herr Justitiestatsministern under frågans behandling vid 1871 års riksdag upplyst, att Norges Højeste Ret nyligen derförut gifvit en dom, hvarigenom det förklarats endast vara sjelfpantning, att en bofast, för att skaffa sig säkerhet och godtgörelse för lidna skador, skjutit ner renar och behållit dem intill dess skadan blifvit honom godtgjord. Om de bemödanden att få dessa förhållanden ordnade medelst en internationel lag, som norska regeringen ytterligare lagt i dagen genom här ofvan omrörda undersökningar och framställningar, nu åter varda från svensk sida tillbakavisade, är det högst sannolikt, att en sådan praxis i lagtolkning rörande bofastes rätt till sjelfpantning fortfarande skall göra sig i Norge gällande, hvarigenom lapparnes vistelse derstädes komme att för dem medföra ständiga bekymmer, faror och förluster. Dessutom torde af ett sådant tillbakavisande varda den följd, och för hvilken åtgärds vidtagande redan nu flere stämmor höjas i broderlandet, att normännen beslutat sig att för dessa förhållandens ordnande stifta en uteslutande norsk lag, ett slut på denna fråga, som Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke kan finna vara i något afseende önskvärdt.

Ehuru Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande således på det högsta tillstyrker utfärdande af en internationel förordning rörande lapparne i Sverige och Norge, hvilken för nutiden skulle få sin egentliga tillämpning för Tromsö amt, har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande dock icke kunnat tillstyrka antagande af det nu framställda förslaget oförändradt utan funnit sig föranlåten att vid detsamma, som i hufvudsakliga delar öfverensstämmer med det af Eders Kongl. Maj:t till 1871 års Riksdag framlagda, göra följande anmärkningar till det afseende Eders Kongl. Maj:t derpå kan nådigst fästa.

Vid § 1.

Då lapparne icke allenast hafva egna renar under sin vård utan äfven andras, t. ex. bofastes såväl i Sverige som i Norge, och då det till och med finnes lappar, som alldeles sakna egna renar och blott äro renskötare åt andra, torde måhända uttrycket sina "renar" redan här böra förtydligas. Genom att tillfoga ett 2:dra moment till denna § skulle detta kunna ske. Genom att insätta orden "svenska och norska

undersåtars“ har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande afsett att förekomma det oskick att svenska lappar taga finska (ryska) undersåtars renar i sin vård under vistelsen i Norge.

Enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes förslag skulle detta andra moment således böra erhålla följande lydelse:

“Med en lapps renar förstås icke allenast hans egna utan ock andre svenska och norska undersåtars renar, hvilka äro under hans vård“.

Skulle hvad Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande här föreslagit vinna godkännande, bör 1:sta momentet af § 24 utgå.

Vid § 2.

Emedan kronofogdarne, här i länet åtminstone, icke hafva någon beröring med lapparne, vore den föreskriften lämpligare, att utflyttningsattest skulle utfärdas af kyrkoherde och *kronolänsman*. Innefattas i orden “då i öfrigt laga hinder därför ej möta“ skyldighet för attestutgifvarena att före attestens utfärdande höra kommunalnämndens ordförande, om personen, som vill utflytta, har kommunalutskylder oguldna eller om genom hans utflyttning kommunen på annat sätt kan ådragas utgifter, har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ingen anmärkning deremot att framställa, men kan dylik skyldighet icke sägas deruti vara inbegripen, vågar Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hemställa, att paragrafen i sådant afseende förtydligas. Om ett dylikt stadgande icke är lämpligt för Norge, vore dock skäl att särskildt föreskrifva det för Sverige. Anses det ej heller lämpligt att i förordning utbyta kronofogde mot kronolänsman borde det för Sverige föreskrifvas, att *utflyttningsattest ej af kronofogde och kyrkoherde finge utfärdas, förrän kronolänsman och ordförande i kommunalnämnd lemnats tillfälle att öfver utflyttningsbegäran sig yttra.*

Enligt nådiga förordningen den 4 Juni 1868, hvilken hittills följts i fråga om norsk lapps inflyttning till Sverige, betraktas den inflyttade såsom svensk undersåte, så snart han inlemnar flyttningsbetyg och låtit mantalsskrifva sig. Då emellertid erfarenheten visat, att lappar, som inflytta, ofta nog äro i hög grad tjufaktiga eller oförmögna att på ärligt sätt sig försörja, d. v. s. sådana, hilkas *utflyttning* vederbörande så litet som möjligt söka förhindra, synes det ganska obilligt att en kommun skulle nödgas, utan utväg att fria sig derifrån, mottaga en huru illa känd person som helst, hvadan något särskildt stadgande, i likhet med hvad såsom vilkor för utländings i allmänhet inflyttning finnes föreskrifvet, synes Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande vara af nöden. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande har ansett sig här böra

framhålla detta, ehuru det icke är afsedt såsom någon anmärkning mot förslaget i nu föreliggande paragraf, utan blott att i underdånighet påpeka behovet deraf att genom från svenska sidan utfärdade föreskrifter söka stäffa den betydliga inflyttningen från Kautokeino af oärliga och därför illa tålda lappar, hvilken inflyttning, enligt hvad Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ofvanföre har i underdånighet anført, hotar att undergräfvä all moral bland lapparne i allmänhet och i icke ringa mån bidragit att öka stridigheterna mellan de bofaste och nomaderna.

Det tillägg, som i slutet af denna paragraf är gjordt till 1871 års nådiga proposition, synes Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande på de skäl, som därför från norsk sida blifvit anförda, vara välbetänkt.

Vid § 4.

Under vistelsen i fjellen på den svenska sidan äro lapparne i allmänhet hänvisade att bränna qvistar af en, vide och dvergbjörk. Något annat bränsle använda de antagligen icke heller i Norge. Ytterst sällan torde bränsle tagas af växande löfträd (björk). Detta skulle då vara i yttersta nödfall, ty björk är i rätt tillstånd snart sagdt oduglig dertill. Den utredning, stiftsamtmannen i Tromsö lemnat rörande förslaget i denna §, är i öfrigt uttömmande, men på samma gång han framhåller, att lapparne icke vanvärda skogen samt att de icke annat än till de oundgängligaste behoven taga växande löfträd, vill han att lapparne, som skola vara berättigade taga dylika löfträd fritt från kronans mark, skola ersätta det af dylik skog, som de hemta från enskildas, hvilken ersättning, i händelse öfverenskommelse derom ej kan ske i godo, skall bestämmas vid syn. Vill någondera parten klaga öfver denna syn, föreslås en ganska invecklad procedur, som kan komma att kosta en enda lapp mera än värdet af alla de löfträd, som lapparne i gemen under en hel sommares vistelse inom Tromsö amt behöfva använda.

Lapparne behöfva taga växande löfträd till tältstänger, till ställningar, i hvilka de upphänga sina effekter, till renhagar, till lagning af sådana och till lagning af sina gammer, i händelse de hafva sådana. Litet emellan händer det ock, synnerligast under återflyttningen från Norge på hösten, att de nödgas här och der slå läger, då hvarje gång ett eller annat träd kan behöfva fällas samt ock att hugga tillfällig renhage, för att under hårdt väder nattetid hålla hjorden tillsammans. Det torde vara klart att en syn, vid dessa stundom inträffande tillfälliga behof af att tillgripa växande löfträd, skall varda mer än skäligt

kostsam innan derigenom kan utrönas ungefärliga antalet träd, en lappfamilj afverkat från hvar och en enskild jordegares mark. Då den åsigten äfven synes hysas i Norge, att det är en ren obetydlighet af växande löfträd lapparne behöfva — tältstänger, renhagar och dylikt räcka flera år —, då de derjemte ej gjort sig kända för att ovarsamt fara fram med skog, vill det förekomma Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som det icke deruti skulle ligga någon fara för skogens bestånd, om lapparne under sin vistelse uti Norge finge fritt till sina hushållsbehof taga växande löfträd från såväl allmän som enskild mark. Detta synes Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande vara både rättvist och billigt.

Codicillen till 1751 års gränsetraktat bjuder att lapparne icke skola tillfoga landets inbyggare *skada* på deras skog, men detta kan väl icke tolkas så, att lapparne icke skulle vara berättigade fritt begagna sig af skogen till de behof, som för dem sjelfva och för renvården äro alldeles oundgängliga, ty detta skulle ju ingripa på den dem enligt samma codicill tillerkända rätt att "lika med landets undersåtare få betjena sig af land" till underhåll för sina djur och sig sjelfve. Det är väl sant att förhållandena nu äro annorlunda än år 1751, derigenom att bosättningar numera skett öfverallt efter dalgångarna; men om lapparne enligt ofta nämnda codicill hade rätt taga skog fritt till sina behof vid tiden för dess utfärdande, så synes detta vara en servitut, som fortfarande bör ligga på jorden, då de nuvarande egarena icke kunna besitta den med bättre rätt än förutvarande egare. För öfrigt skulle, i händelse paragrafen antages, såsom den nu föreligger, de lappar, som uppehålla sig å statens allmänningar, helt och hållet varda befriade från någon utgift för de växande löfträd, de behöfva afverka, hvarigenom dessa komme i en bättre ställning än de lappar, som bo på enskildes mark, hvilket synes Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande obilligt och orättvist. Vid bedömandet af denna sak torde äfven böra tagas hänsyn till hvilka fördelar lapparne i detta hänseende äro beredda i Sverige. De ega nemligen öfverallt inom lappmarkerna "att, i den mån för betesrättens utöfvande är nödigt, till hushållsbehof begagna skogen" (Afvittr. Stadgan den 30 Maj 1873 § 8). Utom det att de vintertiden förbruka ojemförligt mycket mera skog till bränsle äro de vissa år, när isskorpa betäcker marken, hänvisade att föda renarne med laf ifrån barrträden. Sådana fällas då till stor myckenhet, Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande vågar tro, att en lapp från Norge, som har sina renar på vinterbete i Sverige, ett enda sådant år nödgas fälla många barrträd; värdet af de förmåner i afseende på tillitandet af skogen, som norska lappar äro beredda i Sverige,

torde således många gånger uppväga värdet af de löfträd, som de svenska lapparne nödgas för sin existens afverka uti Norge.

Då lapparne till bränsle ofta begagna *en* och *vide*, torde det för tydlighetens skull och till undvikande af tvister vara skäl att intaga dessa buskarter bland det i skogen, som de afgiftsfritt få använda.

De växande löfträd, som lapparne använda till ställningar och hägnader, bry de sig sällan om att afbarka. Detta gör att de inom några år ruttna och varda odugliga, hvaremot de, afbarkade, hafva en ganska stor uthållighet. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande har derföre ansett en föreskrift för lapparne att fullständigt afbarka de löfträd, de hemta ur skogarna i Norge och använda till dylika ändamål, skola lända till en högst betydlig minskning i förbrukningen af sådant virke.

På grund af det ofvan anförda och då lapparne hittills i Norge tagit sitt lilla behof af virke utan ersättning till jordegaren, får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande föreslå att paragrafen må erhålla följande lydelse:

“Under sin vistelse inom de trakter, som i § 3 omförmälas, ega lapparne i skog till eget behof utan ersättning begagna torra träd, vindfällen, en- och videbuskar, äfvensom till renhägnader, tältstänger, ställningar för upphängning af sina förnödenheter och till gammer växande löfträd; dock skola dessa före användandet fullständigt afbarkas. Lapp, som fäller eller tager träd af annat slag än ofvan är nämndt eller mer än till hans eget behof erfordras, eller som uraktlåter att före begagnandet fullständigt afbarka löfträden, straffes med böter. Virke, som lapparne” etc. (lika med förslaget till slutet).

Möter det svårigheter från norsk sida att få här ofvan föreslagna eller med dem enliga bestämmelser upptagna i förordningen, och hålles det deremot derpå, att lapparne skola utgifva ersättning för de växande löfträd, som de för sitt behof nödgas afverka, finnes enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes förmenande intet annat sätt för denna saks ordnande, än att genom noggrann undersökning en gång för alla varder bestämdt det behof, som en lappfamilj har af växande löfträd för sommaren, att detta uppskattas till ett visst värde, samt att kronolänsmannen i hemorten före flyttningen till Norge uppbär det fastställda beloppet af hvarje dit flyttande lappfamilj, och öfversänder detsamma till landshöfdingen, som derefter låter det komma vederbörande amtman till handa för att genom hans försorg fördelas mellan de jordegare, ur hvilkas skog växande löfträd af lapparne hemtas.

Skulle icke eller en sådan anordning vinna godkännande, så får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hemställa, att paragrafen in-

skränktes till den lydelse, som den haft såväl i de svenska och norska komiterades förslag af år 1866, som ock i den af Eders Kongl. Maj:t till 1871 års Riksdag afgifna nådiga proposition. Om lapp begår skogsåverkan kan han ju tilltalas och straffas efter hvarterdera landets strafflag.

Vid § 6

har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande intet annat att yttra än att verkliga skäl synas vara anförda för de förändringar, som blifvit från norsk sida föreslagna i den ursprungliga lydelsen af denna paragraf. En blick på kartan öfver Tromsö amt klargör för hvar och en att, der indelning i distrikt kan ifrågakomma, sjelfva terrängen anvisar deras storlek och utsträckning.

Vid § 7.

Rörande föreskriften i denna paragraf, såvida den kan hafva afseende på flyttningar, som ega rum till annan socken i Sverige än den, i hvilken en renegande lapp är skrifven, får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anmärka, att lapparne, då renbetet i allmänhet är godt, icke behöfva söka sådant på ett angränsande sockenområde, men, när renbetet är sämre, kan detta stundom inträffa med de lappar, hvilkas flyttningståg gå närmare gränsen till en annan socken. Att likväl på förhand kunna veta, när sådant tillfälligtvis måste ske, är dem icke möjligt, och när flyttning in på angränsande sockenområde icke kan undvikas, är det dem för sent att derom äfvensom om antalet renar m. m. göra anmälan hos den på flere mils afstånd boende länsmannen och afbida utgången af dennes anmälan derom hos landshöfdingen i länet. Denna och andra bestämmelser, såvidt de röra förhållanden de svenska lapparne emellan, synas Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande vara allt för mycket invecklade, vore ock i vanligaste fall omöjliga att efterlefva och skulle föranleda till trakasserier, hvilka för lapparne blefve odrägliga. Några enkla bestämmelser rörande de svenska lappsocknarnes ömsesidiga förhållanden här vid lag torde vara tillräckliga.

I anseende till svårigheten och nära nog omöjligheten för en lapp att så noga, som här föreskrifves, uppgifva antalet af sina renar, hvilka icke eller, enligt hvad Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande förut i underdånighet anført, vid den tidpunkten, då uppgiften derom måste aflemnas (i December eller Januari), kunna alla vara hopsamlade, föreslås att böter ej må komma i fråga, så framt ej det medförda renantalet med *en femtedel eller mera* öfverstiger det uppgifna.

Uti andra momentet af denna paragraf är den ändring i 1871 års förslag vidtagen, att de lappar, som ämna uppehålla sig i samma distrikt uti Norge, skola inom sig utse en förman och en andre förman. På de skäl, som äro anförda *dels* för namnförändringen, *dels* för utseendet af en andre förman, får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ändringsförslaget tillstyrka. För lapparne sjelfve skulle det utan tvifvel varda fördelaktigt att hafva förmansinstitutionen införd äfven för de trakter, der distriktindelning ej komme att ega rum, om än ej samma befogenhet förman der kunde tillkomma.

Mot det denna paragraf tillagda tredje momentet är ingenting annat att anmärka än att för undvikande af misstyndning ordet *derifrån* bör insättas framför orden "till det anvisade området", hvarigenom ock öfverensstämmelsen med den norska texten torde blifva större. Den tolkning skulle måhända eljest häraf kunna göras, att en lapp, som icke inom föreskrifven tid förer sina renar till honom anvisadt distrikt, skulle kunna åläggas böter äfven om lappens flyttning öfver fjellen af en eller annan anledning fördröjes, så att han först något längre fram på våren eller sommaren hinner till sitt anvisade område, och hvaraf ingen skada uppkommer samt hvarför någon anledning att bötfälla honom ej eller kan förekomma.

Vid § 8.

Enligt hvad Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande här förut omnämnt, begås numera ofta renstölder af lappar. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande har, för att underlätta möjligheten att kunna beifra sådana brott och få de skyldige sakfälda, nödgats upplifva den gamla lapplänsmansinstitutionen. Lapplänsmännen hafva förordnats af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och aflagt ed vid häradsrätten i orten, detta senare för att i lapparnes ögon gifva större vikt åt befattningarne. Desse lapplänsmän hafva varit till mycket stort gagn. Kunde bland förmannens och andre förmannens åligganden ingå utöfvandet af så vidsträckt polisuppgift som möjligt inom distriktet, blefve desse lapplänsmän öfverflödige, då förmannens och andre förmannens åligganden komme att innefatta äfven de, som nu tillhöra lapplänsmännen.

I afseende å den förmannen eller andre förmannen här tillagda rätt att ingå förlikning om den af renar inom distriktet tillskyndade skada torde med skäl kunna ifrågasättas, huruvida icke denna rätt kunde i någon mån inskränkas. Det låter ju tänka sig att de lappar inom distriktet, hvilkas rätt är i fråga, kunna se saken ur en annan

synpunkt än förmannen och i sådant fall torde deras åsigt icke böra alldeles undertryckas, helst saken, derest förlikning icke mellankommer, fortgår i stadgad ordning. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anser sig därför böra hemställa, om icke till slutet af denna punkt kunde tilläggas orden: *så vidt icke minst hälften af de inom distriktet sig uppehållande lappar sådan förlikning bestrida.*

I sista momentet föreskrifves att förman och andre förman skola väljas hvarje gång för ett år. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande vågar föreslå att tjänstgöringsperioden måtte bestämmas till två år, att valet således sker hvart annat år samt att de öfrige bestämmelserna i detta moment ändras i öfverensstämmelse dermed.

Vid § 9.

Att uppställa föreskrifter angående sådant, som beröres i denna paragraf, med hvilka både jordegare och nomader skulle finna sig tillfredsställda, är omöjligt. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande håller visserligen före, att lapparne i allmänhet kunna och böra egna större vårdnad om sina renhjordar och att de, genom en omsorgsfull skötsel af dem, kunna undgå föröfva en del af den skadegörelse å jordbrukarens egendom, hvaröfver nu så mycket klagas; men, sedda med deras ögon, äro föreskrifterna uti denna paragraf, om de strängt tillämpas, liktydiga med utfärdandet af ett förbud för lapparne att om sommaren uppehålla sig med sina renhjordar inom Norge och speciellt inom Tromsö amt. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande vågar ock tro att de kunna tåla vid någon modifikation, och att jordegarena böra åläggas vissa skyldigheter, som kunna möjliggöra och underlätta för lapparne renvården, så att ohägn och skada ej af renar föröfvas.

Med åker och äng förstås antagligen de till en del uppodlade egor, den norske jordbrukaren har i närheten af sitt hem. Omkring dessa egor är högst sällan hägnadt. Utängsslätter äro i allmänhet små gräsbärande fläckar, kringspridda i skogen och på kärren. Slutligen utgöres hjortronlanden af små likaledes kringspridda mossar här och der i skogen. Hvarken utängsslätterne eller hjortronlanden äro någonsin inhägnade eller på något sätt utmärkta, hvarigenom de kunna skiljas från annan myr- och skogsmark.

Å växande skog lära renar ej kunna göra skada; de afslita visserligen löf från de lägre grenarna, men skada ej sjelfva träden. Om lapparne anses böra ersätta af renarne förorsakad skada på odlad åker och äng, oaktadt det icke alltid låter sig göra afhålla renarne från dessa egor, så torde jordegarena äfven böra åläggas att stänga omkring

*sina odlade egor, af hvilka till och med finnas de, som ligga i lappar-
nes gamla flyttningstvågar. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande
har förut sett uppgifvas att saknad af hägnad omkring de odlade egorna
egentligen hade sin orsak deruti, att det i dessa trakter saknades häg-
nadsvirke. Beskrifningen och uppmätningen samt rekognoseringen af
Tromsö amt visar deremot, att någon brist på hägnadsvirke icke kan
sägas vara för handen annat än på de ytterst vid hafvet liggande delarne
af amtet. Svårt, ja omöjligt torde det vara för lapparne att förhindra
skadegörelse genom renarne å utängsslätter och hjortronland, hvadan
föreskriften, att dessa skador af dem skola ersättas, synes vara väl
hård. Renarne, hvilkas kropp ända till början af September skyddas af
helt kort och tunnt hår och hvilkas hud längs ryggen är genombruten
af en mängd efter bortfallen "korm" uppkomna hål, hvilka ej fullstän-
digt helna förr än i September, uppehålla sig under vackert väder helst
på de höga kala bergstopparne, men, så snart storm eller snöyra inträffar,
rusa de, trotsande allt motstånd af folk och hundar, ner i dalarne för
att söka skydd. Så snart de hinna de första träden äro de redan inne
på den mark, der utängsslätter och hjortronland ligga. Utängsslät-
terna äro enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes förmenande
i allmänhet af ringa värde. För jordbrukarena vore det antagligen
mycket bättre, om de nedlade arbete på att till gräsbärande mark upp-
odla den omkring bostäderna liggande jorden, än att befatta sig med
dessa utängs- och kärrslätter, hvilka afkasta ett foder, som har ringa
näringsvärde. Undantag härifrån kunna naturligtvis finnas, men äro
utängsslätter värdefulla, vill det synas Eders Kongl. Maj:ts Befallnings-
hafvande som jordegarena uti Norge, likasom det numera sker i de
svenska lappmarkerna, borde hägna omkring dem, för att förekomma
att gräset å dem nedtrampas af renar eller af egna och andras kreatur.
Om icke nu ifrågavarande bestämmelse kan helt och hållet uteslutas,
hvilket Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande på grund af det ofvan
anförda anser vara det rättaste, så och då dertill kommer att utängs-
slätter och hjortronland synas vara väl sväfvande begrepp, hemställas
i underdånighet att ett stadgande måtte i förordningen inrymmas, som
ålägger jordbrukarena att, der ej hägnad om utängsslätter pröfvas nödig,
på något lämpligt sätt på marken utmärka såväl dessa som hjortronlanden,
så att lapparne må kunna få kännedom om deras belägenhet och blifva i
tillfälle att afhålla sina renar derifrån.*

Med utmark förstås antagligen, utom annat, den mark, som jord-
egarena begagna till mulbete. Jordegarena låta sina kreatur beta icke
allenast uti skogsregionen utan äfven på fjellsidorna och plåtaerna.

Under varma dagar hålla sig kreaturen med förkärlek på de sistnämnde. Utmarken skulle således innefatta såväl skogsregionen som en betydlig del af fjellregionen. Renar och kor hafva hittills betat tillsammans så väl rundt omkring lapparnes kåtor, som ock öfverallt i dalar och på fjell. Skulle renarne utestängas från utmarken, denna tagen i den omfattning, som här ofvan är angifven, funnes ej annan loflig uppehållsort för dem än de höga spetsarne af fjellen, der en oafbruten vistelse ovilkorligen för de flesta djur skulle medföra svält och slutligen död. Då ändamålet med tillåtelsen för svenska lappar att vistas i Norge är tillgodoseendet af deras behof af bete för renarne, synes detta ändamål varda kringskuret, såvida fjerde momentet af denna paragraf kommer att qvarstå. Det är visserligen sant att lapparne icke kunna ådömas skadeersättning, så framt ej jordens egare eller innehafvare kommit i saknad af bete för sina husdjur; men skall det icke i alla fall leda till trakasserier, om stadgandet kommer att qvarstå? Huru skall värdet af den förlust jordegaren åsamkats genom förloradt bete för kreaturen kunna bestämmas? Kan det vara möjligt för en syneför rättning att derom uttala ett omdöme, som kommer sanningen nära? Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande är fullt öfvertygad om att detta är alldeles omöjligt. Visserligen har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande sett att jordegare fordrat ersättning af lappar därför att de genom minskadt och förstördt mulbete, orsakadt genom renar, haft några kannor mindre af mjölk per dag än de beräknadt. Men icke lär någon med säkerhet kunna påstå, att den minskade mjölkafkastningen har blott den orsaken att renarna betat i utmarken. Dertill kan vara många andra orsaker, såsom värme, mygg, torka, kyla m. m. Allraminst kan Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande tro, att brist på bete för hemdjuren kan uppstå i fjelldalarne uti Norge, hvilka hafva en så rik och hastigt uppspirande gräsvegetation, äfven om många flere renar än nu skulle dela detta bete med dem. På grund af det nu anförda, får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande föreslå att *fjerde punkten af denna paragraf må helt och hållet utgå.*

Vid § 10.

Det är anmärkt och detta med rätta att hela den föreslagna proceduren för skadeersättingars utredande och bestämmande blir mycket invecklad och i hög grad kostsam för den tappande parten, hvilken i de flesta fall måste blifva någon enskild lapp eller alla lappar inom ett distrikt, samt ej befordrar skyndsamhet vid tvisternas afgörande. Lapparne uti Enontekis hafva upplyst att tvister emellan dem och de

bofaste uti Norge ofta nog uppgöras på så sätt att, sedan en jordegare låtit genom tillkallade grannar värdera skadan och framställt sitt ersättningsanspråk, den ersättningsskyldige utsett två trovärdige män, hvilka med iakttagande af rätt och billighet värderat skadan en gång till, hvarefter jordegaren vanligen betydligt nedsatt sina anspråk.

Nyssnämnde lappar hafva ock föreslagit ett sätt för tvisters i fråga om skada å skog, åker och äng afgörande, det nemligen, att detta måtte ske genom en slags kompromiss, bestående af tre lagrättsmän eller andra trovärdiga personer, af hvilka den, som lidit skadan, utser en, den ersättningsskyldige den andra och dessa båda den tredje.

Vid denna kompromiss' sammanträde, till hvilket parterna inställa sig och under hvilket länsmannen eller annan af amtmannen förordnad person förer protokollet med skyldighet att till det afgifva eget yttrande, synas och värderas skadan samt meddelas omedelbart derefter beslut; och skulle den missnöjde inom viss tid ega deröfver i vanlig rättegångsväg klaga.

Ehuru Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke anser det möjligt att komma till rätta med oftanämnde tvistefrågor på det enkla sätt, lapparne från Enontekis tänkt sig dem behandlade, emedan, bland mycket annat, som skulle kunna anföras, detta sätt förutsätter att den ersättningsskyldige är känd och villig att utse en person till ledamot i kompromissen, hvilket i allmänhet ej kan antagas, har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande dock ansett sig böra meddela detta af dem framlagda förslag, för att visa, att de anse författningsförslagets procedur för ifrågavarande måls handläggning vara allt för vidlyftig och kostsam.

För egen del är Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande böjd att instämma i stiftsamtmannens i Tromsö hemställen att hela denna paragraf må utgå, då de skäl för dess bibehållande, som det norska Departementet för det Indre framlagt, icke synas Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande fullt giltiga, och då det dertill är skäl att införa behandlingen af ersättningsfrågan i så enkla former som möjligt, och då intet hinder lär vara därför, att den, som lidit skada genom renar, kan föranstalta om förberedande besigtning å stället, i händelse han anser sådant nödvändigt för skadans utrönande. Dessutom håller Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande före, att om skadan är sådan, att den vid den tid, då den i 11 § föreskrifna syn sist skall hållas, icke kan till sitt omfång och sin beskaffenhet fullständigt utrönas, så torde man kunna antaga att den icke eller varit nämnvärdt stor.

Med anledning af det ofvan anförda får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande underdånigst hemställa att denna paragraf må utgå.

Vid § 11

anser sig Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande först och främst ej böra lemna oanmärkt att i momentet 1 blifvit tillagdt ett stadgande att, då ersättningsskyldige eller förmännen icke kunna instämmas eller inkallas, t. ex. då de redan lemnat distriktet utan att hafva förut uppgifvit för förrättningsmannen någon inom distriktet bosatt man, som kan på deras vägnar inkallas, synen dock bör hållas. Utom att det synes betänkligt ålägga lapparne att under sin frånvaro från Norge hålla ombud derstädes, torde det ock möta stora svårigheter för dem att kunna derstädes förskaffa sig sådana ombud, till hvilka fullt förtroende kan hysas. Då detta stadgande dessutom är så extensivt, att syn i allmänhet skulle kunna hållas, när den ersättningsskyldige eller förmännen af en eller annan tillfällig anledning icke strax anträffas, anser Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande *hela detta tillägg så mycket hellre böra och kunna utgå*, som det sällan torde inträffa att lapparne så plötsligt uppbryta från Norge att vederbörande icke kunna med kallelse anträffas, derest tillräcklig omsorg deråt egnas.

Ordet "böra" å första raden å sidan 8^{*}) torde utbytas mot "skola".

Den mening litet längre ned, som börjas med "Han bör ock" etc. torde böra erhålla följande lydelse:

Han skall ock medhafva och om så påfordras förevisa de handlingar etc.

Ordet "dessas" torde i sista raden af momentet 1 böra insättas framför "antal".

I öfverensstämmelse med den hemställan, att § 9 momentet 4 skall utgå, får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ock föreslå att i momentet 3 af denna paragraf de ord, som börja med "som ock" och sluta med "beroende", må utelemnas.

I händelse § 10 skulle komma att, såsom Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hemställt, utgå, torde nu förevarande paragraf böra redigeras i enlighet med § 11 i stiftsamtmannens förslag med de rättelser deri, som här ofvan blifvit underdånigst föreslagna.

Vid § 12.

Ordet "eller" å första raden torde böra utbytas mot *ock*.

^{*}) Se sidan 95 rad. 16 nedifrån.

Vid § 13.

När förrättningsmannen skall, enligt sista momentet af § 11, vid protokollets afslutande afgifva utlåtande öfver det, som på ersättningsfrågans bedömande kan hafva inflytande, torde den i nu förevarande paragraf gifna föreskriften, att *han skall afgifva yttrande om de mäns trovärdighet, som förrättat den föregående besigtningen, vara öfverflödig.*

Vid § 16.

Här anmärkes, *dels* att ordet "honom" i slutet af paragrafen ändras till "dem" eller ock att paragrafen allt igenom förändras så att den blir öfverensstämmande med dess lydelse i det norska förslaget, *dels* att orden "af hvad hos honom uttagits" förändras till "*af hvad han har utlagt*".

Vid § 17.

Med afseende på de långa afstånden och svårigheten att under vissa tider af året kunna komma mellan Sverige och Norge, och med afseende derpå att eljest i de allra flesta fall laga stämningstiden skulle blifva sex veckor, hvilken är allt för kort, hemställes: att *de ord i denna paragraf, som börja med "men endast" och sluta med "finnes", må ur paragrafen utgå*, hvarigenom laglig stämningstid, när lappar stämmas i sitt hemland till domstol i andra riket, alltid blefve tre månader.

Vid § 18

tillåter Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande sig underdånigst hänvisa till "Bemerkning vid § 17 i den kongelige Proposition" af Stiftsamtmannen Kjerschow (sid. 15, 16 och 17 af "Lapperne i de forenede Riger"). Af dessa anmärkningar, hvilka synas mig grundade på noggranna iakttagelser, borde dock, efter Eders Kongl. Maj:ts förmenande, slutet hafva blifvit ett förslag om gemensam ansvarighet för alla hundegare uti ett distrikt att ersätta den skada, som af hundar förorsakas å renhjordarne inom distriktet; men ehuru stiftsamtmannen synes varit benägen att uppställa ett sådant förslag, säger han sig dock ej hafva vågat det på grund af de flere praktiska svårigheter, som vid tillämpningen skulle uppstå. Han angifver emellertid icke några af dessa. En sådan gemensam ansvarighet, som här ofvan sagts, vore

emellertid enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes åsigt det enda möjliga sätt, på hvilket lapparne, som vistas inom ett distrikt, kunde varda tillförsäkrade ersättning för skadegörelse af hundar, hvilken eljest genom de föreslagna stadgandena i denna paragraf blefve lika svår att utbekomma, som för nutiden. Många anmärkningar hafva framställts emot införandet af den gemensamma ansvarigheten för lapparne inom ett distrikt för skadegörelse af renar, men alla dessa hafva måst tystna, för att kunna införa lag och ordning inom ett område, der rättslöshet förr herskat. Hvarföre icke då taga steget fullt ut och lagstifta så att deraf synes, att det är afsigten icke allenast att införa lag och ordning bland lapparne i deras förhållande till de bofaste utan äfven tvärtom? Då det i högst enstaka fall kan lyckas för lapparne att bevisa genom hvilkens eller genom hvilkas hundar skada å renar är gjord, förnämligast derföre att dessa ej komma så nära att de kunna igenkännas och att hundarne i allmänhet äro lika hvarandra, såsom varande af samma ras, så stå ju lapparne nästan helt och hållet rättslösa i det, som förorsakar den egentliga skadan å deras renhjordar under deras vistelse på norskt område, såvida icke gemensam ansvarighet för sådan skadegörelse kan införas. En sådan föreskrift skulle dessutom onekligen leda derhän, att det af amtmannen i Tromsö utfärdade påbudet, att de fastboendes hundar skola vara "klubbade" under den tid, renarna äro på sommarbete uti Norge, blefve efterföljdt, hvilket nu ingalunda lärar vara förhållandet, i det antingen denna klubbning sker på ett sätt, som icke hindrar hundarne från att springa omkring i skog och mark, eller ock helt och hållet uraktlåtes. För öfrigt anser sig Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande böra påpeka det faktum, att hund, som en gång börjat drifva och bita ren, sedermera icke derifrån kan afvänjas, utan varder han snarare deruti värre och värre; samt det faktum att äfven den största noggrannhet och omsorg i renvården varder vanmäktig, då hundar, som hafva för vana att jaga efter renar, komma i närheten af renhjorden.

Med stöd af det nu anförda och då antagligen derigenom i många fall skulle kunna erhållas bevis om hvilkens eller hvilkas hundar, som föröfvat skadegörelsen, får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i underdånighet föreslå: *att gemensam ansvarighet för skada, som af hund förorsakas å renar inom ett distrikt, må åligga alla de fastboende inom detta distrikt, som hålla hundar, i förhållande till det antal hvar och en innehar, der ej hundens egare kan uppgifvas eller af hundegaren i bevis kan ledas att hans hund eller hundar vid tiden för skadegörelsen antingen varit fullständigt klubbade eller hållits i band.*

Mot momentet 2 tillåter sig Eders Kongl. Maj:ts Befallningshaf-

vande anmärka att orden "på tillåtet uppehållsställe" böra utgå. Skada, som af hund förorsakas å renar, kan ofta nog vara begången på stäl-
len der ej renar få uppehålla sig, men hunden kan hafva jagat dem
från ett tillåtet till det otillåtna uppehållsställe, hvarest skadegörelsen
å renarna först egt rum. Det är ju orimligt att renegaren för ett så-
dant antagligen ganska ofta förekommande fall skall varda utan er-
sättning.

Vid § 24.

Rörande momentet 1 af denna paragraf hänvisas till hvad som
är anfördt vid § 1.

Vid § 29.

På de skäl, som från norsk sida äro anförda för den i denna
paragraf vidtagna förändring i dess ursprungliga lydelse, får Eders Kongl.
Maj:ts Befallningshafvande till densamma tillstyrka nådigt bifall.

För att tjena till upplysning rörande omfånget och beskaffenhe-
ten af de tvister, som ega rum mellan jordegarena och nomaderna,
närslutas afskrift af det diarium, som ombudet i Tromsö för de sven-
ska lapparne under år 1878 fört, äfvensom afskrift af hans skrifvelse
till Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande af den 30 December samma
år, jemte de bilagor, som vid denna skrifvelse i öfrigt voro fogade.

Derjemte tillåter sig Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande bi-
foga *dels* afskrift af nådiga brefvet den 4 November 1817, *dels* aftryck
af 15 kapitlet ur "Lappland och lapparne af G. von Düben", det se-
nare för den händelse deruti skulle finnas något, som kunde tjena till
ledning och upplysning i förevarande invecklade, egendomliga och syn-
nerligen svårlösta fråga.

Med djupaste vördnad, trohet och nit framhärdar

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste, tropligtigste
tjenare och undersåte

H. A. WIDMARK.

Y. A. Genberg.

Luleå Landskansli den 31 December 1879.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes i Jemtlands län underdåniga
utlåtande angående förslag till förordning rörande lapparne i
de förenade konungarikena Sverige och Norge.

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Jemlikt nådig befallning åligger det Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Jemtlands län att afgifva underdånigt utlåtande öfver ett inom norska Departementet för det Indre uppsatt, utaf Norska Regeringen till Eders Kongl. Maj:ts Justitiedepartement öfverlemnadt och i svensk öfversättning hit remitteradt "förslag till förordning rörande lapparne i de förenade konungarikena Sverige och Norge".

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som trott sig kunna antaga, att afsigten med denna remiss varit, mindre att erhålla ett ur allmänna synpunkter fullständigt motiveradt, än ett på de för detta län särskilda förhållanden grundadt yttrande öfver förslagets lämplighet, har i sådant ändamål låtit anbefalla länsmännen i de distrikter, der lappar finnas, att vid sammanträde med några af de mera framstående bland dem meddela desse förslagets innehåll, anteckna deremot förekommande anmärkningar och inhemta infordrade upplysningar om lapparnes flyttningar.

Efter det meddelanden i anledning häraf från länsmännen inkommit, får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande härmed i djupaste underdånighet afgifva följande utlåtande.

Till en början bör då Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande upplysa, att lapparne inom flere distrikter alls icke flytta in på norskt område; att flertalet bland de öfrige icke eller i regel företaga dylik flyttning, utan endast undantagsvis, när trängande omständigheter dertill mana; att dessa sällan, om ens någonsin, utsträcka denna flyttning ned till norska kusten; att deremot en del af länets lappar sedan uråldriga tider och allt hitintills plägat *vintertiden* söka bete på norska fjellen närmare riksgränsen, en flyttnings- och betesrätt, hvaraf de

fortfarande äro i verkligt behof; samt att norska lappar icke eller åtminstone till något afsevärdt antal flytta till de jemtländska lappområdena.

Vid sådant förhållande skulle det föreliggande lagförslaget i högst obetydlig mån röra de jemtländska förhållandena, så framt nemligen förslaget endast afsåge att ordna rättigheter och skyldigheter för flyttlapparne under deras tillfälliga besök inom det andra rikets område och så framt icke de jemtländska lapparnes urgamla betesrätt vintertiden på andra sidan riksgränsen vore genom förslaget dem betagen.

Emellertid synes väl knappast någon tvekan kunna uppstå derom, att åt lagförslaget icke får gifvas nyssnämnda tydning, som dock låtit sig förnimma och i förslagets föregående kunde finna en förklaringsgrund. Så väl förslagets rubrik, som flere dess särskilda bestämmelser antyda ett syfte att jemväl ordna förhållandena mellan hvarterdera rikets lappar och dess bofasta befolkning, hvilket, hvad norska förhållandena angår, under förhandlingarne blifvit å norska sidan uttryckligen framhållet. Med denna uppfattning får förslaget jemväl för detta län en betydelse, som det eljest icke skulle hafva; och det blir derföre så mycket nödigare att tillse, huruvida med afseende å de särskilda förhållanden, som här förefinnas, förslaget låter sig genomföras utan kränkning af enskild egande- och besittningsrätt.

Inom Jemtlands län har ej funnits egentliga lappmarker i samma mening som inom de två nordligare länen. Ingen allmän gräns emellan de hufvudsakligen för odling tjenliga delarne af landet och dem, som hufvudsakligen egnade sig för renskötsel, hade före eller under afvittringen blifvit uppdragen. Vid denna afvittring, som härstädes redan för många år sedan afslutades, bestämdes hvad af kronans oafvittrade marker, hvarå lapparne sedan uråldriga tider enligt gammal sedvänja flyttat omkring och öfvat betesrätt för sina renhjordar, skulle å ena sidan under kronans egen disposition bibehållas, till nybyggen eller såsom fyllnadsjord till redan skattelösta hemman anslås och å andra sidan komma att tillhöra lapparnes skattefjell. Gränserna mellan dessa sålunda från hvarandra skilda områden bestämdes och utstakades, utan att något sådant förbehåll, som numera är föreskrifvet för den ännu pågående afvittringen inom Vester- och Norrbottens lappmarker, dervid gjordes, att lapparne äfven efter afvittringen skulle vara berättigade att å vissa trakter utom det egentliga, dem tilldelade området och med eller utan inskränkning till viss årtid såsom dittills söka bete för sina renhjordar samt, i den mån för renbetesrättens utöfning vore nödigt, till husbehof begagna skogen.

Det visade sig snart, och har under den sista tiden allt skarpare framstått, att ett sådant förbehåll varit ytterst behöfligt. Den bördighet och tjenlighet särdeles för grässkörd, som landets jordmån eger ända upp i dalsänkningarne bland fjellen samt till och med å vissa delar af dessa, hade förmått afvittringsmyndigheterna att, i odlingens förmenta intresse och utan tillräckligt afseende å lappens behof, tilldela den fasta befolkningen sträckor in ibland och uppå sjelfva fjellen, som lämpligen bort bibehållas under skattefjellens besittningsrätt. Gränserna emellan bådas områden fingo härigenom på allt för många ställen ett för grannsämjan olycksbringande läge, i det att lappen, som mångenstädes endast invid denna gräns kunde — ofta blott på ett otillräckligt sätt — tillfredsställa sitt behof af skog till bränsle och skydd mot fjellstormarne samt af gräsbete för renarne, sålunda nödgas tidtals uppehålla sig med sina hjordar så nära den bofasta grannens slätterlägenheter, fåbovallar och ibland jemväl hans åker och odlade äng, att det under vissa omständigheter snart sagdt blir för honom en omöjlighet att derifrån afhålla de föga tama, oftast ohandterliga rendjuren, hvilka icke kunna, i fråga om skyldighet att om dem taga vård, anses likstälde med sådana hemdjur, som afses i gällande stängselförordning. De menliga följderna af nu berörde förhållanden hafva särdeles under de sista åren inom vissa delar af länet allt bjertare trädt i dagen medelst häftiga stridigheter mellan lappens ännu orubbade tro på sin urgamla flyttnings- och betesrätt å ena samt den fasta befolkningens välgrundade uppfattning af sin ovilkorliga egande- och besittningsrätt å andra sidan. När härtill kommer, att inom vissa delar af länet denna befolkning använder renmossa såsom ett viktigt, ofta oundgängligt bidrag till vinterutfodring af sin hornboskap, så inses lätt hvarför den fasta befolkningen börjat allt mera bestrida lappens under någon tid efter afvittringen tolererade vistelse å egor, som blifvit, utan förbehåll deraf, med full eganderätt åt henne upplåtne, likasom också att denna befolkning skall med skäl finna sin eganderätt kränkt genom en lag med bestämmelser sådana som ifrågavarande lagförslag, hvilket medgifver lapparne, såväl svenska som norska, rätt att under vissa tider uppehålla sig å de trakter, de efter gammal sedvana hitintills besökt, samt att der betjena sig af land och vatten såväl till underhåll för sig och sina renar, som till jagt och fiske, äfvensom att der taga vissa slag af skog utan, andra mot ersättning.

I saknad af den urkund, 1:sta kodicillen till 1751 års gränsetraktat, hvilken synes ligga till grund för de viktigare bestämmelserna i förslaget, anser sig Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ej kunna tillförlitligt bedöma, huruvida berörde rättigheter med skäl kunna

grundas på densamma, likasom Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ej tilltror sig att afgöra, om dessa rättigheter kunna med fog betingas af det förhållande, att kronan, som före afvittringen och på grund af åberopade traktat hade medgifvit lapparne å ömse sidor betesrätt å sina dåvarande områden, icke kunde vid afvittringen upplåta dessa till enskilde med bättre rätt än den sjelf egde, och att alltså den omständighet att något vilkor om fortvaron af denna betesrätt ej blifvit vid upplåtelsen gjordt icke skulle hafva något att för frågan betyda.

En annan anledning till tvekan om det föreliggande förslagets rättslighet torde ligga deri, att besittningsrätten till hvarje af de s. k. skattefjellen är, i den ordning Eders Kongl. Maj:ts bref den 5 Februari 1808, meddeladt genom Kammarkollegii cirkulär den 29 i samma månad, föreskrifver, vid åboledigheters besättande, mot en genom särskild skattläggning bestämd ränta, äfven här utan vilkor om tillfällig nyttjanderätt för andra, åt vissa lappar upplåten till renbete, jagt och fiske. På grund häraf anse sig dessa icke vara pligtige att på sitt skatteområde inrymma andra, vare sig norska eller svenska. Ett fall föreligger redan, då lappar, såsom innehafvare af ett skattefjell, yrkat vräkning å andra, som utan de förres medgifvande der slagit sig ned. Då emellertid denna besittningsrätt, efter hvad inrymningsbrefven uttryckligen innehålla, för innehafvarne endast medför rätt till bete för deras renar, förutom jagt- och fiskerätten, synes hinder icke förefinnas att jemte dessa inrymma andra, dock endast under förutsättning, att betet dertill förslår och att de sist inrymde med de öfrige deltaga i räntans utgörande. Med sådan uppfattning bör då erinras, att det ifrågavarande lagförslaget medgifver fri flyttning jemväl på härvarande skattlagda renbetesfjell, utan afseende å utrymme och utan skyldighet för inflyttande främling att deltaga i skatten eller gifva ersättning för betet.

Öfvergående härefter till granskning paragrafsvis af förslagets öfriga bestämmelser, får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande vid följande §§ ytterligare erinra:

§ 3. Förslaget innehåller här vidare en sådan inskränkning i tiden för de ömsesidiga lapparnes rätt till flyttning in på det andra rikets område, att, hvad de svenska lapparne angår, de icke få vistas i Norge under annan tid, än månaderna Maj—September. På sätt ofvan är antydt, står detta stadgande i strid med vissa jemtländska lappars gamla sedvana att emellanåt vintertiden flytta öfver till de norska fjellen och der för sina renhjordar söka bete, egentligen blott när i följd af vissa väderleksförhållanden mossan på hemtrakterna blir oåtkomlig, såsom ofta händer under ogynsamma vintrar; och det uppgif-

ves att å flera trakter, hvarifrån denna vinterflyttning eger rum, lapparne, derest fortfarande rätt dertill dem betoges, skulle hotas af undergång.

Efter den tolkning, som gifvits åt 10 § af ofvannämnda kodicill, skulle svenska lappens vistelse i Norge under vintern icke vara genom denna § medgifven, utan dem blott tillåtits att flytta till Norge på våren och åter på hösten. Då nu emellertid — denna tolkning må vara riktig eller ej — det föreliggande lagförslaget icke synes afse allenast att förtydliga de rättigheter och skyldigheter, lapparne hade enligt berörde kodicill, utan att utgöra en på själfständig grund fotad lag till ordnande af de ömsesidiga lappförhållandena, så torde kodicillens innehåll i allt fall ej böra lägga hinder för ordnande af den förevarande frågan i öfverensstämmelse med de på gammalsedvana grundade billighetsskäl och de talande omständigheter i öfrigt, som förefinnas.

Förhandlingarne i frågan utvisa, att den för uppgörande af förslag i ämnet först tillsatta svensk-norska komité — hvars uppdrag afsåg att afgifva "förslag om de förändringar och tillägg till gränstraktaten af 7/18 Oktober 1751, som beträffande lapparne i de förenade rikena kunde finnas nödvändiga och ändamålsenliga", och hvilket förslag skulle träda i stället för traktatens 1:a kodicill — icke föreslog någon inskränkning i flyttlapparnes betestid. Klagomål hade emellertid inom Norge yppats deröfver, att svenska lappar, som brukade sommartiden uppehålla sig vid kuststräckorna i de nordliga delarna af Norge, på senare tider stundom företagit sig att der qvarstanna öfver vintern och således hela året om, hvarigenom ökade stridigheter med der bofasta befolkning uppstått. Af denna anledning påyrkades en tidsbegränsning. Å dessa trakter på ömse sidor om riksgränsen voro nu förhållandena sådana, att sommarbete var det enda, som de svenska lapparne verkligen behöfde tillita inom Norge, helst deras egna områden innehöllo mer är tillräckligt mossor för vinterbete, hvad der emot sänkades å de norska fjellområdena, der eljest något hinder för vinteruppehåll ej tyckes hafva förefunnits. I den senare komiténs förslag blef i följd häraf tiden för de svenska lapparnes vistelse i Norge inskränkt på sätt, som nu jemväl skett i det föreliggande, hvaruti, för likställighetens skull, en motsvarande inskränkning skett i tiden för norska lappars uppehåll i Sverige. Man förbisåg dervid eller kände icke, att förhållandena inom Jemtland och de delar af Norge, som gränsa dertill, voro helt andra. De norska fjelltrakterna på denna gränssträcka ega, med större utsträckning än de jemtländska, lika god mosstillgång som dessa, och hafva därför, på sätt nämndt är, under

vissa väderleksförhållanden sedan gamla tider och allt hitintills utgjort en af behovet påkallad tillflyktsort vintertiden för vissa jemtländska lappfamiljer, utan att, så vidt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande erfarit, någon olägenhet, vare sig för Norges lappar eller för dess öfriga befolkning, deraf uppstått eller öfverklagats, såsom förhållandet var i de nordliga delarne af Norge. I följd häraf borde hinder ej möta för en sådan ändring af lagförslaget § 3, att svenska lappar bibehållas vid sin urgamla rätt att under någon del af vintern flytta öfver och uppehålla sig å sådana norska trakter, som de under sådan tid efter gammal sedvana hitintills besökt. En reciprok rätt till sommarbete i Sverige borde i sådant fall medgifvas de norska lapparne. Då man med den anmärkta tidsbegränsningen endast åsyftat att förhindra det ofvan nämnda, först under senare tid inträffade undantagsförhållandet, att svenska lappar någon gång stannat vintern öfver vid norska kusten, torde detta syfte och det af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande nu framhållna på enklaste sättet kunna vinnas genom en sådan omskrifning af § 3 i förslaget, att tiden för vistelsen gjordes, likasom trakten därför, beroende af gammal sedvana.

Väl innebär nämnda § en möjlighet för lappen att, jemväl under den i allmänhet ej medgifna tiden, få uppehålla sig på sina gamla betes-trakter på andra sidan riksgränsen, nemligen så framt han lyckas på rimliga villkor derom träffa öfverenskommelse med vederbörande egare eller brukare, men troligt är, att en sådan uppgörelse stundom skulle för lappen medföra oskäligt dryga och utarmande afgifter; och Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande vågar därför i djupaste underdånighet till Eders Kongl. Maj:ts behjertande hemställa, att Eders Kongl. Maj:t måtte bereda den i förevarande hänseende föreslagna ändringen.

Några af länets lappar uppgifvas hafva sina "sittplatser" (boplatser) så nära intill riksgränsen, att det vore för dem snart sagdt omöjligt att hålla sina renar från de norska områdena, när desse under vissa väderleksförhållanden vintertiden ej kunna åtkomma mossor på hemtrakten och därför af hungern oemotståndligen drifves att söka föda, der den närmast finnes. Under sådana omständigheter borde i alla fall lappen ej vara till bötesansvar förfallen.

§ 4. Åberopande hvad ofvan blifvit i allmänhet anfördt angående den rätt till skogsfång på enskildes egor, som enligt förslaget skulle medgifvas lapparne, får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande vidare erinra, att denna rätt, för undvikande af ett berättigadt missnöje å de enskilda egarnes sida och deraf framkallade stridigheter, i allt fall lämpligen synes böra åtminstone sålunda begränsas, att lapparne icke finge, utan särskildt medgifvande, tillita enskildes hemsko-

gar på närmare afstånd från egarnes bostäder, än till exempel $\frac{1}{4}$ mil, äfven hvad angår torra träd och vindfällan, som allmogen vanligen plägar sjelf till bränsle använda.

§ 7. Vid 1:a momentet hafva lapparne anmärkt, att det vid vissa tillfällen vore för dem omöjligt att före eller samtidigt med flyttningen aflemna här föreskrifna uppgifter, såsom då flyttning måste i hast företagas, när renhjorden blefve ansatt af vargar eller då efter regn stark köld inträffade, så att renarne för den sålunda bildade isskorpa ej kunde komma åt mossan. Vid dessa tillfällen vore hela lappbefolkningen så sysselsatt med att vårda och sammanhålla sina renar, att ingen vore ledig att verkställa uppgifterna. I slika fall borde dessa få afgifvas senast inom 14 dagar efter flyttningen och lappen vara för böter fri, hvilket synes vara skäligt.

Vidare förmena lapparne, att det nästan är omöjligt för dem att på ett eller annat tiotal när kunna räkna det antal renar, de hafva under sin vård. De anse därför, att något bötesansvar för felaktig uppgift icke borde vid flyttning socknar emellan ifrågakomma, åtminstone icke i annat fall än att verkliga antalet med en *femtedel* eller mera öfverstiger det uppgifna.

Medgifvande svårigheten för den flyttande lappen att med noggrannhet kunna beräkna de medföljande renarnes antal, anser dock Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande den i förslaget medgifna missräkningssiffran vara tillräcklig. Vid de flyttningar, som härstädes ske socknar emellan, kunde dock hela uppgiften vara temligen öfverflödig.

Emot förmansinrättningen har den tvekan uttalats, huruvida det icke för de små lappsamhällena skulle blifva ytterst svårt, om ens möjligt, att upprätthålla en sådan inrättning. För de internationella förhållandena på dessa trakter synes densamma ej eller vara af behof påkallad. För de rent inhemska, eller flyttningarne inom länet, torde den väl knappast vara afsedd, ehuru förslaget ej tydligt uttrycker detta. Vanliga förhållandet vid de jemtländska lapparnes tillfälliga flyttningar in på norskt område synes vara, att de små lapphushållen hvar för sig slå sig ned oftast på vidt skilda trakter. Huruvida de kunna undvara någon af sina fåtaliga medlemmar till det tidsödande förmansbestyret inom ett större distrikt, der möjligen ett par, tre hushåll på stora afstånd från hvarandra uppehålla sig, är Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ej i tillfälle att med full sakkännedom bedöma. Bäst vore, om författningarne medgäfvade länsmyndigheterna inom orter med förhållanden, som de antydde, att afgöra, huruvida förmäns tillsättande vore af nöden.

§ 9. Bland de viktigare frågor, förslaget haft att bereda, är

otvifvelaktigt den om lapparnes skyldighet att ansvara för den skadegörelse å annans egor, deras rendjur förorsaka. I den mån, som odlingen framträngt till och gjort större framsteg på spridda ställen ända in bland och stundom uppe å sjelfva fjellen eller på de områden, der lapparne fordom fått fritt flytta omkring utan fara för sammanstötningar med den fasta befolkningens intressen, i samma mån har denna fara ökats och lappen blifvit utan sitt vållande allt mera försatt i den ställning att äfven med bästa vilja knappast kunna förhindra omförmälde skadegörelse å den fasta befolkningens allt för närbelägna egor. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som hufvudsakligen betraktar frågan med hänsyn till härvarande förhållanden, har, på grund af hvad Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande under resor i fjelltrakterna och sammanträden med lapparne sjelft erfarit och vidare inhemtat genom den ännu ej fullt afslutade lokalundersökning å vissa skattefjell, som Eders Kongl. Maj:t medgifvit Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att låta verkställa, fått den öfvertygelsen allt mera befastad, att berörda förhållanden inom längre eller kortare tid nödvändigt skola sätta lapparnes tillvaro på spel, så framt icke dels statsmakterna ingripa och genom inlösen af enskildes jord eller upplåtelse af kronans utvidga lapparnes områden, der behofvet kräfver, så att de innefatta alla oundgängliga villkor för renskötselns bedrifvande, utan uppenbar våda för antydde konflikter, dels ock, intill dess detta skett, med största varsamhet behandla den förevarande frågan om lappens ansvarighet för renarnes åverkan. Då staten här och mångenstädes eljest åt den jordbrukande befolkningen upplåtit så stora och så belägna delar af de trakter, der lappen fordom med oinskränkt rätt färdades omkring med sina renhjordar, att han numera på vissa håll saknar tillräckligt utrymme att utan konflikt med jordbruksintresset kunna lifnära sina hjordar, så vore det allt för obilligt att på det stränga och under nuvarande förhållanden för lappens bestånd ytterst vådliga sätt, som nu föreslås, utkräfva ersättning för sådan skadegörelse, som han ej kunnat förhindra och till förhindrande hvaraf inkräktaren af hans områden icke åläggas att medelst hägnadsskyldighet bidraga.

Det är ofvan antydt, att renen icke kan hänföras till sådant hemdjur, som afses i gällande förordning om egors fredande emot skada af annans hemdjur m. m., och följaktligen må denna förordning ej eller anses tillämplig på lapparne och lappförhållandena, en uppfattning, som också vinner stöd af Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref den 3 Oktober 1866 med anledning af en framställning utaf Norrbottens landsting, att 1857 års berörda förordning måtte förklaras gällande för lappmarkerna. Denna framställning föranledde nemligen blott till det

förklarande, bland annat, att renegare, vid påföld, som stadgas i den åberopade förordningen och strafflagen, skulle åligga taga sådan vård om sina renar, att de icke skada växande eller afskuren gröda å åker, äng eller slåttermysrar under tiden från den 1 Juni till den 1 September.

Jemför man nu det föreliggande lagförslagets bestämmelser i förevarande hänseende med åberopade förordning, så synes renegarens, lappens, ställning vara i viss mån sämre, än egarens till det tama hemdjuret. Begge skola taga sådan vård om sina respektive djur, att de ej föröfva skada å annans egor. För hemdjurets egare är detta möjligt och lätt, för renens åter i allmänhet långt svårare och under vissa förhållanden omöjligt, på sätt ofvan blifvit antydt. Under det vidare den förre kan mot angränsande jordegare åberopa stängselvitsord till ytterligare lättnad i vården om sina hemdjur, så finnes en sådan rätt icke för rendjurets egare, så framt den uppfattning är riktig, att 1857 års förordning icke är på lappförhållandena tillämplig.

Vid de omfattande undersökningar, som på norska sidan blifvit i frågan verkställda, är emellertid upplyst, att på trakter, der den jordbrukande befolkningen inhägnat sina odlade egor, nästan ingen skada genom flyttlapparnes renar på sådana egor förorsakats af det skäl, att, efter hvad der allmänt medgifvits, renen icke springer öfver hägnader, så framt han icke är förföljd, hvadan man på dessa trakter varit fullt ense derom, att inhägnad jord är tryggad mot åverkan af renarne. (Se Kapten Bangs vid den tryckta beskrifningen öfver Tromsö amt fogade rapport pag. VIII, Afsnit II.) Der uttalas också, att likasom inegorna på dessa trakter redan vore tryggade genom hägnad, så skulle antagligen äfven utslätterlägenheter blifvit det, i fall ej särskilda växtlighetsförhållanden gjorde det öfverflödigt. Häraf vill sålunda synas, som om en viss hägnadsskyldighet gent emot lapparne skulle kunna jordegarnes åläggas och bereda å ena sidan ett hittills i allmänhet saknad skydd emot renarnes åverkan och å den andra en lättnad för lappen i hans ändock nog mödosamma vård om renarne. Åtminstone borde inom lappmarkerna eller der, såsom här är förhållandet, egentliga lappmarker ej finnas, inom fjelltrakterne till det omfång och med den begränsning, Eders Kongl. Maj:t skulle ega bestämma, skyldighet åläggas jordegare att kringgårdas sina odlade hemegor och måhända jemväl sådane värdefullare utslätter, från hvilka, i anseende till deras läge och andra omständigheter, lapparne hade synnerligen svårt att under vissa förhållanden afhålla sina renar, hvilket erfarenheten nog visar och i händelse af tvist kunde genom utsedde synemän afgöras. Då det emellertid kunde blifva väl mycket betungande för jordegaren att ensam bekosta sådan stängsel, och med grundsatserna i gällande

stängselförordning vore öfverensstämmande, att lappen, om han stängsel påkallade, borde deruti till hälften deltaga, men kostnaden därför skulle öfverstiga hans krafter, borde staten, som vållat hans trångmål och behovet af nu ifrågasatt åtgärd, när detta behof vore fullt ådaga-lagdt, träda emellan på det sätt till exempel, att jordegaren erhöile ett bidrag, motsvarande halfva hägnadskostnaden, mot skyldighet att uppföra och under viss tid underhålla hela den erforderliga hägnaden.

Om detta förslag anses medföra olägenheter i tillämpningen borde staten på sätt ofvan är antydt undanrödja de svårare lokala anledningarne till stridigheter genom att, der sådant för ändamålet funnes nödigt och tjenligt, inköpa och till lappens besittning upplåta vissa nu enskilde tillhöriga trakter.

Innan endera åtgärden eller begge vidtagits eller genom lagstiftningen påbudits, borde lappen vara fri från skyldighet att ersätta annan skada af hans renar å enskildes egor åtminstone inom ett visst fjellområde, än sådan, som han uppsåtligen vållat, eller som skett genom grof vårdslöshet i renarnes bevakning och eljest kunnat förekommas, men icke, såsom nu föreslås, ansvara jemväl för den skada, han med bästa vilja icke kunnat afvärja. Med denna uppfattning kan Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som eljest icke skulle hafva något att anmärka emot den gemensamma ansvarighet, förslaget innebär, dock för närvarande ej godkänna densammas införande.

Slutligen anser sig Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande böra fästa uppmärksamhet derå, att bestämmelserne i 9 § icke synas tydligt utmärka, om och i hvad mån bofasta renegare, som hafva sina renar i lappens vård, skola deltaga i skada, som förorsakats vare sig genom vårdarens af egne och de bofastes renar bestående hjord, utan att utrönas kan, hvilkenderas renar gjort skadan, eller ock under de i 9 § 3 mom. förutsatta omständigheter. Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som icke förbisett innehållet af 24 §, anser dock åtminstone nyss åberopade mom. i 9 § vara i omförmälda hänseende otydligt eller tvetydigt, när det heter att ersättningsskyldigheten i sistnämnda fall åligger de "*lappar*", som uppehålla sig i distriktet. Om lappen skall drabbas af ersättningsskyldighet, äfven i det fall att han gjort allt hvad han kunnat för att förekomma skadan, så bör ersättningen därför äfven drabba den bofaste renegaren för de renar, som han lemnat i lappens vård och såsom sådana tillhöra hans hjord. Erfarenheten från vissa delar af länet har tydligen visat, att ingenting mera bidragit till stridigheter och tilltagande åverkan af renarne, än just den omständighet, att de bofasta renegarne tro sig kunna söka skydd för allt skadestånd

bakom deras renars utfattige vårdare, som ej eger något synnerligt att vedervåga och därför med liknöjdhet sköter sitt vårdarekall.

Med djupaste undersåtlig vördnad, nit och trohet framhärdar,

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste, tropligtigste
tjenare och undersäte

G. ASPLUND.

Carl H. Ekberg.

Östersund i Landskontoret den 31 December 1879.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes i Vesterbottens län underdåniga
utlåtande angående förslag till förordning rörande lapparne
i de förenade konungarikena Sverige och Norge.

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Under tillkännagifvande, att, vid underdånig föredragning af ett utaf Norska Regeringen till Kongl. svenska Justitiedepartementet öfverlemnadt, inom norska Departementet för det Indre uppsatt förslag till Lov angående Lapperne i de forenede Kongeriger Norge og Sverige, Eders Kongl. Maj:t i nåder förordnat, att ifrågavarande förslag skulle till svenska språket öfversättas och till trycket befordras, samt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens, Vesterbottens och Jemtlands län anbefallas att hvar för sig med underdånigt utlåtande öfver samma förslag skyndsamligen inkomma, har Herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Justitiedepartementet i skrifvelse den 20 sistlidne Oktober anmodat Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vesterbottens län att, så fort ske kunde, inkomma med underdånigt utlåtande öfver förslaget till förordning rörande lapparne i de förenade konungarikena Sverige och Norge.

Till åtlydnad häraf och sedan så väl kronofogden i lappmarksfögderiet, jemte kronolänsmännen i de lappmarkssocknar, hvarifrån lapparne med sina renar stundom begifva sig in på norska området, som ock de tvenne äldste och med ifrågavarande ärende mest förtrogne revierförvaltarena i lappmarken blifvit hörda, får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande afgifva det infordrade underdåniga utlåtandet.

Ifrågavarande förslag synes hufvudsakligen afse skydd för den norska bofasta befolkningens egor emot den skada, som dem tillskynas af lapparnes renkreatur.

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som icke eger kännedom om förhållandena i Norge, är derföre icke i tillfälle att bedöma,

huruvida föreslagna bestämmelserna må vara derstädes tillämpliga och ändamålsenliga; men att de icke äro det i afseende å den renegande lappska befolkningen i Vesterbotten, det anser jag mig kunna bestämdt förklara; hvarföre jag i likhet med flertalet af nämnde tjenstemän, som sig i saken yttrat, är af den åsigt, att förslaget icke bör vinna nådig fastställelse beträffande Vesterbottens län tillhörande lappar. Deras antal är ej eller stort, blott omkring 1,400, eller icke fullt en fjortonedel af lappmarksfögderiets hela folkmängd, 20,441 människor; af hvilka lappar dessutom många icke äro nomader, utan bofasta. Antalet af renkreatur inom länet är icke tillförlitligen känt, men antages icke öfverstiga 45 å 50,000. I Norrbottens län deremot, hvarest lappmarkssocknarnes sammanlagda folkmängd endast bestiger sig till omkring 13,000 människor, lärer lapparnes antal uppgå till mer än en tredjedel af nämnde folkmängd.

För öfrigt har jag anledning antaga, att icke någon större del af de vesterbottniska lapparne pläga med sina renhjordar tränga långt in i Norge. Härom yttrar länsmannen i Vilhelmina socken, dels att det är troligt, att renarne å många ställen inom Norge åstadkomma skada, men att han, som i Vilhelmina varit länsman i trettio år, aldrig hört talas derom, ehuru nämnde socken gränsar till Norge och lapparne från Vilhelmina årligen under sommarmånaderna vistas på gränsen och inom Norge, dels ock att förbud kunde utfärdas för svenska lappar att öfverskrida norska gränsen, hvilket ej eller vore för lapparne behöfligt, enär sådant i forna tider ej var brukligt, då lapparne med sina renar likväl befunno sig bättre än nu för tiden.

Skulle Eders Kongl. Maj:t emellertid i nåder finna, att omförmålde förslag bör i vissa delar gälla äfven Vesterbottens lappmark, hvarmed åtminstone torde böra dröja till dess afvittring öfvergått lappmarken, hvarefter gränserna för lapplanden kunde närmare ordnas och bestämmas; så får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande emot förslagets särskilda delar göra följande anmärkningar.

§ 2.

Det torde icke ofta inträffa, att lapparne förändra nationalitet; hvarföre det skäligen kan sättas i fråga, huruvida för sådan händelse annat förfarande bör iakttagas, än då rikets öfriga inbyggare vilja blifva norska undersåter. Men, om det i denna § föreslagna sätt för utflyttning till Norge skall blifva gällande, bör utflyttningsattesten, förutom af kyrkoherden, kunna meddelas af vederbörande länsman, som af lappen träffas lättare och på närmare håll än kronofogden. Det för

flyttningen föreskrifna villkoret, att "laga hinder därför i öfrigt ej möter", är något sväfvande; och pröfningen i detta fall kan blifva svår nog för vederbörande kyrkoherde och kronofogde eller länsman.

§ 4.

I denna § omförmälda syneförrättningar, hvilka skola ega rum i Norge, blifva antagligen så kostsamma, att i de flesta fall värdet af den fälda skogen icke uppgår till de med synen förenade kostnader, hvarigenom jordegaren kan i hög grad uppdrifva sina ersättningsanspråk, enär lappen i allmänhet torde hafva svårt att utreda beloppet af den skadeersättning, som han erbjudit jordegaren, och derföre hellre underkastar sig utgifvandet af en oskälighets ersättning, än de med synen förenade kostnader.

Ett särskildt slag af åverkan, för hvilken de svenska skogarne äro utsatta, består deri, att lapparne, i synnerhet då snön borttinar och marken isbelägges, så att renarna icke åtkomma mossan, nedhugga större och mindre sträckor af tall- och äfven granskog, som är behängd med laf, hvilken tjänar renarne till föda. Detta sätt att utöda skog borde förbjudas, ehuru lapparne, hvilka, enligt § 8 i gällande afvittningsstadga, "ega att, i den mån för betesrättens utöfvande är nödigt, till husbehof begagna skogen", möjligen på grund af detta stadgande, om de derom hafva kännedom, anse sig vara lagligen berättigade till berörde skogsförödelse. Om lapparne skulle använda laf endast af torra och torkande granar i till timmerproduktion odugliga grantjälär, vore deremot icke mycket att erinra.

§ 5.

Hela denna § anses böra utgå, enär den lägger hinder i vägen för landets uppodling, der så ske kan, och statens i 2:a mom. föreslagna åliggande att hålla renvägarne öppna torde blifva förenadt med stora kostnader.

§§ 6, 7, 8.

Enligt den kännedom Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eger om förhållandena i Vesterbottens lappmark och de upplysningar sakkunnige personer i ämnet meddelat, kunna de i dessa tre §§ föreskommande föreskrifter om lapplandens distriktindelning, val af förmän och dessas åligganden m. m. svårligen tillämpas inom nyssnämnde lappmark.

Lapparne hysa en vidskeplig fruktan för att uppgifva antalet af sina renar, och lära icke ens för sina närmaste anhöriga omtala detta, utan anse ett tillkännagifvande om det antal renar de ega vålla renhjordens förskingrande och ödeläggelse. Att under sådana förhållanden ålägga lapparne lemna uppgifter om renantalet — hvilket lapparne sjelfva för öfrigt stundom ej bestämdt känna — det är att såra dem i deras ömtåligaste punkt och torde bringa dem till lagöfverträdelse, enär det är att befara, att ingen lag skulle förmå dem till aflemnande af sanningsenliga och tillförlitliga uppgifter uti nämnde hänseende.

Stadgandet om skyldighet för lapparne att, när de vilja med sina renar flytta till annan socken i hemlandet än den, hvarest de hafva sitt hemvist (äro mantalsskrifua?), eller öfver gränsen till det andra riket, för länsmannen i hemorten uppgifva eget och medföljande husfolks namn, det distrikt, eller den socken, eller annat område, inom hvilket de ämna uppehålla sig, äfvensom antalet af de renar de komma att medföra, blifver mången gång, kanske oftast, praktiskt utförbart och synes för ingen del komma att medföra nytta, motsvarande de stora olägenheter, som genom tillämpning af stadgandet skulle tillskyndas lapparne.

Ofta inträffar, att det icke är lappen, utan renhjorden, som bestämmer uppehållsorten. Om nemligen renbetet på en trakt, der lappen med sin renhjord befinner sig, blifver klent, eller om, såsom mången gång händer, rofdjur infinna sig bland renarne, som då icke kunna sammanhållas, måste lappen, med eller mot sin vilja, med sin renhjord flytta till annan socken, eller annan trakt, der betet är bättre, eller der renarne kunna, i följd af andra förhållanden, såsom djupare snö m. m., lättare sammanhållas och skyddas för rofdjur, som i allmänhet äro varg och järf. Lappen kommer således ofta att med sina renar besöka trakter, dit han vid uppbrottet från hemmet på hösten icke trott sig komma. Under vanliga betesförhållanden pläga de vesterbottniska lapparne med sina renar icke flytta längre ner än till lappmarkens nedersta socknar, eller till dem, som gränsa derintill; men stundom nödgas en del lappar, för erhållande af renbete, med sina renar begifva sig ned till trakterna kring Umeå, Örnsköldsvik och Hernösand. Vid sådana tillfällen är det för lapparne alldeles omöjligt att på hösten uppgifva det distrikt eller de socknar, hvarest de för vintern skola uppehålla sig; ty de veta ej sjelfva lång tid förut, om, när och hvarthän de skola flytta. Vid dylika färder ned till kusten, äfvensom då lappen befinner sig högt upp bland fjellen och der nödgas ombyta vistelseort, kan han vara på ett afstånd af 10, 15 till 20 mil och derutöfver från länsmannen i lappens hemort. Men om man äfven

antager, att lappen kan och vill, vid sitt uppbrott, göra en någorlunda tillförlitlig anmälan om det antal renar han medför, så kan det hända, att, innan han kommer till en annan socken, eller till Norge, flere skockar vilsekomna renar tillstöta hans renhjord, hvarigenom han kommer att medföra 50 eller 100 renar mer än han uppgifvit. Han kan då, utan minsta uppsåt att öfverträda lagen, varda dömd till böter. Att under sådana omständigheter fordra de i § 7 föreskrifna uppgifter, är orimligt. Lagen derom skulle icke kunna efterlefas, men skulle gifva anledning till en mängd trakasserier och lidanden för lapparne. För öfrigt lär det väl näppeligen blifva möjligt för landshöfdingen att bedöma, huru stort antal renar ett distrikt eller en socken kan mottaga, eller att till annat distrikt eller område hänvisa ett visst antal renar, en föreskrift, som, om den äfven lemnades, med all säkerhet icke skulle iakttagas af lapparne, i händelse den ej vore enlig med deras fördel.

Med afseende å lapparnes obenägenhet för inskränkning i deras frihet och å de säregna förhållanden, som i flere fall förekomma med denna ociviliserade folkstam, skulle det möta största svårighet att bland lapparne påträffa personer, hvilka såsom förmän skulle kunna och vilja fullgöra de i § 8 gifna föreskrifter; desto mindre som de äro mycket obenägna att förråda eller angifva hvarandra för förbrytelser, vare sig dessa begås med uppsåt, eller af våda och försummelse. Ifrågavarande förmenskap lär för öfrigt ingen lapp vilja åtaga sig utan ersättning, enär denna befattning, om den skall riktigt skötas, upptager ej så ringa tid och hindrar dess innehafvare från vården om egna renar och angelägenheter. Men af förslaget vill synas, som skulle nämnde förmenskap blifva ett slags lönlöst kommunalbestyr.

§ 9.

Ur 2:a mom. i denna § torde ordet "hjortronland" böra uteslutas, enär renarne derå göra föga skada, men det mången gång kan vara svårt för lappen att hålla renarne från dessa mossar. Deremot borde kanske i stället efter orden "växande skog" få inflyta orden: "hö i hässjor".

De i 9, 16 och 17 §§ förekommande stadganden angående dels gemensam ansvarighet för lappar inom samma distrikt för derstädes åstadkommen skada, dels rättighet att inom två år åtala den verkligt skyldige, derest han upptäcket, dels sättet att genom publikation i kyrkan instämma den, hvars vistelseort är okänd, m. m., äro mer eller mindre olämpliga undantagsstadganden, den lappska befolkningen till

men och skada. Stadgandet, att, om skada sker å egor af uppgifven beskaffenhet inom ett visst distrikt och det ej kan utrönas genom hvilkens eller hvilkas renar den blifvit förorsakad, ersättningsskyldigheten för skadan, äfvensom syne- och rättegångskostnader, skall påläggas de lappar, hvilka uppehålla sig i distriktet, tyckes vara orättvist och alltför obilligt samt stridande emot den gällande satsen, att hvar och en skall böta för sig. Någon nödvändighet lär ej vara för handen att uti ifrågakomne hänseende ställa lapparne utom den för andra rikets invånare gällande lag.

I § 17 föreskrifves, bland annat, att den lapp, hvars vistelseort är okänd, njuter tre månaders tid efter stämningens kungörande i den sockens kyrka, der han senast haft sitt hemvist. Nu kan det inträffa, att en lapp med sina renar senast vistats och således haft sitt hemvist i en socken vid kusten, derifrån han på våren skyndsamt måste flytta uppåt fjellen. Eget och besynnerligt vore väl, om lappen skulle anses lagligen stämd derigenom, att stämningen, vare sig medan lappen är qvar i nämnde socken, eller sedan han derifrån begifvit sig bort, uppläses i kyrkan i samma socken, dit han möjligen aldrig i sin lifstid återkommer.

§ 30.

Vesternorrlands län omtalas icke i denna §, ehuru de flesta af Åsele häradslappar lära vintertiden uppehålla sig inom nämnde länsgränser, i synnerhet i Anundsjö och Björna socknar.

Åtskilligt annat vore väl att emot förslaget i fråga erinra; men Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inskränker sig till hvad redan är i underdånighet anfördt; endast med det tillägg, att kronofogden i lappmarksfögderiet förklarar sig anse, att följden af den föreslagna förordningen, om den upphöjes till lag, blefve den, att den innan kort skulle leda till svenska lappbefolkningens undergång, hvilken icke borde genom nya skärpta lagar påskyndas, enär den ty förutan skulle i sinom tid ega rum.

Med djupaste vördnad, trohet och nit framhärdar,

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste, tropligtigste
tjenare och undersäte

AXEL WÄSTFELT.

J. Cygnæus.

Landskansliet i Umeå den 17 Januari 1880.

Protokoll öfver ett lagärende, hållet uti Kongl. Maj:ts Högsta Domstol Måndagen den 21 Mars 1881.

Andra rummet.

Närvarande:

Justitieråden: ALMQVIST,
CARLESON,
NAUMANN,
OLIVECRONA,
HUSS,
SVEDELIUS,
GLIMSTEDT.

Sedan, jemlikt Högsta Domstolens beslut den 22 Oktober 1880, det till Högsta Domstolen för afgifvande af utlåtande öfverlemnade förslaget till "Förordning rörande lapparne i de förenade konungarikena Sverige och Norge" cirkulerat emellan Högsta Domstolens ledamöter, så företogs nu detta ärende till slutlig behandling; varande ett exemplar af förslaget detta protokoll bilagdt.

§ 1.

Justitierådet *Naumann* anmärkte, det Justitierådet, i likhet med Konungens Befallningshafvande i Norrbottens län, ansåg 1 afdelningen af § 24 böra hit förflyttas.

§ 2.

Justitieråden *Almqvist* och *Naumann* ansågo, att de allmänna föreskrifterna om naturalisation borde utan förändring gälla äfven för lapparne och att denna § således vore öfverflödig.

Bih. till Riksd. Prot. 1882. 1 Saml. 1 Afd.

Särskildt ville Justitierådet *Naumann* fästa uppmärksamheten på innehållet af Kongl. Förordningen den 4 Juni 1868 angående utsträckt frihet för Kongl. Maj:ts norske undersåtar att här i riket drifva näring m. m.

Justitieråden *Huss* och *Glimstedt* yttrade: Att, då svensk lapp, som blifvit upptagen till norsk, och norsk lapp, som blifvit upptagen till svensk undersåte, syntes böra, sedan han derom hos vederbörande företett bevis, vara i fråga om rättigheter och skyldigheter likställd med öfrige medborgare i det land, hvars undersåte han blifvit, den i 1871 års förslag ej förekommande, men i nu förevarande förslag tillagda föreskrift att lapp, som förändrat nationalitet, ej skall vara fri från skatter och andra allmänna förpligtelser i det rike, hvars undersåte han förut varit, förr än han upphört att å annan årtid än den, som enligt § 3 är tillåten, begagna bete för sina renar i det rike, hvarifrån han utflyttat, borde enligt Justitierådens mening utgå, helst vid tillämpningen af sagde föreskrift misstag och förvecklingar lätt torde kunna uppkomma samt i allt fall den i § 3 stadgade bötespåföljd syntes innefatta tillfyllestgörande korrektiv mot de befarade missbruken.

§ 3.

Justitieråden *Almqvist*, *Naumann*, *Huss* och *Glimstedt* yttrade: Enligt hvad af Konungens Befallningshafvande i Jemtlands län blifvit upplyst, plägar en del af länets lappar emellanåt vintertiden flytta öfver till de norska fjellen och der för sina renhjordar söka bete, då i följd af vissa väderleksförhållanden mossan på hemtrakterna i Sverige blifver oåtkomlig, — en betesrätt, som de efter gammal sedvana utöfvat och hvaraf de äro i verkligt behof; och har af Konungens Befallningshafvande i detta län blifvit anfördt, att å flera trakter, hvarifrån denna vinterflyttning eger rum, lapparne, derest fortfarande rätt dertill dem betages, skulle hotas af undergång. Så vidt Konungens Befallningshafvande erfarit har genom denna betesrätt icke uppstått någon olägenhet vare sig för Norges lappar eller för dess öfriga befolkning, och ej heller har någon klagan deröfver försports från norsk sida.

Likaledes uppgifves af Konungens Befallningshafvande i Norrbottens län, att en och annan af lapparne från Arjeplog med sina renar uppehåller sig om vintrarne antingen i Norge eller Sverige, beroende derpå, hvarest de för året tro sig erhålla bästa renbetet.

Vid nu angifna förhållanden, och då af de förhandlingar, hvilka föregingo aflåtandet utaf den till 1871 års Riksdag framställda Kongl. proposition i ämnet, syntes framgå, att anledningen till den i före-

varande § stadgade inskränkning i tiden, under hvilken vistelse i det ena landet stode öppen för lapparne från det andra, uteslutande kunde sökas i de missbruk af betesrättigheter i Norge, hvartill de lappar, som från norra delen af Torneå lappmark vartiden flyttat till Tromsö amt, derstädes gjort sig skyldiga, samt sålunda antagas kunde att med det föreslagna stadgandet icke varit afsedt att upphäfva den enligt gammal sedvana af de vid riksgränsen bosatta lapparne utöfvade betesrätt å ömse sidor om nämnda gräns, dervid förpligtelse för dem att endast under en viss årstid hålla sina renar i det land, hvars undersåtar de ej äro, hittills icke egt rum, ansågs från det i senare stycket af förvarande § föreslagna stadgandet att utan vederbörande jordegares eller brukares samtycke svenska lappar ej må uppehålla sig i Norge under annan del af året än Maj, Juni, Juli, Augusti och September månader eller norska lappar under nämnda månader med sina renar vistas i Sverige, uttryckligt undantag i paragrafen böra göras för de trakter, der lapparne af ålder haft för sedvana att å fjellen på ömse sidor om riksgränsen beta sina renar i hvilken årstid som helst.

§ 4.

Justitierådet *Naumann* yttrade: Ej mindre i den på offentligt föranstaltande i Norge utgifna beskrifningen öfver Tromsö amt, än ock i det betänkande angående lagstiftningen i ämnet, som af amtmannen i nämnda amt afgifvits, är vitsordadt att någon egentlig skada å skogen derstädes ej förorsakas af lapparne, samt att de skogsprodukter, som af dem till fyllande af deras hufvudsakliga behof användas, kunna uppskattas endast till ett ringa värde.

Vid sådant förhållande och då, såsom af Konungens Befallningshafvande i Norrbottens län blifvit anmärkt, det i denna § ifrågasatta förfarande för utrönande af ersättningsbeloppet för använda växande löfträd, tagna från enskild jordegares mark, måste för lapparne blifva alltför kostsamt, samt billigheten syntes kräfva, att då, enligt hvad utredt blifvit, tillåtelsen för lapparne att begagna torra träd och vindfälln samt i statens skogar växande löfträd icke motsvarade lapparnes nödtorftiga skogsbehof, lapparne tillåtes att för sina hushållsbehof till nödtorft begagna skogen, der de hittills varit vane, syntes öfvervägande skäl tala för den af Konungens nyssnämnde Befallningshafvande uttalade åsigt, att lapparne fortfarande borde tillerkännas rätt att äfven på enskild mark till de af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande närmare angifna ändamål utan ersättning taga växande löfträd. Till stöd derför syntes ock kunna åberopas att gällande lagstiftning i Sverige ut-

tryckligen tillerkänner lapparne rätt att öfverallt inom lappmarkerna till husbehof använda skogen i den mån sådant för betesrättens utöfvande är nödvändigt.

Med afseende å hvad sålunda blifvit anfördt tillstyrkte bemälde Justitieråd att paragrafen måtte omredigeras i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad ofvan är nämnt.

§ 7.

Justitieråden *Almqvist*, *Naumann*, *Huss* och *Glimstedt* yttrade: Mot tillämpligheten af de i denna paragraf gifna föreskrifter för de flyttningar, som af lapp företagas från den socken, inom hvilken han är skrifven och således måste antagas hafva sitt hemvist, till annan socken inom riket, hafva Konungens Befallningshafvande såväl i Norrbottens som Vesterbottens län anmärkt att behovet af dylika flyttningar inom Sverige, hvilket behof oftast uppkommer då renbetet i någon trakt blifvit sämre än vanligt, icke kan på förhand af lapparne bestämmas, hvadan i dylika fall den föreskrifna anmälningspligten icke kan af lapparne i behörig ordning fullgöras.

Med anledning häraf och då de föreslagna stadgandena angående anmälningsskyldigheten syntes egentligen behöfliga med afseende å de orter i Norge, hvarest distriktindelning vore afsedd att införas, hemställes att de i 1 mom. uti denna paragraf gifna föreskrifter måtte varda inskränkte att gälla blott de lappar, som ärna flytta till de trakter i Norge, der distriktindelning eger rum.

De särskilda föreskrifter i fråga om skyldighet att göra anmälan, hvilka med afseende å de lappar, som flytta från en socken till en annan inom samma rike, kunde finnas erforderliga, syntes deremot rätteligen böra meddelas icke i nu ifrågasatta gemensamma lag för båda de förenade rikena, utan i särskild författning, hvilken hvartdera landet för sig kunde komma att utfärda.

Godkändes hvad sålunda blifvit anmärkt, borde deraf påkallade förändringar jemväl i paragrafens öfriga delar vidtagas.

§ 8 mom. e.

Justitieråden *Naumann* och *Huss* yttrade: Den förmannen här medgifna rätt att å lapparnes vägnar ingå förlikning, utan att de sådant uttryckligen medgifvit, synes ej väl förenlig med de i svensk lag i fråga om befogenhet att ingå förlikning gifna stadganden, och torde böra ur förslaget uteslutas.

§ 9.

I fråga om skyldighet för lapparne att ersätta skada, som af deras rendjur förorsakas å utängsslätter, har såväl i beskrifningen öfver Tromsö amt, som af Konungens Befallningshafvande i Norrbottens län i förenämnde embetsutlåtande blifvit upplyst, att utängsslätterna i allmänhet äro af ringa värde för jordegarna, så att till och med det första steget för boskapsskötselns utveckling skulle ligga deri, att arbetet med bergandet af hö på dylika slätter ersattes genom en bättre skötsel af hemegorna; och derjemte har af Konungens nyssnämnde Befallningshafvande blifvit anmärkt, att lapparne icke kunna hindra sina renar att, då de i följd af oväder taga sin tillflykt till trädregionen, beträda dessa utängsslätter, hvilka understundom äro belägna ända upp vid trädgränsen.

På dessa skäl och då utängsslätterne, der de ej äro inhägnade, mången gång icke lära med säkerhet kunna skiljas från den omgifvande utmarken, ansågo Justitieråden *Almqvist*, *Naumann*, *Huss* och *Glimstedt* ersättningsskyldigheten för lapparne med afseende å den skada, som af renar förorsakades å oinhägnade slätterlägenheter, icke böra ega rum; samt hemställde i följd deraf att i andra stycket framför ordet "utängsslätter" måtte införas ordet "inhägnade".

Justitierådet *Naumann* anmärkte vid tredje punkten i denna §, såsom en hufvudsaklig omständighet, hvad äfven Konungens Befallningshafvande i Norrbottens län framhållit, dels att, öfverallt der i denna lag den gemensamma ersättningsskyldigheten är stadgad, det undantag, som Kongl. brefvet den 4 November 1817 innefattar, måtte tilläggas: att om någon af de inom distriktet sig uppehållande lappar kan styrka, att skadan icke blifvit af hans renar förorsakad, frikallas han från deltagande i ersättningen; dels att, på sätt jemväl Konungens Befallningshafvande i nämnda län föreslagit, jordegarna må åläggas *stänga omkring sina odlade egor* öfverallt der material för sådan stängsel förefinnes.

Justitierådet *Huss* ansåg, lika med Justitierådet *Naumann*, att undantag från den gemensamma ersättningsskyldigheten borde stadgas för den lapp, som kunde visa att skadan icke blifvit af hans renar förorsakad.

Beträffande paragrafens fjerde punkt erinrades af Justitieråden *Almqvist*, *Naumann* och *Glimstedt*, hurusom, i afseende å skyldigheten att ersätta skada af renarne å den egentliga utmarken, inom Högsta Domstolen vid granskningen af föregående förslag, der föreskrift om en

dylik ersättningsskyldighet äfven var intagen, blifvit anmärkt, att skyldigheten att ersätta skada å utmark vid de fall, då jordinnehafvarne genom renars betande å utmarken komme att sakna erforderligt bete för sina egna kreatur eller i väsentlig mån betungades, syntes vara alltför obestämd och derigenom föranledande till mångfaldiga tvister samt slutligen leda derhän, att renegare ej vågade låta sina djur uppehålla sig å någon enskild utmark, enär svårigen på förhand kunde beräknas, om jordinnehafvaren egde så många kreatur att allt betet för dem erfordrades eller han eljest slutligen pröfvades hafva blifvit genom renarnes vistande å denna mark i väsentlig mån betungad; och, enär denna anmärkning syntes fortfarande ega giltighet, hemstälde bemälde ledamöter att nämnde fjerde punkt i denna § måtte uteslutas.

§§ 10—13.

Justitierådet *Naumann* yttrade: Den i dessa §§ föreslagna vidlyftiga procedur synes visserligen vara väl afpassad till bekvämlighet för den fasta befolkningen i Norge, men måste otvifvelaktigt blifva i högsta grad betungande för de svenska lappar, hvilka för sina renar söka bete under sommarmånaderna i Norge, derest renarne skulle förorsaka skada på nybyggarnes marker. En enklare, vida mindre kostsam procedur borde kunna utfinnas, hvilken på en gång betryggade den bofasta befolkningens rättmätiga anspråk på ersättning för liden skada af kringströfvande renar, men som tillika icke pålade de nomadiserande lapparne sådana extra kostnader, mångdubbelt öfverskridande värdet af den af renarne vållade skada, som förevarande förslag, om det var der lag, måste föranleda. Af dessa skäl hemstälde Justitierådet om en omarbetning af ifrågavarande §§, på det att den anmärkta olägenheten må kunna undvikas.

§ 18.

Justitieråden *Naumann*, *Huss* och *Glimstedt* förenade sig i följande yttrande: De skäl, som under behandlingen af föregående förslag i ämnet hafva anförts för behovet att i fråga om skada, tillfogad af renar å de orter, der distriktindelning eger rum, stadga, att, då ej utrönas kan genom hvilkens renar skadan förorsakats, ansvarigheten därför skall drabba alla de lappar, hvilka hade sitt tillhåll i distriktet, när skadan skedde, synas lika kraftigt tala därför, att, då inom distriktet skada af *hund* tillfogas renar på tillåtet uppehållsställe, skadan skall, då det ej kan utrönas genom hvilkens hund den förorsakats,

likaledes ersättas af samtliga jordegare inom distriktet, hvilka hålla hundar. Behovvet af ett dylikt stadgande synes äfven vara erkänt af amtmannen i Tromsö amt, hvilken i motiven till det af honom framställda lagförslag i ämnet yttrar: "bevis att det är en viss jordegares hund eller hundar, som gjort skadan, skall ofta icke kunna åstadkommas, då dels de hundar, som den bofasta befolkningen i allmänhet håller, till en stor del äro af samma ras och det således ofta ute å marken möter svårighet att skilja den ena hunden från den andra, dels lapparne naturligtvis icke kunna känna alla hundar, som hållas af de bofasta, och sålunda lappar, hvilka se en hund jaga renar, icke kunna uppgifva hvem hunden tillhör, dels slutligen, om ock en lapp igenkänner hunden och känner dess egare, han ändock icke kan åstadkomma tillräckligt bevis att skadan skett genom en viss hund, alldenstund skadan sker i utmarken och det icke alltid är fallet att målsäganden har med sig vittnen". Det är endast på grund af praktiska svårigheter, som amtmannen säger sig icke våga att låta alla hundegare i ett distrikt gemensamt ansvara för skada af hundar tillfogad lapparnes renar.

Under åberopande af bland annat de utaf nämnde amtman anförda skäl har ock Konungens Befallningshafvande i Norrbottens län uti förenämnda embetsutlåtande föreslagit "att gemensam ansvarighet för skada, som af hund förorsakas å renar inom ett distrikt, måtte åligga de bofaste inom detta distrikt, hvilka hålla hundar, i förhållande till det antal, hvar och en innehar, der ej hundens egare kan uppgifvas eller af hundegaren i bevis kan ledas att hans hund eller hundar vid tiden för skadegörelsen antingen hållits fullständigt klubbade eller i band".

Då sålunda, enligt sammanstämmande uppgifter af sakkunnige från såväl svensk som norsk sida, den lapparne i denna § tillerkända rätt till ersättning för skada, som hund tillfogar ren, skulle i de flesta fall blifva omöjlig att utkräfvä, derest förslagets stadganden i förevarande hänseenden bibehölles oförändrade, hemställes af bemälda Justitieråd att samma grundsats om gemensam ansvarighet, som ofvan i 9 § 3 mom. blifvit antagen i fråga om ersättningsskyldighet för skada, som tillfogas jordegare utaf renar, äfven måtte i förevarande fall vinna tillämpning och paragrafen följaktligen i sådan syftning omskrifvas.

Justitierådet *Naumann* tillade för sin del, att han ansåg ersättningen icke böra inskränkas till blott det fall att hund tillfogar ren skada "på tillåtet uppehållsställe"; ty det kan lätteligen inträffa, att hund jagar renarne från det tillåtna uppehållsstället in på ett för bete otillåtet område, och först der skadar eller dödar djuren, i hvilken händelse skadeersättning bör gifvas till renarnes egare, hvilka icke

vållat att dessa inkommit på sådan mark, men likväl lidit förlust i afseende på sin egendom. Orden "på tillåtet uppehållsställe" i andra stycket af denna § torde derföre böra utelemnas.

§ 21.

Bland de personer, hvilka enligt denna § skulle kunna med laga verkan i Sverige kungöra en i Norge fäld dom, ansågo Justitieråden *Almqvist*, *Naumann*, *Huss*, *Svedelius* och *Glimstedt*, med anledning af bestämmelserna i Kongl. Förordningen den 10 Augusti 1877 angående *stämmingsmän*, jemväl desse böra upptagas.

§§ 29—30.

I fråga om den tid, under hvilken förordningen i ämnet, der den komme att antagas, skulle förblifva gällande, innehöll det vid 1871 års riksdag framlagda förslaget i 28 § den föreskrift, att beslut om upphäfvande af eller förändring i förordningens bestämmelser blefve, i hvartdera riket, för så vidt anginge andra riket eller dess undersåtar, gällande först när motsvarande beslut vore fattadt å den andra sidan; och vid framläggande af nu förevarande förslag till gemensam lagstiftning i fråga om lapparne, uttalades af norska Departementet för det Indre, att departementet fortfarande omfattade den mening, att det i fråga om den tid, under hvilken den föreslagna förordningen skulle ega gällande kraft, vore lämpligast att bibehålla de i det äldre förslaget förekommande bestämmelser, ehuru departementet för att aflägsna de betänkligheter, som blifvit uttalade dels med afseende å den föreslagna författningens ingripande i hvartdera landets sjelfständiga lagstiftningsrätt, dels med hänsyn till de hinder en öfverenskommelse utan uppsägningsrätt antogs komma att förorsaka för framtida rättelser och förbättringar, föreslog att författningen under vissa förutsättningar skulle kunna ensidigt af hvartdera riket upphävas, allenast den lagstiftning, som trädde i stället för förevarande förordning, hvilade på den grund, att begge rikenas lappar kunde hvarje år under månaderna Maj, Juni, Juli, Augusti och September upphålla sig i Tromsö, Nordlands samt Nordre och Søndre Trondhjems amt i Norge och den öfriga delen af året i de angränsande länen i Sverige och åtnjuta de rättigheter, som tillkomme nämnda amts eller läns egna lappar.

De af Departementet för det Indre anförda grunder för bibehållandet af det föregående förslagets bestämmelser uti detta hänseende — det inflytande på lagens auktoritet, som formen af en traktat, un-

derkastad uppsägning, måste medföra, samt det föga tillfredsställande resultatet af ett mångårigt arbete, derest man icke kunde ernå ett ordnad tillstånd utan att man samtidigt underkastade sig möjligheten deraf, att detsamma kunde om några år komma att upphöra — synas dock vara af den vikt, att de betänkligheter, som föranledt departementet att i förslaget intaga bestämmelsen om rättighet för hvartdera riket att ensidigt upphäfva författningen, torde böra förfalla; och detta så mycket hellre som grundade invändningar kunna göras mot giltigheten af dessa betänkligheter.

Ordnandet genom en mellanrikslag af de nomadiserande lapparnes vandringar i norra delarne af den skandinaviska halfön — hvilka vandringar i följd af naturförhållandena måste af dem utsträckas till begge de förenade rikena — samt af de rättigheter, som under dessa vandringar skola dem tillkomma i förhållande till den bofasta befolkningen, torde lika litet, som ordnandet af öfriga rättsförhållanden emellan begge rikenas invånare, hvilka blifvit genom mellanrikslagar reglerade, kunna med skäl anses såsom någon inskränkning i den autonomi, som tillkommer hvartdera riket. Och har en författning uti ifrågavarande ämne genom sammanställande beslut i Sverige och Norge blifvit — oaktadt de svårigheter, hvarmed förevarande lagstiftningsarbete är förenadt — antagen såsom gemensam lag för båda rikena, torde den farhåga icke med skäl kunna hysas, att enighet ej skulle kunna uppnås emellan de särskilda lagstiftningsfaktorerna i fråga om de rättelser och förändringar, hvilka af erfarenheten under författningens tillämpning visa sig vara af nöden.

Härtill kommer, att den i 30 § intagna bestämmelsen om den grund, hvarå hvarje framtida författning i ämnet skall hvila, synes föga egnad att utgöra tillräckliga garantier för lapparne att blifva bibehållna vid sin gamla rätt att betjena sig efter gammal sedvana af land och vatten till underhåll för sig och sina renar samt till jagt och fiske. Allenast inskränkningarne blifva lika för lapparne af de båda nationaliteterna, innehåller den angifna grunden icke något hinder att inskränka deras rättigheter nästan huru mycket som helst, till och med i den omfattning, att den gifna tillåtelsen att under vissa tider på året vistas i hvartdera riket skulle kunna i väsentlig måtto omintetgöras.

På grund häraf tillstyrkte Justitieråden *Almqvist*, *Naumann*, *Huss* och *Svedelius* att i stället för 29 och 30 §§ i förslaget måtte införas 28 § i det af Kongl. Maj:t vid 1871 års riksdag framlagda förslag.

Slutligen anmärktes af Justitieråden *Almqvist*, *Naumann*, *Huss*,
Bih. till Riksd. Prot. 1882. 1 Saml. 1 Afd.

Svedelius och *Glimstedt* att, enär de i lagförslaget omförmälda förseelser, för hvilka bötesansvar blifvit utsatt, i allmänhet voro likartade eller jemförliga, skäl syntes saknas att, då för vissa af dessa förseelser bötesbeloppet blifvit bestämdt till högst 40 kronor, för de öfriga stadga böter utan sådan begränsning.

Justitierådet *Carleson* afgaf följande af Justitierådet *Olivecrona* biträdda yttrande: Mot förslaget, så vidt det öfverensstämmer med det förslag i samma ämne, hvaröfver Högsta Domstolen den 16 November 1868 afgaf sitt utlåtande, tillåter jag mig att åberopa de hufvudsakliga anmärkningar, som dervid af Högsta Domstolens flesta ledamöter framställdes.

Lika litet som det blifvit ådagalagdt, att den så kallade fjellrenens naturdrift att under sommarmånaderna söka hafskusten låter sig afvändas och att det hittills antagna villkoret för fjellbefolkningens existens, d. v. s. den af ålder begagnade flyttningsrätten, kan utan denna befolknings förderf underkastas föreslagne inskränkningar och förbehåll, i och hvarmed den skenbara förmånen måste, efter min tanke, i verkligheten förfalla, lika litet är utredt att väsentligen bättre bevakning öfver renen än hitintills kan aflappen, i synnerhet under flyttnings-tiderna, utöfvas. Ej heller har jag funnit anledning att frångå den tolkning af första bihanget eller codicillen till 1751 års gränsetraktat, hvilken af Högsta Domstolens förenämnde ledamöter omfattades. När denna codicill, föranledd af att, såsom det i traktaten heter, "ömse sidors lappar behöfva begge Riksens land till deras rendjurs uppehälle", förklarade att det skulle lapparne "efter gammal sedvana vara tillåtet höst och vår att flytta med deras rendjur öfver gränsen in uti ett annat rike, och hädanefter såsom tillförene, lika med landets undersåtare, undantagande på sådane ställen, som här nedanför anföras, få betjena sig af land och strand till underhåll för sina djur och sig sjelfva", hade efter min föreställning en hvar af de kontraherande makterna, utan att afstå från någon höghetsrätt inom eget land, förbundit sig att icke begagna denna sin rätt på ett mot fördraget stridande sätt vare sig direkt genom tillstängande af de för flyttningsrättens begagnande nödiga renvägarne eller indirekt genom utfärdandet af vexatoriska lagar. Ingendera staten var förhindrad att till enskilda upplåta statsjord eller meddela rättighet till nybyggens anläggande så länge sådant kunde ske med iakttagande att, enligt fördraget, lapparne kunde efter gammal sedvana flytta med sina renhjordar öfver gränsen i annat rike och hädanefter såsom tillförene, lika med det senare landets undersåtare, få betjena sig af land och strand till underhåll för sina djur och sig

sjelfva, undantagande på särskilda angifna ställen; ej heller var någondera staten förhindrad att efter godtfinnande lagstifta för egna undersåtar så vidt icke lapparne derigenom betogos de förmåner, som blifvit för dem betingade och åt dem utlofvade. Det åsyftade ändamålet innefattade ett humanitetsintresse, som af fördraget förklarades sammanfalla med staternas ömsesidiga politiska intressen. Farhågan för svårare eller stadigvarande konflikter mellan den bofaste och nomaden utestängdes af hänsynen till det på den tiden öfverflödiga (och på svenska sidan fortfarande tillräckliga) utrymmet för nomadbefolkningen, och det synes fullt antagligt att de under senare tider uppkomne och öfverklagade stridigheterna i Tromsö amt af Norge hafva sin egentliga rot i det ostridiga förhållandet, att den bofasta befolkningen i nämnde amt, hvilken efter gränsetraktatens afslutande lærer vunnit en högst betydlig tillväxt, fått efter hand uttränga och fortfarande uttränger lapparne från så väl de af dem från äldre tider till renbeten begagnade områdena, som ock de vanliga flyttningsvägarne. Men om så är, synes rättvisa och billighet fordra, att den mark, som fått inkräktas å gamla och fortfarande behöfliga renvägar, exproprieras och att de som qvarbo på områden, till hvilka lapparnes flyttningsrätt sträcker sig, åläggas att med tjenlig stängsel förse den mark, som skall anses undtagen från den gemensamma betesrätten. På sådan grund uppförd borde också en gemensam lagstiftning kunna, med lika iakttagande af nomadens som af den bofastes rätt, undanrödja de af flyttningsrätten härrörande anledningarne till tvist. Om expropriationskostnaden förefölle för dryg för ena staten ensam, kunde den icke vara det för begge och vore i allt fall påkallad af ett gemensamt mensklighetsintresse.

Vill man åter, med frångående af den humanitära grunden för den återopade codicillen till 1751 års fördrag, åsidosätta nomadbefolkningens behof för den förmenta odlingens kraf, bör ändamålet på ett enklare och ingalunda sämre sätt vinnas genom flyttningsrättens upphäfvande och lapparnes tvingande att sjelfve tillgodogöra sig sina renar, för så vidt dessa icke kunna utan bibehållande af sagda rätt bevaras, än att förknippa flyttningsrätten med oundvikliga skadeersättningar, som mera långsamt och på en omväg leda till målet. Ur denna synpunkt kan den ryska gränsspärrningen uppfattas, men annorlunda ses saken i det remitterade förslaget, hvars kärnpunkt ligger i den lapparne ålagda gemensamma ansvarigheten. För att bedöma verkan af denna ansvarighet bör tagas i betraktande att den förutsätter att de af lapparne besökta landsträckorna indelas i vissa distrikter, hvilka ej lära kunna göras mindre än att understundom milslånga afstånd måste skilja olika renhjordar från hvarandra; att hjordarnes nog-

granna bevakning inom dessa vidsträckta områden förhindras genom den bofasta befolkningens underlåtenhet att begagna stängsel kring sina inegor och blir rent af omöjlig vid de icke sällsporda tillfällen, då denna befolkning låter sina till jagt å lapparnes renar inöfvade hundar spränga hjordarne; *samt att* under sådana omständigheter de skadeersättningar, hvilka den gemensamma ansvarigheten skulle medföra för oskyldiga som för skyldiga, måste blifva oundvikliga och på samma gång i betydighet beroende af anspråken. Att den bofasta befolkningen skulle genom bättre vård om sina renjagande hundar eller bättre stängsel kring sina egor minska den säkra inkomst i skadeersättningar, som ett efter denna befolknings bekvämlighet och fördel inrättadt exekutionssätt erbjöde, kan visserligen vara att önska men icke att hoppas. Med grundsatsen om lapparnes gemensamma ansvarighet för deras renar, kunde väl också den af både svenska och norska myndigheter förordade grundsatsen om de bofastes gemensamma ansvarighet för deras hundar synas vara förenlig och derjemte betingad af de olika befolkningarnes likställighet inför lag, om sådan varit åsyftad, men lagförslaget, som sökt på bästa sätt sörja för de bofastes anspråk på skadeersättningar, har deremot icke på något sätt sökt underlätta möjligheten för lapparne att genom den omsorgsfullaste bevakning af sina renar undgå dessa skadeersättningar. Fordrande af lapparne noggrannare bevakning af hvarandras kreatur än de under gifna förutsättningar rimligen kunna åstadkomma, och åläggande den ena lappen att böta för den andres fel, mäter förslaget den bofastes och nomadens rätt med olika mått och afviker så mycket från de lagstiftningsgrunder, som i Sverige varit af ålder gällande, att jag för min del måste fortfarande afstyrka detsammas godkännande — trots de förbättringar det efter hand undergått.

I öfrigt och hvad angår den från norsk sida framställda åsigten om Norges berättigande att ensidigt och utan afseende å 1751 års fördrag lagstifta för de lappar, som uppehålla sig i nämnde rike, torde något yttrande derom ej ligga inom omfånget af det nu från Högsta Domstolen infordrade utlåtandet. Det oaktadt och i anledning af följande anförande af dåvarande chefen för norska Departementet för det Indre: "Departementet holder sig blot til den uimodsigelige Kjendsgjerning, at Sverige siden 1852 (då den ryska s. k. gränsspärrningen började) er sat ud af Stand til at opfylde endog kun Halvdelen af den som Vederlag for dets Lappers Rettigheder i Norge overtagne Præstation. Spørges der nu, hvilken Indflytelse dette har paa Norges retslige Stilling til Sagen, saa er det altsaa at overveie, om ikke Kodicillen fra samme Tidspunkt har ophørt at være juridisk forpligtende for Norge

og om ikke dette Rige har faaet en gyldig Adkomst til at erklære sig løst fra det hele Kontraktsforhold. Dette Spørgsmaal maatte formentlig besvares bekræftende, hvis der handledes om et privatretlig Forhold, og hvad der maatte blive at overveie, er altsaa, om det ikke er at besvare paa samme Maade, naar det handles om et traktatmæssigt, "vågar jag erinra, att då genom 1751 års traktat ingetdera riket åtog sig att underhålla någon viss del af rikenas nomadbefolkning, torde den framställda jämförelsen mellan traktaten och ett privatfördrag sakna tillämplighet — äfven om beggederas ändamål kunde vara likartade; att om Finnmarkens lappar genom ryska gränsspärrningen blifvit hindrade att begagna renbete inom de af Sverige efter 1751 afträdde områden, så hafva ock nämnde lappar tillika blifvit befriade från konkurrensen med andra om renbetet inom Finnmarken; att ännu icke blifvit ens påstådt att de norska flyttlapparne sakna för dem behöfligt renbete i Sverige; och att lapparnes år 1751 erkända behof af: "begge Riksens land till deras rendjurs uppehälle" icke kan antagas hafva upphört.

Slutligen må anmärkas, att om Sverige skulle antingen icke kunna eller vilja häfda den värlösa nomadbefolkningens rätt utom rikets gräns, lär icke detta innefatta något skäl för samma rike att gifva sitt bifall till någon lag, hvarigenom sagde rätt undertryckes.

In fidem
E. Adlerstråhle.

*Utdrag af protokollet öfver ett justitiedepartements-ärende,
hållet å Stockholms Slott Torsdagen den 8 December
1881 inför Hans Maj:t konungen uti sammansatt svenskt
och norskt Statsråd,*

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Statsministern Grefve POSSE,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Friherre
HOCHSCHILD,
Hans Excellens norska Herr Statsministern KJERULF,
Svenska Statsråden: LOVÉN,
VON STEYERN,
Friherre VON OTTER,
TAUBE,
HEDERSTIERNA,
HAMMARSKJÖLD,
RICHERT,
THEMPTANDER,
Norska Statsråden: JOHANSEN,
JENSEN.

Chefen för Justitiedepartementet Statsrådet von Steyern anmälde i underdånighet att sedan Kongl. Maj:t i svenskt Statsråd den 24 September sistlidet år i nåder förordnat att Högsta Domstolens yttrande skulle infordras öfver det förslag till förordning, rörande Lapparne i de förenade konungarikena Sverige och Norge, som innehölles i Kongl. Norska Regeringens underdåniga indstilling af den 13 Juni 1879, och hvaröfver utlåtanden förut afgifvits af Konungens Befallningshafvande i Jemtlands, Vesterbottens och Norrbottens län, så hade Högsta Domstolens protokoll den 21 sistlidne Mars, innehållande det infordrade yttrandet, till Justitiedepartementet inkommit.

Efter att hafva redogjort för förslaget och de öfver detsamma afgifna yttranden, anförde Departementschefen:

“Det nu föredragna förslaget, för hvilket det lagförslag i samma ämne, som förelades 1871 års Riksdag och Storting, i hufvudsakliga delar ligger till grund, synes mig framför detta innebära ganska väsendtliga fördelar. I åtskilliga punkter torde förslaget likväl, företrädesvis med anledning af de öfver detsamma af vederbörande myndigheter afgifna yttranden, böra undergå förändringar, innan det kommer i det skick, att det må kunna af Eders Kongl. Maj:t godkännas. Hvilka dessa förändringar äro och hvilka skäl som föranlett deras ifrågasättande, derför torde det nu tillåtas mig att inför Eders Kongl. Maj:t redogöra.

Vid 2 §.

Enär kronofogdarne, enligt hvad Konungens Befallningshafvande i Vesterbottens och Norrbottens län upplyst, äro bosatte utom Lappmarken och sällan hafva någon beröring med Lapparne, torde åliggandet att, jemte kyrkoherdarne, utfärda flyttningsattester för Lappar, som önska ombyta nationalitet, böra åtminstone i Sverige tillkomma länsmännen.

Vid 3 §.

På sätt vid denna § erinrats ej mindre af Konungens Befallningshafvande i Jemtlands och Norrbottens län än ock af Högsta Domstolens flesta ledamöter, plägar en del af Lapparne i nämnda län understundom vintertiden flytta öfver till de norska fjellen och der för sina renhjordar söka bete, då i följd af vissa väderleksförhållanden mossan på hemtrakterna i Sverige blifver oåtkomlig, — en betesrätt, som Lapparne efter gammal sedvana utöfvat och hvaraf de äro i verkligt behof; och skulle, enligt hvad upplyst blifvit, Lapparne å flere trakter hotas af undergång, derest rätt till en dylik flyttning dem betages.

Då förhandlingarne angående de vid 1871 års Riksdag och Storting framställda propositioner i ämnet utvisa, att anledningen till den i denna § föreslagna inskränkning i tiden, under hvilken vistelse i det ena landet står öppen för Lapparne från det andra, uteslutande kan sökas i de missbruk af betesrättigheter i Norge, hvartill Lappar, som från norra delen af Torneå Lappmark vårtiden flyttat till Tromsö amt, derstädes gjort sig skyldiga, samt sålunda antagas kan, att med det föreslagna stadgandet icke varit afsedt att upphäfva den enligt gam-

mal sedvana af de vid riksgränsen bosatta Lappar begagnade rätt till renbete å ömse sidor om nämnda gräns, dervid någon förpligtelse hittills ej ålegat dem att endast under viss årstid hålla sina renar i det land, hvars undersåtar de ej äro, har jag ansett ett stadgande i denna § böra införas, hvarigenom från förbudet för Lapparne att utan vederbörande jordegares eller brukares samtycke uppehålla sig, svenska Lappar i Norge under vintern och norska Lappar i Sverige under sommaren, undantag göres för de trakter, der Lapparne af ålder haft för sedvana att å fjellen på ömse sidor om riksgränsen beta sina renar hvilken årstid som helst.

Vid 4 §.

Af Konungens Befallningshafvande i Norrbottens län har vid denna § blifvit anmärkt, dels att Lapparne, hvilka hittills ansett sig berättigade att utan ersättning nyttja skogen till hvarjehanda ändamål, såsom till bränsle, tältstänger, renhagar, gammer o. d., borde fortfarande bibehållas vid en sådan rätt och följaktligen för ifrågavarande behof få utan ersättning taga växande löfskog jemväl på enskild mark, dels ock att det föreslagna förfarandet vid bestämmandet af ersättningsbeloppet för växande löfträd, tagna å enskild mark, skulle för Lapparne blifva alltför kostsamt; och har jemväl inom Högsta Domstolen uttalats samma åsigt.

I Norska Regeringens instilling framhålles å andra sidan, att sedan i förevarande förslag tillagts Lapparne rätt att utan ersättning taga torra träd och vindfällen samt å statens skog dessutom växande löfträd, skulle en utsträckning af Lapparnes rättigheter derhän, att dem blefve tillåtet att jemväl utan ersättning taga växande löfskog i enskilde tillhörande skogar, stå i strid mot grundregeln i 1751 års kodicill, att Lapparne icke må tillfoga landets inbyggare skada å deras skog; hvarförutom derigenom skulle framkallas ett mindre sparsamt bruk af skogen.

Lapparnes behof att för omförmälda ändamål använda växande löfskog gör sig gällande icke blott under det de uppehålla sig i aflägsna fjelltrakter, der ett måttligt bruk af löfskogen icke kan anses medföra något synnerligt men för landets bofasta befolkning, utan ock under deras vistelse å ställen så närbelägna den bofasta befolkningens gårdar, att mången gång fällandet af växande löfskog å jordegarens mark för denne medför verklig skada, helst tillgången på dylik skog i många delar af de nordliga norska amten uppgifves vara ganska sparsam. Mot hvad Norska Regeringen erinrat, kan det derföre svårligen ifrågasättas att i förslaget upptaga den af Konungens Befallningshafvande i

Norrbottens län i främsta rummet förordade utsträckningen af Lappar-
nes rätt till skogsfång.

Deremot måste man erkänna det befogade i Konungens Befall-
ningshafvandes anmärkning derom, att det föreslagna sättet för fast-
ställande af ersättningsbeloppet kan för Lapparne blifva onödigt be-
tungande. På ett mindre kostsamt och ändock tillräckligt betryggande
sätt bör ändamålet kunna vinnas derigenom, att man, då öfverens-
kommelse om ersättnings belopp ej kunnat mellan parterna träffas,
öfverlemnar afgörandet deraf till en kompromiss, hvars beslut ej får
öfverklagas, och som skulle bestå af länsmannen eller annan af amt-
mannen dertill förordnad person såsom ordförande äfvensom af två
ledamöter, valde en af hvardera parten. Detta sätt att värdera upp-
kommen skada är af Lapparne sjelfva förordadt, och bör jemväl för
den bofasta befolkningen innebära vissa fördelar. Om derjemte såsom
en anvisning åt kompromissarierna föreskrifves, att den ersättning, som
af Lapparne bör uti förevarande fall till den enskilde skogsegaren er-
läggas, skall vara en "billig" ersättning, torde genom de sålunda före-
slagna ändringarne i paragrafen den farhågan kunna anses förebyggd,
att Lapparne genom möjliga ersättningskraf för skogens nyttjande skulle
kunna oskäligt betungas. Ersättningen till förrättningsmannen synes
för en så enkel förrättning som den ifrågavarande ej behöfva öfver-
stiga den för länsmän bestämda skjuttersättning och dagtraktamente.

Slutligen torde, på sätt af Konungens Befallningshafvande i Norr-
bottens län erinrats, en- och videbuskar böra upptagas bland de skogs-
alster Lapparne ega rätt att afgiftsfritt använda.

I afseende på bötesbeloppen i denna § hafva Högsta Domstolens
fleste ledamöter anmärkt, att då de i lagförslaget omförmälda förseel-
ser, för hvilka bötesansvar blifvit utsatt, i allmänhet vore likartade
eller jemförliga, skäl saknades att, under det för vissa af dessa för-
seelser bötesbeloppets maximum blifvit bestämdt till högst 40 kronor,
för de öfriga stadga böter utan begränsning. I anledning häraf och
då de förseelser, som i denna § beläggas med böter, äro af beskaffen-
het att under vissa förhållanden kunna ådraga ansvar efter allmän lag,
föreslås att böterna må bestämmas till högst 40 kronor, der ej för-
seelsen efter allmän lag medför högre ansvar.

Vid 7 §.

Då de i denna § gifna bestämmelser, på sätt anmärkt blifvit,
icke äro tillämpliga med afseende å de flyttningar, som Lapparne

inom Sverige företaga från en socken till annan, då renbetet i någon trakt blifvit sämre än vanligt, synas ifrågavarande föreskrifter böra inskränkas till att enligt regeln gälla endast de Lappar, hvilka flytta till trakter, der distriktindelning eger rum; dock att, enär undantagsvis behof af den föreskrifna anmälningsskyldigheten kan komma att yppa sig med afseende å någon särskild trakt utan att densamma blifvit indelad i distrikt, ett stadgande bör tilläggas i syfte att på Konungen må bero att genom särskildt förordnande införa anmälningsskyldighet äfven med afseende å sådan trakt. Föreskrifter, som eljest kunna finnas erforderliga i fråga om flyttning emellan socknar inom samma rike, böra, på sätt inom Högsta Domstolen blifvit anmärkt, rätteligen meddelas i särskild författning, som hvarterda landet för sig kan komma att utfärda.

Enär, såsom af Konungens Befallningshafvande i Jemtlands och Norrbottens län blifvit upplyst, Lapparne anmärkt att det för dem skulle möta svårighet att så noga som förslaget fordrar uppgifva det antal renar, de hafva under sin vård, torde det i paragrafen stadgade bötesansvar för felaktiga uppgifter böra inskränkas till de fall, att verkliga antalet med en femtedel eller mera öfverstiger det uppgifna.

Vid 9 § 2 mom.

Enär upplyst blifvit, dels att utängsslåtterna i allmänhet äro af ringa värde för jordegarna och, der de ej äro inhägnade, mången gång icke lära med säkerhet kunna skiljas från den omgifvande utmarken, dels att Lapparne icke kunna hindra sina renar att, när de i följd af oväder taga sin tillflykt till trädregionen, beträda dylik mark, hvilken understundom är belägen ända upp vid trädgränsen, hafva Högsta Domstolens fleste ledamöter ansett ersättningsskyldighet för Lapparne med afseende å den skada, som af renar förorsakas å oinhägnade utängsslätter, icke böra ega rum.

Då emellertid, enligt hvad inhemtats, jordegarna sjelfve vanligen ej genom stängsel utan genom vallning freda dylika utängsslätter från skada af hemdjuren, samt härtill kommer, att nödig tillgång till hägnadsvirke ej i alla delar af Tromsö amt lära finnas inom så nära afstånd från de slätterlägenheter, som erfordra stängsel, att icke den ifrågasatta hägnadsskyldigheten skulle för den bofasta befolkningen blifva synnerligen betungande, tvekar jag att såsom oundgängligt vilkor för Lapparnes skyldighet att ersätta skada å utängsslätter ifrågasätta att dylika lägenheter skola vara inhägnade.

En inskränkning i nämnda ersättningsskyldighet synes mig dock

på ofvan angifna skäl vara önskvärd, och anser jag det åsyftade målet kunna vinnas derigenom, att såsom vilkor för ersättningsskyldigheten i det fall, att utängsslätterna ej äro försedda med stängsel, som af Konungen förordnas, föreskrifves i första rummet att lägenheterna skola vara af egarne år efter annat till slätter använda och fortfarande der-till brukade. Härigenom blifver förebygdt, att jordegaren förklarar än en än en annan oinhägnad trakt af utmarken, der gräsväxten är något rikare än vanligt, vara utängsslätter, och på sådant sätt allt mer inskränker det område, der Lapparne utan ersättningsskyldighet ega att söka bete för sina renar. Derjemte synes det böra fordras, att den del af oinhägnade utmarken, hvilken skall såsom utängsslätter betraktas, är försedd med sådana tecken, hvarigenom dess egenskap af utängsslätter tydligt framträder, på det att okunnighet hos Lapparne om hvad såsom slättermark skall skyddas icke må kunna förefinnas. I andra momentet af denna paragraf hafva derföre blifvit intagna förenämnda vilkor för Lapparnes skyldighet att ersätta skada, som af renar göres å utängsslätter.

Vid 9 § 3 mom.

Med anledning af den inom Högsta Domstolen framställda erinran, att i förslaget icke blifvit intaget det i Kongl. brefvet den 4 November 1817 gjorda undantag från den gemensamma ersättningsskyldigheten, nemligen att om någon af de inom ett distrikt sig uppehållande Lappar kan styrka, att skadan icke blifvit af hans renar förorsakad, han är från deltagande i ersättningen fri, har jag ansett ett sådant undantag böra i paragrafens tredje moment införas; dervid dock såsom vilkor för åtnjutande af en dylik befrielse bör stadgas, att erforderlig bevisning derom, att skadan icke blifvit föröfvad genom någon viss Lapps renar skall af honom vara åvägabragt förr än förlikning träffats eller dom i målet gifvits. Sedan genom förlikning eller dom skadan blifvit på särskilda Lappar fördelad, fordrar nödig hänsyn till ersättningstagandens rätt, att icke någon af dem, på hvilka fördelningen af ersättningsbeloppet redan skett, må kunna undandraga sig att utgifva hvad honom blifvit ålagdt. Eljest skulle en ny fördelning af detta belopp på de öfriga Lapparne blifva nödig, och den omgång och svårighet för ersättningens utfående, som derigenom förorsakades, synes den ersättningstagande icke skäligen böra vara underkastad. För den, hvilken i dylika fall fått utgifva ersättning för skada, som skett genom annans renar, lemna de i 16 § gifna bestämmelser utväg att af den skyldige, hvilken kan antagas i de flesta fall vara af Lapparne känd, utkräfva den förskjutna ersättningen.

Vid 9 § 4 mom.

Vid paragrafens fjerde moment har inom Högsta Domstolen erinrats, att skyldigheten att ersätta skada å utmark vid de fall, då jord-innehafvarne genom renars betande å utmarken komme att sakna erforderligt bete för sina egna kreatur eller i väsentlig mån betungades, syntes vara alltför obestämd och derigenom föranledande mångfaldiga tvister samt slutligen ledande derhän att renegare ej vågade låta sina djur uppehålla sig å någon enskild utmark, enär svårigen på förhand kunde beräknas, om jordinnehafvaren egde så många kreatur, att allt betet för dem erfordrades, eller han eljest slutligen pröfvades hafva blifvit genom renarnes vistande å denna mark i väsentlig mån betungad; hvadan påyrkats att detta moment måtte uteslutas.

Med afseende å denna anmärkning, hvilken af Högsta Domstolen blifvit framsteld jemväl mot det år 1871 framlagda förslaget, har af Norska Regeringen blifvit erinradt, att, när en jordegares betesmark begagnades af Lapparne i den utsträckning, att egaren eller brukaren komme att sakna nödigt bete för sina hemdjur, när t. ex. en Lapp uppehölle sig med hela sin hjord på en särskild jordegares mark och låte den afbeta allt gräs, det icke torde kunna nekas att egaren led skada å sin egendom, en skada, som mången gång vore lika kännbar, som då hans åker eller äng skadades af renarne. Å en sådan skada måste codicillens bestämmelse i 16 § vara tillämplig, då utmark i Norge såväl som i Sverige vore föremål för skifte och enskild eganderätt, och dylik mark för ett jordbruk, som ej kände stallfodring annat än vintertid, vore lika nödvändig som äng och utängsslätter. Väl kunde erkännas, att den föreslagna formen för begränsningen af Lapparnes frihet att beta å utmarken kunde vid tillämpningen i vissa fall framkalla tvifvel, men när en hvar måste erkänna, att en begränsning vore absolut nödvändig, måste man uppställa den så, som en billig hänsyn till förhandenvarande förhållanden kräfde, äfven om häraf blefve följden, att regelns användning i särskilda fall, då tvist uppstod, måste öfverlemnas till domstolens fria bedömande.

I samma riktning uttalar sig Lag-Utskottet vid 1871 års riksdag, då Utskottet anför: "Man kan visserligen anse de stadganden om begränsning af den ömsesidiga rätten till bete å ifrågavarande utmarker, som i den senast citerade paragrafen förekomma, vara alltför obestämda för att till fullo förebygga rättstvister emellan den bofasta befolkningen och Lapparne, och önskvärdt hade utan tvifvel varit, om mera bestämda föreskrifter kunnat uppställas; men fråga är, om den obestämdhet, som härvid till en viss grad onekligen förefinnes, har sin

anledning i den föreslagna författningen eller i sjelfva de förhållanden, för hvilkas reglerande den är föreslagen. Utskottet tvekar icke att anse det senare vara fallet, hvilket synes uppenbart, om man besinnar, att det möter helt andra svårigheter att, såsom af denna lag erfordras, begränsa rättsförhållandet i afseende å jorden och dess begagnande emellan bofaste egare eller innehafvare af viss jord, å ena sidan, och å den andra nomader, hvilka ock skola hafva betesrätt inom samma trakter, än der frågan endast är att emellan två eller flera bofaste jord-egare skifta jord eller begränsa nyttjanderätt till sådan, och om man vidare dertill lägger, att, enligt de af 1866 års komiterade inhemtade upplysningar, virke i de ifrågavarande trakterna saknas till åstadkommande af några vidsträcktare hägnader. Noggrant bör äfven bemärkas, att, om ock 1751 års codicill tillerkänner Lapparne rätt till begagnande af land och strand lika med rikets egna undersåtar, den dock alldeles icke tillägger de förstnämnda någon slags företrädesrätt framför de senare i detta hänseende. Fullständigaste lösningen af frågan, huru vidsträckt betesrätt borde Lapparne tillkomma, vore utan tvifvel att ernå medelst uppdragande af en lokal gräns emellan de områden, der den jordbrukande befolkningen och Lapparne hvar för sig egde att drifva sina särskilda, med hvarandras ömsesidiga trefnad, såsom det vill synas, ej lätt förenliga näringsfång. Till uppnående af detta å begge sidorna åtminstone för en framtid önskvärda och, i mån af allt vidare fortgående odling, å ena, allt talrikare renhjordar, å andra sidan, förr eller sednare nödvändiga mål torde ock en utväg vara anvisad i en syftesenlig tillämpning af föreliggande förslags 25 § (numera 26 §), hvarom Utskottet skall längre fram sig yttra. Att man nu ej föreslagit till omedelbart vidtagande denna åtgärd, finner sin förklaring deruti, att en sådan omedelbar tillämpning i närvarande ögonblick ej för Lapparne vore önskvärd, utan fastmer för dem skulle medföra skada. Om nemligen en sådan gräns nu skolat uppdragas, hade detta nödvändigt måst förorsaka Lapparnes uteslutande från ganska många områden, der, enligt hvad de bofaste sjelfva inför 1866 års komité uppgifvit, tillgång på bete finnes för såväl deras hemdjur som en talrik mängd renar. Och till dess en sådan lokal begränsning af omständigheterna oundgängligen fordras och blifver en verklighet, torde någon lämpligare begränsning, än förslaget innehåller, svårigen stå att finna.“

Emot hvad sålunda blifvit af Norska Regeringen erinradt och från svensk sida medgifvet tilltror jag mig icke att påyrka ett enkelt uteslutande af ifrågavarande § 9 mom. 4. En förändring deri, gående i den af Lag-Utskottet antydda rigtning, synes mig dock af vikt att få genomförd, på det att stadgandet icke må kunna — emot hvad jag

anser hafva varit dess ursprungliga mening — tillämpas jemväl i fråga om sådan utmark, hvilken ligger aflägsse från de bofastes gårdar. 1866 års komité, från hvilken stadgandet leder sitt upphof, har svårligen föreställt sig, att skada, som föranleder ersättningsskyldighet, skulle genom renarnes betning kunna åstadkommas å annan utmark än den, som närmast omgifver gårdarna och derföre i främsta rummet tages i anspråk för hemdjurens underhåll. Sedan nämnda tid hafva emellertid invånarne i Tromsö amt, särdeles i Målselvns och Bardo socknar, begynt anlägga sätrar, till en del högt uppe i fjellen, just i de trakter, som äro oundärliga för Lapparne, och hvarest dessa hittills fritt och utan att behöfva frukta någon ersättningsskyldighet fått beta sina renar. Att med afseende å sådana trakter den omständighet, att de börjat begagnas till bete jemväl för den bofasta befolkningens hemdjur, icke bör kunna för Lapparne medföra någon ersättningsskyldighet äfven då betet för hemdjuren och renarne tillsamman blifver knappt, synes mig uppenbart.

Då något annat sätt att utmärka skilnaden emellan förenämnda båda delar af utmarken icke lærer finnas än genom att angifva afståndet från gården, synes mig utmarken böra delas i två klasser, af hvilka den ena, som ligger gården närmast och kan anses såsom för gårdsbrukets bedrifvande mest nödvändig, skulle åtnjuta det i 4:de momentet af förevarande paragraf stadgade skydd; under det att den andra, den från gården mera aflägsna, skulle af Lapparne få begagnas utan skadeersättningsskyldighet. Enligt hvad jag erfarit lærer med afseende å naturförhållandena i Tromsö amt en i allmänhet lämplig och för Lapparne så väl som för den bofasta befolkningen tillfredsställande gräns emellan de båda klasserna komma att vinnas, om skilnaden dem emellan drages 6 kilometer från gården. I följd häraf är den ändring i momentet af mig föreslagen, att deri stadgade ersättningsskyldighet inom Tromsö amt endast skall gälla utmark, som ligger inom ett afstånd af 6 kilometer från jordegarens eller brukarens fasta bostad.

Vid 17 §.

Stämningstiden synes mig, på de af Konungens Befallningshafvande i Norrbottens län anförda skäl, städse böra blifva tre månader, då Lapp i sitt hemland skall stämmas till domstol i det andra riket.

Vid 18 §.

Andra stycket af denna paragraf synes mig böra omredigeras så

att deri tydligare än enligt förslagets redaktion utmärkes att skada, som hund tillfogar ren, skall ersättas äfven i det fall, att hunden börjat ofreda renen på tillåtet uppehållsställe, men derifrån jagar in honom på åker eller äng, innan han tillfogar honom skada.

Såväl af Konungens Befallningshafvande i Norrbottens län som inom Högsta Domstolen har erinrats, att liksom gemensam ansvarighet föreskrifvits för Lappar inom ett distrikt med afseende å den skada, som förorsakas af deras renar, i de fall att ej utrönas kan, genom hvilken renar skadan skett, det jemväl borde stadgas att egarne till hundar inom distriktet skulle gemensamt ansvara för skada, tillfogad renar af hund, då hundens egare är obekant. Såsom skäl för ett dylikt stadgande är af Konungens Befallningshafvande andraget: att det endast i enstaka fall kan lyckas för Lapparne att bevisa genom hvilken hundar skada å renar är gjord, förnämligast därför, att dessa ej komma så nära, att de kunna igenkännas, och att hundarne i allmänhet äro lika hvarandra såsom varande af samma ras; att en hund, som en gång börjat drifva och bita ren, sedermera icke kan derifrån afvänjas, utan blifver snarare allt värre; samt att den största noggrannhet och omsorg i renvården blifver vanmäktig, då hundar, som hafva för vana att jaga efter renar, komma i närheten af renhjorden.

Å andra sidan har upprepade gånger, företrädesvis i Norska Regeringens instilling af den 2 Februari 1869, anförts, att yrkandet på den gemensamma ansvarigheten berodde på den föreställning, att de bofaste liksom i slutet kedja låge i fält mot Lapparne och deras hjordar, för detta ändamål hölle hundar i stort antal och gjorde sig ett näringsfång af att jaga renar. Verkliga förhållandet vore, att på hvarje gård hölles 1 till 2 hundar, som vore nödvändiga för att värja hemdjuren mot rofdjur och inegorna mot främmande kreatur, att många af dessa hundar fått ovanan att förfölja renhjordarne äfven utanför inegorna, ofta beto ihjel djur eller jagade dem förderfvade, och att stundom egaren af uppsåt eller åtminstone grof försumlighet hade skuld deri. Medan man borde göra allt hvad göras kunde för att få denna olägenhet afhjelpat, vore det å andra sidan uppenbart, att med hänsyn till skada, som skedde af gårdshundar, icke mera i de här ifrågavarande trakter, än i andra delar af Sverige eller Norge, behöfdes solidariskt ansvar för samtliga inom ett visst område liggande gårdar. Hundarne hölle sig hvar på sin gård och läte sig af Lapparne likaväl som af egaren och hans grannar individualisera och efter beskrifning igenkänna. Här saknades således de skäl, som framkallat förslaget om gemensam ansvarighet för skada af ren — å ena sidan dessa halfvilda djurs ovanliga antal och åtrå att blanda sig om hvarandra utan hänsyn till hvil-

kens hjord de tillhörde, och å andra sidan omöjligheten för de bofaste att individualisera djuren i en hjord, som kunde bestå af hundra eller tusen, till skapnad och färg lika djur, hvilkas märken endast Lapparne kände.

Vid öfvervägande af hvad sålunda blifvit anfördt, synes mig gemensam ansvarighet för skada, som af de bofastes hundar tillfogas Lapparne, icke böra påyrkas, utan fastmer uppmärksamheten riktas på det mål, hvars vinnande så väl Konungens Befallningshafvande som, ännu mera uttryckligen, Norska Regeringen framhållit såsom eftersträfvansvärdt, nemligen att söka *förekomma* renarnes ofredande af de bofastes hundar. En ganska beaktansvärd trygghet i detta afseende torde kunna beredas Lapparne utan att man derigenom beröfvade de bofaste den nytta, som med hundarna afses, derest i lagen intagas föreskrifter derom, att i de trakter, der distriktindelning eger rum, skola, under den tid Lapparne från det andra riket med sina renar ega der uppehålla sig, den bofasta befolkningens hundar antingen hållas bundna eller vara försedde med klubba; att hund, som har till vana att jaga eller bita renar, skall dödas; samt att om egare af hund ej ställer sig till efterrättelse de i nämnda hänseenden gifna föreskrifter han skall vara underkastad böter, hvilkas belopp torde kunna bestämmas till högst 40 kronor. Närmare föreskrifter om klubbningens verkställande kunna meddelas af Amtman eller Konungens Befallningshafvande, som ock synes böra vara berättigad att medgifva undantag från den stadgade skyldigheten, äfvensom att kunna påbjuda hundarnas klubbning med afseende å trakt, der distriktindelning ej eger rum.

Vid 19 §.

Såväl de i 3 och 7 §§ som i 4 § och 18 § 3 mom. omförmälda förseelser synas lämpligen böra blifva föremål för offentligt åtal, hvadan hänvisning till sistnämnda paragrafer blifvit uti förevarande paragraf intagen.

Vid 21 §.

I enlighet med Högsta Domstolens erinran har stämningsman upptagits bland dem, hvilka i Sverige kunna verkställa kungörandet af norsk dom.

Vid 29 och 30 §§.

På de af Högsta Domstolens fleste ledamöter anförda skäl synes

mig i stället för 29 och 30 §§ i förslaget böra införas 28 § i det af Kongl. Maj:t vid 1871 års riksdag framlagda förslag i ämnet.

Med iakttagande af dessa ändringar skulle förslaget erhålla följande lydelse:

Förslag

till

Förordning rörande Lapparne i de förenade konungarikena Sverige och Norge.

1 §.

Lapp, som vill, på sätt här nedan tillåtes, med sina renar flytta fram och tillbaka emellan Sverige och Norge, skall vara antingen svensk eller norsk undersåte.

2 §.

Önskar svensk Lapp att blifva norsk eller norsk Lapp att blifva svensk undersåte, skall utflyttningsattest, då laga hinder därför ej möter, på begäran meddelas honom i Sverige af vederbörande länsman och kyrkoherde samt i Norge af vederbörande fogde och sockneprest; dock vare han från skatter och andra allmänna förpligtelser i det rike, hvars undersåte han förut varit, icke fri, förrän han, enligt de i andra riket gällande föreskrifter, blifvit dettas undersåte och bevis derom hos förenämnde embetsmän företett, samt upphört att i det rike, hvarifrån han utflyttat, begagna bete för sina renar utöfver hvad enligt 3 § tillåtet är.

3 §.

Lapparne äro berättigade att årligen med sina renar flytta från det ena riket in i det andra och uppehålla sig å de trakter, hvilka hvartdera rikets Lappar efter gammal sedvana hitintills hafva besökt, samt att der, under iakttagande af de i denna förordning meddelade föreskrifter, betjena sig af land och vatten såväl till underhåll för sig och sina renar som till jagt och fiske. Utan vederbörande jordegares

eller brukares samtycke må ej svenska Lappar med sina renar uppehålla sig i Norge under annan del af året, än Maj, Juni, Juli, Augusti och September månader, eller norska Lappar under nämnde månader med sina renar vistas i Sverige; dock ega Lapparne i de trakter, der de efter gammal sedvana plägat under hvilken årstid som helst beta sina renar å fjellen på ömse sidor af riksgränsen, att fortfarande utöfva denna rätt i samma utsträckning som hitintills. Öfverträdelse af det i denna § gifna förbud straffas med böter, till belopp första gången af högst 40 kronor och annan gång af högst dubbelt.

4 §.

Under sin vistelse inom de trakter, som i 3 § omförmälas, ega Lapparne att i skog till eget behof begagna torra träd och vindfällen samt en och videbuskar äfvensom växande löfträd. Der skogen tillhör kronan erlägges härför icke någon betalning. Ej heller erlägges betalning för torra träd och vindfällen samt en och videbuskar i enskilda skogar. För växande löfträd, som Lapparne taga ur skog, hvilken tillhör enskild man, skall deremot af dem gifvas en billig ersättning, som i brist af åsämjande bestämmes vid syn, hvilken förrättas af länsmanen eller annan, som af amtmannen dertill blifvit förordnad, jemte två gode män utsedde en af hvardera parten. Underlåter någon af parterna att utse god man, åligger det förrättningsmannen att i partens ställe utse sådan bland lagrättsmännen. Om kallelse till syn gälle hvad om kallelse till förlikningskommission är stadgad. För syneförrättningen tillkommer förrättningsmannen den för länsman bestämda skjutsersättning och dagtraktamente. Af förrättningsmannen utsedd god man åtnjuter för hvarje förrättningsdag 1 krona 60 öre. Synerätten bestämmer om och i hvad mån synekostnaden skall fördelas mellan parterna eller om den af endera parten skall gäldas. Besvär öfver synen må ej anföras hos öfversynerätt. För det vid synen bestämda ersättningsbeloppet jemte synekostnaden eger utmätning rum utan dom eller utslag.

Lapp, som fäller eller tager träd af annat slag än ofvan är nämndt eller tager mer än till hans eget behof erfordras, eller som försummar att, innan han höst eller vår flyttar, för egaren uppgifva hvad han af växande löfträd sig tillegnat i enskild skog, straffes med böter högst 40 kronor, der ej förseelsen efter allmän lag medför högre ansvar. Virke, som Lapparne på deras vistelseort under sommaren lagligen använt till stängsel, gammer, tältstänger eller annat dylikt varaktigt bruk, må ej af jordegaren utan Lapparnes samtycke bortföras eller

göras för dem obrukbart. Jordegare, som häremot bryter, straffes med böter högst 40 kronor, der ej förseelsen efter allmän lag medför högre ansvar.

5 §.

Genom rödjning eller uppodling af jord eller uppförande af hägnader må Lapparne ej beröfvas sådana gamla renvägar, som fortfarande äro för dem behöfliga. Hafva sådana vägar redan blifvit på oförmålade sätt stängda, skola de genom statens föranstaltande åter göras för Lapparne tillgängliga.

6 §.

De landsträckor, der Lapparne söka bete för sina renar, kunna indelas i särskilda distrikt, inom hvilka de Lappar, som der med sina renar sig uppehålla, skola i de fall och på det sätt, som nedan i 9 § 3 och 4 mom. sägs, vara underkastade ansvarighet för skada, som af renarne tillskyndas de jordbrukande invånarnes egendom.

För att en trakt, hvarest Lapparne ega rätt att söka bete för sina renar, skall kunna i distriktindelning ingå, måste inom densamma finnas eller beredas sådana renvägar, att vid deras begagnande Lapparne kunna, med iakttagande af tillbörlig bevakning, afhålla renarne från odlad mark. Distrikten böra med nödig hänsyn till djurens natur samt landskapets utsträckning, beskaffenhet och odling begränsas på sådant sätt, att de renar, som söka bete inom hvarje distrikt, kunna antagas komma att, der bevakning saknas, under betestiden ströfva omkring i hela distriktet, utan att öfvergå till annat distrikt.

I hvilka trakter distriktindelning skall ega rum bestämmes af Konungen. Han fastställer ock distriktens gränser.

7 §.

Lapp, som vill med renar flytta till trakt der distriktindelning eger rum, åligger att för länsmannen i hemorten uppgifva sitt eget och medföljande husfolks namn, det distrikt, inom hvilket han ärnar uppehålla sig, äfvensom antalet af de renar, han kommer att medföra, och dessas egare. Flyttar någon utan att hafva lemnat sådan uppgift, böte högst 40 kronor. Lag samma vare, der det medförda renantalet med en femtedel eller mera öfverstiger det af honom uppgifna.

I hvarterdera riket skola de Lappar, hvilka anmält sig vilja uppehålla sig inom ett och samma distrikt, inför vederbörande länsman

inom sig välja en förman och en andre förman. För de valde utfärdas förordnande af landshöfdingen eller amtmannen; förmannen erhåller ock af länsmannen förteckning å alla de lappar, som komma att stå under hans tillsyn, hvilken förteckning tillika upptager de af Lapparne, enligt föregående moment, till länsmannen aflemnade uppgifter. Af denna förteckning insände länsmannen dessutom två exemplar till landshöfdingen eller amtmannen, som sänder det ena exemplaret till amtmannen eller landshöfdingen i det amt eller län, distriktet tillhör, jemte uppgift å de utsedde förmännen och andre förmännen. Skulle sistnämnde amtman eller landshöfding finna, att större antal renar är uppgifvet för något visst distrikt än detsamma väl kan mottaga, har han att hänvisa det öfverskjutande antalet till närmaste distrikt eller område, der utrymme finnes, och att derom underrätta landshöfdingen eller amtmannen i det län eller amt, derifrån flyttningen skall ske, så tidigt att Lapparne kunna få kännedom om beslutet, innan flyttningen företages.

Lapp, som sålunda fått sig anvisadt visst distrikt eller område, men flyttar annorstädes, och icke inom den tid, som af landshöfdingen eller amtmannen bestämmes, förer de renar, som äro under hans tillsyn, till det anvisade området, straffes med böter första gången af högst 40 kronor och annan gång af högst dubbelt. Vid områdenas fördelning iakttages att, såvidt hjordarnes storlek tillåter, hvarje renegare hänvisas till det distrikt eller område, hvarest han sjelf eller, om han lefvat tillsammans med föräldrar eller svärföräldrar, dessa det föregående året haft bete för sina djur. Skall på grund af bristande utrymme någon hänvisas till annan ort, ege den renegare företrädesrätt att kvarblifva på stället, som längst der haft bete för sina djur.

Tid och sätt för afgifvande af de i denna § föreskrifna uppgifter äfvensom för val af förman och andre förman bestämmas af landshöfdingen eller amtmannen, hvilken jemväl för öfrigt, i händelse dessa bestämmelser skulle visa sig otillräckliga för dermed afsedda ändamål, eger att gifva de ytterligare föreskrifter, som kunna finnas nödiga.

Hvad i denna § blifvit stadgadt, skall ock tillämpas i fråga om Lapp, som vill med renar flytta till trakt, som ej är i distrikt indelad, men med afseende å hvilken Konungen särskildt förordnat, att anmälningsskyldighet skall ega rum; skolande i detta fall Lapp för länsmannen i hemorten uppgifva, i stället för distrikt, den socken eller liknande område, hvarinom han ämnar uppehålla sig.

8 §.

Det åligger hvarje förman och andre förman:

a) att infinna sig i sitt distrikt senast å samma tid som dit först ankommande Lappar och att förblifva der intilldess de till hans distrikt hörande, inflyttade Lapparne allmänt begifvit sig derifrån;

b) att inom åtta dagar efter ankomsten till distriktet för länsman-
nen uppvisa sitt förordnande jemte förteckningen öfver de Lappar,
som anmält sig ämna uppehålla sig inom distriktet, samt tillika upp-
gifva stället, der förmannen och andre förmannen vanligen träffas;

c) att förskaffa sig kännedom om de till distriktet hörande Lap-
pars uppehållsställen äfvensom angående de Lappar, som flytta genom
distriktet, samt i händelse det skulle visa sig, att Lappar, hvilka ej
äro upptagna i förteckningen, der uppehålla sig, derom hos länsman-
nen göra anmälan.

Det åligger vidare förman eller, då han har förfall, andre förman:

d) att tillse, det Lapparne noga bevaka sina renar, samt i öfrigt
befordra god ordning och vid uppkommande tvister med den jordbru-
kande befolkningen söka bilägga desamma;

e) att efter behörig kallelse inställa sig vid besigtningar samt
syner och värderingar, hvilka anställas i anledning af skada, som nå-
gon uppgifver hafva blifvit honom af renar inom distriktet tillskyndad,
samt att, när dervid eller vid förekommande rättegångar fråga uppstår
om skyldighet för de under förmannens tillsyn stående Lappar att för
uppkommen skada gemensamt ansvara, föra dessas talan, hvarvid han,
om skäl dertill finnes, eger att å nämnda Lappars vägnar ingå förlik-
ning angående såväl skadeersättning som syne- och rättegångskost-
nader;

f) att söka upptäcka genom hvilkens eller hvilkas renar angifven
skada inom distriktet blifvit förorsakad och att, efter undfången kal-
lelse till besigtning, syn eller värdering å skadan, till förrättningen in-
kalla den eller de skyldige, om de äro honom bekante.

*Förman väljes hvarje gång för ett år. Han kan afsäga sig nytt
val till förman eller till andre förman under så lång tid, som han se-
nast innehaft uppdraget. Andre förman väljes äfven hvarje gång för
ett år, och kan nästa år väljas till förman eller andre förman. Har
han innehaft uppdraget i två år, är han under ett år för val fri.

9 §.

1. Lapparne åligger ej allenast att noga taga sig till vara för
att sjelfva tillfoga landets invånare någon skada å deras egendom, utan
ock att omsorgsfullt bevaka sina renar, så att skada ej af dem föröfvas.

2. Skada, som af renar göres å åker, äng, växande skog eller
hjortronland, ersättes af den eller dem, genom hvilkas renar skadan

blifvit förorsakad. Lag samma vare i fråga om skada å utängsslätter, som äro inhägnade med sådant stängsel, som af Konungen blifvit förordnad, eller, utan att vara inhägnade, år efter annat varit till höfångst brukade, och dertill brukas, samt genom qvarstående hässjor, diken, rödjning eller på annat sätt tydligen framträda såsom utängsslätter. Sker skadan med uppsåt eller grof vårdslöshet vid renarnes bevakning, böte dessutom den skyldige för hvar gång högst 40 kronor, hvilka böter dock ej ifrågakomma, der förlikning träffas om skadans ersättande. Lapp, af hvars renvaktare sådan förseelse nu sagd är blifvit föröfvad, vare ansvarig för gäldande af de böter, som kunna renvaktaren ådömas.

3. Sker skada å egor af ofvannämnda beskaffenhet inom sådant distrikt, hvarom i 6 § förmäles, och kan det ej utrönas genom hvilken eller hvilkas renar den förorsakad blifvit, åligger ersättningsskyldigheten de Lappar, hvilka uppehöll sig i distriktet, och varde ersättningsbeloppet jemte syne- och rättegångskostnader dem emellan fördeladt i förhållande till det antal renar, hvarmed en hvar tillhör distriktet. Om vid den tid skadan skedde renar, tillhörande andra Lappar, än dem, som anmält sig vilja i distriktet uppehålla sig, voro stadda på flyttning derigenom eller eljest der sig uppehöll, skola äfven dessa främmande Lappar i förhållande till antalet af sådana deras renar i ersättningen deltaga. Visar Lapp, förr än förlikning träffats, eller dom i målet gifvits, att skadan ej blifvit föröfvad af hans renar, vare han från deltagande i ersättningen fri. Inom trakter, der distriktindelning ej skett, eger sådan gemensam ansvarighet, som i detta mom. stadgas, ej rum.

4. Skada å utmark, som ej ofvan är omnämnd, ersättes jemväl efter ofvan stadgade grunder, dock endast i det fall, att jordens egare eller innehafvare genom densamma kommit i saknad af erforderligt bete för sina hemdjur. Hvad Tromsö amt särskildt angår eger ej ersättningsskyldighet rum, om renar komma in och beta å sådan utmark under tiden före den 8 Juli hvarje år, när denna förmån ej af Lapparne begagnas sålunda, att någon jordegare eller innehafvare särskildt derigenom i väsentlig mån betungas. I Tromsö amt skall ej heller skada å sådan utmark ersättas, der utmarken är belägen på ett afstånd af sex kilometer eller derutöfver från jordegarens eller brukarens fasta bostad.

10 §.

Har under Lapparnes uppehåll i Norge skada genom deras renar någon derstädes förorsakats såsom i 9 § sägs och vill den, som skadan

lidit, göra sin rätt till ersättning gällande, låte han, der ej syn, hvarom i 11 § sägs, kan hållas inom tre gånger 24 timmar, sedan skadan upptäcktes, så fort ske kan, tillkalla två ojäfvige och kunnige män, hvilka böra samtidigt infinna sig på stället samt, efter besigtning af skadan och undersökning om densammas tillkomst, derom efter bästa förstånd och under edlig förpligtelse afgifva utlåtande. Till denna förrättning kallas den ersättningsskyldige, der han är känd, samt om skadan skett inom distrikt, hvarom i 6 § förmäles, äfven förmannen eller andre förmannen för de Lappar, som der uppehålla sig; och skola, om inom distriktet lappar från båda rikena uppehålla sig, såväl den svenska som norska förmannen tillkallas. Möter hinder för sådan kallelse delgifvande inom 48 timmar efter det skadan upptäcktes, tillkallas i stället en af de i närheten varande Lappar, eller, der skadan skett inom distrikt, der både svenska och norska Lappar sig uppehålla, en af hvarterdera folket. Kan ej heller detta ske inom nyssnämnda tid, eller uteblifver någon af de tillkallade, må förrättningen deraf ej uppehållas.

11 §.

Varder vid den i 10 § nämnda förrättning ersättningsfrågan ej i godo bilagd, åligger den, som skadan lidit, der han sitt ersättningsanspråk fullfölja vill, att skyndsamlingen hos länsmannen i orten eller annan man, som af amtmannen blifvit förordnad att hålla dylika förrättningar, begära ny syn på stället för skadans värderande. Till denna syn, hvilken förrättas af länsmannen eller den, som dertill blifvit särskildt förordnad, med biträde af två lagrättsmän, dem han utser inom den i norska lagen den 28 Augusti 1854 18 § föreskrifna nämnd, eller, om sådane män icke utan tidspillan kunna komma tillstädes, bland de män, som äro upptagna å den allmänna listan öfver lagrättsmän, skall den ersättningsskyldige, om han är känd, eller, der fråga är om sådan ansvarighet, som i 9 § 3 mom. förmäles, förmannen eller andre förmannen instämmas medelst kallelse, som bör delgifvas senast dagen före förrättningen, om den, som kallas skall, uppehåller sig inom tjugu kilometer från förrättningsstället. Uppehåller han sig på längre afstånd derifrån, varde kallelsetiden förlängd med 24 timmar för hvarje fulla tjugu kilometer. I de fall der den ersättningsskyldige eller förmannen eller andre förmannen icke kan instämmas eller inkallas, t. ex. då de redan hafva lemnat distriktet utan att hafva i god tid förut uppgifvit för förrättningsmannen någon inom distriktet bosatt man, som kan på deras vägnar inkallas, bör synen ändock hållas; och skall förrättningsmannen i protokollet anteckna anledningen dertill att vederbörande

icke blifvit instämda. I dylika fall skola såväl förrättningsmannen som synemännen ständigt hafva sin uppmärksamhet fästad derpå att den frånvarandes rätt icke förnärmast. Vid synen skall den, som lidit skadan, medhafva de män, hvilka hållit den första besigtningen, eller, om sådant ej kan ske, framlägga deras skriftliga intyg om förloppet dervid. Han bör ock, om så nödigt anses, förevisa de handlingar, hvarpå hans egande- eller nyttjanderätt till den mark, der skadan skett, sig grundar. Förrättningsmännen skola, så vidt möjligt är, söka åstadkomma och i protokoll intaga noggrann utredning angående skadans uppkomst och vidsträckthet, stället belägenhet och beskaffenhet, om marken är inhägnad eller oinhägnad m. m., äfvensom angående den eller de personer, hvilka ega de renar, som gjort skadan, renarnas antal och storleken af de hjordar, de tillhöra.

En hvar, som är tillstädes der förrättningen hålles, är pliktig att på förrättningsmannens uppmaning tillkännagifva allt, som kan vara honom bekant och lända till upplysning i saken, och står hvar och en för innehållet af sitt yttrande i samma ansvar, som om det afgifvits inför domstol.

Vid skadans värderande skola synemännen noga taga hänsyn till såväl markens beskaffenhet och fruktbarhet, dess större eller mindre uppodling, grödans godhet och huruvida annan boskap än renar bidragit till skadan, som ock, der skada å utmark skett, de omständigheter, hvaraf enligt 9 § 4 mom. ersättningsskyldighet i detta fall är beroende, samt alla andra förhållanden, som ega inflytande å skadeersättningens belopp. I öfrigt skola synemännen till protokollet afgifva förklaring, under edsförpligtelse, der de icke förut aflagt ed såsom lagrättsmän, att värderingen är gjord efter deras bästa förstånd och öfvertygelse. Innan synen börjas, erinre förrättningsmannen synemännen om de skyldigheter, som, på grund af hvad här är stadgadt, dem åligger; och skall om denna erinran göras anteckning i protokollet.

Förrättningsmannen, som ej eger vid värderingen rösta, utom i händelse olika meningar mellan synemännen uppkomma, då den mening gäller, hvilken förrättningsmannen biträder, skall dock i hvarje fall vid protokollets afslutande afgifva sitt utlåtande, huruvida han anser det åsatta värdet skäligt och billigt, samt huruvida han i öfrigt i något hänseende har att anmärka något, som kan hafva inflytande på saken.

Innan förrättningens slut skall förrättningsmannen söka åstadkomma förlikning mellan parterne. Träffas förlikning, har den samma verkan, som om den vore ingången inför förlikningskommissionen.

Värdering, som omtalas i denna §, kan i händelse af rättegång förändras af domstolen, om skäl dertill förefinnes.

12 §.

För syneförrättning, hvarom i 11 § sägs, tillkommer förrättningsmannen, jemte den för länsman bestämda skjutsersättning och dagtraktamente, för kallelse af en hvar af lagrättsmännen 80 öre, för hållande af synen 4 kronor om dagen och för protokollet deröfver 70 öre arket. För nämnande af lagrättsmän och deras förordnande erhålles ingen betalning. Lagrättsmännen åtnjuta för hvarje förrättningsdag 1 krona 60 öre.

13 §.

Kan ej heller vid den i 11 § omnämnda förrättning saken genom förlikning afgöras, åligger förrättningsmannen, om den, som skadan lidit, sådant påyrkar, till vederbörande amtman insända afskrift af förrättningsprotokollet med dertill hörande handlingar jemte eget yttrande angående de mäns trovärdighet, hvilka förrättat den föregående besigtningen, hvarefter amtmannen genast eller efter ytterligare undersökning, om sådan anses nödig, afgör, om skäl finnes till åtals anställande, i hvilket fall han föranstaltar om dylikt åtal enligt de för offentliga politisakers behandling gällande former — hvarvid dock föreläggande af straff icke eger rum — mot den eller dem, hvilka antingen, enligt hvad som förekommit, kunna anses öfvertygade om skadegörelsen eller eljest till följd af 9 § äro för densamma ansvarige. Sådana mål kunna efter omständigheterna handläggas antingen vid extra rätt eller vid tingen och står det den eller de tilltalade fritt att i dessa mål svara genom ombud.

Har skada af ifrågavarande beskaffenhet skett, men är skadan ringa, kan amtmannen besluta att allmänt åtal ej anställas, i hvilket fall det till amtmannen insända protokoll med bilagor tillställas den, som lidit skadan, med underrättelse det han eger att sjelf anhängiggöra och utföra sin talan, om han dertill finner sig befogad.

Ej heller eger allmänt åtal rum i de trakter, der distriktindelning icke förekommer.

Talan, som af enskild part anställas angående ersättning för skada af renar, utföres i enlighet med denna förordning, så vidt den å sådan talan är tillämplig; och kan anspråk på ersättning icke göras gällande, derest ej hvad i 10 och 11 §§ stadgas blifvit iakttaget. Målets instämmande till förlikningskommission är ej erforderligt.

14 §.

Hvad i 4, 10, 11, 12 och 13 §§ stadgas i afseende å behandlingen af deri omförmälda ersättningsfrågor eger ej tillämpning å dylika frågor, som uppkomma i Sverige, utan förfares med dessa efter allmän lag.

15 §.

Talan emot Lappar om sådan gemensam ansvarighet, som i 9 § stadgas, anhängiggöres emot den, hvilken tjenstgjorde såsom förman i distriktet på den tid skadan skedde. Uppehöllo sig derstädes vid nämnde tid Lappar från begge rikena, skola såväl den svenske som den norske förmannen instämmas. Förmannen stämmas att svara i målet å vederbörande Lappars vägnar.

Tilltror förmannen sig kunna visa genom hvilkens eller vilkas renar skada blifvit förorsakad eller att jemte de under hans tillsyn stående Lappar äfven andra böra för skadan ansvara, ege han att den eller de skyldige eller i senare fallet dem, emot hvilka anspråk om deltagande i ersättningen väckes, låta instämma till gemensamt svaromål i saken.

Der i det fall, hvarom denna § handlar, hinder möter att stämma förman, skall stämningen delgifvas de Lappar, emot hvilka talan föres; och gälle då för dem hvad i föregående mom. om förman är sagdt.

Vill man yrka, att någon ådömes böter, skall i hvarje fall den, mot hvilken sådant yrkaude framställes, sjelf instämmas.

16 §.

Lappar, hvilka, efter hvad i 9 § 3 mom. sägs, blifvit till ansvarighet för inträffad skada dömda, eller, efter det värdering af skadan enligt 11 § egt rum, ingått förlikning om erläggande af en ersättning, som icke öfverstiger den genom värderingen bestämda med tillagd godtgörelse för omkostnader, vare oförhindrade att mot den eller dem, som skadan förorsakat, i händelse kännedom derom sedermera erhålles, eller emot andra Lappar, hvilka, vid den tid skadan skedde, haft renar inom distriktet och sålunda böra i skadeersättningen deltaga, väcka talan om återgäldande af hvad de erlagt eller den del deraf, som å öfriga Lappar belöper. Sådan talan må dock ej anhängiggöras senare än två år, efter det skadan skedde.

17 §.

Laglig stämningstid, när Lappar i sitt hemland skola stämmas till domstol i andra riket, är tre månader. Den, hvars vistelseort är

okänd, njuter tre månaders tid efter stämningens kungörande i Sverige i kyrkan eller i Norge vid kyrkan i den socken, der han senast haft sitt hemvist.

18 §.

1. Den, som olofligen fäller eller misshandlar Lapparnes renar, skall, utom full ersättning för skadan, böta högst 40 kronor, så framt icke förseelsen efter allmän lag medför högre ansvar. Lag samma vare, om någon med uppsåt eller af groft vållande förorsakar, att renarne genom skrämskott, hundar eller på annat otillbörligt sätt ofredas på tillåtna uppehållsställen, eller söker att dem derifrån fördrifva.

2. Ofredas ren på tillåtet uppehållsställe af hund, skall skada, som derigenom tillfogas renen, af hundens egare till fullo ersättas, äfven om skadan icke förorsakats genom någons uppsåt eller vållande.

3. I de trakter, der distriktindelning eger rum, skola under den tid, Lappar från det andra riket enligt 3 § ega att med sina renar der uppehålla sig, den bofasta befolkningens hundar antingen hållas bundna eller vara försedda med klubba; landshöfdingen eller amtmannen dock obetaget att från nämnda föreskrift för vissa trakter eller särskilda fall medgifva undantag, der det finnes kunna ske utan att det med den samma afsedda ändamål förfelas. Bestämmelser om storleken af klubbban äfvensom närmare föreskrifter i öfrigt i afseende på klubbningen gifvas af landshöfdingen eller amtmannen, som jemväl må kunna förordna, att i trakt, der distriktindelning icke eger rum, de bofastes hundar under tid, som nämnd är, skola hållas bundna eller klubbade. Hund, som har till vana att jaga renar äfven på tillåtet uppehållsställe eller att döda renar, skall af egaren, efter föreskrift af polismyndigheten, dödas; och åligger det polismyndigheten att, der egaren sådant underlåter, genast låta döda hunden. Underlåter egare af hund att ställa sig till efterrättelse hvad här ofvan stadgas, eller de af landshöfdingen eller amtmannen i öfverensstämmelse dermed gifna föreskrifter, straffes med böter högst 40 kronor.

4. När Lapp hos länsmannen eller den, som af amtmannen blifvit förordnad att upptaga dylika mål, klagar öfver sådan förnärmelse, som ofvan i 1 och 2 mom. är nämnd, skall denne efter föregången undersökning så fort ske kan, såvida han ej kan åstadkomma förlikning, i hvilket fall ansvar ej eger rum, om saken afgifva berättelse till landshöfdingen eller amtmannen, som, derest skäl förefinnes att ställa någon till ansvar, skall föranstalta om sakens utförande genom allmän åklagare, hvad Norge angår, enligt de i 13 § bestämda grunder, men i motsatt fall sänder berättelsen till den, som skadan

lidit, med tillkännagifvande att det öfverlemnas åt honom sjelf att anhängiggöra och utföra sin talan, i hvilken händelse saken ej behöfver till förlikningskommission instämmas.

19 §.

De i 3, 4 och 7 §§ samt 18 § 3 mom. omförmälda förseelser åtalas i Norge efter amtmannens föranstaltande inför politirätt. I Sverige skola dylika förseelser äfven vara underkastade allmänt åtal.

20 §.

Dom, hvarigenom någon i det ena riket blifvit dömd till böter eller skadeersättning enligt denna förordning, kan i det andra riket bringas till verkställighet, om den eger laga kraft, den dömde dermed förklarar sig nöjd eller, då domen är meddelad i Norge, vad emot domen icke blifvit inom stadgad tid anmältd (Appellationsfristen er udløben) eller, i en genom allmän åklagare utförd rättegång, domen blifvit den sakfäld kungjord, utan att han påyrkat densammas pröfning i högre rätt. Önskar någon doms verkställande i det andra riket, vände sig till landshöfdingen eller amtmannen i det län eller amt, der domen är gifven, och teckne denne, derest sådant förhållande ådagaläggas, på grund hvaraf den sökta verkställigheten må ega rum, bevis derom å domen samt sände handlingarna till vederbörande amtman eller landshöfding i det andra riket, hvilken föranstaltar om domens verkställande och de indrifna medlens öfversändande till förstnämnde landshöfding eller amtman.

Hvad om domar nu sagdt är, gälle ock om sådana i fråga om ersättning för skada, som i denna förordning omförmäles, träffade förlikningar, hvilka ega kraft af dom; börande landshöfdingen eller amtmannen, då sådan förlikning, ingången i det ena riket, för verkställighet öfversändes till det andra, tillika meddela bevis, att förlikningen enligt förstnämnda lands lagar eger samma gällande verkan, som laga kraft vunnen dom.

I afseende å böters förvandling vid bristande tillgång till deras gäldande, förfares enligt det lands lagar, der böterna skola uttagas.

21 §.

I Sverige skall kungörandet af norsk dom, meddelad på grund af denna förordning, verkställas genom kronobetjent med vittne eller genom två stämningsmän eller nämndemän. Dervid skall ock, om

rättegången är genom allmän åklagare utförd, den sakfælde affordras förklaring, huruvida han påyrkar domens pröfning i högre rätt. I mål, som enligt 15 § blifvit mot förman utfördt, skall domen kungöras denne, som har att i nämnda hänseende sig förklara.

22 §.

I de mål, der svensk Lapp är part i Norge eller norsk Lapp i Sverige, må ej stämplat paper användas.

23 §.

I öfrigt komma de i hvarterdera riket i allmänhet gällande lagar att tillämpas å Lapparne under deras vistande derstädes.

24 §.

När i denna förordning talas om Lapparnes renar förstås dermed icke allenast deras egna utan ock andras renar, hvilka äro under deras vård.

Bofaste renegare hafva, såvida de hålla sina renar under egen vård, i afseende å dessa samma rättigheter och skyldigheter som Lapparne.

25 §.

Embets- och tjenstemän, och särskildt landshöfdingar och amtmän, skola tillse, att de öfverflyttande Lapparne ej förnärmas i utövande af dem tillagda rättigheter.

26 §.

Der i ettdera af rikena å något visst område vid kusten eller inne i landet renars underhåll pröfvas för den jordbrukande befolkningen vara i synnerlig mån betungande, kan Konungen förordna, att det området ej vidare må till sådant ändamål begagnas mot det att erforderlig betesmark Lapparne anvisas på annan landsträcka, som der till finnes tjenlig.

Betesmark, som sålunda blifvit anvisad åt Lapparne, må till den utsträckning, som är af nöden för att lemna bete till de renar, hvilka år efter annat dit föras, icke underkastas intrång genom rödning, odling, säterbruk eller betande af hemdjur; dock att hvad här är stadgadt icke utgör hinder för upprödning och odling, efter offentlig myndig-

hets beslut, af platser inom dessa trakter till skjutsstationer eller herbergen för resande.

27 §.

Visar det sig nödigt för det i föregående § omförmälda ändamål eller för att åt Lapparne bereda nödiga vägar till deras betesmarker eller för att uppföra stängsel till förekommande af skada af renar att använda jord, som eges eller brukas af enskild man, vare i Norge egaren eller brukaren, när sådant af staten påfordras, skyldig att afstå jorden mot ersättning, som, der godvillig öfverenskommelse ej kan träffas, bestämmes genom värdering. I Sverige förfäres härmed enligt gällande förordning angående jords afstående för allmänt behof.

28 §.

De bestämmelser i denna förordning, hvilka ordna förhållandet emellan Lapparne och den jordbrukande befolkningen, gälla icke inom Finnmarkens amt. Skulle svensk Lapp söka sommarbete i detta amt för sina renar, komma de för amtets norska Lappar särskildt gällande bestämmelser att å honom tillämpas.

29 §.

Denna förordning träder i kraft, sedan enahanda bestämmelser blifvit antagna i Norge, från den dag, Konungen för båda rikena bestämmer. Från samma dag upphör första bihanget eller codicillen till gränsetraktaten af $\frac{7}{18}$ Oktober 1751 att vara gällande.

Beslut om upphäfvande af eller förändring i denna förordnings bestämmelser äro i hvarterda riket, för så vidt angår andra riket eller dess undersåtar, först gällande, när motsvarande beslut är fattadt å den andra sidan.

Öfver detta förslag hemställer jag i underdånighet att Norska Regeringens utlåtande måtte inhemtas“.

Denna af Statsrådets öfrige ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla.

Ex protocollo
Th. Wilh. Malm.

Den Kongl. Norske Regjerings underdanigste Indstilling af
27 December 1881, bifaldt ved Kongelig Resolution af
7 Januari 1882.

Stormægtigste naadigste Konge!

Chefen for Departementet for det Indre, Statsraad Vogt, har underdanigst foredraget Følgende:

Under 13 Juni 1879 afgav Departementet det her vedliggende *) underdanigste Foredrag, hvori man foreslog Gjenoptagelse af de gennem længere Tid førte, i 1871 foreløbigen standsede, Forhandlinger om en Ordning ved Lov af Forholdene vedkommende Lapperne i de forenede Riger. Departementet fremlagde med dette Foredrag Udkast till Lov om Lapperne i de forenede Kongeriger Norge og Sverige. Forslaget tilsigtede, som det vil erindres, ligesom den i 1871 for Norges Storthing og Sveriges Rigsdag fremsatte Kgl. Prop., at ordne disse Forhold ved en fælles norsk og svensk Lov, der skulde træde istedetfor de i 1ste Codicil til Grændsetraktaten af 17de Oktober 1751 indeholdte Bestemmelser om samme Gjenstand. Om Indholdet af Departementets Forslag, der med nogle mere og mindre væsentlige Modifikationer var bygget paa det for de tvende Nationalforsamlinger i 1871 fremlagte, ligesom om denne Sags tidligere Historie henviser man til det vedlagte Aftryk og de der citerede Aktstykker.

Ved Kgl. Resolution af 21te Juli 1879 blev det naadigst bestemt, at Gjenpart af Departementets nævnte underdanigste Foredrag med Bilage blev at tilstille det Kgl. svenske Justitiedepartement. Dette skede med Skrivelse fra dette Departement af 7de August 1879.

Departementet har nu gennem den norske Statsraadsafdeling modtaget en Protokol, ført i sammensat svensk-norsk Statsraad hos

*) Trykt foran nærværende Indstilling.

Deres Majestæt den 8de December 1881, hvori dette Lovforslag omhandles. Chefen for det svenske Justitiedepartement anfører her, at Deres Majestæt under 24de September 1880 havde bestemt, at den svenske Høiesterets Betækning skulde indhentes angaaende det omhandlede Lovforslag, over hvilket Erklæringer allerede var bleven afgivet af Landshøvdingerne i Jemtlands, Westerbottens og Norrbottens Len. I Medhold heraf var Høiesterets Protokol af 21de Mars 1881, indeholdende den forlangte Betækning, indkommet till Justitiedepartementet.

Det svenske Justitiedepartementets Chef udtaler, at det nu foreliggende Forslag, for hvilket det Lovforslag i samma Emne, som forelagdes 1871 Aars Rigsdag og Storting, hovedsagelig ligger till Grund, forekommer ham at have væsentlige Fortrin fremfor dette. I enkelte Punkter antager han dog, at Forslaget, inden det bliver egnet til at bifaldes af Deres Majestæt, bør undergaa Forandringer, foranlediget navnlig ved de over Forslaget af vedkommende Myndigheder afgivne Betænkninger. Justitiedepartementets Chef har derpaa ved de enkelte Paragrafer nærmere redegjort for disse Ændringer og sluttelig afgivet Forslag til, hvorledes Lovudkastet med de paa pegede Forandringer antages at burde lyde.

Ved Deres Majestæts naadigste Resolution blev det derefter i Henhold til Justitiedepartementets Indstilling bestemt, at den norske Regjerings Udtalelse over sidstnævnte Forslag skulde indhentes.

Man indtager her i Oversættelse det af det svenske Justitiedepartement ændrede Lovudkast. Man har i Texten udhævet de Punkter, hvori det skiller sig fra dette Departementes Udkast af 1879:

U d k a s t

til Lov angaaende Lapperne i de forenede Kongeriger Sverige og Norge.

§ 1.

Lap, som paa den her nedenfor tilladte Maade vil flytte med sine Ren frem og tilbage mellem Sverige og Norge, skal være enten svensk eller norsk Undersaat.

§ 2.

Ønsker svensk Lap at blive norsk eller norsk Lap att blive svensk Undersaat, skal, naar iøvrigt derfor ingen lovlig Hindring er, Udfløyt-

ningsattest paa Forlangende meddeles ham i Sverige af vedkommende Lensmand og Kyrkoherde, i Norge af vedkommende Foged og Sognepræst. Dog er han ikke fri for Skatter, eller andre offentlige Forpligtelser i det Rige, hvis Undersaat han hidtil har været, forinden han, overensstemmende med de i det andet Rige derom gjældende Forskrifter, er bleven dettes Undersaat og har forevist Attest herom hos fornævnte Embedsmænd, samt har ophørt i det Rige, hvorfra han er udflyttet, at benytte Bete udenfor hvad der i § 3 er tilladt.

§ 3.

Lapperne have Frihed til aarlig at flytte med sine Ren fra det ene Rige ind i det andet og at opholde sig paa de Steder, hvor hvert Riges Lapper efter gammel Sædvane hidintil have søgt hen, samt, under lagttagelse af de Forskrifter, som indeholdes i denne Lov, at betjene sig af Land og Vand saavel til egen og deres Rens Underholdning, som till Jagt og Fiskeri. Medmindre vedkommende Jordeieres eller Brugeres Samtykke dertil erhverves, maa svenske Lapper med sine Ren ikke opholde sig i Norge til andre Tider af Aaret end i Mai, Juni, Juli, August og September Maaneder, eller norske Lapper under de nævnte Maaneder med sine Ren opholde sig i Sverige; dog have Lapperne i de Trakter, hvor de efter gammel Sædvane have pleiet til hvilkensomhelst Aarstid at søge Bete for sine Ren paa Fjeldene paa begge Sider nær Rigsgrænsen, fremdes hertil Ret i samme Udstrækning som hidtil. Overtrædelse af det i denne § givne Forbud straffes med Bøder, første Gang indtil 40 Kroner og i Gjentakelsestilfælde indtil det dobbelte.

§ 4.

Under sit Ophold paa de i § 3 nævnte Steder have Lapperne Ret til i Skov at betjene sig til egen Fornødenhed af Tørt og Vindfald, Ener og Vidiebuske, samt tillige af voxende Løvtræer. I Statens Skove erlægges herfor ingen Betaling och heller ikke i private Skove for Tørt og Vindfald, Ener og Vidiebuske. Derimod ere Lapperne forpligtede til for de voxende Løvtræer, som de benytte i private Skove, at erlægge en billig Erstatning, som, hvis vedkommende Lap og Skovens Eier ikke blive enige, bestemmes ved Skjøn afgivet af Lensmanden eller hvem anden Amtmanden dertil bemyndi-

ger, samt af to Mænd, en opnævnt af hver af Parterne. Undlader nogen af Parterne at udse Skjønsmænd, opnævner Administrator denne blandt Lagrettesmændene. Varsel til Skjønnen gives som for Forligelseskommissionen bestemt. For Skjønnsforretningen tilkommer dens Bestyrer den for Lensmænd bestemte Skyds- og Diætgodtgjørelse. Den af Administrator opnævnte Lagrettesmand tilkommer 1 Kr. 60 Øre for hver Forretningsdag. Skjønnsretten bestemmer, om og isaafald hvorledes Udgifterne ved Skjønnen skulle fordeles paa Parterne eller om de kun skulle falde den ene og isaafald hvilken af Parterne tillast. Skjønnen er ikke Gjenstand for Overskjøn eller særskilt Paaanke, og kan det ved samme fastsatte Beløb og Forretningens Omkostninger strax inddrives ved Udpantning.

Lap, som øver Hugst eller bemægtiger sig Trævirke af andet Slags end ovenfor nævnt eller af større Mængde end til eget Brug fornødent, eller som undlader inden sin Tilbageflytning Høst eller Vaar at anmelde for vedkommende Eier, hvad han har taget af voxende Løvtræer i privat Skov, ansees med Bøder indtil 40 Kr., saafremt ikke Forseelsen efter den almindelige Lovgivning medfører større Ansvar. Trævirke, som af Lapper lovligt er benyttet paa deres Sommeropholdssteder til Gjærder, Gammer, Teltstænger eller andre lignende varige Indretninger, maa ikke af Grundens Eier bortføres eller gøres utjenligt for vedkommende Lapper uden disses Samtykke. Grundeier, som handler herimod, ansees med Bøder indtil 40 Kroner, saafremt ikke Forseelsen efter den almindelige Lovgivning medfører større Ansvar.

§ 5.

Ved Rydning, Dyrkning eller Indhegning af Jord maa Lapperne ikke berøves saadanne gamle Renveie, som fremdeles ere for dem fornødne. Ere saadanne Veie allerede paa ommeldte Maade blevne stængte, skulle de ved offentlig Foranstaltning igjen aabnes for Lapperne.

§ 6.

De Strækninger, i hvilke Lapperne søge Bete for sine Ren, kunne inddeles i Distrikter, inden hvilke de Lapper, som der opholde sig med sine Ren, skulle i de Tilfælde og paa den Maade, som omhandles i nærværende Lovs § 9, tredie og fjerde Led, være underkastede Ansvar

for Skade, som af Rensdyrene tilføies den jordbrugende Befolknings Eiendom. For at en Strækning, hvor Lapperne have Ret til at søge Bete for sine Ren, skal kunne medtages under Distriktsinddelingen, maa der findes eller aabnes Renveie inden samme af saadan Beskaffenhed, at Lapperne ved at betjene sig af dem kunne med tilbørlig Bevogtning afholde Renerne fra dyrket Mark. Distrikterne bør, under fornødent Hensyn til Dyrenes Natur samt til Landskabets Udstrækning, Beskaffenhed og Bebyggelsesforhold, begrændses saaledes, at de Ren, som søge Bete inden hvert Distrikt, kunne antages i Mangel af Bevogtning at ville i Løbet af Betningstiden streife omkring i det hele Distrikt, men uden at gaa over til noget andet Distrikt.

I hvilke Trakter Distriktsinddeling skal finde Sted samt Distrikternes Grændser, bestemmes af Kongen.

§ 7.

Lap, som vil med Ren flytte til Trakt, hvor Distriktsinddeling finder Sted, er forpligtet til for Hjemstedets Lensmand at opgive sit eget og medfølgende Husfolks Navne, det Distrikt, inden hvilket han agter at tage Ophold, saavel som Antallet af de Ren, han vil føre med sig, og hvem der eier disse. Flytter Lap uden at have meddelt denne Opgave, eller opgiver han sine Ren saameget som en Femtedel under det virkelige Antal, bøder han indtil 40 Kroner. I hvert Rige skulle de Lapper, som have anmeldt, at de ville tage Ophold inden et og samme Distrikt, ved en Forretning, som bestyres af vedkommende Lensmand, vælge af sin egen Midte en Formand og en Næstformand. Naar disse ere valgte, meddeles dem Beskikkelse, hver i sin Egenskab, af Landshøvdingen eller Amtmanden, hvorhos Formanden af Lensmanden erholder en Fortegnelse over alle de Lapper, der komme til at staa under hans Opsyn, hvilken Fortegnelse tillige skal indeholde de af disse overensstemmende med foranstaaende Bestemmelse til Lensmanden afgivne Opgaver. Af denne Fortegnelse indsender desuden Lensmanden 2 Exemplarer til Landshøvdingen eller Amtmanden, som oversender det ene Exemplar til Landshøvdingen eller Amtmanden i det Len eller Amt, Distriktet tilhører, tilligemed Opgaver over de valgte Formænd og Næstformænd. Skulde sistnævnte Landshøvding eller Amtmand finde, at et større Antal Ren, end Rummet med Rimelighed tillader, er opgivet for noget enkelt Distrikt, har han at henvise det overskydende Antal til nærmeste Distrikt eller Omraade, hvor Rum findes, og derom at underrette Landshøvdingen eller Amtmanden i det Len eller Amt, fra hvilket Flytningen skal ske, saa betimeligt, at Lap-

perne kunne faa Kundskab om den trufne Bestemmelse, inden Flytningen foretages. Lap, som saaledes er henvist til et vist Distrikt eller Omraade, men flytter andetsteds hen og ikke inden en af Landshøvdingen eller Amtmanden fastsat Frist flytter de under hans Tilsyn værende Ren til det anviste Omraade, ansees med Bøder første Gang indtil 40 Kr. og i Gjentakelsestilfælde indtil det dobbelte. Ved Rummets Fordeling iagttages, saavidt Hjordenes Størrelse det tillader, at hver Reneier henvises til det Distrikt eller andet Omraade, hvor han selv eller, om han har levet i Fællig med Forældre eller Svigerforældre, disse Aaret forud havde Bete for sine Dyr. Maa Nogen, paa Grund af Rummets Utilstrækkelighed, dog vises andetsteds hen, har den Reneier Fortrinsret til at forblive paa Stedet, som længst der har havt Bete for sine Dyr.

Tiden og Formen for Afgivelsen af de i denne § foreskrevne Op-gaver, ligesom ogsaa for Valg af Formænd, bestemmes af Landshøvdingen eller Amtmanden, hvilken ogsaa forøvrigt, hvor disse Bestemmelser maatte vise sig utilstrækkelige til Øiemedets Opnaaelse, træffer de dertil yderligere Forføjninger.

Hvad i denne § er bestemt, skal ogsaa gjælde om Lap, som vil med Ren flytte til Trakt, der ikke er inddelt i Distrikt, men med Hensyn til hvilken Kongen særskilt bestemmer, at Anmeldelsespligt skal finde Sted, og skal i dette Tilfælde af Lappen for Hjemstedets Lensmand opgives istedetfor Distrikt det Sogn eller lignende Omraade, inden hvilket han agter at tage Ophold.

§ 8.

Det paaligger enhver Formand og Næstformand:

a) at indfinde sig i sit Distrikt senest til samme Tid som de didhen først ankommende Lapper og at forblive der indtil de til hans Distrikt hørende indflyttede Lapper i det Hele have begivet sig derfra;

b) inden 8 Dage efter Ankomsten til Distriktet for vedkommende Lensmand at forevise sin Beskikkelse tilligemed Fortegnelsen over de Lapper, som have anmeldt at ville tage Ophold inden Distriktet, samt tillige at opgive det Sted, hvor saavel Formanden som Næstformanden sædvanlig vil være at træffe;

c) at erkyndige sig om de til Distriktet hørende Lappers Opholdssteder saavelsom om dem, der flytte gennem Distriktet, og i Tilfælde af at Lapper, som ikke ere optagne paa Fortegnelsen, opholde sig der, at anmelde saadant for Lensmanden.

Det skal videre være Formandens eller i hans Forfald Næstformandens Pligt:

d) at tilse, at Lapperne med Omhu vogte sine Renhjørde, og i det hele taget at befordre god Orden samt i Tilfælde af Tvistigheder med den jordbrugende Befolkning søge at bilægge disse;

e) efter behørig Indkaldelse at indfinde sig ved Besigtelser samt Syn og Skjøn, der afholdes i Anledning af Skade, som Nogen opgiver at være bleven ham tilføiet af Ren inden Distriktet, og naar derunder eller ved forefaldende Rettergang Spørgsmaal opstaar om Skyldighed for de under Formandens Tilsyn staaende Lapper till Fællesansvar for opstaaet Skade, da at handle paa deres Vegne, hvorved han, om dertil findes Grund, har Ret til paa nævnte Lappers Vegne at indgaa Forlig om Erstatning for Skade og derved foranledigede Skjøn- og Sagsomkostninger;

f) att søge opdaget, ved hvis Ren opgiven Skade er bleven forarsaget inden Distriktet, og, naar han tilkaldes til Besigtelse, Syn eller Skjøn over Skaden, til Forretningen at inkalde den eller de Skyldige, om disse ere ham bekjendte.

Formændene vælges hver Gang for et Aar. De kunne undslaa sig for Gjenvalg til Formand eller Næstformand i ligesaa lang Tid som den, hvori de senest have indehavt Ombudet. Næstformændene vælges ligeledes for et Aar ad Gangen, men kunne det følgende Aar gjen vælges til Formænd eller til Næstformænd. Efterat have indehavt Ombudet 2 Aar ere de fri et Aar.

§ 9.

1. Det paaligger Lapperne ei alene nøie at tage sig i Agt for selv at tilføie Landets Indvaanere nogen Skade paa deres Eiendom, men ogsaa med Omhu at vogte sine Ren, saa at Skade ikke af dem forøves.

2. Skade, som af Ren forvoldes paa Ager, Eng, Skov eller Møltbærland, skall erstattes af den eller dem, ved hvis Ren Skaden er forarsaget. Det samme gjælder om Skade paa Udengslaatter, som ere forsynede med saadant Hegn, som af Kongen bestemmes, eller, uden at være indhegnede, Aar om andet have været brugte og bruges til Slaat samt ved gjenstaaende Hesjer, Grøfter, Rydning eller paa anden Maade tydelig fremtræde som Slaatteland. Gjøres saadan Skade med Forsæt eller formedelst grov Uagtsomhed i Dyrenes Bevogtning, skal den Skyldige desuden for hver Gang bøde indtil 40 Kroner, hvilke Bøder dog

bortfalde, naar Forlig indgaaes om Skadeserstatningen. Lap, af hvis Renvogter saadan Forseelse, som nysnævnt, er begaaet, skal ansvare for Udredelsen af de Bøder, som maatte idømmes Renvogteren.

3. Sker Skade paa Eiendom af ovennævnte Beskaffenhed inden saadant Distrikt, som i § 6 omhandles, og kan det ikke opdages, ved hvis Ren Skaden er foraarsaget, paahviler Erstatningspligten de Lapper, som have sitt Tilhold i Distriktet, og skal Erstatningsbeløbet tillige med Skjøn- og Sagsomkostninger fordeles paa dem i Forhold til det Antal Ren, hvormed enhver af dem tilhører Distriktet. Dersom paa den Tid, da Skade skede, Ren, tilhørende andre Lapper end dem, som have anmeldt at ville tage Ophold i Distriktet, vare paa Flytning gennem samme eller forøvrigt opholdt sig der, skulle ogsaa disse fremmede Lapper i et til Antallet af disse deres Ren svarende Forhold deltage i Erstatningen. Kan Lap, forinden i Sagen Forlig er indgaaet eller Dom falden, godtgjøre, at Skaden ikke er forøvet ved hans Ren, er han fri for at deltage i Erstatningen. Inden Strækninger, hvor Distriktsinddeling ei er iværksat, finder den her fastsatte Fællesansvarlighed ikke Sted.

4. Sker Skade paa Udmærk, som ikke ovenfor er omhandlet, saa at Jordens Eier eller Bruger derved kommer til at savne fornødent Bete for sit Bofæ, erstattes Skaden ligeledes efter samme Forskrifter, som her ovenfor ere givne. Dog skal det, hvad særskilt angaar Tromsø Amt, ikke medføre Erstatningsansvar, om Ren komme ind og bete paa Udmærk i Tiden før hvert Aars 8de Juli, naar denne Frihed kun ikke af Lapperne benyttes saaledes, at Enkeltmand derved i væsentlig Grad bebyrdes. Ei heller skal i Tromsø Amt Skade paa saadan Udmærk erstattes, naar Udmærken er beliggende i en Afstand af 6 Kilometer eller derover fra Jordeierens eller Brugerens faste Bopæl.

§ 10.

Er under Lappernes Ophold i Norge Skade ved deres Ren tilføiet nogen dersteds boende, saaledes som i § 9 omhandlet, og vil den Skadelidte gjøre sin Ret til Erstatning gjældende, skal han, saafremt saadan Forretning som i næste § foreskrevet, ikke kan blive afholdt senest 3 Gange 24 Timer efterat Skaden er opdaget, snarest muligt tilkalde 2 uvillige og kyndige Mænd, der samtidigt bør møde paa Aastedet samt efter foretagen Besigtelse af Skaden og Undersøgelse af sammes Oprindelse derom afgive Erklæring efter bedste Skjøn, saaledes som de med sin Ed ville forsvare. Til denne Forretning skal den Skyl-

dige, om han er kjendt, samt, naar Skaden er skeet inden Formandsdistrikt, tillige vedkommende Formand eller Næstformand for de Lapper, som der have sit Tilhold, og hvis disse tilhøre begge Riger, saavel den svenske som den norske Formand eller Næstformand tilkaldes. Er der ikke Adgang till at forkynde saadan Kaldelse for Vedkommende inden 48 Timer, efterat Skaden er opdaget, tilkaldes i Stedet en af de i Nærheden værende Lapper, eller, naar Skaden er skeet inden Distrikt, hvor baade svenske og norske Lapper opholde sig, en af hvert Folk. Lader heller ikke dette sig gjøre inden nys anførte Frist, eller udebliver nogen af de tilkaldte Mænd, skal Forretningen dog derved ikke opholdes.

§ 11.

Dersom Erstatningsspørgsmaalet ikke ved saadan Forretning som nævnt i § 10 bliver afgjort i Mindelighed, paaligger det den Skadelidte, om han vil forfølge sin Erstatningspaastand, snarest muligt hos Distriktets Lensmand eller nogen Anden, som af Amtmanden maatte være bemyndiget til at afholde deslige Forretninger, at begjære Besigtelsesforretning paa Aastedet til Vurdering af Skaden. Til denne Forretning, hvortil Administrator opnævner 2 Lagrettesmænd blandt det i Lov af 28de August 1854 § 18 foreskrevne Udvalg, eller, hvis saadanne Mænd ikke uden Tidsspilde kunne faaes tilstede — af det almindelige Lagrettesmandtal, skal den Skyldige, om han kjendes, eller hvor der er Spørgsmaal om saadan Fællesansvarlighed, som i § 9 3die Led omhandles, vedkommende Formand eller Næstformand indvarsles ved Kaldelse, som bør forkyndes senest Dagen før Forretningen, om den, som skal invarsles, opholder sig inden en Omkreds af 20 Kilometer fra Forretningsstedet. Opholder han sig i længre Afstand fra samme, forlænges Varselstiden med 24 Timer for hver 20 Kilometer. Skulde det Tilfælde indtræffe, at det ikke er muligt att faa indkaldt eller varslet den Skyldige eller vedkommende Formand eller Næstformand, f. Ex. fordi de allerede have forladt Distriktet uden i betimelig Tid at opgive for Administrator nogen inden Distriktet bosat Mand, som paa deres Vegne kan indkaldes, bør Forretningen dog afholdes, idet Administrator til Protokollen afgiver Forklaring om Grunden til, at Vedkommende ikke er varslet. I deslige Tilfælde skal saavel Administrator som Skjønsmændene stadig have sin Opmærksomhed henvendt paa, att de Fraværende ikke forurettes. Ved Besigtelsesforretningen skal den Skadelidte fremstille de Mænd, som i Tilfælde have afholdt den første Besigtelse, eller, hvis dertil ikke er Anledning, fremlægge deres skriftlige Bevidnelse om dennes Udfald. I fornødent

Fald bør han derhos forevise det Hjemmelsdokument, hvorpaa hans Eiendoms- eller Brugsret til den Mark, paa hvilken Skaden er skeet, grunder sig. De Mænd, som afholde Forretningen, skulle — saavidt muligt — søge at tilveiebringe og i Protokollen indtage nøiagtig Forklaring angaaende Skadens Oprindelse og Omfang, Stedets Beliggenhed og Beskaffenhed, om Marken er indhegnet eller uindhegnet m. m. saavel som ogsaa, om den eller de Personer, der eie de Ren, som have bevirket Skaden, disses Antal og Størrelsen af de Hjorder, de tillhøre.

Enhver, som er tilstede der, hvor Forretningen holdes, er pligtig til paa Administrators Opfordring at afgive Forklaring om Alt, som kan være ham bekjendt og tjene til Oplysning i Sagen, og staar han for Indholdet af sin Forklaring til Ansvar, som om den var afgivet for Retten.

Skjønsmændene skulle ved Taxten tage nøie Hensyn saavel til Jordens Beskaffenhed og Frugtbarhed, dens større eller mindre Rydning eller Dyrkning, Avlingens Godhed, og hvorvidt Bofæ ogsaa har bidraget til Skaden, som ogsaa, hvor Skade er anrettet paa Udmark, til de Omstændigheder, hvorpaa efter § 9, 4de Led, Erstatningspligten i dette Tilfælde beror, samt til enhver anden Omstændighed, som har Indflydelse paa Skadeserstatningens Størrelse. Forøvrigt bør Mændene afgive til Protokollen Erklæring under Eds Tilbud, hvis de ikke forhen have aflagt Lagrettesed, eller i Kraft af tidligere Ed, om at Taxten er afgivet efter Overbevisning og bedste Skjøn. Administrator bør, forinden Forretningen begynder, foreholde Skjønsmændene de Pligter, som paa Gund af foranstaaende Bestemmelser paahvile dem og derom gjøre Tilførsel i Protokollen.

Administrator, som ved Taxten ikke har Stemme undtagen i Tilfælde af Uenighed mellem Skjønsmændene, i hvilket Fald han gjør Udslaget, skal dog i ethvert Tilfælde til Slutning tilføre Protokollen sin Erklæring om, hvorvidt han anser den satte Taxt rimelig og billig, og hvorvidt han forøvrigt i nogen Henseende har noget at bemærke, som kan have Indflydelse paa Sagen.

Inden Forretningen slutter, skal Administrator søge at tilveiebringe Forlig mellem Parterne. Indgaaes Forlig, har dette samme Virkning, som om det var indgaaet ved Forligelseskommissionen.

Det Skjøn, som omhandles i denne §, kan i Tilfælde af Rettergang forandres af Dommer og Lagrette, om samme dertil finder Grund.

§ 12.

I Anledning af de i § 11 omhandlede Underskjønsforretninger tilkommer Forretningens Bestyrer for Tilsigelse af hver af Lagrettes-

mændene 80 Øre, for Forretningens Afholdelse 4 Kroner daglig og for dens Beskrivelse 70 Øre for Arket samt derhos den for Lensmænd bestemte Skyds- og Diætgodtgjørelse. For Opnævnelse af Mænd og for Bekræftning betales intet. Lagrettesmændene tillkommer 1 Kr. 60 Øre for hver Dag, Forretningen varer.

§ 13.

Er Sagen heller ikke under den i § 11 omhandlede Forretning bleven afgjort ved Forlig, har Administrator, dersom den Skadelidte forlanger det, at indsende Udskrift af Forretningen med derunder fremlagte Dokumenter til vedkommende Amtmand, ledsaget af sin Erklæring angaaende de Mænds Troværdighed, der i Tilfælde have afholdt den foreløbige Besigtelse, hvorefter Amtmanden strax eller efter foretagen yderligere Undersøgelse, om saadan findes nødvendig, afgjør, om der er skjellig Grund til Sagsanlæg. I bekræftende Fald foranstalter han Tiltale i de for offentlige Politisager gjældende Former — hvorved dog Nødvendigheden af Forelæg bortfalder — mod den eller dem, som enten ved de fremkomne Oplysninger maa ansees overførte at være de Skyldige eller ifølge § 9 ere de for Tilfældet Erstatningspligtige. Sager af dette Slags blive efter Omstændighederne at behandle enten ved Extraret eller ved Thingene. Det skal staa Tiltalte frit for at lade møde ved Sagfører.

Er Skade af heromhandlede Beskaffenhed vel skeet, men af ringe Betydenhed, kan Amtmanden bestemme, at Tiltale ikke anordnes af det Offentlige, i hvilket Fald den til Amtmanden indsendte Udskrift med Bilage tilstilles den Skadelidte med Tilkjendegivende, at det overlades til ham selv ved privat Søgmaal at indtale sin Ret.

Heller ikke paataler det Offentlige Sagen i de Landsdele, hvor Distriktsinddeling ikke er indført.

Private Søgmaal til Indtale af Erstatning for Skade af Ren udføres overensstemmende med denne Lovs Forskrifter, forsaavidt de derpaa ere anvendelige, og kan navnlig Indtale af Erstatning ikke finde Sted, medmindre de i §§ 10 og 11 indeholdte Forskrifter ere iagttagne. Nødvendigheden af Paaklage til Forligelseskommisionen bortfalder.

§ 14.

De i §§ 4, 10, 11, 12 og 13 med Hensyn til Behandlingen af de deri omhandlede Erstatningsspørgsmaal givne Forskrifter komme ikke til Anvendelse paa deslige Spørgsmaal, naar de opstaa i Sverige, i hvilket Fald de derimod behandles efter den almindelige Lovgivning.

§ 15.

Søgsmaal mod Lapper i Anledning af saadant Fællesansvar, som i § 9 er omhandlet, skal rettes mod den, der havde at forrette som Formand i Distriktet paa den Tid, da Skaden skede. Have til nævnte Tid Lapper fra begge Riger der havt Tilhold, skal saavel den svenske som den norske Formand indstevnes. Formanden stevnes til paa vedkommende Lappers Vegne at svare i Sagen.

Dersom Formanden tror sig istand til at kunne paavise, ved hvis Ren Skade er foraarsaget, eller at ogsaa andre end de under hans Tilsyn staaende Lapper bør svare for Skaden, skal han lade den eller de Skyldige, eller i sidste Fald dem, mod hvem Paastand i Delagtighed i Erstatningspligten fremsættes, indstevne til under Et at svare i Sagen.

Hvis der i de i denne § omhandlede Tilfælde ikke er Adgang til at stevne Formanden, skal Stevningen forkyndes for de Lapper, mod hvem Ansvar søges gjort gjældende, og gjælder da for disses Vedkommende, hvad ovenfor i denne § om Formanden er bestemt.

I ethvert Fald maa den eller de Skyldige selv indstevnes, forsaavidt der mod Nogen agtes nedlagt Paastand om Idømmelse af Bøder.

§ 16.

Lap, som i Henhold til § 9, tredie Led, er bleven idømt Ansvar for indtruffen Skade eller, efter at Vurdering af Skaden overensstemmende med § 11 har fundet Sted, har indgaaet Forlig om Erlæggelse af en ikke større Erstatningssum, end der ved saadan Vurdering er bestemt, med paaløbende Omkostninger, har Ret til mod den eller dem, som have foraarsaget Skaden, forsaavidt Kundskab derom senere erholdes, eller mod andre Lapper, som paa den Tid, da Skaden skede, havde Ren inden Distriktet og saaledes bør deltage i Skadeserstatningen, at reise Søgsmaal om Tilbagebetaling af, hvad han har udlagt eller den Del deraf, som falder paa de øvrige Lapper. Saadant Søgsmaal maa dog senest anhängiggjøres inden 2 Aar, efter at Skaden er skeet.

§ 17.

Lovligt Varsel til Lapper, naar de i deres Hjemland stevnes til en Domstol i det andet Rige, er 3 Maaneder. Den, hvis Opholdssted ikke kjendes, gives 3 Maaneders Varsel gennem Stevningens Læsning i Sverige i Kirken, i Norge ved Kirken i det Sogn, hvor han senest hørte hjemme.

§ 18.

1. Dersom Nogen ulovligen fælder eller mishandler Lappernes Ren, skal han — foruden fuld Erstatning for Skaden — erlægge Bøder af indtil 40 Kroner, saafremt ikke Forseelsen efter den almindelige Lovgivning medfører større Ansvar. Samme Bestemmelse gjælder, om Nogen med Forsæt eller af grov Uagtsomhed forvolder, at Ren ved Skræmmeskud, Hunde eller paa nogen anden utilbørlig Maade ufredes paa sine retmæssige Opholdssteder, eller søger at fordrive dem derfra.

2. Ufredes Ren paa tilladt Opholdssted af Hund, bliver Skade, som derved tilføies Renen, om den end ikke er forarsaget ved Nogens Forsæt eller Uagtsomhed, fuldtud at erstatte af Hundens Eier.

3. I de Ejgne, hvor Distriktsinddeling finder Sted, skulle i den Tid af Aaret, Lapper fra det andet Rige ifølge § 3 have Ret til at opholde sig der med Ren, de Fastboendes Hunde enten holdes bundne eller være forsynede med Klubbe; dog saaledes, at vedkommende Landshøvding eller Amtmand for visse Trakter eller Tilfælde kan tilstede Undtagelse fra nævnte Forskrift, naar det findes at kunne ske, uden at det ved samme tilsigtede Øiemed forfeiles. De nærmere Forskrifter om Klubbens Størrelse og om Klubningen forøvrigt, gives af Landshøvdingen eller Amtmanden, som ligeledes kan bestemme, at de Fastboendes Hunde i nævnte Tid skulle holdes bundne eller klubbede i Trakt, hvor Distriktsinddeling ikke er indført. Hund, som har den Vane at jage Ren ogsaa paa dennes tilladte Opholdssted eller at dræbe den, bør af Hundeeieren efter Paalæg af Politiet, dræbes og paaligger det Politiet, hvis saadant af Eierens forsømmes, strax at lade Hundens dræbe. Undlader Hundens Eier at efterkomme de nævnte Paabud og Regler, straffes han med indtil 40 Kroners Bøder.

4. Naar nogen Lap for vedkommende Lensmand eller den, som af Amtmanden bemyndiges til at behandle deslige Sager, fører Klage over saaden Fornærmelse som ovenfor i 1ste og 2det Led omhandlet, skal Vedkommende efter foreløbig Undersøgelse snarest muligt, — saafremt han ikke formaar mellem Parterne at tilveiebringe Forlig, i Tilfælde af hvis Opnaaelse Straffeaansvar bortfalder, — gjøre Indberetning om Sagen til Landshøvdingen eller Amtmanden, som, hvis der findes Foie til at drage Nogen til Ansvar, skal foranstalte Sagen paatalt af det Offentlige, i Norge efter de i § 13 indeholdte Forskrifter,

men i modsat Fald sende Indberetningen til den Skadelidte med Tilkjendegivende, at det overlades til denne selv at anhängiggjøre Sagen for Retten, i hvilket Fald den dog ikke behøver først at paaklages ved Førligelseskommissionen.

§ 19.

De i §§ 3, 4 og 7 samt 18, 3die Led, omhandlede Overtrædelser paatales i Norge efter Amtmandens Foranstaltning ved Politiret. I Sverige skulle Overtrædelser af disse §§ ogsaa være underkastede offentlig Tiltale.

§ 20.

Domme, hvorved Nogen i det ene Rige er fældet til Bøder eller Skadeserstatning efter denne Lov, kunne fuldbyrdes i det andet Rige, forsaavidt Dommen er endelig, af den Domfældte er vedtagen, eller, naar Dommen er afsagt i Norge, Appellationsfristen for samme er udløben, eller, forsaavidt angaar Dom i offentlig anlagt Sag, denne er bleven forkyndt for den Domfældte, uden at han har begjært Paaanke. Naar Fuldbyrdelse af en i det ene Rige afsagt Dom skal ske i det andet, har Vedkommende at henvende sig til Landshøvdingen eller Amtmanden i det Len eller Amt, hvor Dommen er afsagt. Er foranførte Betingelse for Fuldbyrdelsen tilstede, har denne med Bevidnelse herom at oversende Dokumenterne til vedkommende Amtmand eller Landshøvding i det andet Rige, som foranstalter Dommen fuldbyrdet og det inddrevne Beløb tilstillet førstnævnte Landshøvding eller Amtmand.

De her om Domme givne Forskrifter gjælde ogsaa om saadanne i Spørgsmaal om Erstatning for Skade, som i denne Lov omhandles, indgaaede Forlig, der have Doms Kraft, og bør vedkommende Landshøvding eller Amtmand, naar saadant Forlig, indgaaet i det ene Rige, sendes til Fuldbyrdelse i det andet, tillige meddele Erklæring om, at Forliget efter det førstnævnte Lands Love har samme bindende Virkning som en endelig Dom.

Med Hensyn til Bøders Afsoning forholdes efter Lovgivningen i det Rige, hvor Bøderne søges inddrevne.

§ 21.

I Sverige skal Forkyndelse af norske Domme, afsagte i Henhold til nærværende Lov, og forsaavidt Sagen er paatalet af det Offentlige,

Indhentelse af Domfældtes Erklæring angaaende sammes Appel ske ved Kronebetjenten med Vidne eller ved 2 Stevningsmænd eller Nævndemænd. I Sager, der ifølge § 15 ere rettede mod vedkommende Formand, skal Dommen forkyndes for Formanden, der har at afgive Erklæring angaaende dens Appel.

§ 22.

I de Sager, hvori svensk Lap er Part i Norge eller norsk Lap er Part i Sverige, finder Brug af stemplet Papir ikke Sted.

§ 23.

Iøvrigt blive de i hvert Rige i Almindelighed gjældende Love at anvende med Hensyn til Lapperne under deres Ophold dersteds.

§ 24.

Naar der i denne Lov handles om Lappernes Ren, forstaaes der ved ikke alene deres egne, men ogsaa Andres Ren, der ere under deres Tilsyn.

Fastboende Reneiere have, forsaavidt de selv vogte sine Ren, med Hensyn til disse samme Rettigheder og Forpligtelser som Lapperne.

§ 25.

Embeds- og Bestillingsmænd, isærdeleshed Landshøvdinge og Amtmænd, skulle have Indseende med, at de overflyttende Lapper ikke krænkes i Udøvelsen af de dem tillagte Rettigheder.

§ 26.

Dersom i noget af Rigerne paa noget vist Omraade ved Kysten eller inde i Landet Renholdet findes at være den jordbrugende Befolkning i særdeles Grad til Uleilighed, kan Kongen afgive Bestemmelse om, at saadant Omraade undrages Lappernes Betesret, mod at der anvises dem fornøden Betesmark paa andre Strækninger, som dertil kunne ansees tjenlige.

Betesmark, som saaledes bliver Lapperne anvist, maa i den Udstrækning, hvori samme fornødiges til at afgive Bete for de Ren, der Aar om andet derhen føres, ikke underkastes Indgreb ved Rydning,

Dyrkning, Sæterbrug eller Græsning af Bofæ. Dog skal det under alle Omstændigheder være det Offentlige uforment i saadan Mark at lade oprydde og dyrke Pladse bestemte til Skydsstationer eller til Herberger for Reisende.

§ 27.

Viser det sig nødvendigt i det i forrige § omhandlede Øiemed eller for att aabne Lapperne de fornødne Veie til deres Betesmarker, eller til Opførelse af Gjærder til Forebyggelse af Skade ved Ren, at anvende Jord, som er i privat Eie eller Brug, er Eieren eller Brugeren, naar det af det Offentlige forlanges, pligtig at afstaa samme mod Erstatning, hvilken i Mangel af mindelig Overenskomst bestemmes ved Taxt. I Sverige forholdes hermed efter gjældende Forordning angaaende Jords Afstaaelse til offentligt Brug.

§ 28.

De Bestemmelser i denne Lov, som ordne Forholdet mellem Lapperne og den jordbrugende Befolkning, gjælde ikke inden Finmarkens Amt. Skulde svensk Lap søge Sommerbete i nævnte Amt for sine Ren, gaar han ind under de for Amtets norske Lapper særskilt gjældende Bestemmelser.

§ 29.

Denne Lov træder i Kraft fra den Dag, Kongen for begge Riger bestemmer, efter att modsvarende Regler ere vedtagne for Norges Vedkommende. Fra samme Dag ophører 1ste Tillæg eller Codicil til Grændsetraktaten af 17de Oktober 1751 at være gjældende. Beslutning om Ophævelse af eller Forandring i denne Lovs Bestemmelser er i hvert Rige, forsaavidt de vedkomme det andet Rige eller dets Undersatter, først gjældende, naar tilsvarende Beslutning er fattet fra den anden Side.

Departementet gaar over til nærmere at omhandle de Afvigelser, som finder Sted mellem foranstaaende fra svensk Side fremlagte Udkast og det af Departementet i 1879 afgivne, og skal gjengive, hvad der af det svenske Justitiedepartement er anført til Begrundelse af de Forandringer, som af samme bringes i Forslag.

Departementet skal her forudskikke, at, naar man finder nedenfor at kunne anbefale, at de af det svenske Justitiedepartement her foreslaaede Afgivelser fra Departementets Udkast af 1879 paa en enkelt Undtagelse nær optages i den Proposition, som senere vil blive at fremsætte, er dette tildels at forklare ved, at det svenske Justitiedepartements Ændringsforslag ere fremkomne efter forberedende Overlægninger, der i den forløbne Høst have fundet Sted dels i dette Departement med Expeditionschefen i det svenske Justitiedepartement og dels i Tromsø mellem Amtmanden og nogle andre med Amtets og specielt Lappernes Forhold kjendte Mænd. Ved disse Overlægninger have de Modifikationer i Lovforslaget været undergivet en foreløbig Drøftelse, om hvilke man erfarede, at der var Spørgsmaal paa Grundlag af de fra de svenske Autoriteter allerede foreliggende Erklæringer i Sagen. Departementet modtog i sidstafvigte Juli Maaned fra det svenske Justitiedepartement underhaanden Aftryk af de ovennævnte Betænkninger, som vare afgivne om Lovforslaget af Landshøvdingerne i Norrbottens, Vesterbottens og Jemtlands Len samt af den svenske Høiesteret, den sidste dateret 21de Marts d. A. Disse Bemærkninger følge i Oversættelse som Bilage ved nærværende Indstilling *). Det vil sees, at disse Dokumenter indeholde Indvendinger mod adskillige af Bestemmelserne i Lovudkastet af 1879. Navnlig har Landshøvdingen i Norrbotten gjort Sagen til Gjenstand for en indgaaende Behandling fra sit Standpunkt.

Man foretog først her i Departementet sammen med Expeditionschefen i det svenske Justitiedepartement i Begyndelsen af September sidstleden en mundtlig Gjennemgaaelse af de i Betænkningerne fremkomne Udsættelser ved Forslaget. Ved denne havde man tilstede en af Amtmændene i Tromsø foreløbig til Departementets Chef afgiven Udtalelse, hvori han havde til Brug for den paatænkte Konference udtalt sin Mening om de fra svensk Side fremkomne Indvendinger og ligeoverfor disse fremført sine Modbemærkninger. Medens man ved den mundtlige Overlægning i Departementet troede forøvrigt i det væsentlige at kunne komme til en Udjevning af Meningerne, blev der imidlertid — her ogsaa bortset fra Spørgsmaalet om den paatænkte Lovs Opsigelighed og hvad dermed staar i Forbindelse (Lovudkastets §§ 29 og 30), hvilket man senere særskilt skal omhandle — tilbage nogle Punkter, hvorpaa der syntes fra svensk Side ogsaa efter Amtmandens Modbemærkninger og den førte Diskussion at lægges Vægt, og om hvilke Departementet fandt ikke at kunne opgjøre sig nogen

*) Trykt som Bilag 1—4.

bestemtere Mening uden yderligere at høre Amtmandens Anskuelse. Disse Punkter dreiede sig væsentlig om Lovudkastets § 4 (Spørgsmaalet om, hvorvidt Lappen kun mod Erstatning skulde have Ret til i privat Skov at benytte friske Løvtræer), andet og fjerde Led i § 9 (om Udstrækningen af Lappens Ansvar for Skade, forvoldt af Ren paa de Fastboendes Udengslaatter og Udmark og hvad sidstnævnte angik, specielt paa Sætermark). Videre voldte Spørgsmaalet om et Middel til at skaffe Lapperne større Sikkerhed mod Skade paa deres Ren af de Fastboendes Hunde Vanskeligheder. (Udkastets § 18.)

I et Brev til Amtmanden af 14de September sidstleden bleve disse Dissentspunkter, saaledes som de efter den foreløbige Diskussion fremstillede sig, nærmere udviklede. Man henstillede til Amtmanden ved den fornyede Behandling af de her antydede Punkter at tilkalde nogle Mænd inden Amtet, der ligeledes maatte have nøie Indsigt i de paagjældende Forhold. I Slutningen af September fandt dernæst en saadan Overlægning Sted i Tromsø. I denne deltog med Amtmanden Storthingsmand, Lensmand i Balsfjorden, Wennberg, der i en Række af Aar har været ansat ved Lappeopsynet i Lyngen og i de sidste Par Aar har været beskjæftiget ved Opsynet i Balsfjord, samt Lensmand i Tromsøsundet, Schjetlein, og Lappeopsynsbetjent With. Lensmand Schjetlein har, efter hvad Amtmanden oplyser, havt megen Befatning med Opsynet og Lappeforholdene i Tromsøsundet og Opsynsbetjent With har mangeaarig Erfaring om disse Forhold i Maalselven, Bardo og Salangen. De nævnte tre Mænd ere saaledes, anfører Amtmanden, i Besiddelse af Sagkyndighed i Lappeforholdene netop i de Distrikter, som i særlig Grad føle Vanskelighederne ved de nævnte Forhold. Efter Sagens Beskaffenhed ansaa man det derhos hensigtsmæssigt, at vedkommende Bureauchef i dette Departement, der havde deltaget i Konferancen med den svenske Expeditionschef, overvar den nævnte Overlægning mellem de lokalkyndige Mænd. Han har til dette Øiemed opholdt sig i Tromsø i nogle Dage i Slutningen af September.

Om Resultatet af disse Overlægninger har Amtmanden redegjort i en Erklæring dateret 30te September sidstleden, hvori til Imødekommen af de fra svensk Side fremsatte Indvendinger Lovudkastet særlig i de nys antydede Punkter foreslaaes noget modificeret. Idet man nedenfor ved Gjennemgaaelsen af de enkelte Bestemmelser i Lovudkastet, som der bliver Spørgsmaal om at forandre, skal nærmere redegjøre for, hvad der i denne Erklæring anføres, bemærkes her, at samtlige de Mænd, der deltog i Overlægningen, efter hvad Amtmanden oplyser, havde erklæret sig enige i de i Erklæringen foreslaaede Forandringer.

Under en ny Konferance i Departementet med Expeditionschefen

i det svenske Justitiedepartement i de sidste Dage af November og Begyndelsen af December blev Sagen undergivet fornyet Diskussion. Man samlede sig i det Væsentlige om de Modifikationer, som vare bragte i Forslag under Mødet i Tromsø. Kun med Hensyn til 2det Led af § 9 holdtes der fra svensk Side paa en derfra noget afvigende Affatning af Bestemmelsen om den Udstrækning, hvori den Fastboende skal have Beskyttelse for "Udengslaatter". Det nærmere herom vil blive forklaret paa sit Sted. Her bemærkes kun, at Amtmanden herfra tilspurgtes om sin Mening angaaende den Redaktion af dette Punkt, ved hvilken man senest blev staaende, hvorpaa han i et Telegram til Departementet har givet den sin Tilslutning.

Disse Bemærkninger vise altsaa, at det svenske Justitiedepartements foranstaaende Forslag er fremkommet ved Hjælp af et foreløbigt Samarbejde med vedkommende Departement, hvorunder gjensidige Lempninger har fundet Sted, paa samme Tid som selvfølgelig fuld Frihed ved Sagens senere officielle Behandling har været forbeholdt.

Man gaar efter dette over til de enkelte §§er i Lovudkastet, idet bemærkes, at man ikke anser det fornødent at omhandle de i det nye Udkast gjorte Ændringer, forsaavidt disse kun angaar Redaktionen.

ad § 2.

Chefen for det svenske Justitiedepartement bemærker, at naar i Sverige Fogderne, efter hvad Landshøvdingen i Westerbottens og Norrbottens Len oplyser, ere bosatte udenfor Lapmarken og sjelden har nogen Berøring med Lapperne, bør formentlig det Hverv ved Siden af vedkommende Sognepræst at udfærdige Udflytningsattest for Lapper, som ønsker at ombytte Nationalitet, ialfald i Sverige istedet paaligge Lensmanden. Der kan antagelig intet være at erindre mod, at en hertil sigtende Forandring i Udkastet foretages for Sveriges Vedkommende.

ad § 3.

Den svenske Justitieministers Bemærkninger ved denne § er af følgende Indhold:

Saaledes som det ved denne § er bleven bemærket, ikke blot
Bih. till Riksd. Prot. 1882. 1 Saml. 1 Afd.

af Landshøvdingerne i Jemtlands og Norrbottens Len, men ogsaa af de fleste Medlemmer af Høiesteret, pleier endel af Lapperne i nævnte Len undertiden om Vinteren at flytte over til Fjeldene i Norge og der søge Bete for sine Renhjørde, nemlig naar Renmosen paa Grund af visse Veirforholde ikke er tilgængelig paa Hjemstederne i Sverige, en Betesret, som Lapperne efter gammel Sædvane have udøvet og som de har et virkeligt Behov for, og Lapperne skulde, efter hvad der er bleven oplyst, i flere Trakter blive truede med Undergang, hvis Ret til saadan Flytning betoges dem.

Forhandlingerne angaaende de for Rigsdagen og Storthinget i 1871 fremsatte Propositioner udvise, at Anledningen til den i nævnte § foreslaaede Indskrænkning i den Tid, i hvilken det staar Lapperne fra det ene Rige frit at opholde sig i det andet, udelukkende er at søge i de Misbrug af Betesrettigheden i Norge, hvori de Lapper, som fra den nordlige Del af Torneå Lapmark om Vaaren flytte til Tromsø Amt, her have gjort sig skyldige. Det maa saaledes antages, att det ikke har været Hensigten med den foreslaaede Lov at ophæve den efter gammel Sædvane af de ved Rigsgrændsen bosatte Lapper udøvede Ret til Renbete paa begge Sider omkring nævnte Grændse, idet der for disse ikke hidtil har fundet nogen Forpligtelse Sted til alene paa visse Aarstider at holde sine Rensdyr i det Land, hvis Undersaatter de ikke ere. Der bør derfor formentlig indtages en Bestemmelse i denne §, hvorved der fra det givne Forbud for Lapperne mod uden vedkommende Jordeiers eller Brugers Samtykke at opholde sig, svenske Lapper om Vinteren i Norge og norske Lapper om Sommeren i Sverige, gjøres Undtagelse for de Trakter, hvor Lapperne efter gammel Sædvane have pleiet til hvilkensomhelst Aarstid at søge Bete for sine Ren paa begge Sider omkring Rigsgrændsen.

Med Hensyn til det nærmere om disse Forhold henviser man til hvad der er forklaret af Landshøvdingen i Jemtlands Len under § 3 og i Norrbottens Landshøvdinges Betænkning i Indledningsbemærkningerne, hvoraf vil sees, at der her sigtes til nogle inde ved Rigsgrændsen siddende Lapper i førstnævnte Len samt i Arjeploug Sogn i Norrbottens Len, hvilke til alle Tider af Aaret holde til dels paa den svenske dels paa den norske Side af Grændsen. Amtmanden i Tromsø Amt har erklæret sig enig i, at § 3 gives et Tillæg, der aabner Adgang til at respektere disse særlige Forhold, hvilket han formener ikke vil have nogen Betænkning, naar Forandringen redigeres saaledes, at Lapperne ikke derigjennem faa nogen Ret til at tage Vinterophold andetsteds end i de Rigsgrændsen nærmest liggende Dele af Fastlandet og

specielt ikke derigjennem kunne tiltage sig nogen Ret til at opholde sig i Kystegnene eller paa Øerne i Tromsø Amt om Vinteren. Departementet antager, at dette Hensyn vil fyldestgjøres ved foranstaaende Redaktion, hvor vedkommende Omraade er betegnet saaledes: "paa Fjeldene paa begge Sider nær Rigsgrænsen".

Dette Tillæg i § 3 har som det vil sees givet Anledning til en liden Modifikation i Udtryket i Slutningen af § 2.

ad § 4.

Den af Chefen for det svenske Justitiedepartement gjorte Anmærkning er af følgende Indhold:

Landshøvdingen i Norrbottens Len har ved denne § anmærket, at Lapperne, der hidtil har anseet sig berettigede til uden Erstatning at benytte sig af Skoven til hvilketsomhelst Øiemed, saasom til Brændsel, Teltstænger, Ringgjerder, Gammer og deslige, fremdeles bør beholde en saadan Ret, og at de derfor for de her paagjældende Behov bør uden Erstatning kunne tage voxende Løvtræer ogsaa i private Skove. Derhos antager han, at den foreslaaede Fremgangsmaade ved Bestemmelsen i Tilfælde af Erstatningsbeløbet for voxende Løvtræer tagne paa privat Grund skulde for Lapperne blive altfor bekostelig. Inden Høiesteret er den samme Mening ogsaa kommen til Orde.

I den Norske Regjerings Indstilling fremholdes paa den anden Side, at efterat der i det foreliggende Forslag er tillagt Lapper en Ret til uden Erstatning at tage Tørt og Vindfald samt i Statens Skove voxende Løvtræer, skulde en Udstrækning af Lappernes Retigheder derhen, at det blev dem tilladt ogsaa uden Erstatning at tage voxende Løvtræer i private Skove, fremkalde et mindre sparsomt Brug af Skoven og desuden staa i Strid med den Grundregel i Kodiceilen af 1751, at Lapperne ikke maa tilføie Landets Indbyggere Skade paa deres Skov.

Lappernes Trang til at anvende voxende Løvtræer til de ovennævnte Øiemed gjør sig gjældende ikke blot medens de opholde sig i afsidesliggende Fjeldtrakter, hvor Løvskovens Anvendelse til de nævnte Øiemed ikke kan antages at medføre nogen Skade for Landets fastboende Befolkning, men ogsaa under deres Ophold paa Steder, der ligge den fastboende Befolknings Gaarde saa nær, at Jordeieren ofte vil tilføies virkelig Skade ved at voxende Løvtræer paa hans Mark fældes, saameget mere som Tilgangen paa saadan Skov i mange Dele af Amterne i det nordlige Norge opgives at

være temmelig sparsom. Ligeoverfor hvad den Norske Regjering saaledes har anført, kan der derfor vanskelig blive Spørgsmaal om i Forslaget at optage den af Landshøvdingen i Norrbottens Len principalt anbefalede Udstrækning af Lappernes Ret til Trævirke.

Derimod maa man medgive det Beføiede i Landshøvdingens Anmærkning om, at den foreslaaede Fremgangsmaade for Erstatningsbeløbs Bestemmelse kan blive betyngende for Lapperne. Paa en mindre kostbar og dog tilstrækkelig betryggende Maade bør Øiemedet kunne opnaaes ved, at man, hvis Overenskomst om Erstatningens Størrelse ikke har kunnet træffes, overlader Afgjørelsen deraf til et Skjøn, hvis Bestemmelse blev inappellabel, og som skulde afgives af Lensmanden eller en anden af Amtmanden dertil bemyndiget Person og to Mænd, en valgt af hver af Parterne. Lapperne have selv udtalt sig for en saadan Fremgangsmaade ved Vurdering af indtruffen Skade, og denne tør ogsaa for den fastboende Befolkning have visse Fordele. Om det ved Siden heraf som en Anvisning for Skjønsmændene foreskrives, at den Erstatning, som af Lapperne bør i det her forhaandenværende Tilfælde erlægges til den private Skoveier, skal være en "billig Erstatning", tør ved de saaledes foreslaaede Ændringer i Paragrafen den Frygt kunne antages forebygget, at Lapperne skulle kunne blive ubilligen betyngede med mulige Erstatningskrav for deres Benyttelse af Skoven.

Den Skjønnsforretningens Bestyrer tilkommende Godtgjørelse synes for en saa enkel Forretning som den her paagjældende ikke at behøve at sættes høiere end til den for Lensmænd bestemte Skyds- og Diætgodtgjørelse.

Slutteligen bør formentlig, som af Landshøvdingen i Norrbottens Len bemærket, Ener og Vidiebuske optages blandt de Arter af Trævirke som Lapperne skulle have Ret til afgiftsfrit at benytte.

Med Hensyn til Bødernes Beløb i denne § har Høiesterets Flerthal anmærket, at da de i Lovforslaget omhandlede Forseelser, for hvilke Bøder ere fastsatte, i Almindelighed ere ligeartede eller nær beslægtede, er der formentlig ikke tilstrækkelig Grund til, naar for nogle af disse Forseelser Bødebeløbs Maximum er bestemt til høist 40 Kroner, for de øvrige at fastsætte Bøder uden Begrænsning. I Anledning heraf, og da de Forseelser, som i denne § belægges med Bøder, ere af den Beskaffenhed, at de i visse Tilfælde kunne medføre Straf efter den almindelige Lovgivning, foreslaaes, at Bøderne bestemmes til høist 40 Kroner, saafremt ikke Forseelsen efter den almindelige Lovgivning medfører større Ansvar.

Amtmanden har i sin Erklæring af 30te September sidstl. udtalt,

at man maa have Betænkelighed ved at indrømme Lapperne Ret til i private Skove at tage voxende Løvtræer uden Erstatning. Det antages, at Traktaten af 1751 hjemler de Fastboende Adgang til Erstatning for den Skade paa Skoven, som Lapperne gjøre, og derhos maa man anse Paabudet om Erstatning som det sikreste Middel til efterhaanden at vænne Lapperne till den Sparsomhed med Skoven, som de nu i altfor mange Tilfælde ikke vise, men som i vore skovfattige Kystegne er saa nødvendig baade for Lappernes og for de Fastboendes Ophold sammesteds.

Derimod har Amtmanden intet at indvende mod, at man for at imødekomme det fra svensk Side udtalte Ønske (se Landshøvdingen i Westerbottens Betænkning under § 4) om at gjøre Procesmaaden saa enkel og billig som muligt, giver §'en den i foranstaaende Udkast foreslaaede Redaktion. Departementet tror at kunne anbefale, at man optager denne Forandring sigtende til Forenkling af Fremgangsmaaden og Formindskelse af Omkostningerne ved Erstatningens Bestemmelse.

Ligeledes har Amtmanden fundet at kunne tilraade, at der foran Ordet "Erstatning" indskydes Ordet "billig" som en Anvisning till Skjønnsretten om at Erstatningen bør sættes efter et billigt Skjøn, som blandt andet tager Hensyn til den Sparsommelighed og Omhyggelighed for Skovens Bevarelse, som Lapperne i Udøvelsen af deres Rettigheder maatte have udvist. Departementet tror ligeledes at turde anbefale, at Tillægget "billig" her optages. Man har troet i nogen Grad at maatte møde den Frygt, der, som oven anført, fra svensk Side er bleven udtalt, om at Erstatningen her kunde blive særlig trykkende for Lapperne. Paa den anden Side tænker man sig i den nævnte Tilføielse ikke lagt mere, end at Skjønnet skal være "rimeligt" eller afgives "efter Billighed". Paa nogen Underpris (saaledes som man vel i Regelen forstaar Udtrykket "ved en billig Taxt" i Loven om Aasædesretten af 9de Mai 1863) har man her ikke tænkt. Det er derhos selvfølgelig, hvad ogsaa Amtmanden antyder, at en saadan Begrænsning ikke bør hindre, at virkeligt Overgreb, som matte fremtræde som aabenbar unødigt, ansættes efter anden Maalestok, og forøvrigt tør det vel ogsaa antages, at man i den offentlige Funktionær, der skal deltage i Skjønnet ved Siden af Mændene, vil have den tilstrækkelige Garanti for, at ingen af Parterne gaaes for nær.

Med Amtmanden tror man videre at kunne indgaa paa, at saaledes som af det svenske Justitiedepartementet begjært, Ener og Vidiebuske optages blandt det Skovfang, Lapperne afgiftsfrit kunne benytte. Amtmanden har i denne Anledning bemærket, at i skovfattige Egne vistnok ogsaa disse Skovprodukter ere af Værdi for de Fast-

boende, men man har dog troet i dette Punkt at burde imødekomme Lapperne, naar blot den langsommere voxende Birkeskov bliver Gjenstand for Erstatning og den derigjennem tilsigtede sparsommelige Behandling.

Under Henvisning til hvad der af det svenske Justitiedepartement er anført, finder man derhos at burde anbefale, at der fastsættes det samme Maximum for Bøderne efter nærværende § af 40 Kroner som Lovforslaget forøvrigt har. Til hvad i denne Anledning oven er bemærket, kommer, at man ved en Lov, hvis Bestemmelser skal anvendes i begge Riger, formentlig bør undgaa ved Henvisning til den almindelige Lovgivnings Regel om Bødernes Maximum, der i Rigerne kan være forskjelligt, at bevirke, at den samme Forseelse i det ene Land kan blive belagt med højere Bøder end i det andet. Den skede Tilføielse, hvorved den almindelige Lovgivnings Anvendelse reserveres, forsaavidt Forseelsen efter denne medfører større Ansvar, vil sees ogsaa at staa i Samklang med hvad der senere er bestemt i § 18.

I Amtmandens Betænkning af 30te Septbr. anføres videre, at naar saaledes Benyttelse af voxende Løvtræer i private Skove bliver Gjenstand for Betaling, har man ikke troet, at der — saaledes som af Landshøvdingen i Norrbotten i hans Betænkning under § 4 antydtes — bør blive Spørgsmaal om at paalægge Lapperne under Straf at afbarke Træer, som de benytte til Gjerder. Man erkjender vistnok det nyttige og hensigtsmæssige i at Afbarkning finder Sted, men naar Lapperne skulle betale for Brugen af privat Skov, menes det ikke at være i sin Orden, at de ogsaa skulle faa Paalæg om hvorledes de skulle behandle, hvad de saaledes betale for. Ialfald antages Pligten til at betale at ville bringe Lapperne til selv at indse Nødvendigheden af at gjøre Træværket saa varigt som muligt, altsaa til at afbarke. Derimod, anføres det videre i Betænkningen, antages et saadant Paabud at være paa sit rette Sted for de Staten tilhørende Løvskoves Vedkommende, hvilke Lapperne uden Betaling benytte. Dette Paabud antager Amtmanden bør gjælde alle Gjerder, altsaa baade de Gjerder, hvori Lapperne samle sine Ren, og de Gjerder, som de tildels opføre for at holde Renen indenfor visse Betesmarker. Departementet slutter sig til det i Amtmandens Betænkning her gjorte Forslag, og anbefaler, at der i Ud-kastet, som det efter det svenske Justitiedepartements Affatning foreligger, gjøres et hertil sigtende Tillæg som 3die sidste Punktum af §en. Naar Paabudet holdes indskrænket til Statens Skove, som Lapperne gratis kunne benytte, antages det ikke at ville møde Betænkelighed. Det kan formentlig lyde saaledes:

“Voxende Løvtræer, som hugges i Statens Skove for af Lap-

perne at benyttes til Gjerder, skulle af dem afbarkes. Lap, som forsømmer dette, straffes med Bøder indtil 40 Kroner“.

ad § 7.

Den af den svenske Justitieminister gjorte Anmærkning har følgende Indhold:

Da de i denne § givne Bestemmelser, efter hvad der er bleven anmærket, vanskelig ere anvendelige med Hensyn til de Flytninger, som Lapperne i Sverige foretage fra et Sogn til et andet, naar Renbetet i nogen Trakt er bleven misligere end sædvanligt, synes de paagjældende Forskrifter at burde indskrænkes til som Regel at gjælde blot de Lapper, som flytte til Trakter, hvor Distriktsinddeling finder Sted. Da imidlertid undtagelsesvis den foreskrevne Anmeldelsespligt kan komme til at vise sig fornøden med Hensyn til nogen særskilt Trakt, som ikke er bleven inddelt i Distrikter, bør formentlig et Tillæg gjøres om, at Kongen gennem særskilt Bestemmelse skal kunne indføre Anmeldelsespligt ogsaa med Hensyn til saadan Trakt. Forskrifter, som ellers kunne findes fornødne med Hensyn til Flytning mellem Sogn og Sogn inden samme Rige, synes, som af Høiesteret bemærket, rettest at burde meddeles i særskilt Bestemmelse, som hvert Rige for sig vil kunne udfærdige.

Som af Landshøvdingen i Norrbottens Len oplyst have Lapperne fremholdt, at det for dem skulde møde Vanskelighed at opgive det Antal Ren, de have under sin Bevogtning, saa nøiagtigt, som Forslaget fordrer. Det i Paragrafen fastsatte Ansvar af Bøder for feilagtige Opgaver bør derfor formentlig indskrænkes til det Tilfælde, at det virkelige Antal overstiger det opgivne med en Femtedel eller mere.

Departementet antager med Amtmanden, at der intet er at erindre mod at § 7 undergaar de Modifikationer, som her er antydnet, væsentlig sigtende til at befri Lapperne for Anmeldelsespligt for Flytninger i Sverige Sognene imellem. Som §en er omredigeret, udelukkes, som det vil sees, ikke Kautokeinolapperne fra Anmeldelsespligt for sine Flytninger til Tromsø Amt, hvor Distriktsinddeling tænkes at skulle indføres, og forøvrigt vil i fornødent Fald særskilte Bestemmelser kunne træffes med Hjemmel af den til §en foreslaede Slutningsbestemmelse.

Departementet antager derhos efter Amtmandens Anbefaling at kunne forandre Ordet “en Tiendedel” til “en Femtedel”.

ad § 9, 2det Led.

Den af Chefen for det svenske Justitiedepartement her fremførte Anmærkning er af følgende Indhold:

Det synes oplyst, dels at Udengsslaatterne i Almindelighed ere af ringe Værdi for Eieren, og, hvor de ikke ere inhegnede, ofte ikke med Sikkerhed kunne skjernes fra den dem omgivende Udmark, dels at Lapperne ikke kunne hindre sine Rensdyr fra, naar de paa Grund af Uveir tage sin Tilflugt til Træregionen, at betræde saadan Mark, der undertiden er beliggende lige oppe ved Trægrænsen. Høiesterets Flertal har derfor antaget, at Erstatningspligt ikke bør finde Sted med Hensyn til den Skade, som af Ren forvoldes paa uindhegnede Udengslaatter.

Efter hvad der er bleven oplyst pleie imidlertid Jordeierne selv ikke at frede saadanne Udengslaatter for Skade af Bofæet ved Hjælp af Gjærder, men ved at gjete Dyrene, hvortil kommer, at fornøden Tilgang paa Gjærdesfang ikke i alle Dele af Tromsø Amt synes at findes i saa kort Afstand fra de Slaatter, som kræve Hegn, at ikke den omkvæstionerede Gjærdespligt vilde for de Fastboende blive i særlig Grad trykkende. Man har derfor Betænkelighed ved at opstille som ubetinget Vilkaar for Lappernes Pligt til at erstatte Skade paa Udengslaatter, at saadant Terrain skal være indhegnet.

En Indskrænkning i nævnte Erstatningspligt formenes dog af de oven angivne Grunde at være ønskelig, og antagelig vil det tilsigtede Øiemed kunne naaes ved som Vilkaar for Erstatningspligten i det Tilfælde at Udengslaatterne ikke ere forsynede med saadant Hegn som af Kongen bestemmes, at foreskrive: for det første at Slaatterne skulle af Eieren Aar om andet have været brugte som saadanne og fremdeles dertil anvendes. Herved vil man forebygge, at Eieren erklærer snart en snart en anden Trakt af Udmarken, hvor Græsvæksten er noget rigere end sædvanligt, for at være Udengslaatter og paa saadan Maade alt mere og mere indskrænker det Omraade, hvor Lapperne have Lov til uden Erstatningspligt at søge Bete for sine Rensdyr. Ved siden heraf synes det at burde fordres, at den Del af den uindhegnede Udmark, der skal betragtes som Udengslaatter, skal være forsynet med saadanne Tegn, at derigjennem dens Egenskab af Udengslaatter tydeligen fremtræder, for at Lapperne ikke skulle kunne være i Uvidenhed om, hvad der skal beskyttes som Slaatteland. I 2det Led af denne Paragraf har man derfor indtaget de her nævnte Vilkaar for Lappernes Pligt til at erstatte Skade, som af Ren gjøres paa Udengslaatter.

Som allerede oven antydet har det under den foreløbige Diskussion voldt ikke liden Vanskelighed at udfinde en for begge Parter tilfredsstillende Affatning af Bestemmelsen om Udengslaatter, naar man fandt ikke at kunne indgaa paa den af Landshøvdingen i Norrbotten og den svenske Høiesteret opstillede Fordring om, at alle Slaatter, for hvilke man vilde have stærkere Beskyttelse end for den øvrige Udmark, skulde være indhegnede. Amtmanden har i Betænkningen af 30te September mod en saadan almindelig Regel om Indhegning af Slaatterne paany fremholdt, at paa en stor Del af den Kyststrækning og af de Øer, som Lapperne om Sommeren besøge, er Skoven saa fattig og medtaget, at Beboerne mangle fornødent Materiale til Gjerder, hvilke — hvor de ere fornødne — med stor Bekostning maa opføres enten af Sten eller af langveis fra hentet Trævirke. Hvor Udengslaatterne, bemærker Amtmanden, stadig benyttes Aar om andet, ville de ogsaa være vel bekendte for Lapperne, der jo i Regelen det ene Aar efter det andet søge samme Trakt og derfor ere ligesaa godt lokaliserede og kjendte som nogen af de Fastboende. Der er derfor ingen Grund til at betvivle, mener Amtmanden, at Lapperne godt kjende rogt kunne vogte sig for Skade paa de aarlig benyttede Udslaatter. Disse ville desuden i Regelen være let kjendelige paa de der staaende Hesjer, paa den i Regelen stedfundne Rydning og paa de Grøfter, som jevnlig optages for at aflede Vandet.

Efter disse Forklaringer har man under den foreløbige Overlægning om dette Punkt troet, at der ikke vilde være væsentlig Betænkkelighed ved, at man til Betegnelse af de Slaatter, som jevnlig af de Fastboende bruges til Slaat, indtager i Loven en nærmere Beskrivelse, naar denne ikke stilles strengere end af Justitiedepartementet nu foreslaaet, nemlig saaledes, at de paa en synlig Maade skulle betegne sig i Udmarken som Slaatteland, saasom ved gjenstaaende Hesjer, Grøfter, Rydning eller paa anden Vis, (d. e. gennem de Kjendemærker, som de brugte Slaatter, efter hvad Amtmanden har forklaret, uden nogen særskilt Foranstaltning alligevel ville have).

Hvad dernæst angaar Strækninger af Udmarken, som de Fastboende aldrig have pleiet at bruge til Slaatteland, men som Nogen tænker at optage til saadant, har man troet ikke at kunne modsætte sig — ligesom det synes i sig selv ikke ubilligt — at man gaar ud fra den Forudsætning, at de Fastboende ikke skulle kunne kræve dem paa Forhaand stærkere beskyttet end anden Udmark, medmindre de forsynes med et Slags Hegn. Vil den Fastboende ikke hegne en saadan Strækning, som han agter at høste, faar han alltsaa først gennem

nogle Aars — og da muligens under Konkurrence med Lapperne — udøvet Brug af samme gjort den til en Slaat, der uden Hegn kan kræve Beskyttelse efter 2det Led i § 9. Ved saadanne nyoptagne Strækninger, bemærker Amtmanden i Betænkningen af 30te September, vil Erfaring ikke have lært Lapperne deres Brug som Slaatter, og de ville som Regel mangle de oven nævnte Tegn. Departementet skal derhos bringe i Erindring, at der efter nærværende Lov tilsigtes ogsaa at aabne Adgang til at vise Lapper, som hidtil have pleiet at opholde sig i visse Strøg, hen til andre, naar Betet i de første bliver for trangt, og hvor saadant maatte ske, ville de saa meget mere savne det fornødne Lokalkjendskab til at vogte sig, hvor Slaatterne ikke have særskilt Mærke.

Som det vil sees har den Indrømmelse, man her tilsigter at gjøre, en langt mindre indgribende Karakter end der fra først af har været Spørgsmaal om, og naar derhos, som i det foranstaaende Udkast foreslaaet, Fastsættelsen af Hegnets Beskaffenhed overlades til Kongen, vil der være Anledning til nærmere at afpasse Fordringen til Hegnets Fuldstændighed i de forskjellige Strøg efter disses større eller mindre Fattigdom paa Trævirke og andre Forhold.

Den heromhandlede Redaktion af Bestemmelsen om Udengslaatterne, der nu er indtagen i det svenske Justitiedepartementets foranstaaende Udkast, kom, som allerede oven antydnet, først istand under den senest i Departementet stedfundne Overlægning, og den skiller sig noget fra hvad der i Amtmandens Betænkning af 30te September blev foreslaaet. Departementet meddelte derfor i Telegram af 1ste December sidstleden Amtmanden den paatænkte nye Redaktion og erholdt i Telegram af 2den samme Maaned det Svar fra Amtmanden, at han mod samme intet væsentligt havde at indvende.

I Henhold hertil og efter hvad man foran har tilladt sig at anføre, vil Departementet anbefale den antagen.

ad § 9, 3die Led.

Justitiedepartementets Chef har her gjort en Anmærkning af følgende Indhold:

I Høiesterets Betænkning er gjort den Bemærkning, at i Forslaget ikke er bleven optaget den i det Kongelige Brev af 4de November 1817 gjorte Undtagelse fra det fælles Erstatningsansvar, nemlig at om nogen af de Lapper, som opholde sig inden et Distrikt, kan godtgjøre, at Skaden ikke er forøvet ved hans Ren, skulde han være fri for at deltage i Erstatningen. En saadan Undtagelse bør formentlig indtages i Paragrafens 3die Led; imidlertid bør det antagelig som

Vilkaar for en saadan Fritagelse bestemmes, at fornødent Bevis for, at Skaden ikke er bleven forøvet ved en bestemt Laps Ren, skal af ham være tilveiebragt, førend i Sagen Forlig er indgaaet eller Dom falden. Efterat ved Forlig eller Dom Skadeserstatningen er bleven fordelt paa de forskjellige Lapper, fordrer Hensynet til den Erstatningsberettigedes Ret, at ikke nogen af dem, paa hvem Erstatningsbeløbet allerede er bleven fordelt, skal kunne unddrage sig fra at betale, hvad der er bleven lagt paa ham. Ellers skulde en ny Fordeling af det fastsatte Erstatningsbeløb paa de øvrige Lapper blive nødvendig, og de Omsvøb og Vanskeligheder ved Erstatningens Infordring, som deraf skulde blive en Følge, synes den Erstatningsberettigede ikke billigen at burde være underkastet. For den, som i saadant Tilfælde har maattet erlægge Erstatning for Skade, som er forøvet ved en Andens Ren, aabner de i § 16 givne Bestemmelser Udvei til at kræve den forskudte Erstatning tilbage af den Skyldige, hvilken kan antages i de fleste Tilfælde at være kjendt af Lapperne.

Det blev ogsaa forrige Gang, da nærværende Sag var til Behandling i den svenske Høiesteret, af denne foreslaaet at indtage et saadant Forbehold ved Bestemmelsen om Fællesansvarligheden. Departementet fremførte i sit Foredrag af 2den Februar 1869 (se Oth. Prp. No. 2 for 1871, Side 39) nogle Bemærkninger mod samme, der væsentlig gik ud paa, at det for en Lap, der havde Ren inden et Opsynsdistrikt, antagelig vilde blive en ren Tilfældighed, om han kunde føre Bevis for, at hans Dyr ikke havde havt nogen Del i en paaført Skade.

I sin Betænkning af 30te September har Amtmanden erklæret sig for det foreslaaede Tillæg, og Departementet tror heller ikke, at der, naar Bestemmelsen begrænses saaledes som oven antydnet, er nogen væsentlig Betænkning ved at optage den, naar den fremdeles fra svensk Side ansees ønskelig. Det bemærkes, at man formentlig maa gaa ud fra, at Bestemmelsen om Fællesansvarligheden i Praxis vil blive anvendt saaledes, at Erstatningen, naar den Skyldige ikke udfindes, vil blive ilagt samtlige de Lapper, der i Lensmandens Fortegnelse ere opførte som hørende til vedkommende Lappedistrikt, uden at der for Forliget eller Dommen skal ske en Undersøgelse af, om nogen af Distriktets Lapper, da Skaden skede, allerede vare hjemflyttede eller paa Hjemflytning og derved eller af anden Grund aktuelt udenfor vedkommende Lappedistrikts Grændser. Under denne Forudsætning vil der saaledes nok kunne blive Tilfælde, i hvilke Lappen kan tilveiebringe det fornødne Bevis til sin Befrielse, og det antydede Forbehold, der fra et theoretisk Synspunkt tør paastaaes at være beføiet, kan saaledes maaske for Lapperne ogsaa have sin praktiske Betydning.

I Slutningen af 3die Leds næstsidsste Punktum er Udtrykket: "Antallet af deres Ren", forandret til: "Antallet af disse (svensk: sådana) deres Ren" hvilket kun er til Tydeliggjørelse af Meningen, idet det formentlig alene bør være efter Antallet af de dem tilhørende Dyr, som findes inden Distriktet, at disse Lapper skulle deltage i Erstatningen.

ad § 9, 4de Led.

Den svenske Justitieministers Bemærkninger er her af følgende Indhold:

Ved Paragrafens 4de Led er inden Høiesteret bleven bemærket, at Forpligtelsen til at erstatte Skade paa Udmærk i Tilfælde af, at Jordens Eier eller Bruger ved Renernes Betning paa Udmærken kommer til at savne fornødent Bete for sit Bofæ eller derved i væsentlig Grad bebyrdes, syntes at være altfor ubestemt og derved at kunne lede til mangfoldige Tvistigheder og slutteligen til, at Reniere ikke vilde vove at lade sine Dyr opholde sig paa nogen privat Udmærk, idet det vanskelig paa Forhaand vilde kunne beregnes, om Jordens Indehaver eiede saa mange Kreaturer, at disse tiltrængte hele Betet, eller om han ellers tilsidst vilde kunne bevise at være bleven ved Rensdyrenes Ophold paa denne Mark i væsentlig Grad bebyrdet. Det tilraadedes derfor, att dette Led i §en maatte udgaa.

Ligeoverfor denne Anmærkning, som Høiesteret ogsaa fremsatte mod det 1871 Aars Rigsdag forelagte Forslag, har den Norske Regering anført^{*)}, at naar en Jordeiers Betesmark benyttes af Lapperne i den Udstrækning, at Eierne eller Brugeren kommer til at savne fornødent Bete for sit Bofæ, naar en Lap t. Ex. lægger sig fore med sin hele Renhjord paa enkelt Mands Udmærk og lader den afbete Græsset til sidste Rest, saa er det øiensynligt, at der sker Eierne Skade paa hans Eiendom, en Skade, der i mange Tilfælde vil være ham ligesaa følelig, som naar Renen beskadiger hans Ager eller Eng. Paa en saadan Skade maatte Kodiceillens Bestemmelser i § 16 være anvendelige, aldenstund Udmærk i Norge som i Sverige er Gjenstand for Udskiftning og særskilt Eiendomsret, og saadan Mark for et Jordbrug, der aldrig har kjendt Staldfodring uden om Vinteren, er ligesaa uundværlig som Eng og Udengslaatter. Det kunde erkjendes, at den Form, hvori Begrænsningen af Lappernes Frihed til Bete i Udmærken blev fastsat, i Anvendelsen ofte kunde efterlade Tvivl, men naar det af Enhver maatte erkjendes, at en Be-

*) Se Oth. Prp. No. 2 1871 S. 36.

grændsning var absolut fornøden, saa maatte man opstille den saaledes, som en billig Betragtning af Forholdene tilsagde, om det end deraf vilde blive en Følge, at Anvendelsen i de enkelte mødende Tilfælde, hvori Tvist maatte opstaa, maatte afgjøres ved Skjøn.

I samme Retning udtaler sig Lagutskottet paa 1871 Aars Rigsdag. Utskottet anfører: Man kan vistnok anse de Bestemmelser om Begrændsning af den gjensidige Ret til Bete paa de omspurgte Udmarker, som ere indtagne i den sidst citerede §, for at være altfor ubestemte til fuldkommen at forebygge Retstvistigheder mellem den fastboende Befolkning og Lapperne, og det havde uden Tvivl været ønskeligt, om mere bestemte Forskrifter havde kunnet opstilles. Men Spørgsmaalet er, om den Ubestemthed, som her til en vis Grad unægtelig findes, er at tilskrive Lovforslaget eller selve de Forhold, til hvis Ordning dette er fremkommet. Utskottet betænker sig ikke paa at antage, at det sidste er Tilfældet, hvilket synes aabenbart, naar man erindrer, at det møder ganske andre Vanskeligheder, saaledes som det her gjælder, at begrændse Retsforholdet i Henseende til Jorden og dens Benyttelse mellem fastboende Eiere eller Brugere af bestemt Jord paa den ene Side og paa den anden Nomader, som ogsaa skulle have Betesret inden samme Trakter, end hvor Spørgsmaalet alene gjælder at skifte Jord eller begrændse Brugsret til saadan mellem to eller flere fastboende Eiere. Hertil kommer endvidere, at ifølge de af 1866 Aars Kommission indhentedes Oplysninger savnes i de paagjældende Trakter Trævirke til Opførelse af Gjerder af nogen synderlig Udstrækning. Det maa derhos nøie mærkes, at om ogsaa Kodiceilen af 1751 tilkjender Lapperne Ret til Benyttelse af Land og Strand lige med Rigets egne Undersaatter, tillægger den dog aldeles ikke de førstnævnte nogen Slags Fortrinsret fremfor de sidstnævnte i denne Henseende. Den fuldstændigste Løsning af Spørgsmaalet om, hvor omfattende Betesret Lapperne burde tilkomme, var uden Tvivl at opnaa ved att optrække en lokal Grændse mellem de Omraader, inden hvilke den jordbrugende Befolkning og Lapperne hver for sig kunde drive sine særskilte, med hinandens gjensidige Trivsel som det synes ikke let forenelige, Næringsveie. Til Opnaaelse af dette paa begge Sider ialfald for en længere Fremtid ønskelige og for en fremadskridende Opdyrkning paa den ene og Renhjordernes Forøgelse paa den anden Side tidligere eller senere nødvendige Maal turde ogsaa en Udvei være anvist i en dertil sigtende Ændring i det foreliggende Forslags § 25 (nu § 26), hvorom Utskottet længere nede skal udtale sig. At man ikke nu foreslaar til umiddelbar Vedtagelse denne Foranstaltning, har sin Forklaring i,

at en saadan umiddelbar Forføining i nærværende Øieblik ikke for Lapperne vilde være ønskelig, men tvertimod vilde medføre Skade for dem. Om nemlig en saadan Grændse nu skulde optrækkes, vilde dette nødvendigvis maatte lede til Lappernes Udelukkelse fra mange Omraader, hvor der, efter hvad de Fastboende selv have opgivet for Kommissionen i 1866, findes tilstrækkeligt Bete saavel for deres Bofæ som for en talrig Mængde Ren. Og indtil en saadan lokal Begrændsning uomgjængelig bliver krævet af Omstændighederne og iværksættes, turde en lempeligere Begrændsning, end Forslaget indeholder, vanskelig være att finde.

Ligeoverfor hvad der saaledes er bleven anført af den norske Regering og fra svensk Side medgivet, fortsætter Justitiedepartementet, vover man ikke at forlange en ligefrem Udslettelse af 4de Led i den foreliggende § 9. En Forandring deri, gaaende i den af Lagutskottet antydede Retning, synes det dog af Vigtighed at faa gennemført, for at Bestemmelsen ikke — i Strid med hvad der formentlig har været dens oprindelige Mening — skal kunne faa Anvendelse ogsaa paa saadan Udmark, som ligger fjernt fra selve Gaardene. Kommissionen i 1866, fra hvilken Bestemmelsen skriver sig, har neppe tænkt sig, at Skade, for hvilken der skal svares Erstatning, skulde ved Renernes Betning kunne foraarsages paa anden Udmark end den, som nærmest omgav Gaardene, og paa hvilken der saaledes først og fremst lægges Beslag til Bofæets Underhold. Siden nævnte Tid have imidlertid Indvaanerne i Tromsø Amt, navnlig i Maalselven og Bardo Sogne, begyndt at anlægge Sætre tildels høit oppe i Fjeldene, just i de Trakter, som ere uundværlige for Lapperne, og hvor disse hidtil frit og uden at behøve at frygte for nogen Erstatningspligt have kunne bete sine Ren. At med Hensyn til saadanne Trakter den Omstændighed, at ogsaa de Fastboende have begyndt at anvende dem til Bete for sit Bofæ, ikke bør kunne medføre nogen Erstatningspligt for Lapperne, selv om Betet for Bofæet og Rensdyrene tilsammen bliver knapt, synes aabenbart.

Da noget andet Skjelnemærke mellem begge de fornævnte Dele af Udmarken ikke synes at kunne paapeges, bør Udmarken formentlig rettest deles i to Klasser, af hvilke den ene, som ligger Gaarden nærmest og kan antages at være mest nødvendig for Gaardsdriften, skulde nyde den i 4de Led af den foreliggende Paragraf fastsatte Beskyttelse, medens den anden, den fra Gaarden mest afsidesliggende, skulde af Lapperne kunne benyttes uden Erstatningspligt. Efter hvad man har erfaret, skal med Hensyn paa Naturforholdene i Tromsø Amt en i Almindelighed passende og for Lapperne saavel som for

den fastboende Befolkning tilfredsstillende Grændse mellem begge Klasserne kunne opnaaes, naar Skillet mellem dem trækkes 6 Kilometer fra Gaarden. I Henhold hertil foreslaaes den Ændring i 4de Led, at den deri fastsatte Erstatningspligt for Tromsø Amts Vedkommende alene skal gjælde Udmærk, som ligger inden en Afstand af 6 Kilometer fra Jordeiernes eller Brugernes faste Bopæl“.

Det erklæres i den fra Tromsø Amt afgivne Betænkning af 30te September, at man fremdeles ikke tør anbefale, at No. 4 i § 9 aldeles udgaar, idet man med Bestemthed maa udtale, at de Fastboende for den Gaarden umiddelbart tilliggende Udmærk (Havnegang) ikke kunne undvære den i dette No. bestemte Beskyttelse. Derimod antages, at man kan imødekomme de fra svensk Side fremsatte Bemærkninger, forsaavidt angaar de fra Gaarden mere fjernt liggende Dele af Havnegangene.

Departementet skal bemærke, at hvad der formentlig i væsentlig Grad maa bidrage til at støtte den fra svensk Side fremsatte Begjæring om, at der med Hensyn til Lappernes Erstatningspligt for Skade paa Udmærk ved Fastsættelse af en bestemt Afstand fra Gaarden sondres mellem nærmere liggende og afsides Strækninger, er de af Justitiedepartementet berørte Oplysninger, der siden Kommissionen af 1866 ere fremkomne om, at Beboerne i visse Egne af Tromsø Amt, særlig i Maalselven og Bardo, have begyndt at drive Sæterbrug og opføre Sætre, tildels langt oppe tilfjelds, lige i Lappernes Flytveie og Betesmarker, saa at Lapperne, dersom § 9, 4de Led, skal kunne gjøres anvendelig paa saadanne Sætre, ville være udsatte for at maatte betale for Skade, som de ikke kan undgaa, saalænge deres Betesret skal bestaa.

Amtmanden har om de her omhandlede Sætre paa Departementets Foranledning i et Brev af 10de September sidstleden forklaret, at efter de Oplysninger, han da var i Besiddelse af, er deres Antal i Maalselven, Bardo og Salangen omtrent 60. Deraf antages omtrent 45 at ligge paa privat Grund og de øvrige paa Statens Grund. Herved er dog at mærke, at Angivelsen af Grændserne for Gaardene i disse Strøg, hvilke alle ere solgte af Staten, ofte er saa svævende og ubestemt, at det er vanskeligt at sige, hvilke Fjeldstrækninger der endnu tillhøre Staten, og hvilke der ere gaaede over i privat Eie. Sætrene ligge i Regelen fra $\frac{1}{2}$ indtil 2 norske Mile borte fra de Gaarde, hvis Buskab betar paa Sætrene. Den Strækning, bemærkede Amtman-

den videre i Brevet af 10de September, over hvilken Sætrene ere udbredte, bestaar af hele Maalselvdalen med Undtagelse af den nederste Del, af hele Bardodalen og af den øvre Del af Salangsdalen, en Strækning, som omtrent holder 5 norske Mile i Længde og 3 norske Mile i Bredde. Antallet af Melkekjør paa hver Sæter kan formentlig i Gjennemsnit sættes til mindst 20, altsaa ialt cirka 900 Kjør for de 45 paa privat Grund liggende Sætre, hvortil desuden kommer Ungfæ og Smaakreaturer. I dette samme Strøg betar der hver Sommer omkring 30,000 Ren, og vil det heraf sees, bemærker Amtmanden, at Spørgsmaalet om, hvorledes Sammenstød mellem Gaardbrugerne og Lapperne paa Sætermarken skal løses, ikke er uden Betydning for det her omhandlede Distrikt.

Amtmanden anfører senere i Betænkningen af 30te September, at de Mænd, som havde deltaget i den førnævnte Overlægning i Tromsø, ligeledes havde erklæret sig enige om det formentlig Ubillige i at tilpligte Lapperne Erstatningsansvar i de Tilfælde, hvori de betar sine Ren i de egentlige Fjeldtrakter og særlig omkring en Del fjernt fra Gaardene tilfjelds liggende Sætre. Imidlertid blev det under denne Overlægning oplyst, at der ogsaa i nogle andre Dele af Amtet end de nysnævnte Egne drives Sæterbrug, samt at Sætrene paa disse Steder ligge saa nær ved Gaardene og ere saa uundværlige for Bofæet, at det ikke vil være at anbefale — som af Amtmanden først paatænkt — at undtage alle Sæterbrug fra Erstatningsretten. Man blev derfor staaende ved det Expedient, som vil sees at være optaget af det svenske Justitiedepartement, at dele samtlige Havnegange i to Klasser, af hvilke den ene, der ligger Gaarden nærmest og er uundværlig for de Fastboende, skulde nyde den i 4de Led af § 9 nævnte Beskyttelse, medens der paa den anden Klasse, der ligger længere borte fra Gaarden, skulde kunne tilstedes Lapperne en med Erstatningspligt ikke betyngt Betesret. Amtmanden paapeger, at allerede Agronom Haukland, der har affattet den for nærværende Sag iværksatte agronomiske Beskrivelse af Tromsø Amt (se S. 3 i foranstaaende Indstilling af 13de Juni 1879), sees at have været inde paa denne Tanke, idet han paa flere Steder i nævnte Beskrivelse (se f. Ex. S. LIV, LIX, LXIX, LXXVI o. fl.) taler om "Renbetesgrændserne mod de Fastboendes Havnegange". Han sees imidlertid at have tænkt sig disse Grændser optrukne særskilt efter Lokalforholdene paa de forskellige Steder. En saadan Bestemmelse af Renbetesgrændser særskilt for hvert enkelt af de mange inden Tromsø Amt liggende Renbetesomraader vilde imidlertid, paapeger Amtmanden, udkræve en vidløftig og kostbar Befaring af det hele Amt, og vilde desuden ikke yde den tilsigtede praktiske

Nytte, hvis den blot stod paa Papiret og ikke tydeliggjordes ved Mærker i selve Fjeldegnene, et Arbeide, som i dette udstrakte, alpedannede Distrikt vilde blive saa godt som uoverkommeligt. For at skjelne mellem de to Klasser af Havn blev man derfor formentlig henvist til i Loven at nævne en vis Afstand fra Gaardene, indenfor hvilken de Fastboende kan vente den i 4de Passus nævnte Beskyttelse, og udenfor hvilken Lapperne og de Fastboende bete sine Dyr med lige Ret. Hvor lang denne Afstand bør være, bemærker Amtmanden, beror paa et Skjøn, og det skal vistnok indrømmes, at en for det hele Amt ligeleg sat Grændse ikke paa alle Steder kan blive den hensigtsmæssigste. Imidlertid, anføres det, har man dog efter det Lokalkjendskab, hvoraf de Mænd ere i Besiddelse, der med Amtmanden har afgivet Betænkningen, troet, at man vil træffe et i Almindelighed for det hele Amt passende Forhold ved at sætte Grændsen til 6 Kilometer fra Gaardenes Huse eller, som man med mere Bestemthed tror at kunne udtrykke det, fra de faste Bopæle. Ved Fastsættelse af en saadan Grændselinie antages begge Parter at maatte blive tilfredse. De Fastboende formenes derved at ville blive tilsikrede et tilstrækkeligt Omraade om sine Gaarde, indenfor hvilket Skade paa deres Havnegange ved Ren vil være Gjenstand for den i 4de Passus nævnte betingede Erstatning, medens paa den anden Side Lapperne opnaa, at de i de egentlige Fjeldtrakter, og naar de opholde sig i en bestemt Afstand fra beboede Pladse, frit ville kunne bete sine Ren uden Frygt for Erstatningskrav. Sætter man Grændsen, som nævnt, til 6 Kilometer, hedder det videre i Betænkningen, ville ikke ubetydelige Strækninger, fornemmelig paa Fastlandet, falde udenfor denne Grændse. Specielt vil dette i Regelen være Tilfældet med de Sætre, som lægges eller som ere lagte oppe i Renbetestrakterne. Man kan derfor ikke tro andet, udtaler Amtmanden, end at vedkommende svenske Lapper ville anse Fastsættelsen af en saadan Grændselinie for en væsentlig Indrømmelse. Herved maa vistnok bemærkes, at denne Grændselinie intet faar at bestille med §ens andet Led, hvoraf altsaa Følgen er, at Udengsslaatter af den der nævnte Beskaffenhed faa Ret til Erstatning, om de end ligge mere end 6 Kilometer fra Gaarden. Imidlertid vil det ikke ofte være Tilfældet, at Udslaatterne ligge saa langt fjernede fra Gaardene, og ialfald har man nu ved den modificerede Redaktion af §ens 2det Led bestræbt sig for at udtrykke, at saadanne Slaatter maa, for at blive beskyttede efter sidstnævnte Bestemmelse, fremtræde med tilstrækkelig Tydelighed i Marken.

Departementet har troet, at man ligeoverfor de fra svensk Side
Bih. till Riksd. Prot. 1882. 1 Saml. 1 Afd.

fremholdte Indvendinger mod Bestemmelsen i 4de Led om Erstatningspligten for Skade paa Udmarken, saaledes som den i Udkastet af 1879 foreligger, nødes til en Lempning. Efter den Udtalelse, som de med Forholdene nærmest kjendte Mænd have afgivet om den i Udkastet nu foreslaaede Modifikation, tror Departementet at turde anbefale denne optaget. Man anser det tilraadeligt, at den omhandlede Grændsebestemmelse af 6 Kilometer holdes indskrænket til kun at gjælde Tromsø Amt. Til at bedømme dens Anvendelighed i de søndenfor liggende Amter savner man fornøden Oplysning om Lokalforholdene, og som oven forklaret er det derhos særlig de i Tromsø Amt fremtraadte nye Sæterforhold, som stærkest har fæstet Tanken paa, at man i Bestemmelsen neppe kan undgaa en Begrænsning.

ad § 17.

Justitiedepartementets Chef bemærker, at efter hvad Landshøvdingen i Norrbotten har anført, antages Varslet altid at burde være tre Maaneder, naar Lap i sit Hjemland skal stevnes til Domstol i det andet Rige. Dette Departement er enig heri. Amtmanden har udtalt, at ogsaa efter hans Mening et Varsel af 6 Uger ofte kan være for kort.

ad § 18.

Justitiedepartementets Chef har her anført Følgende:

“Andet Passus af denne Paragraf bør efter min Mening omredigeres saaledes, at det tydeligere end efter Forslagets Redaktion fremgaar, at Skade, som Hund tilføier Ren, ogsaa skal erstattes i det Tilfælde, at Hunden har begyndt at ufrede Renen paa dens retmæssige Opholdssted, men derfra jager den ind paa Ager eller Eng, inden den tilføier den Skade“.

Departementet antager med Amtmanden, at den her foreslaaede Forandring i Bestemmelsen vil være en Forbedring.

Den svenske Justitieministers Anmærkning har videre følgende Indhold:

Saavel af Landshøvdingen i Norrbotten som inden Høiesteret er den Bemærkning bleven gjort, at naar der bestemmes fælles Ansvar for Lapper inden et Distrikt for den Skade, som foraarsages af deres Ren, dersom det ikke kan oplyses, ved hvis Ren Skaden er skeet, saa burde det formentlig ligeledes fastsættes, at Eierne af Hunde inden Distriktet i Fællesskab skal svare for Skade, der tilføies Rensdyr af Hund, naar Hundens Eier er ubekjendt. Til Støtte for en

saadan Bestemmelse har Landshøvdingen anført, at det blot i enkelte Tilfælde kan lykkes Lapperne at bevise, ved hvis Hunde Skade paa Ren er gjort, navnlig fordi Hundene ikke komme saa nær, at de kunne gjenkjendes, og fordi Hundene i Almindelighed ere af samme Race og derfor ligne hverandre. Videre bemærker Landshøvdingen, at en Hund, som engang har begynt at jage og bide Ren, siden ikke kan afvænnnes derfra, men bliver snarere værre og værre, samt at den største Nøiagtighed og Omhu i Renvogtningen bliver afmægtig, naar Hunde, som have for Vane at jage efter Ren, komme i Nærheden af Renhjorden.

Paa den anden Side har det gjentagne Gange, navnlig i den Norske Regjerings Indstilling af 2den Februar 1869, været anført *), at Kravet paa et Fællesansvar her beroede paa den Forestilling, at de Fastboende ligesom i sluttet Kjæde ligge tilfelts mod Lapperne og deres Hjorde, i dette Øiemed holde Hunde i stort Antal og gjøre sig en Næringsvei af at efterstræbe Rensdyrene. Det virkelige Forhold er, at der paa hver Gaard holdes 1 à 2 Hunde, som ere nødvendige for at værges Bofæet mod Rovdyr og Hjemjorden for fremmede Kreaturer, at mange af disse Hunde have faaet den Uvane at forfølge Renhjorden, ogsaa undenfor Hjemjorden, ofte bide enkelte Dyr ihjel eller jage dem i Uføre, og at undertiden Eieren forsætligt eller idetmindste ved grov Uagtsomhed har Skyld deri. Medens man maa gjøre alt, hvad gjøres kan, for at se denne Mislighed afhjulpen, er det paa den anden Side indlysende, at der med Hensyn till Skade, som sker ved Gaardshunde, ikke mere i de her omhandlede Egne end i andre Egne af Sverige eller Norge tiltrænges et solidarisk Ansvar mod samtlige i en vis Strækning liggende Gaarde. Hundene holde sig hver paa sin Gaard og lade sig af Lapperne ligesaavel som af Eieren og hans Naboer individualisere og efter Beskrivelse gjenkjende. Man har saaledes ikke her de Hensyn, som have fremkaldt Forslaget om Fællesansvar for Skade paa Ren — paa den ene Side disse halvvilde Dyrs overordentlige Mængde og Drift til at blande sig om hverandre uden Hensyn til, hvis Hjord de tilhøre, og paa den anden Side Umuligheden for de Fastboende af at individualisere Dyrene i vedkommendes Hjord, der kan bestaa af Hundreder eller Tusinder af ensartet dannede og ensartet farvede Dyr, hvis Mærker kun Lapperne kjende.

I Betragtning af hvad der saaledes i den norske Regjerings Forslag er anført bør man formentlig ikke fastholde Begjæringen om

*) Se Oth. Prop. No. 2 for 1871 Side 42.

fælles Ansvarlighed for Skade, som af de Fastboendes Hunde tilføies Lapperne, men heller fæste Opmærksomheden paa det Maal, hvis Opnaaelse saavel Landshøvdingen i Norrbotten, som endnu udtrykkeligere den norske Regjering har fremholdt som ønskelig, nemlig at søge at forebygge, at Rensdyrene ufredes af de Fastboendes Hunde. En ganske anselig Betyggelse i denne Henseende turde kunne beredes Lapperne, uden at man berøvede de Fastboende den Nytte, som med Hundene tilsigtes, naar man i Loven indtager Forskrifter om, at i de Trakter, hvor Distriktsinddeling finder Sted, skal i den Tid, Lapperne fra det andet Rige der opholder sig med sine Rensdyr, de Fastboendes Hunde enten holdes bundne eller være forsynede med Klubbe; videre at Hunde, som har den Vane at jage eller bide Ren, skal dræbes, samt at Hundeeieren, dersom han ikke efterkommer de i nævnte Henseende givne Forskrifter, skal kunne ilægges Bøder, hvis Beløb skulde kunne bestemmes til høist 40 Kroner. De nærmere Forskrifter med Hensyn til Klubningen kunne formentlig meddeles af Amtmanden eller Landshøvdingen, som ogsaa antages at burde være berettigede til at tilstede Undtagelse fra den nævnte Forskrift ligesom ogsaa til at paabyde Hundenes Klubning i Trakt, hvor Distriktsinddeling ikke finder Sted.

Amtmanden i Tromsø Amt og de lokaliserede Mænd, hvis Anskuelse er kommen til Orde i den tidnævnte Betænkning af 30te September sidstleden, have, paa samme Tid som de fraraade, at der søges etableret Fællesansvarlighed for Skade af Hund paa Ren, antaget, at man kan indgaa paa, at der optages en Bestemmelse om, at de Fastboendes Hunde, forsaavidt de ikke holdes bundne, skal være forsynede med "Klubbe" under Rensdyrenes Tilhold i Amtet, og at Bestemmelsen faar et Indhold som foran i § 18, 3die Led af Udkastet angivet. Amtmanden anfører, at det allerede for en Tid siden, nemlig ved en Bekjendtgjørelse fra Amtet af 11te Februar 1864, blev tilholdt Eierne af Hunde i de Egne, hvor Lapperne lovligt kommer med sine Rensdyr og i den Tid, disse er der, at holde Hundene klubbede. Det forklares i denne Bekjendtgjørelse, at "Klubben" bestaar i en kort Stok, som ved et Baand om Hundens Hals anbringes i Ligevægt foran dens Bryst og Forben, og som er stor nok til at hindre Hunden fra at naa og bide Renen, naar den forfølger denne, men dog ikke saa stor, at den ogsaa hindrer Hunden fra at jage Renen bort fra Ager og Eng. Man har ogsaa, anfører Amtmanden, i senere Instruxer paalagt Opsynet (saaledes i en Instrux dateret 15de April 1875 fra Amtmanden i Tromsø Amt) at opfordre de Fastboende til at iagttage dette. Foranstaltningen erklæres af Amtmanden for at være hensigtsmæssig og har ogsaa til-

dels været iværksat, men da der hidtil ikke har været noget lovligt Middel til at bringe Hundeeieren til at rette sig efter Opfordringen, har det blot været Undtagelse, at Klubning har været anvendt. Amtmanden udtaler, at naar der i Loven videre indtages en bestemt Ordre til Politiet om at dræbe vanefulde Hunde, samt naar endelig Lapperne faa offentlig Bistand til at indtale fuld Erstatning for Skade ved Hund, bør der formentlig ikke længere gjøres Paastand om de Fastboendes Fællesansvar for Hunde, en Foranstaltning, som vilde foranledige Optagelser af Hundefortegnelser, Distriktsinddeling for Hundene, Valg af Formænd for Hundeeierne og i det Hele et altfor vidtløftigt Maskineri.

Departementet tror efter de ovenstaaende Forklaringer at turde antage, at man ved denne fra Amtet fremkomne Udtalelse, paa samme Tid som Bestræbelsen har været rettet paa at finde et Middel til i Lappernes Interesse at uskadeliggjøre Hundene, har været tilstrækkelig opmærksom paa, at disse selvfølgelig ikke maa udygtiggjøres bl. A. for Kvægrøgten. Man finder at kunne anbefale, at der i § 18 som 3die Led indtages en Bestemmelse om Klubning af de Fastboendes Hunde m. v. redigeret overensstemmende med foranstaaende Udkast.

ad § 19.

Justitiedepartementets Chef bemærker, at saavel de i §§ 3 og 7 som i § 4 og § 18, 3die Led omhandlede Forseelser synes rettest at burde være Gjenstand for offentlig Paatale, hvorfor Henvisning til de nævnte Paragrafer i Udkastet er indtaget i nærværende §. Dette Departement er ligesom Amtmanden enig heri.

ad § 21.

Overensstemmende med hvad den svenske Høiesteret har bemærket, har Justitiedepartementets Chef optaget "Stevningsmænd" blandt dem, som i Sverige kunne foretage Forkyndelse af norsk Dom. Herved kan man intet have at bemærke.

§§ 29 og 30.

Det svenske Justitiedepartementets Chef har her udtalt:

"I Henhold til de af Høiesterets fleste Medlemmer anførte Grunde

antager jeg, at § 28 i det af Hs. Maj. for Rigsdagen i 1871 fremsatte Forslag bør indtages istedetfor §§ 29 og 30 i Forslaget“.

Man skal hidsætte den svenske Høiesterets Bemærkninger ved disse Paragrafer, der angaar Spørgsmaalet om den paatænkte Lovs Varighed:

“Med Hensyn til den Tid“, anføres det i Høiesterets Betænkning, “i hvilken den tilsigtede Lov, om den vedtages, skulde forblive gjældende, indeholdt det for 1871 Aars Rigsdag fremlagte Forslag den Regel, at Beslutning om Ophævelse af eller Forandring i Lovens Bestemmelser skulde i hvert Rige, forsaavidt de vedkom det andet Rige eller dets Undersaatter, først være gjældende, naar tilsvarende Beslutning var fattet fra den anden Side. Ved Afgivelsen af det nu foreliggende Forslag til fælles Lov om Lapperne har det norske Departement for det Indre udtalt, at det fremdeles holder til den Mening, at det med Hensyn til den Tid, i hvilken den foreslaaede Lov skal gjælde, vilde være det heldigste at bibeholde de i det ældre Forslag vedtagne Bestemmelser. For imidlertid at fjerne de Betænkeligheder, som vare komne til Orde dels med Hensyn til den foreslaaede Lovs Indgriben i hvert Riges Autonomi dels med Hensyn til de Hindringer, dens Karakter af uopsigelig Traktat vilde lægge iveien for fremtidige Rettelser og Forbedringer, har dog Departementet nu foreslaaet, at Loven under visse Forudsætninger skal kunne ensidig af hvert Rige ophæves, naar blot den Ordning, der træder istedetfor den her tilsigtede Lov, hviler paa den Grundsætning, at begge Rigers Lapper hvert Aar kunne i Maanederne Maj, Juni, Juli, August og September opholde sig i Tromsø, Nordland, samt Nordre og Søndre Thronhjems Amter i Norge og den øvrige Del af Aaret i de tilgrændsende Len i Sverige og nyde de Rettigheder, som tilkommer vedkommende Amts eller Lens egne Lapper.

De af Departementet for det Indre anførte Grunde for Bibehold af det tidligere Forslags Bestemmelser i saa Henseende — nemlig den Indflydelse paa Lovens Autoritet, som Formen af en, Opsigelse underkastet, Traktat maa medføre, samt det lidet tilfredsstillende Resultat af et mangeaarigt Arbeide, som det vil være ikke at opnaa en ordnet Tilstand uden samtidig at underkaste sig den Mulighed, at den om nogle Aar kan ophøre — synes dog at være af den Vægt, at de Betænkeligheder, som have foranlediget Departementet til i Forslaget at indtage en Bestemmelse om Ret for hvert Rige til ensidigt at ophæve Loven, synes at burde bortfalde, og det saameget mere som grundede Indvendinger kunne gjøres mot Gyldigheden af disse Betænkeligheder.

Ordningen gennem en Mellemrigslov af de nomadiserende Lappers Vandringer i de nordre Dele af den skandinaviske Halvø — hvilke Vandringer som Følge af Naturforholdene af dem maa udstrækkes til begge de forenede Riger — samt af de Rettigheder, som under disse Vandringer skulle tilkomme dem ligeoverfor den fastboende Befolkning, synes ligesaa lidt som Ordningen af andre Retsforhold mellem begge Rigers Indvaanere, som ere blevne regulerede gennem Mellemrigslove, at kunne med Grund ansees som nogen Indskrænkning i den Autonomi, som tilkommer hvert Rige. Og er en Ordning i det forhaanden værende Emne gennem konform Beslutning i Sverige og Norge, — uagtet de Vanskeligheder, hvormed det foreliggende Lovgivningsarbejde er forbundet — bleven vedtagen som fælles Lov for begge Riger, saa turde den Frygt ikke med Grund næres, at Enighed ikke skulde kunne opnaaes imellem de særskilte Lovgivningsfaktorer med Hensyn til de Rettelser eller Ændringer, som Erfaringen under Lovens Anvendelse maatte vise at være fornødne.

Hertil kommer, at den i § 30 vedtagne Bestemmelse om den Grundsætning, hvorpaa enhver fremtidig Ordning i Emnet skal hvile, synes lidet egnet til at udgjøre tilstrækkelige Garantier for, at Lapperne ville komme til at bibeholde sin gamle Ret til at betjene sig efter gammel Sædvane af Land og Vand til Underhold for sig og sine Ren, samt til Jagt og Fiskeri. Naar blot Indskrænkningerne blive lige for Lapperne af begge Nationaliteter, indeholder den angivne Grundsætning ikke nogen Hindring for at indskrænke deres Rettigheder næsten til hvilkensomhelst Grad, til og med i den Udstrækning, at den givne Tilladelse til i visse Tider af Aaret at færdes i hvert Rige kunde i væsentlig Mon tilintetgjøres.“

Det vil fremgaa af de Ytringer fra dette Departement i Foredraget af 1879, som den svenske Høiesteret her har anført (se Foredragets S. 28—32), at naar Departementet da valgte at forlade det i 1871 i heromhandlede Punkt fremsatte Forslag og istedet at søge givet de tilsigtede Bestemmelser til en vis Grad Karakteren af en opsigelig Traktat, saa skede dette Valg fra Departementets Side under adskillig Tvivl. Det var egentlig kun modstræbende, at Departementet troede at burde i noget Mon træde tilbage fra den Anskuelse, som man — t. Ex. i Foredraget af 15de Oktober 1867 S. 23 — med ikke liden Bestemthed havde fremholdt, at en Klausul om ensidig Opsigelse neppe vilde være Loven gavnlig i dens forventede Virkninger. Departementet havde imidlertid paa samme Tid som der kunde erkjendes iblandt Lovens Bestemmelser at findes adskillige Punkter af saadant Indhold,

at det med Hensyn til Forandringer i dem er naturligere, at man ikke er absolut bunden af det andet Rige, — troet at kunne forstaa forskjellige, om end tildels indirekte Antydninger i Storthing og Rigsdag ved Leiligheder, hvor der havde været Anledning til at berøre Sagen, derhen, at der turde være Haab om en heldigere Skjæbne i Nationalforsamlingerne for Forslaget, hvis dette til en vis Grad befriedes for den Form af en gjensidigt bindende og uigjenkaldelig Lov, som det efter Propositionerne af 1871 havde.

Dette Indtryk har Departementet heller ikke efter den svenske Høiesterets ovenanførte Bemærkninger kunnet frigjøre sig for. Man tror ikke det skulde være tilraadeligt, som nu fra svensk Side begjæret, at gaa tilbage til den enkle Bestemmelse i § 28 af 1871 Aars Proposition. Derimod tror man, at de tilsvarende Bestemmelser i Departementets seneste Udkast kan være modtagelige for en Ændring, hvorved forhaabentlig de fra svensk Side fremførte Betæneligheder kan fjernes.

Som det sees, har den svenske Høiesteret lagt Vægt paa, at naar der i det norske Forslag gives hvert Rige Adgang til ensidig at opheve Loven, antages der, naar samtidig Kodiceilen af 1751 definitivt sættes ud af Kraft, ikke med den Affatning, som Forslagets § 30 har, at være givet Lapperne fyldestgjørende Garanti under vexlende Tidens Opfatning for, at de ogsaa i Fremtiden kunne bestaa og øve sin Næringsvei med lige Rettigheder som hidtil. Det udtales i Høiesteretsbetænkningen, at det norske Udkast i § 30 formentlig vil bane det ene Rige Adgang til i utilbørlig Grad at beskjære de Rettigheder, som tilkommer de fremmede Lapper inden Riget, naar blot Indskrænkningen samtidig gjøres gjældende for Landets egne Lapper inden vedkommende Amt eller Len.

Departementet skal ikke her komme tilbage til Spørgsmaalet om, hvad Baand Kodiceilen af 1751 rettelig fortolket endnu kan antages at paalægge det enkelte Lands Lovgivning. Denne Materie er drøftet i Departementets ældre Foredrag.

Man er efter den nøiere Overveielse, som man har undergivet Indholdet af § 30, tilbøielig til at antage, at denne Bestemmelse har faaet en Affatning, som kan synes mindre tilfredsstillende, forsaavidt den maa forstaaes som nylig forklaret derhen, at de Tilsagn, som gives de fremmede Lapper, kun gaar ud paa, at de skulle behandles lige med de indenlandske Lapper i vedkommende Amt eller Len. Naar man saaledes tager for Øie Forholdene i Tromsø Amt, hvor de norske Lappers Antal er lidet i Forhold til de svenske Lappers, ligger maaske ikke den Tanke for fjern, at de sidstnævnte i Tidens Løb ikke længere

vilde have fuld formel Betryggelse i det Hensyn, som vil blive taget til de førstnævnte. Man skal i denne Forbindelse bemærke, at Antalle af norske Flytlapper (Reneiere) ifølge Folketællingen i 1875 skulde være: i Tromsø Amt hjemmehørende 13, i Nordlands 50, i Nordre Trondhjems 28, i Søndre Trondhjems 23.

Man skal forøvrigt ikke lade ubemærket, at Departementets herhen hørende Bemærkninger i Foredraget af 1879 tildels tyde paa, at man neppe ganske har tænkt sig en saa vidtgaaende Tolkning af Bestemmelsen som den her paa pegede. Det anføres i Foredraget § 30, at Hensigten med det i Slutningsbestemmelsen indtagne Forbehold var at opnaa at sikre Lapperne det Væsentligste af de Rettigheder, som hjemledes ved Kodicillen af 1751, og kan det mærkes, at man paa det citerede Sted ved Betegnelsen af den tilsigtede Paragrafs Indhold udtrykker den Grundsætning, som skal opstilles, saaledes, at "begge Rigers Lapper altid skulle med lige Ret som hidindtil kunne opholde sig" osv., medens i Udkastet Sætningen har faaet det mindre prægnante Udtryk at "Lapperne skulle som hidindtil kunne" osv. Som Bestemmelsen imidlertid i Lovforslaget er bleven udtrykt, maa den vistnok medgives at kunne blive fortolket som i den svenske Høiesterets Betænkning her skeet.

Departementet tror, at man for at møde de fra svensk Side her fremførte Betæneligheder bør indgaa paa i Loven at give et bestemt Udtryk for — hvad ogsaa Forslaget af 1879 efter det oven anførte formenes egentlig at have tænkt sig — at Lapperne skulle, om nærværende Lov maatte ensidigen af noget af Rigerne blive ophævet, kunne gjøre Regning paa at beholde i sine Hovedtræk de Rettigheder, som de efter Kodicillen af 1751 have udøvet. Naar man, saaledes som det sees nu ogsaa fra svensk Side, er enig i, at der ikke bør være Spørgsmaal om nogen eventuel Gjenoplivelse af selve Kodicillen, har Departementet troet, at man til Øiemedet vil være henvist til at lade det nu i § 30 Lapperne givne almindelige Tilsagn faa et Tillæg, hvori man nævner i sine Grundtræk de Rettigheder efter den tilsigtede Lov, som maa antages for dem at være de væsentlige, og som derfor ikke bør berøves dem. De ville sees at bestaa i deres Rettigheder til Bete, Jagt, Fiske, Trævirke og Renveie samt Begrænsningen i deres Ansvar for Skade af Ren paa Udengslaatter og Udmærk. Paa samme Tid maa det imidlertid formentlig kræves, at der i Tilfælde heller ikke gjøres nogen Forandring i den i Loven givne Adgang til Fuldbyrkelse af Domme og Forlig i det andet Rige. Ved Siden heraf bliver der altsaa væsentlige Partier af Loven, over hvilke hvert Rige fremdeles faar

Raadighed, saaledes Bestemmelserne om Anmeldelse, Distriktsinddeling, Fællesansvaret, det processuelle Apparat, Reglerne om Skade foraarsaget ved Hunde, og hvad dermed staar i Forbindelse, m. v. Den nærmere Redaktion, i hvilken Bestemmelsen efter dette formentlig bliver at affatte, skal man strax nedenfor give. Man skal først nævne en anden Modifikation, som antagelig bør gjøres i § 29.

Man er nemlig bleven opmærksom paa, at Bestemmelsen i §'ens 3die Punktum, som den i Departementets Udkast af 1879 er affattet, ikke vil være ganske fyldestgjørende til at forebygge den Eventualitet, at det enkelte Rige ved ensidigen at ophæve nærværende Lov bliver staaende uden Lovforskrifter overhovedet om Lappeforholdene. Hvis nemlig den ensidige Ophævelse af nærværende Lov, som der her forbeholdes Adgang til, i noget af Rigerne ikke ledsages af Emanation i samme af en separat Lov om Lapperne, vilde dette Rige ikke beholde tilbage anden Regel om det andet Riges Lapper end den i § 30 staaende abstrakte Grundsætning, der altsaa i det tænkte Tilfælde vil have sin Plads i en ophævet Lov. Departementet har antaget, at 3die Punktum af Paragraf 29 af det heromhandlede Hensyn bør undergaa nedennævnte Modifikation.

Derhos tror man det rettest at forlænge Opsigelsesfristen fra 2 til 3 Aar. Til at istandbringe nye Regler i en Materie som denne vil sidstnævnte Tidsrum visselig ikke være mere end fornødent (jfr. Departementets forrige Foredrag S. 31).

Ved den paataenkte Omredaktion af Lovens Slutningsbestemmelser antages det hensigtsmæssigt, at samtlige disse gives Plads i en eneste Paragraf istedetfor som i Udkastet af 1879 i to, og foreslaar man efter Ovenstaaende følgende Bestemmelse optaget istedetfor §§ 29 og 30 som Lovens § 29:

“Denne Lov træder i Kraft fra den Dag, Kongen for begge Riger bestemmer, efter at modsvarende Regler ere vedtagne for Sveriges Vedkommende.

Fra samme Dag ophører 1ste Tillæg eller Codicil til Grændse-traktaten af $\frac{7}{18}$ Oktober 1751 at være gjældende.

Beslutning om Ophævelse af eller Forandring i denne Lovs Bestemmelser er i hvert Rige, forsaavidt de vedkomme det andet Rige eller dets Undersaatter, først gjældende, naar tilsvarende Beslutning er fattet fra den anden Side, eller 3 Aar ere forløbne, efterat der tilligemed Beslutning om Ophævelse af denne Lovs Bestemmelser er bleven givet ny Lov angaaende Lapperne fra det andet Rige, uden at dens Ikrafttræden er gjort afhængig af, at modsvarende Bestemmelser afgives paa den anden Side; dog maa saadan for hvert Rige særskilt

Lov ikke gives, førend 10 Aar ere forløbne fra den Dag, at nærværende Lov er traadt i Kraft, og skal enhver Ordning, der træder istedetfor nærværende Lov, hvile paa følgende Grundlag: Begge Rigers Lapper skulle altid som hidindtil kunne i hvert Aars Mai, Juni, Juli, August og September Maaneder søge Ophold for sig og sine Dyr i Tromsø, Nordlands, Nordre og Søndre Trondhjems Amter i Norge og i den øvrige Del af Aaret i de tilstødende Norrbottens, Westerbottens og Jemtlands Lehn i Sverige, med lige Rettigheder som de, der i vedkommende Amt eller Lehn tilstaaes hvert Riges egne Lapper; de i denne Lov Lapperne tilsagte Rettigheder till Bete, Jagt, Fiske, Trævirke og Renveie maa ikke indskrænkes eller ophæves, den i Loven fastsatte Begrænsning i Lappernes Ansvar for Skade af Ren paa Udenngsslaatter og Udmark maa ikke til Lappernes Skade forandres, samt den i Loven givne Adgang til Fuldbyrkelse af Domme og Forlig i det andet Rige ikke ophæves eller indskrænkes“.

Man tillader sig at vedlægge et Lovudkast, hvori de Forandringer i Departementets Udkast af 1879, for hvilke man i det Foranstaaende har udtalt sig, ere optagne. De ville sees at stemme med det svenske Justitiedepartementets Forslag, naar undtages Affatningen af Lovens § 29. Videre har man indtaget det foran omhandlede lille Tillæg i § 4 om Lappernes Pligt til at aftarke Træer, som de tage i Statsskov.

Departementet skal ikke undlade at bemærke, at der ogsaa, siden Departementets Foredrag af 1879 blev afgivet, har været udtalt stærkt Ønske saavel inden Stortinget som fra vedkommende Distrikter om at faa denne Lovsag saa snart som muligt fremsat. Man kan saaledes mærke Indstillingerne fra Stortingets Konstitutionskomite saavel i 1880 som i 1881, Storthingsforhandlingerne for de nævnte Aar 6te Del Side 392—93 og Side 344—45 (cfr. Stortingstidenden for 1881 Side 775—76). Fra Tromsø Amt er til Departementet i indeværende Aar indsendt en af Amtsformandskabet under 8de Juli sidstleden enstemmig fattet Beslutning, hvori Amtmanden anmodes om at indgaa til Regjeringen med Forestilling om, at Forholdet mellem Flytlapperne og de Fastboende snarest muligt maa blive ordnet ved Lov. I Indstillingen til denne Amtsformandskabets Beslutning anføres, at det for-

menes at være af største Vigtighed, at der snarest muligt kommer en Lov istand angaaende disse Forhold; thi disse blive alt værre og værre, og det i de forskjellige Distrikter ordnede Opsyn antages heller ikke at kunne virke til nogen større Nytte, naar det ikke har en Lovgivning at støtte sig til.

Amtmandens Indberetninger om det i Tromsø Amt førte Opsyn med Lappernes Omflytninger for de to sidst forløbne Aar vise ligeledes, at Trangen til en Bedring af Forholdene mellem Nomaderne og de Fastboende stadig føles dybere. Antallet af Klager fra de Fastboende over Skadetilføielser og de Beløb, hvortil disse ere blevne taxerede, har efter Opgaverne tiltaget ganske væsentlig, og Uviljen mod Lapperne synes Aar for Aar at antage en skarpere Karakter. Amtmandens sidste Beretning, dateret 23de December 1880, som af Departementet blev Deres Majestæt underdanigst forelagt under 11te Januar næstefter, er i saa Maade ikke lidet illustrerende, og Departementet tillader sig at vedlægge den nærværende Indstilling som Bilag No. 5 *). Departementet kan efter dette ogsaa for sit Vedkommende kun slutte sig til det almindelige Ønske om, at denne Sag nu snarlig maa kunne naa sin Afgjørelse.

Departementet skal slutteligen henvise til den i dets Foredrag af 13de Juni 1879 Side 45—46 indtagne Bemærkning om, at man efter denne Sags nuværende Stilling antager det hensigtsmæssigst, at Forslaget denne Gang behandles først i Norge.

I Henhold til Foranførte, der af Statsraadets øvrige Medlemmer i det Væsentlige tiltrædes,

indstilles un'derdanigst:

At Gjenpart af nærværende underdanigste Foredrag med Bilage, foranlediget ved en i sammensat svensk og norsk Statsraad den 8de December 1881 ført Protokol betræffende Lovforslag om Lapperne i de forenede Riger naadigst befales tilstillet det Kongelige svenske Justitiedepartement.

*) Trykt som Bilag No. 5.

Udkast

til Lov angaaende Lapperne i de forenede Kongeriger Norge og Sverige.

§ 1.

Lap, som paa den her nedenfor tilladte Maade vil flytte med sine Ren frem og tilbage mellem Norge og Sverige, skal være enten norsk eller svensk Undersaat.

§ 2.

Ønsker norsk Lap at blive svensk eller svensk Lap att blive norsk Undersaat, skal, naar iøvrigt derfor ingen lovlig Hindring er, Udflytningsattest paa Forlangende meddeles ham, i Norge af vedkommende Foged og Sognepræst, i Sverige af vedkommende Lensmand og Kyrkoherde. Dog er han ikke fri for Skatter eller andre offentlige Forpligtelser i det Rige, hvis Undersaat han hidtil har været, forinden han, overensstemmende med de i det andet Rige derom gjældende Forskrifter, er bleven dettes Undersaat og har forevist Attest herom hos fornævnte Embedsmænd, samt har ophørt i det Rige, hvorfra han er udflyttet, at benytte Bete udenfor hvad der i § 3 er tilladt.

§ 3.

Lapperne have Frihed til aarlig at flytte med sine Ren fra det ene Rige ind i det andet og at opholde sig paa de Steder, hvor hvert Riges Lapper efter gammel Sædvane hidintil have søgt hen, samt, under lagttagelse af de Forskrifter, som indeholdes i denne Lov, at betjene sig af Land og Vand saavel til egen og deres Rens Under-

holdning, som til Jagt og Fiskeri. Medmindre vedkommende Jordeieres eller Brugerens Samtykke dertil erhverves, maa svenske Lapper med sine Ren ikke opholde sig i Norge til andre Tider af Aaret end i Mai, Juni, Juli, August og September Maaneder, eller norske Lapper under de nævnte Maaneder med sine Ren opholde sig i Sverige; dog have Lapperne i de Trakter, hvor de efter gammel Sædvane have pleiet til hvilkensomhelst Aarstid at søge Bete for sine Ren paa Fjeldene paa begge Sider nær Rigsgrænsen, fremdeles hertil Ret i samme Udstrækning som hidtil. Overtrædelse af det i denne § givne Forbud straffes med Bøder, første Gang indtil 40 Kroner og i Gjentakelses-tilfælde indtil det dobbelte.

§ 4.

Under sit Ophold paa de i § 3 nævnte Steder have Lapperne Ret til i Skov at betjene sig til egen Fornødenhed af Tørt og Vindfald, Ener og Vidiebuske, samt tillige af voxende Løvtræer. I Statens Skove erlægges herfor ingen Betaling och heller ikke i private Skove for Tørt og Vindfald, Ener og Vidiebuske. Derimod ere Lapperne forpligtede til for de voxende Løvtræer, som de benytte i private Skove, at erlægge en billig Erstatning, som, hvis vedkommende Lap og Skovens Eier ikke blive enige, bestemmes ved Skjøn afgivet af Lensmanden eller hvem anden Amtmanden dertil bemyndiger, samt af to Mænd, en opnævnt af hver af Parterne. Undlader nogen af Parterne at udse Skjønsmænd, opnævner Administrator denne blandt Lagrettesmændene. Varsel til Skjønnet gives som for Forligelseskommis-sionen bestemt. For Skjønnsforretningen tilkommer dens Bestyrer den for Lensmænd bestemte Skyds- og Diætgodtgjørelse. Den af Administrator opnævnte Lagrettesmand tilkommer 1 Kr. 60 Øre for hver Forretningsdag. Skjønnsretten bestemmer, om og isaafald hvorledes Udgifterne ved Skjønnet skulle fordeles paa Parterne eller om de kun skulle falde den ene og isaafald hvilken af Parterne tillast. Skjønnet er ikke Gjenstand for Overskjøn eller særskilt Paaanke, og kan det ved samme fastsatte Beløb og Forretningens Omkostninger strax indrives ved Udpankning.

Lap, som øver Hugst eller bemægtiger sig Trævirke af andet Slags end ovenfor nævnt eller af større Mængde end til eget Brug fornødent, eller som undlader inden sin Tilbageflytning Høst eller Vaar at anmelde for vedkommende Eier, hvad han har taget af voxende Løvtræer i privat Skov, ansees med Bøder indtil 40 Kroner, saafremt ikke Forseelsen efter den almindelige Lovgivning medfører større Ansvar.

Voxende Løvtræer, som hugges i Statens Skove for af Lapperne at benyttes til Gjærder, skulle af dem afbarkes. Lap, som forsømmer dette, straffes med Bøder indtil 40 Kroner. Trævirke, som af Lapper lovligen er benyttet paa deres Sommeropholdssteder til Gjærder, Gammer, Teltstænger eller andre lignende varige Indretninger, maa ikke af Grundens Eier bortføres eller gjøres utjenligt for vedkommende Lapper uden disses Samtykke. Grundeier, som handler herimod, ansees med Bøder indtil 40 Kroner, saafremt ikke Forseelsen efter den almindelige Lovgivning medfører større Ansvar.

§ 5.

Ved Rydning, Dyrkning eller Indhegning af Jord maa Lapperne ikke berøves saadanne gamle Renveie, som fremdeles ere for dem fornødne. Ere saadanne Veie allerede paa ommeldte Maade blevne stængte, skulle de ved offentlig Foranstaltning igjen aabnes for Lapperne.

§ 6.

De Strækninger, i hvilke Lapperne søge Bete for sine Ren, kunne inddeles i Distrikter, inden hvilke de Lapper, som der opholde sig med sine Ren, skulle i de Tilfælde og paa den Maade, som omhandles i nærværende Lovs § 9, tredie og fjerde Led, være underkastede Ansvar for Skade, som af Rensdyrene tilføies den jordbrugende Befolknings Eiendom. For at en Strækning, hvor Lapperne have Ret til at søge Bete for sine Ren, skal kunne medtages under Distriktsinddelingen, maa der findes eller aabnes Renveie inden samme af saadan Beskaffenhed, at Lapperne ved at betjene sig af dem kunne med tilbørlig Bevogtning afholde Renerne fra dyrket Mark. Distrikterne bør, under fornødent Hensyn til Dyrenes Natur samt til Landskabets Udstrækning, Beskaffenhed og Bebyggelsesforhold, begrænses saaledes, at de Ren, som søge Bete inden hvert Distrikt, kunne antages i Mangel af Bevogtning at ville i Løbet af Betningstiden streife omkring i det hele Distrikt, men uden at gaa over til noget andet Distrikt.

I hvilke Trakter Distriktsinddeling skal finde Sted samt Distrikternes Grændser bestemmes af Kongen.

§ 7.

Lap, som vil med Ren flytte til Trakt, hvor Distriktsinddeling finder Sted, er forpligtet til for Hjemstedets Lensmand at opgive sit

eget og medfølgende Husfolks Navne, det Distrikt, inden hvilket han agter at tage Ophold, saavel som Antallet af de Ren, han vil føre med sig, og hvem der eier disse. Flytter Lap uden at have meddelt denne Opgave, eller opgiver han sine Ren saameget som en Femtedel under det virkelige Antal, bøder han indtil 40 Kroner. I hvert Rige skulle de Lapper, som have anmeldt, at de ville tage Ophold inden et og samme Distrikt, ved en Forretning, som bestyres af vedkommende Lensmand, vælge af sin egen Midte en Formand og en Næstformand. Naar disse ere valgte, meddeles dem Beskikkelse, hver i sin Egenskab, af Amtmanden eller Landshøvdingen, hvorhos Formanden af Lensmanden erholder en Fortegnelse over alle de Lapper, der komme til at staa under hans Opsyn, hvilken Fortegnelse tillige skal indeholde de af disse overensstemmende med foranstaaende Bestemmelse til Lensmanden afgivne Opgaver. Af denne Fortegnelse indsender desuden Lensmanden 2 Exemplarer til Amtmanden eller Landshøvdingen, som oversender det ene Exemplar til Amtmanden eller Landshøvdingen i det Amt eller Lehn, Distriktet tilhører, tilligemed Opgaver over de valgte Formænd og Næstformænd. Skulde sidstnævnte Landshøvding eller Amtmand finde, at et større Antal Ren, end Rummet med Rimelighed tillader, er opgivet for noget enkelt Distrikt eller andet Omraade, har han at henvise det overskydende Antal til nærmeste Distrikt eller Omraade, hvor Rum findes, og derom at underrette Amtmanden eller Landshøvdingen i det Amt eller Lehn, fra hvilket Flytningen skal ske, saa betimeligt, at Lapperne kunne faa Kundskab om den trufne Bestemmelse, inden Flytningen foretages. Lap, som saaledes er henvist til et vist Distrikt eller Omraade, men flytter andetsteds hen og ikke inden en af Amtmanden eller Landshøvdingen fastsat Frist flytter de under hans Tilsyn værende Ren til det anviste Omraade, ansees med Bøder første Gang indtil 40 Kroner og i Gjentakelsestilfælde indtil det dobbelte. Ved Rummets Fordeling iagttages, saavidt Hjordenes Størrelse det tillader, at hver Reneier henvises til det Distrikt eller andet Omraade, hvor han selv eller, om han har levet i Fællig med Forældre eller Svigerforældre, disse Aaret forud havde Bete for sine Dyr. Maa Nogen, paa Grund af Rummets Utilstrækkelighed, dog vises andetsteds hen, har den Reneier Fortrinsret til at forblive paa Stedet, som længst der har havt Bete for sine Dyr.

Tiden og Formen for Afgivelsen af de i denne § foreskrevne Opgaver, ligesom ogsaa for Valg af Formænd, bestemmes af Amtmanden eller Landshøvdingen, hvilken ogsaa forøvrigt, hvor disse Bestemmelser maatte vise sig utilstrækkelige til Øiemedets Opnaaelse, træffer de dertil yderligere Forføjninger.

Hvad i denne § er bestemt, skal ogsaa gjælde om Lap, som vil med Ren flytte til Trakt, der ikke er inddelt i Distrikt, men med Hensyn til hvilken Kongen særskilt bestemmer, at Anmeldelsespligt skal finde Sted, og skal i dette Tilfælde af Lappen for Hjemstedets Lensmand opgives istedetfor Distrikt det Sogn eller lignende Omraade, inden hvilket han agter at tage Ophold.

§ 8.

Det paaligger enhver Formand og Næstformand:

a) at indfinde sig i sit Distrikt senest til samme Tid som de diden først ankomne Lapper og at forblive der indtil de til hans Distrikt hørende indflyttede Lapper i det Hele have begivet sig derfra;

b) inden 8 Dage efter Ankomsten til Distriktet for vedkommende Lensmand at forevise sin Beskikkelse tilligemed Fortegnelsen over de Lapper, som have anmeldt at ville tage Ophold inden Distriktet, samt tillige at opgive det Sted, hvor saavel Formanden som Næstformanden sædvanlig vil være at træffe;

c) at erkyndige sig om de til Distriktet hørende Lappers Opholdssteder saavel som om dem, der flytte gennem Distriktet, og i Tilfælde af at Lapper, som ikke ere optagne paa Fortegnelsen, opholde sig der, at anmelde saadant for Lensmanden.

Det skal videre være Formandens eller i hans Forfald Næstformandens Pligt:

d) at tilse, at Lapperne med Omhu vogte sine Renhjørde, og i det hele taget at befordre god Orden samt i Tilfælde af Tvistigheder med den jordbrugende Befolkning søge at bilægge disse;

e) efter behørig Indkaldelse at indfinde sig ved Besigtelser samt Syn og Skjøn, der afholdes i Anledning af Skade, som Nogen opgiver at være bleven ham tilføiet af Ren inden Distriktet, og naar derunder eller ved forefaldende Rettergang Spørgsmaal opstaar om Skyldighed for de under Formandens Tilsyn staaende Lapper till Fællesansvar for opstaaet Skade, da at handle paa deres Vegne, hvorved han, om dertil findes Grund, har Ret til paa nævnte Lappers Vegne at indgaa Forlig om Erstatning for Skade og derved foranledigede Skjøn- og Sagsomkostninger;

f) att søge opdaget, ved hvis Ren opgiven Skade er bleven forarsaget inden Distriktet, og, naar han tilkaldes til Besigtelse, Syn eller Skjøn over Skaden, til Forretningen at inkalde den eller de Skyldige, om disse ere ham bekendte.

Formændene vælges hver Gang for et Aar. De kunne undslaa sig for Gjenvalg til Formand eller Næstformand i ligesaa lang Tid som den, hvori de senest have indehavt Ombudet. Næstformændene vælges ligeledes for et Aar ad Gangen, men kunne det følgende Aar gjen-vælges til Formænd eller til Næstformænd. Efterat have indehavt Ombudet 2 Aar ere de fri et Aar.

§ 9.

1. Det paaligger Lapperne ei alene nøie at tage sig i Agt for selv at tilføie Landets Indvaanere nogen Skade paa deres Eiendom, men ogsaa med Omhu at vogte sine Ren, saa at Skade ikke af dem forøves.

2. Skade, som af Ren forvoldes paa Ager, Eng, Skov eller Multebærland, skall erstattes af den eller dem, ved hvis Ren Skaden er for-arsaget. Det samme gjælder om Skade paa Udengsslaatter, som ere forsynede med saadant Hegn, som af Kongen bestemmes, eller, uden at være indhegnede, Aar om andet have været brugte og bruges til Slaat samt ved gjenstaaende Hesjer, Grøfter, Rydning eller paa anden Maade tydelig fremtræde som Slaatteland. Gjøres saadan Skade med Forsæt eller formedelst grov Uagtsomhed i Dyrenes Bevogtning, skal den Skyldige desuden for hver Gang bøde indtil 40 Kroner, hvilke Bøder dog bortfalde, naar Forlig indgaaes om Skadeserstatningen. Lap, af hvis Renvogter saadan Forseelse, som nysnævnt, er begaaet, skal ansvare for Udredelsen af de Bøder, som maatte idømmes Renvogteren.

3. Sker Skade paa Eiendom af ovennævnte Beskaffenhed inden saadant Distrikt, som i § 6 omhandles, og kan det ikke opdages, ved hvis Ren Skaden er forarsaget, paahviler Erstatningspligten de Lapper, som have sit Tilhold i Distriktet, og skal Erstatningsbeløbet tillige med Skjøn- och Sagsomkostninger fordeles paa dem i Forhold til det Antal Ren, hvormed enhver af dem tilhører Distriktet. Dersom paa den Tid, da Skaden skede, Ren, tilhørende andre Lapper end dem, som have anmeldt at ville tage Ophold i Distriktet, vare paa Flytning gjennem samme eller forøvrigt opholdt sig der, skulle ogsaa disse fremmede Lapper i et til Antallet af disse deres Ren svarende Forhold deltage i Erstatningen. Kan Lap, forinden i Sagen Forlig er indgaaet eller Dom falden, godtgjøre, at Skaden ikke er forøvet ved hans Ren, er han fri for at deltage i Erstatningen. Inden Strækninger, hvor Distriktsinddeling ei er iværksat, finder den her fastsatte Fællesansvarlighed ikke Sted.

4. Sker Skade paa Udmark, som ikke ovenfor er omhandlet,

saa at Jordens Eier eller Bruger derved kommer til at savne fornødent Bete for sit Bofæ, erstattes Skaden ligeledes efter samme Forskrifter, som her ovenfor ere givne. Dog skal det, hvad særskilt angaar Tromsø Amt, ikke medføre Erstatningsansvar, om Ren komme ind og bete paa saadan Udmark i Tiden før hvert Aars 8de Juli, naar denne Frihed kun ikke af Lapperne benyttes saaledes, at Enkeltmand derved i væsentlig Grad bebyrdes. Ei heller skal i Tromsø Amt Skade paa saadan Udmark erstattes, naar Udmarken er beliggende i en Afstand af 6 Kilometer eller derover fra Jordeierens eller Brugerens faste Bopæl.

§ 10.

Er under Lappernes Ophold i Norge Skade ved deres Ren tilføiet nogen dersteds boende, saaledes som i § 9 omhandlet, og vil den Skadelidte gjøre sin Ret til Erstatning gjældende, skal han, saafremt saadan Forretning som i næste § foreskrevet, ikke kan blive afholdt senest 3 Gange 24 Timer, efterat Skaden er opdaget, snarest muligt tilkalde 2 uvillige og kyndige Mænd, der samtidigt bør møde paa Aastedet samt efter foretagen Besigtelse af Skaden og Undersøgelse af sammes Oprindelse derom afgive Erklæring efter bedste Skjøn, saaledes som de med sin Ed ville forsvare. Til denne Forretning skal den Skyldige, om han er kjendt, samt, naar Skaden er skeet inden Formandsdistrikt, tillige vedkommende Formand eller Næstformand for de Lapper, som der have sit Tilhold, og hvis disse tilhøre begge Riger, saavel den norske som den svenske Formand eller Næstformand tilkaldes. Er der ikke Adgang till at forkynde saadan Kaldelse for Vedkommende inden 48 Timer, efterat Skaden er opdaget, tilkaldes i Stedet en af de i Nærheden værende Lapper, eller, naar Skaden er skeet inden Distrikt, hvor baade norske og svenske Lapper opholde sig, en af hvert Folk. Lader heller ikke dette sig gjøre inden nys anførte Frist, eller udeliver nogen af de tilkaldte Mænd, skal Forretningen dog derved ikke opholdes.

§ 11.

Dersom Erstatningsspørgsmaalet ikke ved saadan Forretning som nævnt i § 10 bliver afgjort i Mindelighed, paaligger det den Skadelidte, om han vil forfølge sin Erstatningspaastand, snarest muligt hos Distriktets Lensmand eller nogen Anden, som af Amtmanden maatte være bemyndiget til at afholde deslige Forretninger, at begjære Besigtelsesforretning paa Aastedet til Vurdering af Skaden. Til denne

Forretning, hvortil Administrator opnævner 2 Lagrettesmænd blandt det i Lov af 28de August 1854 § 18 foreskrevne Udvalg, eller, hvis saadanne Mænd ikke uden Tidsspilde kunne faaes tilstede — af det almindelige Lagrettesmandtal, skal den Skyldige, om han kjendes, eller hvor der er Spørgsmaal om saadan Fællesansvarlighed, som i § 9 3die Led omhandles, vedkommende Formand eller Næstformand indvarsles ved Kaldelse, som bør forkyndes senest Dagen før Forretningen, om den, som skal invarsles, opholder sig inden en Omkreds af 20 Kilometer fra Forretningsstedet. Opholder han sig i længre Afstand fra samme, forlænges Varselstiden med 24 Timer for hver 20 Kilometer. Skulde det Tilfælde indtræffe, at det ikke er muligt att faa indkaldt eller varslet den Skyldige eller vedkommende Formand eller Næstformand, f. Ex. fordi de allerede have forladt Distriktet uden i betimelig Tid at opgive for Administrator nogen inden Distriktet bosat Mand, som paa deres Vegue kan indkaldes, bør Forretningen dog afholdes, idet Administrator til Protokollen afgiver Forklaring om Grunden til, at Vedkommende ikke er varslet. I deslige Tilfælde bør saavel Administrator som Skjønsmændene stadig have sin Opmærksomhed henvendt paa, att de Fraværende ikke forurettes. Ved Besigtelsesforretningen skal den Skadelidte fremstille de Mænd, som i Tilfælde have afholdt den første Besigtelse, eller, hvis dertil ikke er Anledning, fremlægge deres skriftlige Bevidnelse om dennes Udfald. I fornødent Fald bør han derhos forevise det Hjemmelsdokument, hvorpaa hans Eiendoms- eller Brugsret til den Mark, paa hvilken Skaden er skeet, grunder sig. De Mænd, som afholde Forretningen, skulle — saavidt muligt — søge at tilveiebringe og i Protokollen indtage nøiagtig Forklaring angaaende Skadens Oprindelse og Omfang, Stedets Beliggenhed og Beskaffenhed, om Marken er indhegnet eller uindhegnet m. m. saavel som ogsaa, om den eller de Personer, der eie de Ren, som have bevirket Skaden, disses Antal og Størrelsen af de Hjorder, de tilhøre.

Enhver, som er tilstede der, hvor Forretningen holdes, er pligtig til pa Administrators Opfordring at afgive Forklaring om Alt, som kan være ham bekjendt og tjene til Oplysning i Sagen, og staar han for Indholdet af sin Forklaring til Ansvar, som om den var afgivet for Retten.

Skjønsmændene skulle ved Taxten tage nøie Hensyn saavel til Jordens Beskaffenhed og Frugtbarhed, dens større eller mindre Rydning eller Dyrkning, Avlingens Godhed, og hvorvidt Bofæ ogsaa har bidraget til Skaden, som ogsaa, hvor Skade er anrettet paa Udmark, til de Omstændigheder, hvorpaa efter § 9, 4de Led, Erstatningspligten i dette Tilfælde beror, samt til enhver anden Omstændighed, som har Indfly-

delse paa Skadeserstatningens Størrelse. Forøvrigt bør Mændene afgive til Protokollen Erklæring under Eds Tilbud, hvis de ikke forhen have aflagt Lagrettesed, eller i Kraft af tidligere Ed, om at Taxten er afgivet efter Overbevisning og bedste Skjøn. Administrator bør, forinden Forretningen begynder, foreholde Skjønsmændene de Pligter, som paa Grund af foranstaaende Bestemmelser paahvile dem og derom gjøre Tilførsel i Protokollen.

Administrator, som ved Taxten ikke har Stemme undtagen i Tilfælde af Uenighed mellem Skjønsmændene, i hvilket Fald han gjør Udslaget, skal dog i ethvert Tilfælde til Slutning tilføre Protokollen sin Erklæring om, hvorvidt han anser den satte Text rimelig og billig, og hvorvidt han forøvrigt i nogen Henseende har noget at bemærke, som kan have Indflydelse paa Sagen.

Inden Forretningen slutter, skal Administrator søge at tilveiebringe Forlig mellem Parterne. Indgaaes Forlig, har dette samme Virkning, som om det var indgaaet ved Forligelseskommissionen.

Det Skjøn, som omhandles i denne §, kan i Tilfælde af Rettergang forandres af Dommer og Lagrette, om samme dertil finder Grund.

§ 12.

I Anledning af de i § 11 omhandlede Underskjønsforretninger tilkommer Forretningens Bestyrer for Tilsigelse af hver af Lagrettesmændene 80 Øre, for Forretningens Afholdelse 4 Kroner daglig og for dens Beskrivelse 70 Øre for Arket samt derhos den for Lensmænd bestemte Skyds- og Diætgodtgjørelse. For Opnævnelse af Mænd og for Bekræftning betales intet. Lagrettesmændene tillkommer 1 Kr. 60 Øre for hver Dag, Forretningen varer.

§ 13.

Er Sagen heller ikke under den i § 11 omhandlede Forretning bleven afgjort ved Forlig, har Administrator, dersom den Skadelidte forlanger det, at indsende Udskrift af Forretningen med derunder fremlagte Dokumenter til vedkommende Amtmand, ledsaget af sin Erklæring angaaende de Mænds Troværdighed, der i Tilfælde have afholdt den foreløbige Besigtelse, hvorefter Amtmanden strax eller efter foretagen yderligere Undersøgelse, om saadan findes nødvendig, afgjør, om der er skjellig Grund til Sagsanlæg. I bekræftende Fald foranstalter han Tiltale i de for offentlige Politisager gjældende Former — hvorved dog Nødvendigheden af Forelæg bortfalder — mod den eller dem,

som enten ved de fremkomne Oplysninger maa ansees overførte at være de Skyldige eller ifølge § 9 ere de for Tilfældet Erstatningspligtige. Sager af dette Slags bliver efter Omstændighederne at behandle enten ved Extraret eller ved Thingene. Det skal staa Tiltalte frit for at lade møde ved Sagfører.

Er Skade af heromhandlede Beskaffenhed vel skeet, men af ringe Betydenhed, kan Amtmanden bestemme, at Tiltale ikke anordnes af det Offentlige, i hvilket Fald den til Amtmanden indsendte Udskrift med Bilage tilstilles den Skadelidte med Tilkjendegivende, at det overlades til ham selv ved privat Søgmaal at indtale sin Ret.

Heller ikke paataler det Offentlige Sagen i de Landsdele, hvor Distriktsinddeling ikke er indført.

Private Søgmaal til Indtægt af Erstatning for Skade af Ren udføres overensstemmende med denne Lovs Forskrifter, forsaavidt de derpaa ere anvendelige, og kan navnlig Indtale af Erstatning ikke finde Sted, medmindre de i §§ 10 og 11 indeholdte Forskrifter ere iagttagne. Nødvendigheden af Paaklage til Forligelseskommisionen bortfalder.

§ 14.

De i §§ 4, 10, 11, 12 og 13 med Hensyn til Behandlingen af de deri omhandlede Erstatningsspørgsmaal givne Forskrifter komme ikke til Anvendelse paa deslige Spørgsmaal, naar de opstaa i Sverige, i hvilket Fald de derimod behandles efter den almindelige Lovgivning.

§ 15.

Søgmaal mod Lapper i Anledning af saadant Fællesansvar, som i § 9 er omhandlet, skal rettes mod den, der havde at forrette som Formand i Distriktet paa den Tid, da Skaden skede. Have til nævnte Tid Lapper fra begge Riger der havt Tilhold, skal saavel den svenske som den norske Formand indstevnes. Formanden stevnes til paa vedkommende Lappers Vegne at svare i Sagen.

Dersom Formanden tror sig istand til at kunne paavise, ved hvis Ren Skade er foraarsaget, eller at ogsaa andre end de under hans Tilsyn staaende Lapper bør svare for Skaden, skal han lade den eller de Skyldige, eller i sidste Fald dem, mod hvem Paastand om Delagtighed i Erstatningspligten fremsættes, indstevne til under Et at svare i Sagen.

Hvis der i de i denne § omhandlede Tilfælde ikke er Adgang til at stevne Formanden, skal Stevningen forkyndes for de Lapper, mod hvem Ansvar søges gjort gjældende, og gjælder da for disses Vedkommende, hvad ovenfor i denne § om Formanden er bestemt.

I ethvert Fald maa den eller de Skyldige selv indstevnes, forsaavidt der mod Nogen agtes nedlagt Paastand om Idømmelse af Bøder.

§ 16.

Lap, som i Henhold til § 9, tredie Led, er bleven idømt Ansvar for indtruffen Skade eller, efter at Vurdering af Skaden overensstemmende med § 11 har fundet Sted, har indgaaet Forlig om Erlæggelse af en ikke større Erstatningssum, end der ved saadan Vurdering er bestemt, med paaløbende Omkostninger, har Ret til mod den eller dem, som have foraarsaget Skaden, forsaavidt Kundskaab derom senere erholdes, eller mod andre Lapper, som paa den Tid, da Skaden skede, havde Ren inden Distriktet og saaledes bør deltage i Skadeserstatningen, at reise Søgmaal om Tilbagebetaling af, hvad han har udlagt eller den Del deraf, som falder paa de øvrige Lapper. Saadant Søgmaal maa dog senest anhängiggjøres inden 2 Aar, efter at Skaden er skeet.

§ 17.

Lovligt Varsel til Lapper, naar de i deres Hjemland stevnes til en Domstol i det andet Rige, er 3 Maaneder. Den, hvis Opholdssted ikke kjendes, gives 3 Maaneders Varsel gjennem Stevningens Læsning ved, eller i Sverige i Kirken i det Sogn, hvor han senest horte hjemme.

§ 18.

1. Dersom Nogen ulovligen fælder eller mishandler Lappernes Ren, skal han — foruden fuld Erstatning for Skaden — erlægge Bøder af indtil 40 Kroner, saafremt ikke Forseelsen efter den almindelige Lovgivning medfører større Ansvar. Samme Bestemmelse gjælder, om Nogen med Forsæt eller af grov Uagtsomhed forvolder, at Ren ved Skræmmeskud, Hunde eller paa nogen anden utilbørlig Maade ufredes paa sine retmæssige Opholdssteder, eller søger at fordrive dem derfra.

2. Ufredes Ren paa tilladt Opholdssted af Hund, bliver Skade, som derved tilføies Renen, om den end ikke er foraarsaget ved Nogens Forsæt eller Uagtsomhed, fuldtud at erstatte af Hundens Eier.

3. I de Egne, hvor Distriktsinddeling finder Sted, skulle i den Tid af Aaret, Lapper fra det andet Rige ifølge § 3 have Ret til at opholde sig der med Ren, de Fastboendes Hunde enten holdes bundne eller være forsynede med Klubbe; dog saaledes, at vedkommende Amt-

mand eller Landshøvding for visse Trakter eller Tilfælde kan tilstede Undtagelse fra nævnte Forskrift, naar det findes at kunne ske, uden at det ved samme tilsigtede Øiemed forfeiles. De nærmere Forskrifter om Klubbens Størrelse og om Klubningen forøvrigt gives af Amtmanden eller Landshøvdingen, som ligeledes kan bestemme, at de Fastboendes Hunde i nævnte Tid skulle holdes bundne eller klubbede i Trakt, hvor Distriktsinddeling ikke er indført. Hund, som har den Vane at jage Ren ogsaa paa dennes tilladte Opholdssted eller at dræbe den, bør af Hundeeieren efter Paalæg af Politiet dræbes og paaligger det Politiet, hvis saadant af Eierens forsømmes, strax at lade Hunden dræbe. Undlader Hundens Eier at efterkomme de nævnte Paabud og Regler, straffes han med indtil 40 Kroners Bøder.

4. Naar nogen Lap for vedkommende Lensmand eller den, som af Amtmanden bemyndiges til at behandle deslige Sager, fører Klage over saaden Fornærmelse som ovenfor i 1ste og 2det Led omhandlet, skal Vedkommende efter foreløbig Undersøgelse snarest muligt — saafremt han ikke formaar mellem Parterne at tilveiebringe Forlig, i Tilfælde af hvis Opnaaelse Straffeaansvar bortfalder — gjøre Indberetning om Sagen til Amtmanden eller Landshøvdingen, som, hvis der findes Føie til at drage Nogen til Ansvar, skal foranstalte Sagen paa-talt af det Offentlige, i Norge efter de i § 13 indeholdte Forskrifter, men i modsat Fald sende Indberetningen til den Skadelidte med Til-kjendegivende, at det overlades til denne selv at anhängiggjøre Sagen for Retten, i hvilket Fald den dog ikke behøver først at paaklages ved Førligelseskommissionen.

§ 19.

De i §§ 3, 4 og 7 samt 18, 3die Led, omhandlede Overtrædelser paatales i Norge efter Amtmandens Foranstaltning ved Politiret. I Sverige skulle Overtrædelser af disse §§ ogsaa være underkastede offentlig Tiltale.

§ 20.

Domme, hvorved Nogen i det ene Rige er fældet til Bøder eller Skadeserstatning efter denne Lov, kunne fuldbyrdes i det andet Rige, forsaavidt Dommen er endelig, af den Domfældte er vedtagen, eller, naar Dommen er afsagt i Norge, Appellationsfristen for samme er udløben, eller, forsaavidt angaar Dom i offentlig anlagt Sag, denne er bleven forkyndt for den Domfældte, uden at han har begjært Paaanke. Naar

Fuldbyrdelse af en i det ene Rige afsagt Dom skal ske i det andet, har Vedkommende at henvende sig til Amtmanden eller Landshøvdingen i det Amt eller Lehn, hvor Dommen er afsagt. Er foranførte Betingelse for Fuldbyrdelsen tilstede, har denne med Bevidnelse herom at oversende Dokumenterne til vedkommende Landshøvding eller Amtmand i det andet Rige, som foranstalter Dommen fuldbyrdet og det inddrevne Beløb tilstillet førstnævnte Amtmand eller Landshøvding.

De her om Domme givne Forskrifter gjælde ogsaa om saadanne i Spørgsmaal om Erstatning for Skade, som i denne Lov omhandles, indgaaede Forlig, der have Doms Kraft, og bør vedkommende Amtmand eller Landshøvding, naar saadant Forlig, indgaaet i det ene Rige, sendes til Fuldbyrdelse i det andet, tillige meddele Erklæring om, at Forliget efter det førstnævnte Lands Love har samme bindende Virkning som en endelig Dom.

Med Hensyn til Bøders Afsoning forholdes efter Lovgivningen i det Rige, hvor Bøderne søges inddrevne.

§ 21.

I Sverige skal Forkyndelse af norske Domme, afsagte i Henhold til nærværende Lov, og forsaavidt Sagen er paataalt af det Offentlige, Indhentelse af Domfældtes Erklæring angaaende sammes Appel ske ved Kronebetjenten med Vidne eller ved 2 Stevningsmænd eller Nævndemænd. I Sager, der ifølge § 15 ere rettede mod vedkommende Formand, skal Dommen forkyndes for Formanden, der har at afgive Erklæring angaaende dens Appel.

§ 22.

I de Sager, hvori norsk Lap er Part i Sverige eller svensk Lap er Part i Norge, finder Brug af stemplet Papir ikke Sted.

§ 23.

Løvrigt blive de i hvert Rige i Almindelighed gjældende Love at anvende med Hensyn til Lapperne under deres Ophold dersteds.

§ 24.

Naar der i denne Lov handles om Lappernes Ren, forstaaes derved ikke alene deres egne, men ogsaa Andres Ren, der ere under deres Tilsyn.

Fastboende Reneiere have, forsaavidt de selv vogte sine Ren, med Hensyn til disse samme Rettigheder og Forpligtelser som Lapperne.

§ 25.

Embeds- og Bestillingsmænd, isærdeleshed Amtmænd og Landshøvdinge, skulle have Indseende med, at de overflyttende Lapper ikke krænkes i Udøvelsen af de dem tillagte Rettigheder.

§ 26.

Dersom i noget af Rigerne paa noget vist Omraade ved Kysten eller inde i Landet Renholdet findes at være den jordbrugende Befolkning i særdeles Grad til Uleilighed, kan Kongen afgive Bestemmelse om, at saadant Omraade unddrages Lappernes Betesret, mod at der anvises dem fornøden Betesmark paa andre Strækninger, som dertil kunne ansees tjenlige.

Betesmark, som saaledes bliver Lapperne anvist, maa i den Udstrækning, hvori samme fornødiges til at afgive Bete for de Ren, der Aar om andet derhen føres, ikke underkastes Indgreb ved Rydning, Dyrkning, Sæterbrug eller Græsning af Bofæ. Dog skal det under alle Omstændigheder være det Offentlige uforment i saadan Mark at lade oprydde og dyrke Pladse bestemte til Skydsstationer eller til Herberger for Reisende.

§ 27.

Viser det sig nødvendigt i det i forrige § omhandlede Øiemed eller for at aabne Lapperne de fornødne Veie til deres Betesmarker, eller til Opførelse af Gjærder til Forebyggelse af Skade ved Ren at anvende Jord, som er i privat Eie eller Brug, er Eierne eller Brugeren, naar det af det Offentlige forlanges, pligtig at afstaa samme mod Erstatning, hvilken i Mangel af mindelig Overenskomst bestemmes ved Taxt. I Sverige forholdes hermed efter gjældende Forordning angaaende Jords Afstaaelse til offentligt Brug.

§ 28.

De Bestemmelser i denne Lov, som ordne Forholdet mellem Lapperne og den jordbrugende Befolkning, gjælde ikke inden Finmarkens Amt. Skulde svensk Lap søge Sommerbete i nævnte Amt for sine

Ren, gaar han ind under de for Amtets norske Lapper særskilt gjældende Bestemmelser.

§ 29.

Denne Lov træder i Kraft fra den Dag, Kongen for begge Riger bestemmer, efter at modsvarende Regler ere vedtagne for Sveriges Vedkommende.

Fra samme Dag ophører 1ste Tillæg eller Codicil til Grændse-traktaten af $\frac{7}{18}$ Oktober 1751 at være gjældende.

Beslutning om Ophævelse af eller Forandring i denne Lovs Bestemmelser er i hvert Rige, forsaavidt de vedkomme det andet Rige eller dets Undersaatter, først gjældende, naar tilsvarende Beslutning er fattet fra den anden Side, eller 3 Aar ere forløbne, efterat der tilligemed Beslutning om Ophævelse af denne Lovs Bestemmelser er bleven givet ny Lov angaaende Lapperne fra det andet Rige, uden at dens Ikrafttræden er gjort afhængig af, at modsvarende Bestemmelser afgives paa den anden Side; dog maa saadan for hvert Rige særskilt Lov ikke gives, førend 10 Aar ere forløbne fra den Dag, at nærværende Lov er traadt i Kraft, og skal enhver Ordning, der træder istedetfor nærværende Lov, hvile paa følgende Grundlag: Begge Rigers Lapper skulle altid som hidintil kunne i hvert Aars Mai, Juni, Juli, August og September Maaneder søge Ophold for sig og sine Dyr i Tromsø, Nordlands, Nordre og Søndre Trondhjems Amter i Norge og i den øvrige Del af Aaret i de tilstødende Norrbottens, Westerbottens og Jemtelandes Lehn i Sverige, med lige Rettigheder som de, der i vedkommende Amt eller Lehn tilstaaes hvert Riges egne Lapper; de i denne Lov Lapperne tilsagte Rettigheder til Bete, Jagt, Fiske, Trævirke og Renveie maa ikke indskrænkes eller ophæves; den i Loven fastsatte Begrænsning i Lappernes Ansvar for Skade af Ren paa Uden-gsslaatter og Udmark maa ikke til Lappernes Skade forandres, samt den i Loven givne Adgang til Fuldbyrddelse af Domme og Forlig i det andet Rige ikke ophæves eller indskrænkes.

*Utdrag af protokollet öfver ett Justitiedepartementsärende, hållet
å Stockholms slott Fredagen den 13 Januari 1882 in-
för Hans Maj:t Konungen uti sammansatt svenskt och
norskt Statsråd,*

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Statsministern Grefve POSSE,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Friherre
HOCHSCHILD,

Hans Excellens norska Herr Statsministern KIERULF,
Svenska Statsråden: LOVÉN,

VON STEYERN,
Friherre VON OTTER,

TAUBE,
HEDERSTIERNA,
HAMMARSKJÖLD,

RICHERT,
THEMPTANDER,

Norska Statsråden: JOHANSEN,

JENSEN,

Justitieråden: SVEDELIUS,
GLIMSTEDT.

Chefen för Justitiedepartementet Statsrådet von Steyern anförde
i underdånighet:

“Sedan Norska Regeringen i underdånig indstilling den 13 Juni
1879 afgifvit förslag till förordning angående Lapparne i de förenade
konungarikena Sverige och Norge, samt öfver berörda förslag yttran-
den afgifvits af Konungens Befallningshafvande i Jemtlands, Vester-

bottens och Norrbottens län, äfvensom af Högsta Domstolen, blef genom Eders Kongl. Maj:ts beslut i sammansatt svenskt och norskt Statsråd den 8 December 1881 Norska Regeringens utlåtande inhemtadt öfver ett inom Justitiedepartementet i vissa delar omarbetadt förslag till förordning i samma ämne. Detta utlåtande har nu af Norska statsrådsafdelningen i Stockholm i följd af nådig resolution den 7 denna månad blifvit till Justitiedepartementet öfverlemnadt.

Då jag, efter att hafva tagit del af detta utlåtandes innehåll, trott mig finna att frågan nu kommit i det skick, att den kan ånyo föreläggas de begge rikenas representationer, tillåter jag mig att efter handlingar, hörande till ärendets tidigare handläggning, erinra om vissa omständigheter, som synas egnade att inverka på Eders Kongl. Maj:ts nådiga beslut i ämnet.

Det är bekant, att de svenska Lapparne, hvilka under vintern hafva tillräckligt bete för sina renar på mosstrakterna i svenska Lappland, sedan långliga tider tillbaka plägat under sommarmånaderna uppehålla sig med sina renar i Norge och derunder sprida sig ända ned till hafskusten öfver de rika och kraftiga gräsbeten, som de vestra sluttningarna af fjellryggen frambringa i vida ymnigare mått än de östra. Å andra sidan flytta norska Lappar, om ock i mycket ringare antal, om hösten öfver till Sverige, der tillgången på renmossa erbjuder lättare tillfälle till renhjordarnas underhåll under den tid af året, då marken är täckt af snö. Af de svenska Lappar, som deltaga i dessa flyttningståg, äro de flesta bosatta inom Norrbottens län, och de trakter, de i Norge besöka, tillhöra förnämligast Tromsö amt, samt till någon mindre del Nordlands amt. De angränsande trakterna, i norr Finmarkens amt, i söder de Trondhjemska amten, beröras deremot, liksom i Sverige Vesterbottens och Jemtlands län, ganska litet eller alls intet af flyttningarna.

De regler, efter hvilka den bofasta befolkningens och Lapparnes ömsesidiga rättigheter och skyldigheter skola bedömas, innefattas i en vid gränsetraktaten af den 15te Oktober 1751 fogad kodicill. Till de §§ i denna kodicill, som hafva särskild betydelse för den föreliggande frågan, hör i främsta rummet den tionde, så lydande: "Alldenstund Lapparne behöfva begge rikenas land, skall det dem efter gammal sedvana vara tillåtet höst och vår att flytta med deras renhjordar öfver gränsen in uti ett annat rike, och hädanefter såsom tillförene lika med landets undersåtare, undantagande på sådana ställen, som här nedanföre anføres, få betjena sig af land och strand till underhåll för deras djur och sig sjelfva, då de vänligen skola emottagas, beskyddas och hjälpas till rätta — — —." 12 § innehåller de antydda undantagen i fråga

om Lapparnes rätt att idka jagt och fiske å vissa fridlysta ställen i Norge. 13 och 14 §§ meddela bestämmelser angående den lega, som för betesrätten samt för jagt och fiske skall betalas. 16 § innehåller åter ett hufvudstadgande af följande lydelse: "Lapplänsmännen och nämndemännen skola *reciproco* besörja, att de öfverflyttande Lappar för deras djur njuta tillräckligt underhåll, dock så att Lappen själf, som för landet skattar, icke af främmande Lappar uttränges och lider brist. För den orsaken skull skola Lapparnes länsmän och nämndemän väl känna beskaffenheten af skattelanden på deras sida, samt veta antal på de djur, som den Lappen eger, hvilken skattar för landet, på det främmande Lappar, om så behöfves och begäres, till bekvämliga ställen må kunna anvisas. Å ömse sidor skola de främmande Lappar noga akta sig, att de icke under deras flyttningar göra landets egna invånare någon skada, hvarken vinter eller sommar på skog, åker och äng, multebärs- eller hjortronmyrar eller något annat, vid laga plikt, och bör skadan ersättas efter mätismanna ordom".

Med så allmänna och till en del mindre tydliga bestämmelser kunde man nöja sig, så länge nybyggarnes antal i Tromsö amt ännu var temligen ringa och kollisionerna mellan Lapparne och de bofaste i samma mån obetydliga. Men förhållandena hafva sedan medlet af förra århundradet i högst väsentlig mån förändrats. Den fasta befolkningen i Tromsö amt utgör nu mer än 50,000 personer. Utefter de djupt i landet inskjutande fjordarna och vidare utefter de elfvar, som i dem utmynna, har rest sig den ena gården efter den andra. Betydliga vidder af den mark, der Lapparne fordom obehindradt rörde sig med sina hjordar, hafva nu upptagits såsom inegor till gårdarna, och ännu större tagas i anspråk såsom betesmarker för hemdjuren, hvilkas sommarutfodring icke sällan försiggår omkring sätrar, anlagda inom sjelfva fjellregionen. Lapparne trängas efter hand undan från de områden, öfver hvilka de hittills obehindradt förfogat, och finna någon gång de oundgängliga vägarna till sina beten stängda genom de bofastes odlingsföretag. Å andra sidan blifva de bofastes odlade egor, ju längre de framskjutas, desto mer utsatta för skadegörelse af renarna, när dessa i stora skaror, ofta illa bevakade, draga förbi på sina flyttningståg. Deraf och af de stora bristerna i den gällande lagstiftningen, som ingalunda förmår skaffa den lidande å någondera sidan rätt, har alstrats ett tillstånd inom dessa bygder, som å ömse sidor karakteriseras såsom hardt nära outhärdligt. Det hör — för att endast anföra ett exempel — ingalunda till sällsyntheterna att de bofaste skjuta Lapparnes renar för att göra sig betäckta för liden skada och att de hetsa sina hundar på renhjordarna, så snart dessa komma i gårdarnas när-

het, medan Lapparne å sin sida taga sig sjelfva rätt genom att dräpa de bofastes hundar. Uppenbart är, att den förbittrade sinnesstämning, hvarom dessa och dylika tilltag bära vittne, skall, under den dagliga beröring, hvartill de begge folkstammarna af naturförhållandena nödgas, gifva sig luft i mindre rättskränkning af mångahanda slag, af hvilka endast den ringare parten kommer till vederbörande myndigheters kännedom.

Tillståndet har förvärrats genom den år 1852 af ryska regeringen anbefalda spärrning af gränsen mellan Finland och Finmarkens amt i Norge. Sistnämnda amt skiljes, såsom man finner af kartan, från Norrbottens län genom en inskjutande flik af storfurstendömet Finland. Enligt 1751 års kodicill egde Finmarkens Lappar, liksom i allmänhet de norska, att vintertiden söka bete för sina renar såväl på det finska, då till Sverige hörande området, som på det der bortom belägna svenska, liksom de finska Lapparne om sommaren begagnade gräsbetet i Finmarkens amt. Detta förhållande undergick till en början ej någon förändring genom Finlands afträdande till Ryssland. Men år 1852 förbjöd ryska regeringen flyttningen öfver gränsen mellan Finmarken och Finland. Genom denna gränspärrning beröfvades många af Finmarkens Lappar möjligheten att under vintern, liksom åtskilliga af de finska Lapparne att under sommaren underhålla sina renar, och dessa Lappar, förut bosatta i Kautokeino i Norge och Enontekis i Finland, valde därför den utväg att flytta öfver till Norrbottens län och blifva svenska undersåtar. I denna egenskap begagna de sig, liksom öfriga Norrbottens Lappar, af rättigheten att om somrarna beta sina renar i angränsande delar af Norge, och trängseln inom Tromsö amt ökades härigenom med ett antal renar, som beräknats till 16,500 för de från Norge och ännu flera för de från Finland inflyttade Lappar.

Redan förut hade man emellertid sett sig nödsakad att vidtaga förberedande åtgärder för att förbättra lagstiftningen angående de lappska förhållandena. En svensk-norsk komité hade för ändamålet tillsatts år 1843, men dess arbete medförde icke något varaktigt resultat. Af större betydelse blef den komité, bestående af tre svenske och tre norske män, som tillsattes år 1866 och sammanträdde i Tromsö, för att, efter på stället inhemtad kännedom angående förhållandet med Lapparne, afgifva förslag till ordnande af detsamma. Efter att hafva under Juli och Augusti månader nämnda år besökt en stor del af de trakter i granskapet, der Lapparne för tillfället befunno sig, och hållit förhör med såväl dem som den jordbrukande befolkningen, afgaf komitén sitt förslag, som gick ut på upphäfvande af 1751 års kodicill och

dess ersättande med en helt ny lagstiftning. Denna innehöll närmare bestämmelser angående den tid af året, under hvilken Lappar från det ena riket skulle få uppehålla sig i det andra, och angående den rätt att begagna bete, renvägar och skog, som skulle Lapparne tillkomma. Den medgaf vidare att de trakter, der flyttlappar uppehölo sig, skulle kunna af Konungen indelas i distrikt med den påföljd, att de Lappar, som med sina renar uppehölo sig inom samma distrikt, skulle gemensamt ansvara för den skada, som genom distriktets renar föröfvades å de bofastes egor, derest det ej kunde bevisas, hvilkens renar varit orsaken till skadan. Den garanti, som sålunda bereddes de bofaste att under alla förhållanden utfå ersättning för timad skada, skulle betaga dem anledning att såsom hittills sjelfve taga sig rätt, och å andra sidan skulle delaktigheten i ansvaret och medvetandet om att det icke kunde undgås mana Lapparne till större omvårdnad om renarna och att, när skada det oaktadt inträffade, upptäcka den, som borde derför svara. Särskilda bestämmelser gäfvos derjemte för renarnas jemnare fördelning mellan distrikten. Äfven Lapparne tillförsäkrades ökad skydd mot de förnärmelser, för hvilka de varit mest utsatta. Enklare former föreslogos för behandlingen af ersättningsfrågor. Allmänna åklagares befogenhet att i dessa mål föra talan å den förorättades vägnar utsträcktes, och stadgande meddelades om rätt att för domar, som i ettdera af rikena fälles, påkalla verkställighet i det andra.

Sedan detta förslag vid fortsatta underhandlingar undergått hvarjehanda jemkningar, afläts en i hufvudsak dermed öfverensstämmande Kongl. proposition till 1871 års Riksdag och Storting. Riksdagens Lagutskott tillstyrkte förslaget och det antogs af Första Kammaren med ett mindre betydande tillägg, hvaremot det af Andra Kammaren förkastades, dock först efter votering, som utföll med 62 röster för och 78 röster mot den Kongl. propositionen. Under diskussionen gjordes visserligen anmärkningar mot flera viktiga bestämmelser i förslaget, men det torde med visshet kunna antagas, att ett ej ringa antal bland dem, som röstade mot detsamma, endast i likhet med två af Kammarens representanter inom Utskottet önskade ett uppskof med afgörandet, intill dess de trakter, hvilka enligt lagförslaget skulle anvisas Lapparne, blifvit uppmätta, indelta och kartlagda, hvarmed början redan vore gjord, och efter fullbordande af hvilket arbete det först blefve möjligt att bedöma, huruvida Lapparne kunde med iakttagande af förslagets stadganden begagna sig af sin betesrätt.

Vid den utgång frågan således fick vid svenska Riksdagen, kom den ej under behandling i Stortinget.

Under den tid förhandlingarna mellan rikena i frågan derefter

hvilat, har man, såsom af Norska Regeringens instilling kan inhemtas, i Norge stadigt arbetat på att bringa den närmare till en, så vidt möjligt, för begge parterna tillfredsställande lösning. Ett vilkor därför är fullgjordt derigenom, att den år 1869 började uppmätning och kartläggning af Tromsö amt blef fullbordad år 1872. I sammanhang dermed föranstaltades en undersökning på stället af renbetena och en agronomisk beskrifning öfver amtet med särskild hänsyn till förhållandet mellan jordbrukets och nomadlivets område derstädes och de särskilda distriktens lämplighet för särskilda näringars bedrivande. Denna undersökning och beskrifning är utförd af en agronom med biträde af två lappar. Ett väsentligt ändamål med densamma var att åvägabringa upplysning om det antal renar, som på hvarje dertill egnad trakt inom amtet kunde finna bete. I detta hänseende utröntes, att, under förutsättning af en lämplig fördelning af renarna mellan särskilda distrikt, en försvarlig bevakning å Lapparnes sida, samt vissa anstalter till underlättande af bevakningen, såsom upptagande af renvägar, uppförande af broar, stängsel m. m. skulle, utan skada för amtets jordbruk, der vara plats för omkring 142,000 renar, under det att det antal, som verkligen haft sommarbete i amtet, norska såväl som svenska inberäknade, ännu icke något år lärer hafva öfverstigit 104,000. Undersökningen har vidare ådagalagt, att afskiljandet af en särskild sammanhängande landsträcka utefter riksgränsen, att af Lapparne med uteslutande rätt begagnas, på samma sätt som man i Sverige afsatt särskilda Lappmarker, icke i följd af landets beskaffenhet låter sig göra, i det att denna landsträcka skulle blifva alltför inskränkt till omfånget och alltför afbruten af naturliga hinder för att dana en sammanhängande Lappmark. Å andra sidan är det utredt, att, utan skada för jordbruket, så väl af kusttrakten som af amtets öar ganska stora sträckor kunna upplåtas till renbete, derest renarna försvarligen vaktas, och att således någon nödvändighet ej förefinnes att för jordbruket förvärfva uteslutande rätt till dessa nejder.

Under de senast förflutna tio åren hafva vidare åtskilliga gårdar, som genom sitt läge invid eller på de af Lapparne begagnade flyttningssvägar voro synnerligen utsatta för skada af renhjordarna, blifvit af staten inköpta, och anstalter fogade att förhindra det annan staten tillhörig mark med sådant läge skall öfvergå i enskild persons ego. Försök hafva gjorts att få inköpa flera gårdar, men då den begärda ersättningen varit alltför hög, måste med fullföljande af dessa åtgärder anstå, till dess den i lapplagens 27 § föreslagna expropriationsrätt kan träda i kraft. För renflyttningen viktiga broar äfvensom stängsel på ställen, der svårigheten att afhålla renhjordarna från odlad mark varit

störst, hafva på norska statens bekostnad uppförts. Det är antagligt, säger norska Departementet för det inre, "att ännu flera och mer omfattande åtgärder i samma riktning efter hand skola visa sig nödvändiga och ändamålsenliga; i hvilken utsträckning det skall blifva fallet, antages emellertid ej litet bero af det ordnande af dessa förhållanden, som det kan lyckas att uppnå genom lag, och af den erfarenhet, som, när en sådan lag har verkat någon tid, kan vara vunnen".

I sammanhang härmed må ock anmärkas, att sedan år 1865 i Tromsö amt på norska statens bekostnad underhållits en extra polisstyrka, afsedd att hålla uppsigt samt söka förekomma och bilägga stridigheter å sådana ställen inom amtet, der Lapparne komma i närmare beröring med den bofasta befolkningen.

Man kan ej undgå att egna sitt erkännande åt de bemödanden Norska Regeringen sålunda lagt i dagen att trots en bristfällig lagstiftning söka göra förhållandena mellan Lapparne och den bofasta befolkningen så drägliga som möjligt. Utan tvifvel har Norska Regeringen derigenom tillvunnit sig ökade anspråk på tillmötesgående från svensk sida, då Regeringen nu återupptagit förhandlingarna om lagstiftningens medverkan till dessa förhållandens ordnande. Det är nemligen detta som skett genom Norska Regeringens flera gånger omformulda indstilling af den 13 Juni 1879.

Det förslag, som innefattas i denna indstilling, är i sina väsentligaste delar öfverensstämmande med det, som af Kongl. Maj:t framlades för 1871 års Riksdag och Storthing. Följaktligen är såsom ett hufvudstadgande bibehållen bestämmelsen derom, att, der distriktindelning eger rum, Lappar, hvilka uppehålla sig inom ett distrikt, skola gemensamt ansvara för skada, som der förorsakas af renar, derest det ej kan utrönas, genom hvilkas renar skadan föröfvats. Vid förslagets granskning i Högsta Domstolen hafva två af dess ledamöter såsom ett af de hufvudsakliga skälen till förslagets afstyrkande åberopat just den gemensamma ansvarigheten. Denna skulle enligt desse ledamöters mening förutsätta, att de af Lapparne besökta landssträckorna indelades i vissa distrikt, hvilka ej kunde göras mindre, än att understundom milslånga afstånd måste skilja olika renhjordar från hvarandra. Hjordarnas noggranna bevakning inom dessa vidsträckta områden skulle förhindras genom den bofasta befolkningens underlåtenhet att begagna stängsel kring sina inegor och blefve rent af omöjlig vid de icke sällsporda tillfällen, då denna befolkning läte sina till jagt å Lapparnes renar inöfvade hundar spränga hjordarna. Under sådana omständigheter måste de skadeersättningar, hvilka den gemensamma an-

svarigheten skulle medföra för oskyldiga som för skyldiga, blifva oundvikliga och på samma gång i betydenhet beroende af anspråken.

Emot denna uppfattning tillåter jag mig att åberopa hvad till sammansatta svenska och norska Statsrådets protokoll den 22 September 1869 af dåvarande Justitiestatsministern hufvudsakligen yttrades angående befogenheten ur rättslig synpunkt af ifrågavarande bestämmelse, nemligen att någon lämpligare utväg att förebygga eller åtminstone förminska de förvecklingar, som mellan Lapparne och de bofaste uppkomma i följd af svårigheten eller vanligen omöjligheten att upptäcka och bevisa af hvilken renar en viss skada blifvit förorsakad, icke syntes förefinnas, än att ålägga alla de Lappar, som söka sitt tillhåll inom ett viss område, gemensam ansvarighet för skada af renar, som der sker, och hvartill upphofsmannen ej kan upptäckas. "Derigenom tvingas de Lappar, som följas åt, att ordna eftersynen af renarne på det ändamålsenligaste sätt såsom en gemensam angelägenhet; om skada det oaktadt inträffar, blir det ock ett gemensamt intresse för Lapparne att uppdaga, huruvida densamma vållats genom någon enskilds åtgärd eller försummelse, och med den kännedom, Lapparne böra förutsättas ega om hvarandra och om renarne, torde i de flesta fall kunna emotses, att den skyldige ej kan såsom nu undandraga sig skadeersättningens gäldande. Under förutsättning att åt stadgandena om gemensam ansvarighet gifves en nödig begränsning, synes det icke innebära någon orättvisa att föreskrifva en dylik gemensamhet i ansvar såsom vilkor för ett samfäldt begagnande af den betesrättighet, som åt Lapparne medgifves. En sådan gemensam ansvarighet för Lappar, hvilka äro i ett följe, är redan stadgad genom Kongl. brefvet den 4 November 1817, hvilket dock af skäl, som af Norska Regeringen blifvit uppgifna, ej kommit i tillämpning". — I enlighet härmed uttalade sig ock Lagutskottet vid 1871 års riksdag; och Lapparne sjelfva hafva vid förhör, som med dem anstälts inför 1866 års komité, förklarat sig icke hafva något att mot den gemensamma ansvarigheten erinra. Naturligtvis ligger i detta hänseende stor makt uppå, huru distriktindelningen kommer att af Konungen slutligen fastställas. Men mot det förslag till sådan indelning, som af de norska ledamöterna i 1866 års komité upprättades och som af de norska myndigheterna fortfarande anses i hufvudsak tillfredsställande, lära några väsentliga anmärkningar ej kunna göras. Distrikten synas ej större än terrängens beskaffenhet och öfriga förhållanden kräfva, och de äro skilda från hvarandra genom naturliga gränser, såsom fjordar, elfvar och kala fjellryggar, å hvilka renbete saknas.

Någon oöfverstiglig svårighet synes mig ej heller möta att genom

en skälig begränsning af den skada, hvilken bör af Lapparne ersättas, i den ifrågasatta lagstiftningen undvika uppställandet af fordringar på noggrannare bevakning af renarne, än Lapparne under förhanden varande förhållande rimligen kunna åstadkomma, liksom ock de svårigheter vid bevakningen, som förmenats uppstå genom det sätt, hvar på den bofasta befolkningen använder sina hundar, torde kunna genom särskilda åtgärder i det hufvudsakliga undanröjas. Till dessa och andra med den gemensamma ansvarigheten sammanhängande frågor får jag tillfälle att återkomma vid behandlingen af förslagets specialbestämmelser.

Om således den gemensamma ansvarigheten fortfarande utgör förslagets kärnpunkt, hvilket efter mitt förmenande är nödvändigt, så vida detsamma under närvarande omständigheter skall ega utsigt till framgång, så erbjuder förslaget i öfriga delar ganska beaktansvärda företräden framför det 1871 framlagda, och dessa hafva ytterligare ökats, sedan Norska Regeringen i hufvudsak godkänt de förändringar, som genom det inom Justitiedepartementet något omarbetade och genom nådigt beslut den 8 sistlidne December Norska Regeringen tillställda förslag varit ifrågasatta. Då jag nu går att redogöra för lagens innehåll i dess särskilda delar, torde detta böra ske i form af en jemförelse mellan 1871 års förslag och det, hvarom man efter nu afslutade förhandlingar mellan de begge rikena blifvit ense. Derigenom torde dettas företräden framför det förra bäst träda i dagen. För de delar af lagen, som vid dessa förhandlingar lemnats orubbade, hänvisas till hvad under ärendets tidigare behandling blifvit anfördt och utveckladt.

. *Vid 2 §.*

Den i §:n förekommande bestämmelsen derom, att Lapp, som utflyttat från det ena riket till det andra, dock ej skall vara fri från skatter och andra allmänna förpligtelser i det rike, hvars undersäte han varit, förr än han upphört att i sistberörda rike begagna bete för sina renar utöfver hvad enligt följande § är tillåtet, har i det af Norska Regeringen framlagda förslaget blifvit införd till förekommande af ett i Kautokeino härad i Norge, enligt hvad uppgifvits, icke sällan förekommande missbruk, att Lappar väl vidtaga de formaliteter, som för utflyttning äro föreskrifna, men det oaktadt underlåta att i verkligheten utflytta, utan fortfarande under större eller mindre del af vintern begagna sina gamla vinterbeten inom nämnda härad. Lapparnes afsigt med detta tillvägagående lär vara bland annat att undgå de höga kommunalskatterna i norska gränsdistrikten. Häradet har således

gått i mistning af kommunalskatt från dessa Lappar, utan att vinna någon motsvarande lättnad i den trängsel om vinterbetet, hvaraf nämnda härad i hög grad lider efter 1852 års gränspärrning. Till förekommande häraf lära redan nu med offentlig myndighets bifall dylika Lappar, oaktadt de formelt utflyttat till Sverige, åläggas gälda kommunalutskylder inom Kautokeino härad. Vid sådant förhållande synes mig den ifrågasatta bestämmelsen, om ock obehöflig i Sverige, dock utan skada kunna i förslaget qvarstå.

För den förändring §:n i öfrigt undergått, bestående deri, att länsman, i stället för kronofogde, skulle vara den myndighet, som i Sverige eger afgifva flyttningsattest, finnas skälen angifna i mitt till statsrådsprotokollet den 8 sistlidne December afgifna yttrande.

Vid 3 §.

Af anledning, som i nämnda statsrådsprotokoll förmäles, föreslog jag i denna § ett tillägg, som till alla tider på året utsträckte vissa Lappars rätt att å ömse sidor om riksgränsen beta sina renar. Detta tillägg är af Norska Regeringen godkänt.

Vid 4 §.

Under sin vistelse i det främmande landet behöfva Lapparne använda der växande skog till bränsle, renhagar, tältstänger, gammer o. d. 1751 års kodicill förbjöd likväl Lapparne att göra skada på skog vid äfventyr af plikt och skadeersättning. Detta har i Norge tolkats såsom ett förbud att på enskild mark taga *någon* skog utan ersättning, medan deremot Lapparne ansett en dylik rätt följa af den allmänna, i kodicillen dem tillförsäkrade, att nyttja land och strand till underhåll för sina djur och sig sjelfva.

1871 års förslag tillade Lapparne rätt att i skog till eget behof taga torra träd och vindfällen samt i statens skog äfven växande löfträd. Hvad de vidare behöfde af trävirke finge ej tagas utan egarens tillstånd. I följd af ett sådant stadgande skulle Lapparnes betesrätt lätt kunna öfver höfvan inskränkas genom jordegarnes vägran att afstå den för rättighetens utöfvande nödiga skogstillgång. Norska Regeringen har derföre sjelf tagit första steget till åstadkommande af en för Lapparne i detta hänseende billigare lagstiftning. Under hänvisning till hvad i statsrådsprotokollet för den 8 December förekommer angående förhandlingarna i denna punkt, har jag nu endast att erinra, att enligt det förslag, som, på sätt af Norska Regeringens senaste utlåtande

inhemtas, blifvit resultatet af dessa förhanlingar, en och videbuskar upptagits bland de skogsalster, som Lapparne utan ersättning skulle få taga jemväl å enskild mark, samt att å sådan mark äfven växande löfträd må användas, dock mot billig ersättning, som i brist af åsämjande bestämmes af en kompromiss, deri hvardera parten utser hvar sin medlem. — Rättigheten för Lapparne att utan tillstånd taga skog på enskild persons mark bör naturligtvis ej missbrukas derhän, att mera virke fälles än som är oundgängligen nödvändigt, och likaledes bör skyldigheten att ersätta virket medföra förpligtelse att anmäla det tagna, äfvensom skydd för den del deraf, som af Lapparne ej förbrukas, på det att virket må kunna till ett annat år fortfarande användas. I dessa hänseenden innehåller förslaget nödiga stadganden.

Konungens Befallningshafvande i Norrbottens län har i sitt utlåtande framhållit önskvärldheten af ett stadgande, hvarigenom Lapparne ålades att afbarka de löfträd de egde att utan ersättning taga, och hvilka användas till hägnader o. d., enär virket genom afbarkningen vunne större varaktighet, och behovet att anlita skogen följaktligen minskades. Då Norska Regeringen nu föreslagit ett sådant stadgande i afseende på växande löfträd, som af Lapparne tagas i statens skog, och således ej af dem ersättas, lär från svensk sida ej vara något att deremot erinra.

Vid 6 §.

Förändringarna i denna § afse ej att göra någon ändring i innehållet, sådant man utan tvifvel från begge sidor tänkt sig detta, utan endast att gifva detsamma ett klarare och egentligare uttryck.

Vid 7 §.

De i statsrådsprotokollet för den 8 December 1881 föreslagna och der mötiverade förändringarna i denna § äro af Norska Regeringen godkända. Skyldigheten att anmäla tilltänkt inflyttning är således, derest ej Konungen annorlunda förordnar, inskränkt till de fall, då flyttningen sker till trakt, der distriktindelning eger rum, och ansvar för oriktig uppgift om antalet renar, som vid flyttningen medföres, inträder först när det verkliga antalet med en femtedel öfverstiger det uppgifna.

I öfrigt är i denna § på Norska Regeringens förslag upptagen en för Lapparnes trefnad och bekvämlighet ganska vigtig anvisning i fråga om grunderna för deras fördelning mellan särskilda distrikt.

Hvarje renegare bör nemligen, så vidt ske kan, hänvisas till det område, hvarest han sjelf eller, om han lefvat tillsammans med föräldrar eller svärföräldrar, dessa det föregående året haft bete för sina djur. Skall på grund af bristande utrymme någon hänvisas till annan ort, eger den renegare företrädesrätt att qvarblifva på stället, som längst der haft renbete. — Att Lapp, som ej åtlyder landshöfdings eller amtmans föreskrifter angående fördelningen, straffas med böter, hvilka dock ej må öfverstiga 40 kronor, eller vid upprepad förseelse dubbla beloppet, är ett nytt stadgande, som ej torde finnas obilligt.

Benämningen uppsyningsman har blifvit utbytt mot förman, på det ej förblandning må ega rum med de på norska statens bekostnad anstälde uppsyningsmän.

Vid 9 §.

Denna §, som innehåller de mycket viktiga bestämmelserna om Lapparnes skyldighet att ersätta skada, hvilken renarna förorsaka å inegor, skog och utmark, var i det af Norska Regeringen afgifna förslaget upptagen till väsentligen lika lydelse med motsvarande § i 1871 års förslag. Sedan Norska Regeringen i hufvudsak biträdt de enligt oftanämnda statsrådsprotokoll från svensk sida väckta förslag till ändring i vissa delar af §:n, skulle denna komma att innehålla följande från 1871 års förslag afvikande stadganden, för hvilka skäl anföras i nämnda protokoll. Skada, som af ren föröfvats å utängsslätter, skulle enligt 1871 års förslag alltid godtgöras. Nu föreslås, att den ersättes endast då, när slättern är försedd med sådan stängsel, som af Konungen förordnas, eller ock år efter annat varit till höfångst brukad och derjemte genom qvarstående hässjor, diken, rödjning eller på annat sätt tydliggen framträder såsom utängsslätter. — Å utmark i Tromsö amt, som ligger utom ett afstånd af sex kilometer från jordegarens eller brukarens fasta bostad, skulle Lapp kunna beta sina renar utan någon som helst ersättningsskyldighet för skada å sjelfva utmarken. — Och slutligen skulle undantag från deltagande i den gemensamma ersättningen för skada medgifvas Lapp, som förr än dom eller förlikning i målet gifvits kan visa, att skadan icke föröfvats af hans renar.

Vid 10—13 §.

I dessa §§, som afhandla den procedur, hvilken bör iakttagas vid utsökande af ersättning för skada, som af renar föröfvas, har Norska Regeringen till begge parternas båtnad föreslagit vissa smärre förän-

dringar, såsom i 10 § att der omförmälda besigtning icke behöfver hållas då tillfälle gifves att inom tre dygn anställa den i 11 § föreskrifna syn, samt i 11 § att denna syn kan hållas äfven af annan person än länsman, hvarmed särskildt afses de fall, att länsmannen är aflägsse boende eller har andra förrättningar eller möjligen icke förstår lappska språket. Såsom en förmån för Lapparne bör anses att förrättningsmannen, som i vanliga fall ej skulle vid synen hafva rösträtt, dock alltid bör afgifva sitt utlåtande, huruvida han anser det åsatta värdet skäligt och billigt, samt huruvida han i öfrigt i något afseende har att anmärka något, som kan hafva inflytande på saken. Detta stadgande har tillkommit på förslag af amtmannen i Tromsö amt, som ansett att domstolen i detta yttrande af en opartisk person skall finna en god ledning för omdömet, huru vida värderingen bör förändras eller ej.

Amtmannen har ock fäst uppmärksamhet vid det förhållande, att det möjligen kan inträffa, att föreskriften om den ersättningsskyldiges eller förmannens kallande till den i 11 § stadgade syn icke kan fullgöras, såsom då Lapparne lemnat distriktet, när skadan upptäcktes. Då synen i alla händelser måste försiggå, derest det skall blifva möjligt att värdera skadan, hafva föreskrifter gifvits till betryggande af de frånvarandes rätt.

Att den ersättning, som bör tillkomma förrättningsmännen, blifvit bestämd i sjelfva lagen (§ 12) och ej, såsom i 1871 års förslag, genom hänvisning till annan författning, synes vara en förbättring.

I 13 § föreslås ett tillägg, som för den med norska förhållanden obekante tarfvar en förklaring. Tillägget innehåller att då offentligt åtal enligt de för politisakers behandling gällande former anställes, dervid dock skall göras det undantag från dessa former att föreläggande af straff icke eger rum. Härmed förhåller det sig så, att i polismål, när straffet är böter, den embetsman, som förordnar om åtal, tillika skall utsätta ett bestämdt straff för förbrytelsen med föreläggande för den tilltalade att inom viss tid förklara sig, om han åtnöjes med straffet. Gör han detta, är saken utan hans vidare hörande afgjord. Denna formalitet önskar man från norsk sida utesluta, hufvudsakligen emedan den i de mål, hvarom här är fråga, anses ytterst sällan skola leda till önskad resultat.

Vid 15 §.

En bestämmelse att, då yrkande göres om någons fällande till böter, denne alltid bör personligen instämmas, är i denna § tillagd.

Vid 17 §.

Genom Norska Regeringens bifall till hvad jag enligt statsrådsprotokollet för den 8 sistlidne December föreslagit i afseende på stämningstiden har denna antagits till tre månader i alla fall, då Lapp i sitt hemland skall stämmas till domstol i andra riket.

Vid 18 §.

Enligt Norska Regeringens förslag skulle Lapparne, då skada af hund tillfogades deras renar, undfå full godtgörelse för skadan och rättighet att för dess utsökande anlita offentlig myndighets biträde äfven i det fall att skadan icke — såsom 1871 års förslag förutsatte — skett genom uppsåt eller groft vållande af hundens egare. Dessutom hafva genom de af Norska Regeringen sedermera gjorda medgifvanden i förslaget intagits bestämmelser om klubbning af hundar och om skyldighet för egaren att döda hund, hvilken har för vana att jaga renar. Längre torde lagstiftningen icke kunna gå i meddelande af föreskrifter till förekommande af skada, som kan af hundar tillfogas renarna.

Vid 19 §.

Förmånen att vid utförande af sin talan erhålla biträde af allmän åklagare är enligt denna § utsträckt äfven till dem, som lidit skada i följd af öfverträdelse af de i 4 § och 18 § 3 mom. gifna föreskrifter.

Vid 20 §.

Rättigheten till exekution i ena landet af domar fälda och förlikningar ingångna i det andra har genom någon ändring i ordalagen i begynnelsen af denna § blifvit utsträckt till alla fall, då skadeersättning eller böter ådömts efter den föreslagna författningen.

Vid 21 §.

I denna § hafva stämningsmän upptagits bland dem, som ega med laga verkan i Sverige kungöra norsk dom.

Vid 26 §.

Här har det af Riksdagens Första Kammare vid 1871 års förslag gjorda tillägg i väsentliga delar upptagits, dock med förbehåll att of-

Bih. till Riksd. Prot. 1882. 1 Saml. 1 Afd.

fentlig myndighet må kunna å de till Lapparnes uteslutande bruk upplåtna trakter låta uppodla eller rödja platser till skjutsstationer eller herbergen för resande.

Vid 27 §.

Skyldigheten för de bofaste att afstå jord är här utsträckt äfven till det fall, att stängsel anses böra uppföras till skyddande af deras egor mot skada, som af renar kan föröfvas.

Vid 29 §.

I fråga om den tid, under hvilken förordningen i ämnet, der den komme att antagas, skulle förblifva gällande, innehöll det vid 1871 års riksdag framlagda förslaget i 28 § den föreskrift, att beslut om upphäfvande af eller förändring i förordningens bestämmelser blefve, i hvarterdera riket, för så vidt anginge andra riket eller dess undersåtar, gällande först när motsvarande beslut vore fattadt å den andra sidan. Vid framläggande af nu förevarande förslag till gemensam lagstiftning i fråga om Lapparne, förklarade sig Norska Regeringen fortfarande omfatta den mening, att det i nämnda hänseende vore lämpligt att bibehålla de i det äldre förslaget förekommande bestämmelser. För att aflägsna vissa betänkligheter, som blifvit uttalade dels med afseende på den föreslagna författningens ingripande i hvarterdera landets sjelfständiga lagstiftningsrätt, dels med hänsyn till de hinder en öfverenskomelse utan uppsägningsrätt antogs kunna förorsaka för framtida rättelser och förbättringar, föreslog regeringen dock, att författningen skulle under vissa förutsättningar kunna ensidigt af hvarterdera riket upphävas, allenast den lagstiftning, som trädde i stället, hvilade på den grund, att begge rikenas Lappar skulle framgent, som hittills, kunna hvarje år under Maj, Juni, Juli, Augusti och September månader uppehålla sig med sina renar i Tromsö, Nordlands, Nordre och Söndre Trondhjems amt i Norge och den öfriga delen af året i de angränsande Norrbottens, Vesterbottens och Jemtlands län i Sverige, och åtnjuta de rättigheter, som tillkomma nämnda amts eller läns egna Lappar.

Vid förslagets granskning i Högsta Domstolen anförde dennas fleste ledamöter, att de af Norska Regeringen åberopade grunder för bibehållande af det föregående förslagets bestämmelser i detta hänseende — det inflytande på lagens auktoritet, som formen af en traktat, underkastad uppsägning, måste medföra, samt det föga tillfreds-

ställande resultatet af ett mångårigt arbete, derest man icke kunde ernå ett ordnad tillstånd utan att man samtidigt underkastade sig möjligheten deraf, att detsamma kunde om några år komma att upphöra — dock syntes vara af den vikt, att de betänkligheter, som föranledt regeringen att i förslaget intaga bestämmelsen om rättighet för hvarterdera riket att ensidigt upphäfva författningen, torde böra förfalla. Härtill komme, att bestämmelsen om den grund, hvarpå framtida författning i ämnet skulle hvila, syntes föga egnad att utgöra tillräckliga garantier för Lapparne att blifva bibehållna vid sin gamla rätt att betjena sig efter gammal sedvana af land och vatten till underhåll för sig och sina renar samt till jagt och fiske. Allenast inskränkningarna blefve lika för Lapparne af de båda nationaliteterna, innehölle den angifna grunden icke något hinder att inskränka deras rättigheter nästan huru som helst, till och med i den omfattning, att den gifna tillåtelsen att under vissa tider på året vistas i hvarterdera riket skulle kunna i väsentlig måtto omintetgöras.

Under återopande af dessa grunder hemstälde jag, på sätt af statsrådsprotokollet för den 8 sistlidne December inhemtas, att i stället för 29 och 30 §§ i förslaget måtte införas 28 § i det vid 1871 års riksdag framlagda förslag.

Norska Regeringen, som i sitt utlåtande häröfver vidhållit den uppfattning, att förslaget skulle röna ett bättre mottagande hos representationerna, om det till en viss grad befriades från den form af en ömsesidigt bindande och oåterkallelig lag, som det hade i propositionerna af år 1871, har dock ansett att bestämmelserna i 1879 års förslag kunde vara mottagliga för en ändring, hvarigenom de från svensk sida anförda betänkligheter antagligen kunde aflägsnas. Denna ändring skulle bestå deri, att i lagen gjordes ett tillägg, hvarigenom Lapparne för framtiden tillförsäkrades de särskilda rättigheter, som kunde antagas vara för dem väsentliga, och hvilka därför icke borde dem beröfvas. Regeringen föreslår i detta syfte, att det ursprungliga förslagets 29 och 30 §§ måtte utbytas mot en enda, som i svenska texten skulle erhålla denna lydelse:

“Denna förordning träder i kraft, sedan enahanda bestämmelser blifvit antagna i Norge, från den dag Konungen för båda rikena bestämmer. Från samma dag upphör första bihanget eller codicillen till gränsetraktaten af 17te Oktober 1751 att vara gällande.

Beslut om upphäfvande eller ändring af denna förordnings bestämmelser blifver i hvarterdera riket, så vidt angår det andra riket eller dess undersåtar, först gällande, när motsvarande beslut är fattadt från den andra sidan, eller tre år förflutit, efter det i någotdera riket —

jemte det beslut fattats om upphäfvande af denna förordnings bestämmelser — tillika stiftats ny lag angående Lapparne från det andra riket, utan att dess trädande i kraft gjorts beroende deraf, huruvida i detta rike motsvarande bestämmelser meddelats; dock må sådan för hvarje rike särskild lag icke stiftas, förr än tio år äro förflutna från den dag, då denna förordning trädte i kraft, och skall en hvar lagstiftning, som träder i stället för denna förändring, hvila på följande grunder: begge rikenas Lappar skola allt framgent, som hittills, kunna hvarje år under Maj, Juni, Juli, Augusti och September månader uppehålla sig med sina renar i Tromsö, Nordlands, Nordre och Söndre Trondhjems amt i Norge samt den öfriga delen af året i de angränsande Norrbottens, Vesterbottens och Jemtlands län i Sverige, med lika rättigheter som de, hvilka i nämnda amt eller län tillkomma hvarje rikes egna Lappar; de i denna förordning Lapparne tillförsäkrade rättigheter till bete, jagt, fiske, skogsfång och renvägar må icke inskränkas eller upphävas; den i förordningen fastställda begränsning i Lapparnes ansvar för skada, som af renar föröfvas på utängsslätter och utmark, må icke till Lapparnes skada förändras; samt den i förordningen medgifna rätt till verkställighet i det ena riket af domar gifna och förlikningar ingångna i det andra icke upphävas eller inskränkas.“

För min del måste jag fortfarande anse den af Högsta Domstolen förordade redaktion af denna § vara den rigtiga. Till de af Högsta Domstolen anförda skäl skulle jag vilja lägga svårigheten att med full säkerhet bedöma beskaffenheten af en lagstiftning, hvartill endast vissa allmänna grundlinier finnas uppdragna. Så vidt det är möjligt att på förhand bedöma de af Norska Regeringen nu föreslagna grunder, på hvilka hvarje ny af ettdera riket ensidigt vidtagen lagbestämmelse i ämnet måste hvila, synas emellertid dessa grunder i det hela betryggande för Lapparne och i alla händelser mera betryggande än de sväfvande uttrycken i 1751 års kodicill. Jag anser mig derföre, helst från norsk sida synnerlig viget synes vara fäst vid förslagets antagande i dess nu föreslagna form, kunna tillstyrka detsamma äfven för Sveriges räkning.

I öfverensstämmelse med hvad jag nu anført, skulle förslaget dels med svensk, dels med norsk text erhålla den lydelse, som bilagorna Litt. A och B vid detta protokoll utvisa.

Jag hemställer i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t täcktes besluta att föreslå Sveriges Riksdag och Norges Storting vid deras nästa sammanträden att antaga nu framlagda förslag till förordning rörande Lapparne i de förenade konungarikena Sverige och Norge, samt att nådiga propositioner härom måtte i hvarterda rikets särskilda Statsråd utfärdas.“

Statsrådets öfriga svenske ledamöter äfvensom de närvarande medlemmarne af den norska statsrådsafdelningen instämde i chefens för Justitiedepartementet ofvanberörda hemställan;
och behagade Hans Maj:t Konungen densamma i nåder bifalla.

Ex protocollo
Th. Wilh. Malm.

Bil. Litt. A.

Bil. Litt. B.

Udkast

till Lov angaaende Lapperne i de forenede Kongeriger Norge och Sverige.

§ 1.

Lap, som paa den her nedenfor tilladte Maade vil flytte med sine Ren frem og tilbage mellem Norge og Sverige, skal være enten norsk eller svensk Undersaat.

§ 2.

Ønsker norsk Lap at blive svensk eller svensk Lap att blive norsk Undersaat, skal, naar iøvrigt derfor ingen lovlig Hindring er, Udflytningsattest paa Forlangende meddeles ham, i Norge af vedkommende Foged og Sognepræst, i Sverige af vedkommende Lensmand og Kyrkoherde. Dog er han ikke fri for Skatter eller andre offentlige For-

pligtelser i det Rige, hvis Undersaat han hidtil har været, forinden han, overensstemmende med de i det andet Rige derom gjældende Forskrifter, er bleven dettes Undersaat og har forevist Attest herom hos fornævnte Embedsmænd, samt har ophørt i det Rige, hvorfra han er udflyttet, at benytte Bete udenfor hvad der i § 3 er tilladt.

§ 3.

Lapperne have Frihed til aarlig at flytte med sine Ren fra det ene Rige ind i det andet og at opholde sig paa de Steder, hvor hvert Riges Lapper efter gammel Sædvane hidtil have søgt hen, samt, under lagttagelse af de Forskrifter, som indeholdes i denne Lov, at betjene sig af Land og Vand saavel til egen og deres Rens Underholdning, som til Jagt og Fiskeri. Medmindre vedkommende Jordeieres eller Brugeres Samtykke dertil erhverves, maa svenske Lapper med sine Ren ikke opholde sig i Norge til andre Tider af Aaret end i Mai, Juni, Juli, August og September Maaneder, eller norske Lapper under de nævnte Maaneder med sine Ren opholde sig i Sverige; dog have Lapperne i de Trakter, hvor de efter gammel Sædvane have pleiet til hvilkensomhelst Aarstid at søge Bete for sine Ren paa Fjeldene paa begge Sider nær Rigsgrænsen, fremdeles hertil Ret i samme Udstrækning som hidtil. Overtrædelse af det i denne § givne Forbud straffes med Bøder, første Gang indtil 40 Kroner og i Gjentagelses-tilfælde indtil det dobbelte.

§ 4.

Under sit Ophold paa de i § 3 nævnte Steder have Lapperne Ret til i Skov at betjene sig til egen Fornødenhed af Tørt og Vindfald, Ener og Vidiebuske, samt tillige af voxende Løvtræer. I Statens Skove erlægges herfor ingen Betaling och heller ikke i private Skove for Tørt og Vindfald, Ener og Vidiebuske. Derimod ere Lapperne forpligtede til for de voxende Løvtræer, som de benytte i private Skove, at erlægge en billig Erstatning, som, hvis vedkommende Lap og Skovens Eier ikke blive enige, bestemmes ved Skjøn afgivet af Lensmanden eller hvem anden Amtmanden dertil bemyndiger, samt af to Mænd, en opnævnt af hver af Parterne. Undlader nogen af Parterne at udse Skjønsmænd, opnævner Administrator denne blandt Lagrettesmændene. Varsel til Skjønnet gives som for Forligelseskommis-sionen bestemt. For Skjønforretningen tilkommer dens Bestyrer den for Lensmænd bestemte Skyds- og Diætgodtgjørelse. Den af Admini-

strator opnævnte Lagrettesmand tilkommer 1 Kr. 60 Øre for hver Forretningsdag. Skjønnsretten bestemmer, om og isaafald hvorledes Udgifterne ved Skjønnet skulle fordeles paa Parterne eller om de kun skulle falde den ene og isaafald hvilken af Parterne tillast. Skjønnet er ikke Gjenstand for Overskjøn eller særskilt Paaanke, og kan det ved samme fastsatte Beløb og Forretningens Omkostninger strax indrives ved Udpantning.

Lap, som øver Hugst eller bemægtiger sig Trævirke af andet Slags end ovenfor nævnt eller af større Mængde end til eget Brug fornødent, eller som undlader inden sin Tilbageflytning Høst eller Vaar at anmelde for vedkommende Eier, hvad han har taget af voxende Løvtræer i privat Skov, ansees med Bøder indtil 40 Kroner, saafremt ikke Forseelsen efter den almindelige Lovgivning medfører større Ansvar. Voxende Løvtræer, som hugges i Statens Skove for af Lapperne at benyttes til Gjærder, skulle af dem afbarkes. Lap, som forsømmer dette, straffes med Bøder indtil 40 Kroner. Trævirke, som af Lapper lovligen er benyttet paa deres Sommeropholdssteder til Gjærder, Gammer, Teltstænger eller andre lignende varige Indretninger, maa ikke af Grundens Eier bortføres eller gøres utjenligt for vedkommende Lapper uden dissers Samtykke. Grundeier, som handler herimod, ansees med Bøder indtil 40 Kroner, saafremt ikke Forseelsen efter den almindelige Lovgivning medfører større Ansvar.

§ 5.

Ved Rydning, Dyrkning eller Indhegning af Jord maa Lapperne ikke berøves saadanne gamle Renveie, som fremdeles ere for dem fornødne. Ere saadanne Veie allerede paa ommeldte Maade blevne stængte, skulle de ved offentlig Foranstaltning igjen aabnes for Lapperne.

§ 6.

De Strækninger, i hvilke Lapperne søge Bete for sine Ren, kunne inddeles i Distrikter, inden hvilke de Lapper, som der opholde sig med sine Ren, skulle i de Tilfælde og paa den Maade, som omhandles i nærværende Lovs § 9, tredie og fjerde Led, være underkastede Ansvar for Skade, som af Rensdyrene tilføies den jordbrugende Befolknings Eiendom. For at en Strækning, hvor Lapperne have Ret til at søge Bete for sine Ren, skal kunne medtages under Distriktsinddelingen, maa der findes eller aabnes Renveie inden samme af saadan Beskaffenhed, at Lapperne ved at betjene sig af dem kunne med tilbørlig Be-

vogtning afholde Renerne fra dyrket Mark. Distrikterne bør, under fornødent Hensyn til Dyrenes Natur samt til Landskabets Udstrækning, Beskaffenhed og Bebyggelsesforhold, begrændses saaledes, at de Ren, som søge Bete inden hvert Distrikt, kunne antages i Mangel af Bevogtning at ville i Løbet af Betningstiden streife omkring i det hele Distrikt, men uden at gaa over til noget andet Distrikt.

I hvilke Trakter Distriktsinddeling skal finde Sted samt Distrikternes Grændser bestemmes af Kongen.

§ 7.

Lap, som vil med Ren flytte til Trakt, hvor Distriktsinddeling finder Sted, er forpligtet til for Hjemstedets Lensmand at opgive sit eget og medfølgende Husfolks Navne, det Distrikt, inden hvilket han agter at tage Ophold, saavel som Antallet af de Ren, han vil føre med sig, og hvem der eier disse. Flytter Lap uden at have meddelt denne Opgave, eller opgiver han sine Ren saameget som en Femtedel under det virkelige Antal, bøder han indtil 40 Kroner. I hvert Rige skulle de Lapper, som have anmeldt, at de ville tage Ophold inden et og samme Distrikt, ved en Forretning, som bestyres af vedkommende Lensmand, vælge af sin egen Midte en Formand og en Næstformand. Naar disse ere valgte, meddeles dem Beskikkelse, hver i sin Egenskab, af Amtmanden eller Landshøvdingen, hvorhos Formanden af Lensmanden erholder en Fortegnelse over alle de Lapper, der komme til at staa under hans Opsyn, hvilken Fortegnelse tillige skal indeholde de af disse overensstemmende med foranstaaende Bestemmelse til Lensmanden afgivne Opgaver. Af denne Fortegnelse indsender desuden Lensmanden 2 Exemplarer til Amtmanden eller Landshøvdingen, som oversender det ene Exemplar til Amtmanden eller Landshøvdingen i det Amt eller Lehn, Distriktet tilhører, tilligemed Opgaver over de valgte Formænd og Næstformænd. Skulde sidstnævnte Landshøvding eller Amtmand finde, at et større Antal Ren, end Rummet med Rimelighed tillader, er opgivet for noget enkelt Distrikt eller andet Omraade, har han at henvise det overskydende Antal til nærmeste Distrikt eller Omraade, hvor Rum findes, og derom at underrette Amtmanden eller Landshøvdingen i det Amt eller Lehn, fra hvilket Flytningen skal ske, saa betimeligt, at Lapperne kunne faa Kundskab om den trufne Bestemmelse, inden Flytningen foretages. Lap, som saaledes er henvist til et vist Distrikt eller Omraade, men flytter andetsteds hen og ikke inden en af Amtmanden eller Landshøvdingen fastsat Frist flytter de under hans Tilsyn værende Ren til det anviste Omraade, ansees med Bøder

første Gang indtil 40 Kroner og i Gjentakelsestilfælde indtil det dobbelte. Ved Rummets Fordeling iagttages, saavidt Hjordenes Størrelse det tillader, at hver Reneier henvises til det Distrikt eller andet Omraade, hvor han selv eller, om han har levet i Fællig med Forældre eller Svigerforældre, disse Aaret forud havde Bete for sine Dyr. Maa Nogen, paa Grund af Rummets Utilstrækkelighed, dog vises andetsteds hen, har den Reneier Fortrinsret til at forblive paa Stedet, som længst der har havt Bete for sine Dyr.

Tiden og Formen for Afgivelsen af de i denne § foreskrevne Opgaver, ligesom ogsaa for Valg af Formænd, bestemmes af Amtmanden eller Landshøvdingen, hvilken ogsaa forøvrigt, hvor disse Bestemmelser maatte vise sig utilstrækkelige til Øiemedets Opnaaelse, træffer de dertil yderligere Forføininger.

Hvad i denne § er bestemt, skal ogsaa gjælde om Lap, som vil med Ren flytte til Trakt, der ikke er inddelt i Distrikt, men med Hensyn til hvilken Kongen særskilt bestemmer, at Anmeldelsespligt skal finde Sted, og skal i dette Tilfælde af Lappen for Hjemstedets Lensmand opgives istedetfor Distrikt det Sogn eller lignende Omraade, inden hvilket han agter at tage Ophold.

§ 8.

Det paaligger enhver Formand og Næstformand:

a) at indfinde sig i sit Distrikt senest til samme Tid som de didhen først ankomne Lapper og at forblive der indtil de til hans Distrikt hørende indflyttede Lapper i det Hele have begivet sig derfra;

b) inden 8 Dage efter Ankomsten til Distriktet for vedkommende Lensmand at forevise sin Beskikkelse tilligemed Fortegnelsen over de Lapper, som have anmeldt at ville tage Ophold inden Distriktet, samt tillige at opgive det Sted, hvor saavel Formanden som Næstformanden sædvanlig vil være at træffe;

c) at erkyndige sig om de til Distriktet hørende Lappers Opholdssteder saavel som om dem, der flytte gennem Distriktet, og i Tilfælde af at Lapper, som ikke ere optagne paa Fortegnelsen, opholde sig der, at anmelde saadant for Lensmanden.

Det skal videre være Formandens eller i hans Forfald Næstformandens Pligt:

d) at tilse, at Lapperne med Omhu vogte sine Renhjørde, og i det hele taget at befordre god Orden samt i Tilfælde af Tvistigheder med den jordbrugende Befolkning søge at bilægge disse;

e) efter behørig Indkaldelse at indfinde sig ved Besigtelser samt Syn og Skjøn, der afholdes i Anledning af Skade, som Nogen opgiver at være bleven ham tilføiet af Ren inden Distriktet, og naar derunder eller ved forefaldende Rettergang Spørgsmaal opstaar om Skyldighed for de under Formandens Tilsyn staaende Lapper til Fællesansvar for opstaaet Skade, da at handle paa deres Vegne, hvorved han, om dertil findes Grund, har Ret til paa nævnte Lappers Vegne at indgaa Forlig om Erstatning for Skade og derved foranledigede Skjøn- og Sagsomkostninger;

f) att søge opdaget, ved hvis Ren opgiven Skade er bleven forarsaget inden Distriktet, og, naar han tilkaldes til Besigtelse, Syn eller Skjøn over Skaden, til Forretningen at inkalde den eller de Skyldige, om disse ere ham bekjendte.

Formændene vælges hver Gang for et Aar. De kunne undslaa sig for Gjenvalg til Formand eller Næstformand i ligesaa lang Tid som den, hvori de senest have indehavt Ombudet. Næstformændene vælges ligeledes for et Aar ad Gangen, men kunne det følgende Aar gjen vælges til Formænd eller til Næstformænd. Efterat have indehavt Ombudet 2 Aar ere de fri et Aar.

§ 9.

1. Det paaligger Lapperne ei alene nøie at tage sig i Agt for selv at tilføie Landets Indvaanere nogen Skade paa deres Eiendom, men ogsaa med Omhu at vogte sine Ren, saa at Skade ikke af dem forøves.

2. Skade, som af Ren forvoldes paa Ager, Eng, Skov eller Multebærland, skall erstattes af den eller dem, ved hvis Ren Skaden er forarsaget. Det samme gjælder om Skade paa Udengsslaatter, som ere forsynede med saadant Hegn, som af Kongen bestemmes, eller, uden at være indhegnede, Aar om andet have været brugte og bruges til Slaat samt ved gjenstaaende Hesjer, Grøfter, Rydning eller paa anden Maade tydelig fremtræde som Slaattelend. Gjøres saadan Skade med Forsæt eller formedelst grov Uagtsomhed i Dyrenes Bevogtning, skal den Skyldige desuden for hver Gang bøde indtil 40 Kroner, hvilke Bøder dog bortfalde, naar Forlig indgaaes om Skadeserstatningen. Lap, af hvis Renvogter saadan Forseelse, som nysnævnt, er begaaet, skal ansvare for Udredelsen af de Bøder, som maatte idømmes Renvogteren.

3. Sker Skade paa Eiendom af ovennævnte Beskaffenhed inden saadant Distrikt, som i § 6 omhandles, og kan det ikke opdages, ved hvis Ren Skaden er forarsaget, paahviler Erstatningspligten de Lap-

per, som have sit Tilhold i Distriktet, og skal Erstatningsbeløbet tillige med Skjøn- og Sagsomkostninger fordeles paa dem i Forhold til det Antal Ren, hvormed enhver af dem tilhører Distriktet. Dersom paa den Tid, da Skaden skede, Ren, tilhørende andre Lapper end dem, som have anmeldt at ville tage Ophold i Distriktet, vare paa Flytning gennem samme eller forøvrigt opholdt sig der, skulle ogsaa disse fremmede Lapper i et til Antallet af disse deres Ren svarende Forhold deltage i Erstatningen. Kan Lap, forinden i Sagen Forlig er indgaaet eller Dom falden, godtgjøre, at Skaden ikke er forøvet ved hans Ren, er han fri for at deltage i Erstatningen. Inden Strækninger, hvor Distriktsinddeling ei er iværksat, finder den her fastsatte Fællesansvarlighed ikke Sted.

4. Sker Skade paa Udmærket, som ikke ovenfor er omhandlet, saa at Jordens Eier eller Bruger derved kommer til at savne fornødent Bete for sit Bofæ, erstattes Skaden ligeledes efter samme Forskrifter, som her ovenfor ere givne. Dog skal det, hvad særskilt angaar Tromsø Amt, ikke medføre Erstatningsansvar, om Ren komme ind og bete paa saadan Udmærket i Tiden før hvert Aars 8de Juli, naar denne Frihed kun ikke af Lapperne benyttes saaledes, at Enkeltmand derved i væsentlig Grad bebyrdes. Ei heller skal i Tromsø Amt Skade paa saadan Udmærket erstattes, naar Udmarken er beliggende i en Afstand af 6 Kilometer eller derover fra Jordeierens eller Brugerens faste Bopæl.

§ 10.

Er under Lappernes Ophold i Norge Skade ved deres Ren tilføjet nogen dersteds boende, saaledes som i § 9 omhandlet, og vil den Skadelidte gjøre sin Ret til Erstatning gjældende, skal han, saafremt saadan Forretning som i næste § foreskrevet, ikke kan blive afholdt senest 3 Gange 24 Timer, efterat Skaden er opdaget, snarest muligt tilkalde 2 uvillige og kyndige Mænd, der samtidigt bør møde paa Aastedet samt efter foretagen Besigtelse af Skaden og Undersøgelse af sammes Oprindelse derom afgive Erklæring efter bedste Skjøn, saaledes som de med sin Ed ville forsvare. Til denne Forretning skal den Skyldige, om han er kjendt, samt, naar Skaden er skeet inden Formandsdistrikt, tillige vedkommende Formand eller Næstformand for de Lapper, som der have sit Tilhold, og hvis disse tilhøre begge Riger, saavel den norske som den svenske Formand eller Næstformand tilkaldes. Er der ikke Adgang til at forkynde saadan Kaldelse for Vedkommende inden 48 Timer, efterat Skaden er opdaget, tilkaldes i Stedet en af de i Nærheden værende Lapper, eller, naar Skaden er skeet inden Distrikt,

hvor baade norske og svenske Lapper opholde sig, en af hvert Folk. Lader heller ikke dette sig gjøre inden nys anførte Frist, eller udebliver nogen af de tilkaldte Mænd, skal Forretningen dog derved ikke opholdes.

§ 11.

Dersom Erstatningsspørgsmaalet ikke ved saadan Forretning som nævnt i § 10 bliver afgjort i Mindelighed, paaligger det den Skadelidte, om han vil forfølge sin Erstatningspaastand, snarest muligt hos Distriktets Lensmand eller nogen Anden, som af Amtmanden maatte være bemyndiget til at afholde deslige Forretninger, at begjære Besigtelsesforretning paa Aastedet til Vurdering af Skaden. Til denne Forretning, hvortil Administrator opnævner 2 Lagrettesmænd blandt det i Lov af 28de August 1854 § 18 foreskrevne Udvalg, eller, hvis saadanne Mænd ikke uden Tidsspilde kunne faaes tilstede — af det almindelige Lagrettesmandtal, skal den Skyldige, om han kjendes, eller hvor der er Spørgsmaal om saadan Fællesansvarlighed, som i § 9 3die Led omhandles, vedkommende Formand eller Næstformand indvarsles ved Kaldelse, som bør forkyndes senest Dagen før Forretningen, om den, som skal invarsles, opholder sig inden en Omkreds af 20 Kilometer fra Forretningsstedet. Opholder han sig i længre Afstand fra samme, forlænges Varselstiden med 24 Timer for hver 20 Kilometer. Skulde det Tilfælde indtræffe, at det ikke er muligt att faa indkaldt eller varslet den Skyldige eller vedkommende Formand eller Næstformand, f. Ex. fordi de allerede have forladt Distriktet uden i betimelig Tid at opgive for Administrator nogen inden Distriktet bosat Mand, som paa deres Vegne kan indkaldes, bør Forretningen dog afholdes, idet Administrator til Protokollen afgiver Forklaring om Grunden til, at Vedkommende ikke er varslet. I deslige Tilfælde bør saavel Administrator som Skjønsmændene stadig have sin Opmærksomhed henvendt paa, att de Fraværende ikke forurettes. Ved Besigtelsesforretningen skal den Skadelidte fremstille de Mænd, som i Tilfælde have afholdt den første Besigtelse, eller, hvis dertil ikke er Anledning, fremlægge deres skriftlige Bevidnelse om dennes Udfald. I fornødent Fald bør han derhos forevise det Hjemmelsdokument, hvorpaa hans Eiendoms- eller Brugsret til den Mark, paa hvilken Skaden er skeet, grunder sig. De Mænd, som afholde Forretningen, skulle — saavidt muligt — søge at tilvejebringe og i Protokollen indtage nøiagtig Forklaring angaaende Skadens Oprindelse og Omfang, Stedets Beliggenhed og Beskaffenhed, om Marken er indhegnet eller uindhegnet m. m.

saavel som ogsaa, om den eller de Personer, der eie de Ren, som have bevirket Skaden, disses Antal og Størrelsen af de Hjorder, de tilhøre.

Enhver, som er tilstede der, hvor Forretningen holdes, er pligtig til paa Administrators Opfordring at afgive Forklaring om Alt, som kan være ham bekjendt og tjene til Oplysning i Sagen, og staar han for Indholdet af sin Forklaring til Ansvar, som om den var afgivet for Retten.

Skjønsmændene skulle ved Taxten tage nøie Hensyn saavel til Jordens Beskaffenhed og Frugtbarhed, dens større eller mindre Rydning eller Dyrkning, Avlingens Godhed, og hvorvidt Bofæ ogsaa har bidraget til Skaden, som ogsaa, hvor Skade er anrettet paa Udmærket, til de Omstændigheder, hvorpaa efter § 9, 4de Led, Erstatningspligten i dette Tilfælde beror, samt til enhver anden Omstændighed, som har Indflydelse paa Skadeserstatningens Størrelse. Forøvrigt bør Mændene afgive til Protokollen Erklæring under Eds Tilbud, hvis de ikke forhen have aflagt Lagrettesed, eller i Kraft af tidligere Ed, om at Taxten er afgivet efter Overbevisning og bedste Skjøn. Administrator bør, forinden Forretningen begynder, foreholde Skjønsmændene de Pligter, som paa Grund af foranstaaende Bestemmelser paahvile dem og derom gjøre Tilførsel i Protokollen.

Administrator, som ved Taxten ikke har Stemme undtagen i Tilfælde af Uenighed mellem Skjønsmændene, i hvilket Fald han gjør Udslaget, skal dog i ethvert Tilfælde til Slutning tilføre Protokollen sin Erklæring om, hvorvidt han anser den satte Taxt rimelig og billig, og hvorvidt han forøvrigt i nogen Henseende har noget at bemærke, som kan have Indflydelse paa Sagen.

Inden Forretningen slutter, skal Administrator søge at tilveiebringe Forlig mellem Parterne. Indgaaes Forlig, har dette samme Virkning, som om det var indgaaet ved Forligelseskommissionen.

Det Skjøn, som omhandles i denne §, kan i Tilfælde af Rettergang forandres af Dommer og Lagrette, om samme dertil finder Grund.

§ 12.

I Anledning af de i § 11 omhandlede Underskjønsforretninger tilkommer Forretningens Bestyrer for Tilsigelse af hver af Lagrettesmændene 80 Øre, for Forretningens Afholdelse 4 Kroner daglig og for dens Beskrivelse 70 Øre for Arket samt derhos den for Lensmænd bestemte Skyds- og Diætgodtgjørelse. For Opnævnelse af Mænd og for Bekræftning betales intet. Lagrettesmændene tilkommer 1 Kr. 60 Øre for hver Dag, Forretningen varer.

§ 13.

Er Sagen heller ikke under den i § 11 omhandlede Forretning bleven afgjort ved Forlig, har Administrator, dersom den Skadelidte forlanger det, at indsende Udskrift af Forretningen med derunder fremlagte Dokumenter til vedkommende Amtmand, ledsaget af sin Erklæring angaaende de Mænds Troværdighed, der i Tilfælde have afholdt den foreløbige Besigtelse, hvorefter Amtmanden strax eller efter foretagen yderligere Undersøgelse, om saadan findes nødvendig, afgjør, om der er skjellig Grund til Sagsanlæg. I bekræftende Fald foranstalter han Tiltale i de for offentlige Politisager gjældende Former — hvorved dog Nødvendigheden af Forelæg bortfalder — mod den eller dem, som enten ved de fremkomne Oplysninger maa ansees overførte at være de Skyldige eller ifølge § 9 ere de for Tilfældet Erstatningspligtige. Sager af dette Slags bliver efter Omstændighederne at behandle enten ved Extraret eller ved Thingene. Det skal staa Tiltalte frit for at lade møde ved Sagfører.

Er Skade af heromhandlede Beskaffenhed vel skeet, men af ringe Betydenhed, kan Amtmanden bestemme, at Tiltale ikke anordnes af det Offentlige, i hvilket Fald den til Amtmanden indsendte Udskrift med Bilage tilstilles den Skadelidte med Tilkjendegivende, at det overlades til ham selv ved privat Søgmaal at indtale sin Ret.

Heller ikke paataler det Offentlige Sagen i de Landsdele, hvor Distriktsinddeling ikke er indført.

Private Søgmaal til Indtægt af Erstatning for Skade af Ren udføres overensstemmende med denne Lovs Forskrifter, forsaavidt de derpaa ere anvendelige, og kan navnlig Indtale af Erstatning ikke finde Sted, medmindre de i §§ 10 og 11 indeholdte Forskrifter ere iagttagne. Nødvendigheden af Paaklage til Forligelseskommisionen bortfalder.

§ 14.

De i §§ 4, 10, 11, 12 og 13 med Hensyn til Behandlingen af de deri omhandlede Erstatningsspørgsmaal givne Forskrifter komme ikke til Anvendelse paa deslige Spørgsmaal, naar de opstaa i Sverige, i hvilket Fald de derimod behandles efter den almindelige Lovgivning.

§ 15.

Søgmaal mod Lapper i Anledning af saadant Fællesansvar, som i § 9 er omhandlet, skal rettes mod den, der havde at forrette som Formand i Distriktet paa den Tid, da Skaden skede. Have til nævnte

Tid Lapper fra begge Riger der havt Tilhold, skal saavel den svenske som den norske Formand indstevnes. Formanden stevnes til paa vedkommende Lappers Vegne at svare i Sagen.

Dersom Formanden tror sig istand til at kunne paavise, ved hvis Ren Skade er foraarsaget, eller at ogsaa andre end de under hans Tilsyn staaende Lapper bør svare for Skaden, skal han lade den eller de Skyldige, eller i sidste Fald dem, mod hvem Paastand om Delagtighed i Erstatningspligten fremsættes, indstevne til under Et at svare i Sagen.

Hvis der i de i denne § omhandlede Tilfælde ikke er Adgang til at stevne Formanden, skal Stevningen forkyndes for de Lapper, mod hvem Ansvar søges gjort gjældende, og gjælder da for disses Vedkommende, hvad ovenfor i denne § om Formanden er bestemt.

I ethvert Fald maa den eller de Skyldige selv indstevnes, forsaavidt der mod Nogen agtes nedlagt Paastand om Idømmelse af Bøder.

§ 16.

Lap, som i Henhold til § 9, tredie Led, er bleven idømt Ansvar for indtruffen Skade eller, efter at Vurdering af Skaden overensstemmende med § 11 har fundet Sted, har indgaaet Forlig om Erlæggelse af en ikke større Erstatningssum, end der ved saadan Vurdering er bestemt, med paaløbende Omkostninger, har Ret til mod den eller dem, som have foraarsaget Skaden, forsaavidt Kundskab derom senere erholdes, eller mod andre Lapper, som paa den Tid, da Skaden skede, havde Ren inden Distriktet og saaledes bør deltage i Skadeserstatningen, at reise Søgemaal om Tilbagebetaling af, hvad han har udlagt eller den Del deraf, som falder paa de øvrige Lapper. Saadant Søgemaal maa dog senest anhängiggjøres inden 2 Aar, efter at Skaden er skeet.

§ 17.

Lovligt Varsel til Lapper, naar de i deres Hjemland stevnes til en Domstol i det andet Rige, er 3 Maaneder. Den, hvis Opholdssted ikke kjendes, gives 3 Maaneders Varsel gennem Stevningens Læsning ved, eller i Sverige i Kirken i det Sogn, hvor han senest hørte hjemme.

§ 18.

1. Dersom Nogen ulovligen fælder eller mishandler Lappernes Ren, skal han — foruden fuld Erstatning for Skaden — erlægge Bøder af indtil

40 Kroner, saafremt ikke Forseelsen efter den almindelige Lovgivning medfører større Ansvar. Samme Bestemmelse gjælder, om Nogen med Forsæt eller af grov Uagtsomhed forvolder, at Ren ved Skræmmeskud, Hunde eller paa nogen anden utilbørlig Maade ufredes paa sine retmæssige Opholdssteder, eller søger at fordrive dem derfra.

2. Ufredes Ren paa tilladt Opholdssted af Hund, bliver Skade, som derved tilføies Renen, om den end ikke er foraarsaget ved Nogens Forsæt eller Uagtsomhed, fuldtud at erstatte af Hundens Eier.

3. I de Egne, hvor Distriktsinddeling finder Sted, skulle i den Tid af Aaret, Lapper fra det andet Rige ifølge § 3 have Ret til at opholde sig der med Ren, de Fastboendes Hunde enten holdes bundne eller være forsynede med Klubbe; dog saaledes, at vedkommende Amtmand eller Landshøvding for visse Trakter eller Tilfælde kan tilstede Undtagelse fra nævnte Forskrift, naar det findes at kunne ske, uden at det ved samme tilsigtede Øiemed forfeiles. De nærmere Forskrifter om Klubbens Størrelse og om Klubningen forøvrigt gives af Amtmanden eller Landshøvdingen, som ligeledes kan bestemme, at de Fastboendes Hunde i nævnte Tid skulle holdes bundne eller klubbete i Trakt, hvor Distriktsinddeling ikke er indført. Hund, som har den Vane at jage Ren ogsaa paa dennes tilladte Opholdssted eller at dræbe den, bør af Hundeeieren efter Paalæg af Politiet dræbes og paaligger det Politiet, hvis saadant af Eieren forsømmes, strax at lade Hunden dræbe. Undlader Hundens Eier at efterkomme de nævnte Paabud og Regler, straffes han med indtil 40 Kroners Bøder.

4. Naar nogen Lap for vedkommende Lensmand eller den, som af Amtmanden bemyndiges til at behandle deslige Sager, fører Klage over saaden Fornærmelse som ovenfor i 1ste og 2det Led omhandlet, skal Vedkommende efter foreløbig Undersøgelse snarest muligt — saafremt han ikke formaar mellem Parterne at tilveiebringe Forlig, i Tilfælde af hvis Opnaaelse Straffeansvar bortfalder — gjøre Indberetning om Sagen til Amtmanden eller Landshøvdingen, som, hvis der findes Føie til at drage Nogen til Ansvar, skal foranstalte Sagen paa-talt af det Offentlige, i Norge efter de i § 13 indeholdte Forskrifter, men i modsat Fald sende Indberetningen til den Skadelidte med Til-kjendegivende, at det overlades til denne selv at anhängiggjøre Sagen for Retten, i hvilket Fald den dog ikke behøver først at paaklages ved Førligelseskommissionen.

§ 19.

De i §§ 3, 4 og 7 samt 18, 3die Led, omhandlede Overtrædelser paatales i Norge efter Amtmandens Foranstaltning ved Politiet. I

Sverige skulle Overtrædelser af disse §§ ogsaa være underkastede offentlig Tiltale.

§ 20.

Domme, hvorved Nogen i det ene Rige er fældet til Bøder eller Skadeserstatning efter denne Lov, kunne fuldbyrdes i det andet Rige, forsaavidt Dommen er endelig, af den Domfældte er vedtagen, eller, naar Dommen er afsagt i Norge, Appellationsfristen for samme er udløben, eller, forsaavidt angaar Dom i offentlig anlagt Sag, denne er bleven forkyndt for den Domfældte, uden at han har begjært Paaanke. Naar Fuldbyrdelse af en i det ene Rige afsagt Dom skal ske i det andet, har Vedkommende at henvende sig til Amtmanden eller Landshøvdingen i det Amt eller Lehn, hvor Dommen er afsagt. Er foranførte Betingelse for Fuldbyrdelsen tilstede, har denne med Bevidnelse herom at oversende Dokumenterne til vedkommende Landshøvding eller Amtmand i det andet Rige, som foranstalter Dommen fuldbyrdet og det inddrevne Beløb tilstillet førstnævnte Amtmand eller Landshøvding.

De her om Domme givne Forskrifter gjælde ogsaa om saadanne i Spørgsmaal om Erstatning for Skade, som i denne Lov omhandles, indgaaede Forlig, der have Doms Kraft, og bør vedkommende Amtmand eller Landshøvding, naar saadant Forlig, indgaaet i det ene Rige, sendes til Fuldbyrdelse i det andet, tillige meddele Erklæring om, at Forliget efter det førstnævnte Lands Love har samme bindende Virkning som en endelig Dom.

Med Hensyn til Bøders Afsoning forholdes efter Lovgivningen i det Rige, hvor Bøderne søges inddrevne.

§ 21.

I Sverige skal Forkyndelse af norske Domme, afsagte i Henhold til nærværende Lov, og forsaavidt Sagen er paatalt af det Offentlige, Indhentelse af Domfældtes Erklæring angaaende sammes Appel ske ved Kronebetjenten med Vidne eller ved 2 Stevningsmænd eller Nævndemænd. I Sager, der ifølge § 15 ere rettede mod vedkommende Formand, skal Dommen forkyndes for Formanden, der har at afgive Erklæring angaaende dens Appel.

§ 22.

I de Sager, hvori norsk Lap er Part i Sverige eller svensk Lap er Part i Norge, finder Brug af stemplet Papir ikke Sted.

§ 23.

Iøvrigt blive de i hvert Rige i Almindelighed gjældende Love at anvende med Hensyn til Lapperne under deres Ophold dersteds.

§ 24.

Naar der i denne Lov handles om Lappernes Ren, forstaaes der ved ikke alene deres egne, men ogsaa Andres Ren, der ere under deres Tilsyn.

Fastboende Reneiere have, forsaavidt de selv vogte sine Ren, med Hensyn til disse samme Rettigheder og Forpligtelser som Lapperne.

§ 25.

Embeds- og Bestillingsmænd, isærdeleshed Amtmænd og Landshøvdinge, skulle have Indseende med, at de overflyttende Lapper ikke krænkes i Udøvelsen af de dem tillagte Rettigheder.

§ 26.

Dersom i noget af Rigerne paa noget vist Omraade ved Kysten eller inde i Landet Renholdet findes at være den jordbrugende Befolkning i særdeles Grad til Uleilighed, kan Kongen afgive Bestemmelse om, at saadant Omraade unddrages Lappernes Betesret, mod at der anvises dem fornøden Betesmark paa andre Strækninger, som dertil kunne ansees tjenlige.

Betesmark, som saaledes bliver Lapperne anvist, maa i den Udstrækning, hvori samme fornødiges til at afgive Bete for de Ren, der Aar om andet derhen føres, ikke underkastes Indgreb ved Rydning, Dyrkning, Sæterbrug eller Græsning af Bofæ. Dog skal det under alle Omstændigheder være det Offentlige uforment i saadan Mark at lade oprydde og dyrke Pladse bestemte til Skydsstationer eller til Herberger for Reisende.

§ 27.

Viser det sig nødvendigt i det i forrige § omhandlede Øiemed eller for at aabne Lapperne de fornødne Veie til deres Betesmarker, eller til Opførelse af Gjærder til Forebyggelse af Skade ved Ren, at anvende Jord, som er i privat Eie eller Brug, er Eierne eller Brugeren, naar det af det Offentlige forlanges, pligtig at afstaa samme mod

Erstatning, hvilken i Mangel af mindelig Overenskomst bestemmes ved Taxt. I Sverige forholdes hermed efter gjældende Forordning angaaende Jords Afstaaelse til offentligt Brug.

§ 28.

De Bestemmelser i denne Lov, som ordne Forholdet mellem Lapperne og den jordbrugende Befolkning, gjælde ikke inden Finmarkens Amt. Skulde svensk Lap søge Sommerbete i nævnte Amt for sine Ren, gaar han ind under de for Amtets norske Lapper særskilt gjældende Bestemmelser.

§ 29.

Denne Lov træder i Kraft fra den Dag, Kongen for begge Riger bestemmer, efter at modsvarende Regler ere vedtagne for Sveriges Vedkommende.

Fra samme Dag ophører 1ste Tillæg eller Codicil til Grændse-traktaten af 17te Oktober 1751 at være gjældende.

Beslutning om Ophævelse af eller Forandring i denne Lovs Bestemmelser er i hvert Rige, forsaavidt de vedkomme det andet Rige eller dets Undersaatter, først gjældende, naar tilsvarende Beslutning er fattet fra den anden Side, eller 3 Aar ere forløbne, efterat der tilligemed Beslutning om Ophævelse af denne Lovs Bestemmelser er bleven givet ny Lov angaaende Lapperne fra det andet Rige, uden at dens Ikrafttræden er gjort afhængig af, at modsvarende Bestemmelser afgives paa den anden Side; dog maa saadan for hvert Rige særskilt Lov ikke gives, førend 10 Aar ere forløbne fra den Dag, at nærværende Lov er traadt i Kraft, og skal enhver Ordning, der træder istedetfor nærværende Lov, hvile paa følgende Grundlag: Begge Rigers Lapper skulle altid som hidintil kunne i hvert Aars Mai, Juni, Juli, August og September Maaneder søge Ophold for sig og sine Dyr i Tromsø, Nordlands, Nordre og Søndre Trondhjems Amter i Norge og i den øvrige Del af Aaret i de tilstødende Norrbottens, Westerbottens og Jemtlands Lehn i Sverige, med lige Rettigheder som de, der i vedkommende Amt eller Lehn tilstaaes hvert Riges egne Lapper; de i denne Lov Lapperne tilsagte Rettigheder til Bete, Jagt, Fiske, Trævirke og Renveie maa ikke indskrænkes eller ophæves; den i Loven fastsatte Begrænsning i Lappernes Ansvar for Skade af Ren paa Uden- gsslaatter og Udmark maa ikke til Lappernes Skade forandres, samt den i Loven givne Adgang til Fuldbyrkelse af Domme og Førlig i det andet Rige ikke ophæves eller indskrænkes.

Utdrag af protokollet öfver Justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott Fredagen den 13 Januari 1882,

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Statsministern Grefve POSSE,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Friherre
HOCHSCHILD,
Statsråden: LOVÉN,
VON STEYERN,
Friherre VON OTTER,
TAUBE,
HEDERSTIERNA,
HAMMARSKJÖLD,
RICHERT,
THEMPTANDER.

4:o.

Till åtlydnad af Kongl. Maj:ts i sammansatt svenskt och norskt Statsråd denna dag fattade beslut, anmälde härefter Chefen för Justitiedepartementet Statsrådet von Steyern förslag till Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen om antagande af en förordning rörande Lapparne i de förenade konungarikena Sverige och Norge.

I enlighet med Statsrådets tillstyrkan täcktes Hans Maj:t Konungen gilla berörda förslag samt förordna att i öfverensstämmelse dermed skulle till Riksdagen aflåtas nådig proposition af den lydelse, bilagan Litt. D till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo
Otto Rooth.